

GÖÇ

ARAŞTIRMALARI Dergisi

THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

Cilt/Volume:5 • Sayı/No:2 • Temmuz-Aralık/July-December 2019

ISSN 2149-5548



Gravity Approach Applied to Central Asian Migration Flow **Canan ÇETİN** / Suriye Krizi Hakkında Suriyelilerin Düşünceleri: Aktörler, Sorumlular ve Çözüm Yolları **Hakan SAMUR, Murat CİHANGİR** / Hometown Associations as Transnational Bridges: A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria **Ozan Can YILMAZ** / Türkiye’de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası **Ömer TAŞÇI, Abdullah KARA** / Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Katılım Süreçlerinin Toplumsal Boyutları **Şeyda Nur KOCA**



T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GÖÇ

ARAŞTIRMALARI Dergisi

THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

GÖÇ

ARAŞTIRMALARI Dergisi

THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

Cilt/Volume:5 • Sayı/No:2 • Temmuz-Aralık/July-December 2019

GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ/THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

Cilt/Volume: 5 • Sayı/No: 2 • Temmuz-Aralık /July-December 2019

ISSN 2149-5548

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Adına Sahibi/Owner: Dr. Aydın Keskin KADIOĞLU

Yazı İşleri Müdürü/Managing Editor: Aykut EŞ

Tasarım/Design: Yeter BAYSAL

Kapak Tasarım/Cover Designer: Meltem YILMAZ

Editör/Editor: Dr. Gökçe OK

Yayın Kurulu / Editorial Board

Yayın Kurulu Başkanı

Dr. Gökçe OK (Genel Müdür Yardımcısı)

Yayın Kurulu Üyeleri

Nagihan ÖNDER (Eğitim Dairesi Başkan Vekili)

Dr. Aydın Keskin KADIOĞLU (Uyum ve İletişim Dairesi Başkan Vekili)

Alper SOYLU (Strateji Geliştirme Dairesi Başkan Vekili)

Abdülaziz AYDIN (İ. Hukuk Müşaviri Vekili)

Danışma Kurulu/Advisory Board

Abdullah AYAZ (GİGM Genel Müdürü)

Doç. Dr. Ali Murat BERKER (Hacettepe Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Ali Zafer SAĞIROĞLU (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

Dr. Öğr. Üyesi Başak YAVÇAN (TOBB ETÜ)

Dr. Öğr. Üyesi Can Ozan TUNCER (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Dr. Deniz KAYA (Milli Eğitim Bakanlığı)

Dr. Öğr. Üyesi Doğa ELÇİN (Atılım Üniversitesi)

Prof. Dr. Faruk BİLİR (KVKK Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Hakan GÜLERCE (Harran Üniversitesi)

Prof. Dr. Nalan YETİM (Mersin Üniversitesi)

Prof. Dr. Nuray EKŞİ (Yeditepe Üniversitesi)

Doç. Dr. Selim ÇAPAR (GAMER Başkanı)

Dr. Öğr. Üyesi Serhat AYDIN (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi)

Prof. Dr. T. Sabri ERDİL (İçişleri Bakan Yardımcısı)

Prof. Dr. Yıldız AKPOLAT (Atatürk Üniversitesi)

* Danışma kurulu üyelerimiz alfabetik isim sırasına göre listelenmiştir.

* Our advisory board members are listed in alphabetical name order.

YÖNETİM YERİ/CONTACT

Çamlıca Mahallesi 122. Sokak No:4 Yenimahalle/ANKARA

Telefon/Phone: (0312) 422 05 00

E-posta/E-mail: gam@goc.gov.tr

Genel Ağ/Web: www.goc.gov.tr • www.gam.gov.tr

YAYIN TÜRÜ/PUBLICATION TYPE

Yaygın Süreli

BASKI/PRINT

Baskı Tarihi/Print Date: Aralık 2019

Baskı Hazırlık/Print Application: İM OFSET Meryem AKÇA (0312) 341 25 04

Baskı Yeri/Print Address: İM OFSET

© Genel Müdürlük yayınlarının her hakkı saklıdır. Bu yayınlar izin alınmaksızın, ticari amaçlarla kısmen veya tamamen çoğaltılamaz, dağıtılamaz ve yayımlanamaz. Ancak ticari amaçlar dışında, kaynak göstermek suretiyle alıntı yapılabilir.

Göç Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan makalelerde görüş ve fikirler yazarına aittir. Resmi görüşü yansıtmaz.

Göç Araştırmaları Dergisi 6 (altı) ayda bir yayımlanır.

Hakemli bir dergidir.

İÇİNDEKİLER

| | |
|---|------------|
| Editörden | 187 |
| Gravity Approach Applied to Central Asian Migration Flow <i>Orta Asya Göç Akımı 'na Yerçekimi Kanunu Yaklaşımı</i> Canan ÇETİN | 190 |
| Suriye Krizi Hakkında Suriyelilerin Düşünceleri: Aktörler, Sorumlular ve Çözüm Yolları <i>The Opinions of Syrians In Turkey About The Syria Crisis: Actors, Responsibles and Solutions</i> Hakan SAMUR, Murat CİHANGİR | 216 |
| Hometown Associations as Transnational Bridges: A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria <i>Uluslararası Köprüler Olarak Memleket Dernekleri: Avusturyadaki Türk Kültürel Birliğin Vaka Analizi</i> Ozan Can YILMAZ | 242 |
| Türkiye'de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası <i>The New Cohesion Policy Constructed In Turkey</i> Ömer TAŞÇI, Abdullah KARA | 260 |
| Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Katılım Süreçlerinin Toplumsal Boyutları <i>Social Dimensions of Syrian Asylum Seekers Turkish Labour Market Accession Processes</i> Şeyda Nur KOCA | 314 |
| Göç Araştırmaları Dergisi Yayın İlkeleri | 359 |
| Göç Araştırmaları Dergisi Yazım Kuralları | 363 |

EDİTÖRDEN

Türkiye'nin göç politikalarını kurgulama ve yönetme konusundaki kararlılığı titiz bir şekilde devam ederken, küresel göç dalgası tüm ülkeleri derinden etkileyecek şekilde artıyor.

Süregelen eşitsizlik, adaletsizlik, yoksulluk, yoksunluk ve emperyal saldırınlıklar devam ettiği müddetçe de bu dalgaların biteceği, bitmek bir yana durulacağı dahi öngörülüyor.

Bütün bunlar olur biterken yılın son günlerinde Cenevre'de yapılan Küresel Mülteci Forumu'na başkanlık yapan Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip ERDOĞAN'ın: "... petrol çıkarmak için harcadığınız çabayı, Suriyeli çocuklar için göstermediniz..." şeklindeki konuşması yine çıplak gerçeği sözde medeniyetin vicdanına mih gibi çaktı.

Artık bir yılı daha tamamladığımız son sayımızda da birbirinden ilginç makaleleri ilgililerin istifadesine sunuyoruz. Bu sayımızda özetle;

Canan ÇETİN "Gravity Approach Applied to Central Asian Migration Flow" başlıklı çalışmasında, Orta Asya devletlerinden Türkiye ve Rusya'yı koridor ülke olarak kullanarak Avrupa'ya giden uluslararası göç stoku istatistiksel olarak Newton'un Yerçekimi Kanunu modeli ile kıyaslanıyor.

Hakan SAMUR ile Murat CİHANGİR "Suriye Krizi Hakkında Suriyelilerin Düşünceleri: Aktörler, Sorumlular ve Çözüm Yolları" isimli makalelerinde başlıca iç ve dış aktörlerin ve özellikle de Türkiye'nin Suriye krizine ilişkin rol ve politikaları hakkında Suriyelilerin düşüncelerini analiz ediyorlar.

Ozan Can YILMAZ "Hometown Associations as Transnational Bridges: A Case Analysis of 'ASBİR Kultur Verein' in Austria" ismini taşıyan çalışmasında hem Viyana'daki hem de diğer yerlerdeki Türk millet dernekleri örneğine bakarak Avrupa'daki göç oluşumlarının geçiş ve gelişim süreçleri konusunda bize bilgi veriyor.

Ömer TAŞÇI ve Abdullah KARA "Türkiye'de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası" başlığına sahip makalelerinde; uyum konusunu, Türkiye ve göç bağlamında ele alarak, asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük gibi kavramlar ile Türkiye'de uyumun neyi ifade ettiği ve/veya etmesi gerektiğini tartışıyorlar.

Şeyda Nur KOCA “Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Katılım Süreçlerinin Toplumsal Boyutları” makalesinde Suriyeli Sığınmacıların emek piyasalarındaki konumlarının toplumsal boyutlarını değerlendiriyor.

2020 yılının küresel göç dalgası, düzensiz göçle mücadele ve göçmenlerin sadece insan olarak görülerek, insanlık onuruna layık bir şekilde kürenin ve ortak medeniyetin nimetlerinden faydalanabilmek noktasında öncekilerden daha umut dolu geçmesi dileğiyle Göç Araştırmaları Dergisi olarak tüm okuyucularımıza başarılar ve mutluluklar diliyoruz...

Gravity Approach Applied to Central Asian Migration Flow

Canan ÇETİN*

Abstract

This essay attempts to discuss empirical results on determinants of international migration stock from the perspective of destination countries, Turkey and Russia, and applies the gravity model of migration to statistically test the migration stock from Central Asia (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Afghanistan Tajikistan, Azerbaijan, Uzbekistan and Pakistan) for ten years periods between 1990 and 2013. This paper does not aim to describe historical events or bilateral relations between the Central Asian States with Turkey and Russia. The findings of the study unveil that area and population of the destination country, the distance between countries, difference in GDP, historical and cultural ties with the Soviet Union influence migration stock in Turkey and Russia.

Keywords: Gravity Approach, Central Asia, Turkey, Russia, Corridor Country, Migration

* Lecturer, Eskişehir Osmangazi University, Economics and Business Administration Faculty Department of International Relations, e-mail cetinc@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6228-6313

Orta Asya Göç Akımı'na Yerçekimi Kanunu Yaklaşımı

Canan ÇETİN*

Özet

Bu çalışma Orta Asya devletlerinden (Kazakistan, Kırgızistan, Türkmenistan, Afganistan, Tacikistan, Azerbaycan, Özbekistan ve Pakistan) Türkiye ve Rusya'yı koridor ülke olarak kullanılarak Avrupa'ya giden uluslararası göç stoğunu istatistiksel olarak Newton'un Yerçekimi Kanunu modelini uluslararası göçe uygulamayı hedeflemektedir. Çalışma, uluslararası göçü 1990 ve 2013 yılları arasındaki onar yıllık dönemler şeklinde incelemektedir. Bu çalışmanın temel amacı tarihi olayları açıklamak ya da Orta Asya devletleriyle Türkiye ve Rusya'nın ikili ilişkilerini incelemek değildir. Çalışmanın amacı, Yer Çekimi Kanunun önerdiği değişkenlere ek olarak eklenmiş kukla değişkenlerle Orta Asya'dan Avrupa'ya giden göçe yön veren parametreleri açıklamaktır. Çalışmanın sonuçları, varılan ülkenin nüfusu ve toprak genişliği, ülkeler arasındaki uzaklık, Gayrisafi Milli hasıllar arasındaki farklılık, ve tarihsel ve kültürel olarak Sovyetler Birliğine olan bağlılığın uluslararası göç stoğuna Türkiye ve Rusya'nın seçiminde yön verdiği ve etkilediğini ortaya çıkarmaktadır. Çalışma yerçekimi kanunu uluslararası göç üzerinden bu bölgeye ilk kez uygulaması bakımından özgündür.

Anahtar Kelimeler: Yerçekimi Kanunu, Orta Asya, Türkiye, Rusya, Koridor Ülke, Göç

*Öğr.Gör. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: cetinc@ogu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6228-6313

1. Introduction

For centuries, people have been migrating all over the world, especially after the Cold War migration increased year by year between both continents and countries (Kaplan, 2000). Presently, there is a huge human flow to Europe from Middle Eastern and Central Asian states (CAS) via Turkey or Russia due to several reasons, such as the civil war in Syria, undemocratic governments and low wages (Koser, 2007). According to UN statistics, there are more than 214 million people living abroad rather than in their country of birth (Unstats.un.org, 2015). Thus migration seems to be an emerging issue not only for Europe but also for the rest of the World, particularly for bridge countries, including Turkey and Russia. The main reason for migration from Middle Eastern Countries is undoubtedly abuse or violence of human rights, but there is no obvious reason for the Central Asian migration flow (Reisman, 1990). There are several factors that push or pull the migration from the countries. These can be divided into two different aspects based on their residential time, temporary migrants staying between three to 12 months such as tourism, temporary employment or business, and permanent migrants living for more than 12 months, but if someone stays less than three months, they are classified as visitors (UN, 2011).

This paper aims to research the causes of migration between Central Asian countries, Russia and Turkey. Apart from different migration theories which can be applied to migration in order to analyse from different approaches (such as, liberalism, realism, and developmental studies) due to the closeness of countries 'The Gravity Model of Migration' seems pragmatically the best-fitted concept for this research (Karemera, Oguledo and Davis, 2000). Furthermore, migration statistics also suggest that people generally migrate to closer countries such as Bulgarian and Russian people in Turkey or Ukrainians in Russia (See Appendix III). In this context, Newton's Gravity Model will set the framework of migration between these countries. In other words, the analysis will focus on how the distance, population and GDP per capita (PPP) have been affecting the migration in this region since the independence of Central Asian countries.

First of all, a brief overview of the migration from Central Asia to Turkey and Russia is given to accommodate the concept. Secondly, various studies and approaches about migration and the gravity model will be addressed to determine the theoretical framework. Thirdly, a brief historical condition of the region will be given to clarify the antecedent and intervening variables. In the next section, the research design of the essay is structured based on the studies of different scholars' equation of the Gravity Model of Migration. Then, a regression analysis will be applied to independent and dependent variables, providing (1) a test of significance to understand the presence of the associations between the variables, (2) Pearson's Correlation to measure the strength of the expected association of the variables, and finally, (3) the regression equation (Agresti and Finlay, 2009). In the final part, the results of the regression and the equation will be discussed to interpret how distance, population, GDP per capita and migration are correlated with the framework of the Gravity Model on Central Asian countries.

2. Research Context

Since 1991, Central Asian republics have been developing their democratic conditions, but due to deprived economic stability, violations of human rights and non-transparent elections generally cause migration to more developed countries (Mazur, 2004). The migrants mostly use Russia and Turkey as a bridge country on the way to the European Union, particularly in the last two decades, this situation resulted in several crises (such as increased asylum seekers, illegal migrants, and escalating crime rates) not only for Europe but also for Russia and Turkey (Tonry, 1997). The reasons for migration from Central Asia to Europe are not the subject of this paper, but it will be analysed based on the distance between the two countries, population, and the difference in GDP of the country of destination to the origin affecting the migration bilaterally. To do so, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Turkmenistan, Azerbaijan, Uzbekistan, Afghanistan, and Pakistan will be bilaterally observed with Russia and Turkey in terms of their distance, population and GDP per capita with the last 23 years' statistics. It is important to emphasize that migration from Afghanistan and Pakistan could be higher than in other countries due to the presence of

terrorist groups such as the Taliban (Akiner and Ehteshami, 1995). Thus, including those two countries could give us the opportunity to measure how terrorist activities make people migrate to other countries.

3. Literature Review

In this part of the study, it is aimed to explain the historical relations between Central Asian countries with Turkey and Russia. Firstly, it is important to highlight that this study is an explanatory study which explains the relations between variables, rather than a descriptive study that defines the whole story of a specific situation. Therefore, that historical perspective of those countries relations would give us a chance to explain how Russian and Turkish historical bonds could be effective in our unit of analysis. According to Thomas Wheeler (2013), after the collapse of the Soviet Union, Turkey had started to dream about the initiation of the ‘Turkic sister republics’ as a union on the counterpart of the European Union. However, Turkey underestimated Russian influence and the ‘russification’ of the region on the historical framework (Hiro, 2011).

In order to make sense of what happened in the past to understand the newly developing issues, going back to Imperial Russian under Romanovs, Central Asia had started to be under the rule of the Russian Empire since the second half of the 19th century (Ubaidulloev,2015). In 1917, when the Russian revolution started, Central Asian society was still under the Russian rule (Swanston, 2007). At this point, Soviet Russia continued to rule central Asian countries from 1922 to 1991. Absorbing that much Russian influence into their cultural, social and political lives, undoubtedly have had some consequences since then into their decision-making process even when it comes to choosing a corridor country for their migration route. As an instance to russification of central Asian countries, it can be seen building railroads between each countries for the easiness of the travel for both materials and peoples, creating complex interdependence between countries tying them from raw materials to the industrial area, using the Russian language as a main communication tool and so on(Omelicheva,2018).

According to different studies (Laruelle:2015, Petrovich-Belkin et al.: 2019), after the collapse of the Soviet Union, there was a significant

decline in the political influence of Russia on the central Asian region for several reasons. Firstly it can be seen that after the Cold War era Russia has experienced economic difficulties, to do so not being a big brother of the region anymore, each country had to have their economies, capacities and own political system. Therefore, instead of ruling a region, being a powerful partner role is a more efficient and practical way for the Russian economy, by doing so, Russia would be able to shift the burden of the region (Petrovich-Belkin et al.: 2019). In addition to this, as it is highlighted by neo-liberals, even after the hegemon stability of the system could still be seen. According to this argument, after Soviet Russia with the advantage of the historical ties and the socio-cultural framework that is already structured by Russia, there was no need to give extra importance to stabilize the region.

In the same era, Turkey was the first country which recognized Central Asian Country's independence declarations (Wheeler, 2013). Looking from a historical perspective, the relation between Turkey and Central Asian countries is mostly different in different aspects. First of all, Turkey has never had a historical relation like the relation between Russia and Central Asian countries which is structured on an imperial framework since the 1870's. Historically, Central Asian land was under the rule of Persian tribes at first then Turkic tribes (Hiro,2009). That is why Turkey references of having historical ties and the same ancestors with central Asian societies. Despite the fact of this argument, Turkey, and even the Ottoman Empire has a very limited socio-cultural influence on this region. After the collapse of the Soviet Russia, Turkey, like its contemporary European countries, considered itself as to be a 'bridge country', with the advantage of its geopolitical location, for the Central Asian countries' development and engagement to Europe (Wheeler, 2013). However, this project has not lived long, for some reason on the frame. First of all, Central Asian countries were still invisibly engaged to Russia, in spite of being independent, and were approaching cautiously with the idea of a new union with Turkey as a new 'big brother' (Wheeler, 2013). Secondly, the new ruling party AKP, has diverted the aim to a different region the Middle East, but still maintaining the economic relations with Central Asian countries (Hiro, 2009). To sum up, both Turkey and Russia have an influence over the region, but

at different levels. The importance of giving a historical perspective of the region is to clarify the condition and the background of the Central Asian States and their peoples while they are deciding on choosing their route Europe over either Russia or Turkey.

4. Theoretical Framework

According to Ortega and Peri (2013), the income of destination country has a big impact on the decision of migration. Additionally, Lewer and Berg (2008) claimed that the difference between wages is the most effective reason for migration between countries in terms of the gravity model. On the other hand, Timothy Hatton and Jeffrey Williamson (1999) added Population as a pushing factor. For Joel Cohen and Keuntae Kim (2010), language, culture, shared history and borders are also effective on migration. Finally, Burulcha Sulaimanova and Aziz Bostan (2014) applied the gravity model of migration to emigrants of Tajikistan and Kyrgyzstan. The motive of this paper is to analyse quantitatively the central Asian migration stock with two corridor countries Russia and Turkey in the context of the Gravity model. The Gravity model of migration has been used several times by different scholars but it will be the first time for this region(R).

Generally, migration studies support that the development of the country is the key factor to be an attractive country for migration, while distance and population are classified as the most important values for trade on the framework of the Gravity Model (Oguledo and Macphee, 1994). It is important to indicate that this model is also applied to trade, tourism and democratization relations (Emerson and Noutcheva, 2004; Khadaroo and Seetannah, 2008; Burger, van Oort and Linders, 2009). The application of this model in various scenarios purposes that distance, the geographical size of countries, demographic statistics and economic development have a strong influence on countries' bilateral relations. Furthermore, Karemera, Oguledo and Davis (2000), point out that the closeness and the developmental differences of two countries trigger the labour migration, thus this condition promotes more trade relations between those countries. The implication of the-labour migration on the context of the gravity model will be analysed in the next paragraph.

The effects of migration flows can be distributed in two categories, political implications and social implications. On one hand, having more migrants in society involves more political regulations and policies, which must be morally fitted with international standards (Juss, 2007). On the other hand, the more migrants lead to a more multi-cultural structure for societal life (Vasta, 2007). At this point, there are two different views on multi-ethnic and cultural society. Liberal multiculturalists argue that minorities enhance social and cultural life (Kymlicka, 1995), while the realist perspective claims that migrants increase the population and decrease the business opportunities (Taylor, 1987). Technically speaking, it is essential to consider that migrants result in an increase in population, which will be used as an independent variable in this research. Migration leads to population expansion of the host country, which works as a pull factor attracting more migrants creating a snowball effect (Bagasao, 2004). Nevertheless, there is a different point of view which claims that a soaring population has a negative effect on economic development due to the limited state resources (Preston, 2007). Resultantly, this study analyse the impact of economic development and population on migration and would help in illustrating which has a greater impact on the latter.

The strategic geographical position of CAS (Central Asian States) has been highlighted several times in migration studies to clarify how it affects the relationship between countries (King, 2011). To do so, most scholars used geographical location and size as a way of studying migration, trade and tourism on the framework of the gravity model. For example, Krugman (2009) and McCann (2005) suggest that the geography of the country has a big impact on the costs of transport, which sometimes causes a reduction in the trade relations between two countries. In other words, the distance between the countries plays a crucial role in trade relations, as closer the countries the greater would the trade relations be due to the decreased transportation cost, and vice-versa (Butler, 2008). Nevertheless, this perspective seems as an old-fashioned idea by liberalist view. For instance, liberals argue that in contemporary politics, cooperation, and agreements favour the physical features of the countries including population, geostrategic location (Copeland, 1996). It is important to emphasize that the significance of the location is still an essential part of the relations

according to Melitz (2007) and Lewer & Van den Berg (2008), who used statistics on their scientific research to analyse the importance of distance in the context of the gravity model. According to World Bank 2005 report, distance has still a huge influence on migration and tourism, whereas Brun (2005) argues that it has limited effects on trade in view of the increased globalization and liberalization of the World. Therefore, the statistical result of the research would point out that whether the distance between countries has an effect on migration or not. Additionally, the geographical size of the country will be also be added to the equation in order to strengthen the model, due to the inconvenience of calculation for distance between two countries such as Turkey and Azerbaijan are neighbours so their closest point is Dilucu border gate but for the distance calculation, the capitals of the two countries will be used as a measure. Having said that, contiguity will be added as a dummy variable in the model to understand how having a common border has an effect on migration.

5. Research Design

5.1. Unit of Analysis, Case and Time Selection

The unit of analysis is dyadic migration stock between Central Asian states and Turkey and Russia, for the last three decades from 1990 to 2013, with dyads being Turkey and Russia on the one side and Afghanistan, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan on the other side. Each dyad will be analysed separately for four years; 1990, 2000, 2010 and the closest date for available data 2013, supplemented by a combination of all observations in one analysis and an application dummy variables to all dyads to analyse the impact of the historical and cultural relationship on migration as a pushing and pulling factor. This sums up 32 observations for Turkey from Central Asian states and 32 observations for Russia, overall 64 observations will be used in four different times. In each of the observations, values are derived from International Migration Data-Set for the dependent variable (migration stock), from United Nations and OECD statistics for the independent variable and from GeoDist data set for dummy variables.

One-way migration from Central Asia to Turkey and Russia will be applied to The Gravity model of Migration in order to understand the implications of different factors, including that Russia has a huge historical and cultural impact on CAS so this situation could be a pushing factor for emigration to Russia. Additionally, Turkey does not have any historical and cultural relationship between these countries and doing so, at the end of this research we will be able to analyse the impact of historical and cultural relations, common language and border as well.

Furthermore, it is important to give a brief explanation of relationships of countries in general, particularly from the historical perspective to clarify the situation of countries. Firstly, Azerbaijan has both a historical relation with Turkey and Russia, whereas different from other Post-Soviet countries. It is underlined that ‘one nationality two countries’ as put forward by the president of Azerbaijan for Turkey (Aras and Suleymanov, n.d., 2012). Secondly, Turkmenistan does have a historical and cultural relationship with Russia and cultural and lingual commonalities with Turkey. Thirdly, Afghanistan has not a historical and cultural relationship with Turkey but after for 10 years period it was also under the rule of Soviet Russia from 1979 to 1989, but terrorism might be the most effective reason for emigration to both countries (Puar, 2002). Another post-soviet country is Kazakhstan and it has a historical and cultural relation with Russia and good historical relation with Turkey. A similar pattern can be seen in Kyrgyzstan relationship with Russia and Turkey, but the different point is that the economic development of Kyrgyzstan is slightly slower when compared to Kazakh economy. Tajikistan and Uzbekistan have the same historical and cultural relation with Russia and good historical relationship but they have considerably less developed economies and religious radicalization problems in societies. (Huntington, 1996) At this point, it is important to indicate that Armenia is not in the list due to the closed border with Turkey, so including Armenia to the model can manipulate the objectivity and validity of the research because there is no available date for the emigration of Armenian to Turkey (Mooradian, 1998).

5.2. Operationalizing the Independent Variables: Population, Distance, GDP

Generally, the gravity model is enlarged with additional variables combined with different pulling and pushing factors (Ortega and Peri, 2013). This essay is inspired by the research design of Raul Ramos and Jordi Surinach (2013), which includes both the Gravity model variables, such as distance, population, GDP per capita and migration stock, and dummy variables to eliminate biases because of the multilateral resistance to migration. Furthermore, the statistical result of the research helps in analysing the yearly steady increase in the evolution of the migration stock, as a result of adding time as fixed effect.

In order to test the model, considering all the factors, the specification of our model will be applied in this paper, as it is stated below;

$$\text{Log } M_{ijt} = \beta_0 + \beta_1 \log \text{pop}_{it} + \beta_2 \log \text{pop}_{jt} + \beta_3 \log \text{Dist}_{ij} + \beta_4 \log \text{Area}_i + \beta_5 \log \text{Area}_j + \beta_6 \text{contiguity}_{ij} + \beta_7 \text{comlangof}_{ij} + \beta_8 \text{comlangethno}_{ij} + \beta_9 \text{Colony}_{ij} + \beta_{10} \log \text{GDPpc}_{jt} / \text{GDPpc}_{it} + u_{ijt}$$

where $\text{Log } M_{ijt}$ stands for the logarithm of the stock of immigrants from country i (refers to origin country) in country j (referring destination) at time t . $\log \text{pop}_{it}$ denotes the population of country of origin at time t while pop_{jt} stands for the destination country. $\log \text{Dist}_{ij}$ means the logarithm of the distance between capitals of country of origin and destination. $\log \text{Area}_i$ and $\log \text{Area}_j$ denote the geographical size of the countries for origin and destination. Additionally, $\log \text{GDPpc}_{jt} / \text{GDPpc}_{it}$ stands for relative differences of GDP per capita between origin and destination countries at time t . The rest of variables are dummies including whether the origin and destination country are contiguous ' contiguity_{ij} ', have a common official language ' comlangof_{ij} ', share a language spoken by ethnicities (not less than 9% of the population) in both countries ' comlangethno_{ij} ', have a historical and cultural relationship ' Colony_{ij} '. As it has been already mentioned fixed effects and origin and destination country fixed effects are also added to the model. Finally, u_{ijt} represents random error values. Additionally, it is essential to highlight that the logarithm is used in order to normalize values.

The data for distance and dummies is obtained from CEPII GeoDist dataset and gravity data, particularly for the dyadic analyse it is widely used and perfectly fitted with our model.

5.3. Operationalizing the Dependent Variable: Migration

International migration is the hardest value to record due to several reasons, such as asylum seekers, refugees, and illegal migrants (Pânzaru, 2013). Thus, the most reliable data can be found only in United Nations reports and the World Bank, in this research. The World Bank bilateral international migration stock statistics are used as a dependent variable to analyse the model. In order to analyse the correlation between migration and independent variables of the model, this research aims to use three different models to see the different effects of variables on migration stock in Turkey and Russia. To do so, in this section these three models will be briefly explained before we continue to Hypotheses of the research.

Firstly, in Model (1) the correlation between migration stock and all the variables including dummies will be analysed in order to understand how those variables effective on migration to this region when all possibilities are gathered for four different periods. Secondly, in Model (2) the correlation of migration and population and area of the destination country will be analysed to test the Gravity model based on its basic arguments. Then, Finally in Model (3), dummy variables effects on migration stock will be analysed with regression analysis.

As it is already implied the finding data for migration stock is constraint, particularly for Central Asian states, this condition is harder than any other region due to governmental reasons, such as Kazakh and Kyrgyz governments which are not willing to provide the emigrant statistics to international organizations according to NGOs reports (Human Rights Watch, 2015) or terrorist activities in Afghanistan.

5.4. Hypotheses

Three hypotheses are constituted based on Newton's Gravity Model and studies on the context of this model suggest that;

H1: Distance between countries and migration stock are negatively correlated.

H2: The population of the country of destination and migration stock are positively correlated.

H3: There is a positive correlation between GDP per capita (PPP) ratio and migration stock.

6. Results

Table 1: Specifications of the Gravity Model in Linear Regression

| Dependent variable: Migration Stock (LogMijt) | | | | |
|--|--|-------------------|-------------------|------------------|
| Explanatory Variables | | (1) | (2) | (3) |
| β_0 | Unstandardized Regression Coefficients | 2.802 (9.833) | 1.106 (16.274) | 3.640 (0.093)*** |
| | Pearson Correlation | | | |
| | R ² | | | |
| log pop _{it} | Unstandardized Regression Coefficients | -0.473 (0.174)*** | | |
| | Pearson Correlation | -0.286** | | |
| | R ² | 0.082 | | |
| log pop _{jt} | Unstandardized Regression Coefficients | 2.071(1.424) | 1.555 (2.508) | |
| | Pearson Correlation | 0.688*** | 0.688*** | |
| | R ² | 0.474 | 0.474 | |
| log Dist _{ij} | Unstandardized Regression Coefficients | -4.797(1.293)*** | -3.983 (1.028)*** | |
| | Pearson Correlation | -0.468*** | -0.468*** | |
| | R ² | 0.219 | 0.219 | |
| log Area _i | Unstandardized Regression Coefficients | 1.096 (0.252)*** | | |
| | Pearson Correlation | -0.72 | | |
| | R ² | 0.005 | | |
| log Area _j | Unstandardized Regression Coefficients | -0.270 (0.387) | 0.719 (0.664)** | |
| | Pearson Correlation | 0.695*** | 0.695*** | |
| | R ² | 0.482 | 0.482 | |
| contiguity _{ij} | Unstandardized Regression Coefficients | 0.033 (0.259) | | 0.489 (0.210)** |
| | Pearson Correlation | 0.456*** | | 0.456*** |
| | R ² | 0.208 | | 0.208 |

Gravity Approach Applied to Central Asian Migration Flow

| | | | |
|---|--|------------------|------------------|
| comlangof _{ij} | Unstandardized Regression Coefficients | -0.94 (0.257) | 0.120 (279) |
| | Pearson Correlation | 0.520*** | 0.520*** |
| | R ² | 0.271 | 0.271 |
| comlangethno _{ij} | Unstandardized Regression Coefficients | -0.94 (0.257) | 0.120 (279) |
| | Pearson Correlation | 0.520*** | 0.520*** |
| | R ² | 0.271 | 0.271 |
| Colony _{ij} | Unstandardized Regression Coefficients | 1.820 (0.208)*** | 2.045 (0.204)*** |
| | Pearson Correlation | 0.861*** | 0.861*** |
| | R ² | 0.741 | 0.741 |
| log GDPpc _{it} /GDPpc _i | Unstandardized Regression Coefficients | 0.227 (242) | |
| | Pearson Correlation | -0.335*** | |
| | R ² | 0.112 | |
| R ² | | 0.883 | 0.588 0.764 |
| *** p≤ 0.01; **p≤ 0.05; *p≤ 0.10 statistically significant. Standard errors are shown in parentheses. | | | |

Table 1 shows the regression analyses for the Gravity Model of migration in three different specifications of the model applied different variables to empirically assess the determinants of emigration from Central Asia to Turkey and Russia by 1990 to 2013.

Looking from a general overall perspective, the empirical results revealed that as it is shown in Table.1 most parameters are statistically significant and the R-squared levels are on average high. In particular, apart from the difference in GDP per capita (destination to origin)the rest of the independent variables are statistically significant. R² is considerably high for all specifications which means that independent variables of the Gravity model are pretty close to explaining the migration stock in Russia and Turkey from Central Asia.

Before the regression model, the correlation of the variables was estimated, as a result, it can be said that hypotheses of the Gravity model are not all satisfied in Central Asian migration stock. Then, estimated models were checked in the regression model and surprisingly difference in GDP per capita has a negative correlation with migration stock in Central

Asia, rather as stated in the theoretical framework section, which points that it was assumed that there is a positive correlation between GDP and migration. Therefore, after the regression analysis, it is clear that there is a considerable correlation between migration stock and other independent variables, particularly with dummy variables.

In this paragraph, the results for the different specification of the regression model will be analysed. The results illustrate that the population of the destination country has a positive effect on migration stock in both 1st and 2nd models, which include the population of the destination country as a variable. Thus, it could be said that the higher population in the destination country encourages immigration flows (Appendix I). Contrastingly, the population of origin country has a negative effect on migration stock. Thus, it could be said that in less crowded countries opportunities might be limited, so people tend to migrate more to crowded countries in order to find a job or get an education. Secondly, as it is already expected that the distance between the two countries has a negative effect on migration stock in both specifications of the 1st and 2nd model. Additionally, its coefficient appears with the expected results and it has more effect on migration stock with 46% in Central Asia than the population of the origin, which has a 28% impact on migration stock. Although the area of the destination country has a really important effect on migration stock (Appendix I), it is really hard to say the same pattern for the area of the origin country. As it is understood within the R-squared value is 0.005, which proved that we cannot establish a correlation between migration stock in Central Asia and the geographical size of the origin country. Surprisingly, dummy variables have a considerably high impact on migration in all specifications due to the Post-historical and cultural historical relations between Central Asia and Russia. Having a shared border encourages people to migrate at a rate of 45% to Turkey or Russia. Although a common border has a positive impact on migration, whereas historical and cultural relations has more impact on migration than border, such as Azerbaijani people tend to migrate more to Russia than Turkey even if they have a common borders with Turkey (See Appendix III). Considering the R-squared value, Pearson Correlation and also statistical significance it could be said that historical

and cultural relation has the most significant effect on migration stock in Central Asia (Appendix I). Finally, common official of primary language has the same proportion with the language spoken by at least 9% of the population in both countries, so that they are both slightly effective, despite the low R-squared rate. Before finishing this part it is important to emphasize that considering only the unstandardized β value is not enough solely to provide the most significant variable unless it is indicated with its standard error. Furthermore, according to MacKinnon et al. (2002) the standardized coefficient value also must be indicated by comparing the significance of the variables. So, considering all the indicators we could say that the most significant independent variable is the historical and cultural relationship.

7. Discussion

The objective of this paper was to analyse the impact of the Gravity Model's indicators on migration stock in Turkey and Russia from Central Asia. To do so, all variables were examined in three different specifications in the linear regression model and the results point out that the distance and the population of the country are correlated with migration stock in Central Asia, but the correlation between the difference in GDP per capita and migration stock is not significantly observed from the three specifications. Surprisingly, the third specification showed that historical and cultural relations have a stronger impact on migration stock from Central Asia. At this point it is important to emphasize that there is a statistically significant negative correlation between the difference GDP per capita destination to origin with migration stock according to Pearson correlation (See Appendix II) but in multilinear regression, which includes effects of variables on migration stock at the same time, shows that it has considerably less effect when other variables included the equation. As a result, contrastingly our H (3) Hypothesis suggested that there is a positive correlation between the difference in GDP per capita and migration stock, this argument rejected in Pearson correlation and points out that there is a negative correlation with migration in Central Asia. In this section, three different specifications will be analysed to see how variables effect can change when they are combined with other variables.

The first specification includes all variables to test the Gravity Model with dummy variables at the same time. To start with the R-squared value is 0,883 proving a stronger prediction about migration. Considering all the variables, the strongest impact can be observed from distance between two countries followed by the population of destination based on their coefficient values. The estimated variable, historical and cultural relation is observed as a third strongest impact on migration stock. The least impact is estimated from common official language of countries and common ethnic language in this model.

The second specification includes only the Gravity Model's variables and excludes dummy variables to see the sole impact of main determinants such as distance between two countries, population and area of country of destination. The R-squared value of this model is relatively smaller than the first specification but it is still statistically significant and reliable. In the second specification the population of the destination country has the strongest impact on migration stock in Central Asia. Furthermore, all determinants appear with the expected signs and statistically significant. Considerably low impact is observed from the Distance between the two countries. Thus, it could be said that considering only the distance, population and area indicators, Population of the destination country encourages more migrants to Turkey and Russia from Central Asia by 1990 to 2013. Furthermore, it is important to indicate that the argument of Preston is rejected based on the results of regression model for Central Asia, so we could say that the difference in GDP from destination country to origin has not a positive impact on migration stock in that region.

Final specification (i.e. 3rd model) includes only the dummy variables to analyse how the historical relationship between countries is effective on migration stock. The R-squared value is considerably high and all determinants are observed statistically significant. The outcomes for the third specification, representing the historical and cultural relations, common border and language, show that their coefficient appears with the expected signs but the most significant one is undoubtedly historical and cultural relations between two countries. In other words, if one country had ties with an imperial power in the past, people of this country tend to

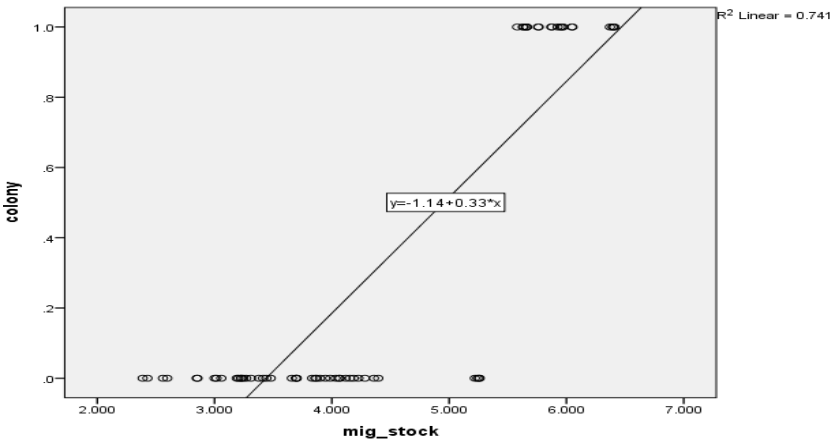
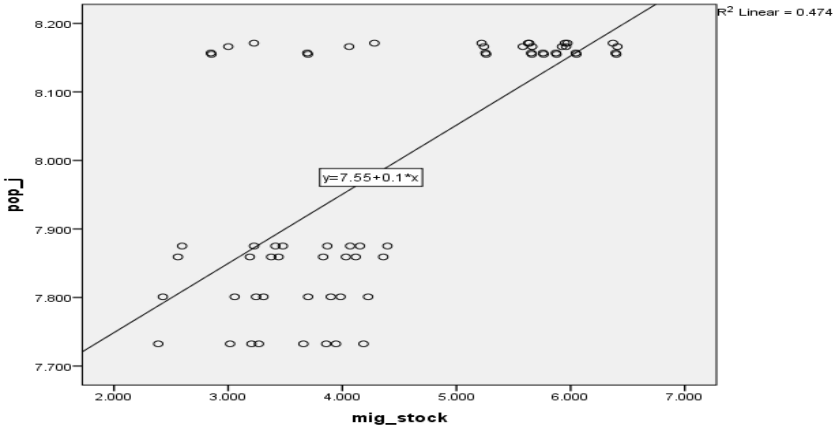
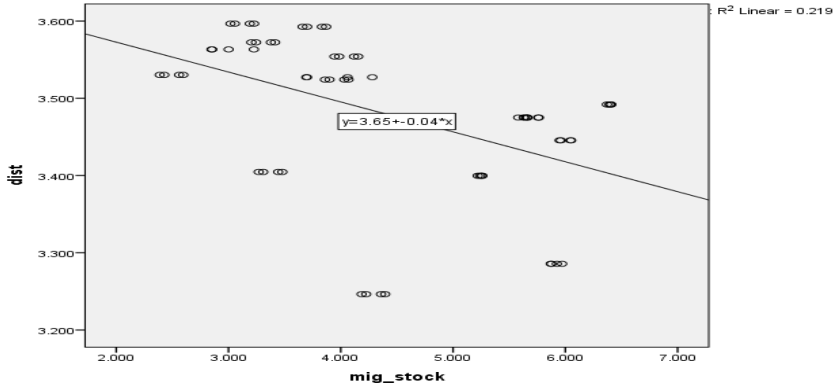
migrate to a core country such as Kazakh migration stock in Russia (Appendix III). More migrants living in Russia can be explained from this perspective (Appendix III), because Russia has historically been tied with different countries especially the Russian Empire era while Turkey does not have that kind of relation with any country from the Central Asian region.

8. Conclusion

The present study applies the gravity model of migration to empirically assess the determinants of migration stock from Central Asian Countries; Afghanistan, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Pakistan, Tajikistan, Turkmenistan and Uzbekistan, to Turkey and Russia for ten years period between 1990 and 2013. To estimate the gravity model, the multi-linear regression model was used in three different specifications. Before the regression model, the Pearson Correlation was used to understand whether there is a correlation between variables. Then, in order to analyse how effective one variable is on another, the multi-linear regression model was applied. Recalling the research question from the beginning, the answer is that while our first and second hypothesis is confirmed that there is a strong and statistically significant correlation between migration stock, distance, and population of country of destination, contrastingly the correlation between difference in GDP and migration stock is observed in negative way for Central Asia as it was claimed in an opposite way. Furthermore, historical relationship indicators are observed highly effective on migration stock from Central Asia to Turkey and Russia. For further research in this model, historical and cultural relationship could be also used as the main determinant factor on migration stock due to the historical and cultural relationship in this region. Additionally, the democratic level of countries, diplomatic relations between countries and human rights scores could strengthen the model for further studies.

This essay attempted to test the gravity model of migration for a new region, i.e. Central Asia in order to display the impact of independent variables on migration stock in Turkey and Russia since Post-Soviet countries gained their independence in 1991.

Appendix I: Scatter Plot Graphics of Most Significant Determinants



Appendix II: Descriptive Statistics

| Variable | Pearson Correlation with Migration Stock | | | | Min. | Max. | Mean | St. Dev. | N |
|--|--|--|--|--|------|------|------|----------|----|
| GDP_j/i | -0.335** | | | | 0.09 | 1.48 | 0.73 | 0.38 | 64 |
| pop_i | -0.286* | | | | 6.56 | 8.26 | 7.15 | 0.47 | 64 |
| pop_j | 0.688** | | | | 7.73 | 8.17 | 7.98 | 0.17 | 64 |
| dist_ | -0.468** | | | | 3.25 | 3.60 | 3.48 | 0.10 | 64 |
| area_i | -0.072 | | | | 4.94 | 6.43 | 5.61 | 0.45 | 64 |
| area_j | 0.695** | | | | 5.89 | 7.23 | 6.56 | 0.67 | 64 |
| Mig_stock | 1 | | | | 2.39 | 6.41 | 4.38 | 1.21 | 64 |
| Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).** | | | | | | | | | |
| Correlation is significant at the 0.05 level (2-tailed).* | | | | | | | | | |

Appendix III: Migration Stock Statistics in Russia and Turkey in 2016

| Russian Federation | | Turkey | |
|--------------------------|----------|--------------------------|----------|
| Migrant Native Countries | Migrants | Migrant Native Countries | Migrants |
| Ukraine | 3674234 | Bulgaria | 538686 |
| Kazakhstan | 2648315 | Germany | 306456 |
| Belarus | 958719 | Greece | 66344 |
| Uzbekistan | 940539 | Macedonia | 35308 |
| Azerbaijan | 866843 | Netherlands | 24450 |
| Georgia | 644390 | Romania | 23232 |
| Armenia | 493126 | Russian Federation | 22246 |
| Kyrgyzstan | 474882 | United Kingdom | 21225 |
| Tajikistan | 392446 | Azerbaijan | 18807 |
| Moldova | 284330 | France | 17979 |
| Total Immigrants | 12270388 | Total Immigrants | 1410947 |

According to data from (Peplemov.in, 2016)

Datasets

Cepii.fr, (2016). *CEPII - GeoDist - Presentation*. [online] Available at: http://www.cepii.fr/cepii/en/bdd_modele/presentation.asp?id=6 [Accessed 10 Jan. 2016].

Data.oecd.org, (2016). *Domestic product - Gross domestic product (GDP) - OECD Data*. [online] Available at: <https://data.oecd.org/gdp/gross-domestic-product-gdp.htm> [Accessed 10 Jan. 2016].

Data.worldbank.org, (2016). *International migrant stock, total | Data | Table*. [online] Available at: <http://data.worldbank.org/indicator/SM.POP.TOTL> [Accessed 10 Jan. 2016].

Data.worldbank.org, (2016). *Population, total | Data | Table*. [online] Available at: <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL> [Accessed 10 Jan. 2016].

BIBLIOGRAPHY

AGRESTI, A. and Finlay, B. (2009). *Statistical methods for the social sciences*. Upper Saddle River, N.J.: Pearson Prentice Hall.

AKINER, S. and Ehteshami, A. (1995). From the Gulf to Central Asia: Players in the New Great Game. *International Affairs* (Royal Institute of International Affairs 1944-), 71(4), p.832.

ARAS, O. and Suleymanov, E. (n.d.). Azerbaijan'ın Bağımsızlığının 20 Yılında: Azerbaycan-Türkiye Ekonomik İlişkileri Ve Perspektifi (Economic Relations and Perspective between Azerbaijan and Turkey: In 20 Years of Azerbaijan's Independence). *SSRN Electronic Journal*.(2012)

BAGASAO, I. (2004). Migration and development: the Philippine experience. *Small Enterprise Development*, 15(1), pp.62-67.

BRUN, J. (2005). Has Distance Died? Evidence from a Panel Gravity Model. *The World Bank Economic Review*, 19(1), pp.99-120.

BRYMAN, Alan. 2012. *Social Research Methods*. Oxford: Oxford University Press

- BURGER, M., van Oort, F. and Linders, G. (2009). On the Specification of the Gravity Model of Trade: Zeros, Excess Zeros and Zero-inflated Estimation. *Spatial Economic Analysis*, 4(2), pp.167-190.
- BUTLER, A. (2008). Distance Still Matters: Evidence from Municipal Bond Underwriting. *Rev. Financ. Stud.*, 21(2), pp.763-784.
- COPELAND, D. (1996). Economic Interdependence and War: A Theory of Trade Expectations. *International Security*, 20(4), p.5.
- EMERSON, M. and Noutcheva, G. (2004). Europeanisation as a gravity model of democratisation. Brussels: Centre for European Policy Studies.
- HIRO, D. (2011). *Inside Central Asia: A Political and Cultural History of Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyz stan, Tajikistan, Turkey, and Iran*. Abrams.
- HUMAN RIGHTS WATCH, (2015). World Report 2015: Kazakhstan. [online] Available at: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/kazakhstan> [Accessed 7 Jan. 2016].
- HUMAN RIGHTS WATCH, (2015). World Report 2015: Kyrgyzstan. [online] Available at: <https://www.hrw.org/world-report/2015/country-chapters/kyrgyzstan> [Accessed 7 Jan. 2016].
- HUNTINGTON, S. (1996). *The clash of civilizations and the remaking of world order*. New York: Simon & Schuster.
- JUSS, S. (2007). *International migration and global justice*. Aldershot: Ashgate.
- KAPLAN, R. (2000). *The coming anarchy*. New York: Random House.
- KAREMERA, D., Oguledo, V. and Davis, B. (2000). A gravity model analysis of international migration to North America. *Applied Economics*, 32(13), pp.1745-1755.
- KHADAROO, J. and Seetanah, B. (2008). The role of transport infrastructure in international tourism development: A gravity model approach. *Tourism Management*, 29(5), pp.831-840.

KING, R. (2011). Geography and Migration Studies: Retrospect and Prospect. *Population, Space and Place*, 18(2), pp.134-153.

KOSER, K. (2007). *International migration*. Oxford: Oxford University Press.

KRUGMAN, P. (2009). The Increasing Returns Revolution in Trade and Geography. *American Economic Review*, 99(3), pp.561-571.

KYMLICKA, W. (1995). *The Rights of minority cultures*. Oxford: Oxford University Press.

LARUELLE, M. (2008). *Russia's Central Asia Policy and the Role of Russian Nationalism*. Silk Road Studies Program.

LEWER, J. and Van den Berg, H. (2008). A gravity model of immigration. *Economics Letters*, 99(1), pp.164-167.

MACKINNON, D., Lockwood, C., Hoffman, J., West, S. and Sheets, V. (2002). A comparison of methods to test mediation and other intervening variable effects. *Psychological Methods*, 7(1), pp.83-104.

MAZUR, R. (2004). Realization or Deprivation of the Right to Development Under Globalization? Debt, Structural Adjustment, and Poverty Reduction Programs. *GeoJournal*, 60(1), pp.61-71.

MCCANN, P. (2005). Transport costs and new economic geography. *Journal of Economic Geography*, 5(3), pp.305-318.

MELITZ, J. (2007). North, South and distance in the gravity model. *European Economic Review*, 51(4), pp.971-991.

MOORADIAN, M. (1998). The OSCE: Neutral and impartial in the Karabakh conflict?. *Helsinki Monitor*, 9(2), pp.5-17.

OGULEDO, V. and Macphee, C. (1994). Gravity models: a reformulation and an application to discriminatory trade arrangements. *Applied Economics*, 26(2), pp.107-120.

OMELICHEVA, M. (2013). *Russian foreign policy: A quest for great power status in a multipolar world*. *Foreign Policy in Comparative Perspective: Domestic and International Influence on State Behavior*. London: SAGE, 94-117.

ORTEGA, F. and Peri, G. (2013). The effect of income and immigration policies on international migration. *Migration Studies*, 1(1), pp.47-74.

PÂNZARU, C. (2013). The Determinants of International Migration. A Panel Data Analysis. *Journal of Politics and Law*, 6(1).

PEOPLEMOV.in, (2016). peplemovin - A visualization of migration flows. [online] Available at: http://peplemov.in/#t_RU [Accessed 9 Jan. 2016].

PETROVICH-BELKIN, O. K., Eremin, A. A., & Bokeriya, S. A. (2019). THE DECLINE OF RUSSIA'S INFLUENCE IN THE POST-SOVIET REGION AND THE REASONS BEHIND IT. *Сравнительная политика*, 10(3).

PRESTON, S. (2007). The changing relation between mortality and level of economic development. *International Journal of Epidemiology*, 36(3), pp.484-490.

PUAR, J. (2002). Monster, Terrorist, Fag: The War on Terrorism and the Production of Docile Patriots. *Social Text*, 20(3 72), pp.117-148.

REISMAN, W. (1990). Sovereignty and Human Rights in Contemporary International Law. *The American Journal of International Law*, 84(4), p.866.

REITZ, J., Hatton, T. and Williamson, J. (1999). The Age of Mass Migration: Causes and Economic Impact. *International Migration Review*, 33(3), p.766.

SWANSTON, A., Swanston, M., & Mapping, R. L. (2007). Mapping History Battles and Campaigns. *Cartographica*.

TAYLOR, J. (1987). Undocumented Mexico-U.S. Migration and the Returns to Households in Rural Mexico. *American Journal of Agricultural Economics*, 69(3), p.626.

TONRY, M. (1997). Ethnicity, Crime, and Immigration. *Crime and Justice*, 21, pp.1-29.

UBAIDULLOEV, Z. (2015). The Russian-Soviet legacies in reshaping the national territories in Central Asia: A catastrophic case of Tajikistan. *Jour-*

nal of Eurasian Studies, 6(1), 79-87.

UN, (2011). Statistics on International Migration A Practical Guide for Countries of Eastern EUROPE AND CENTRAL ASIA. [online] Available at: http://www.unece.org/fileadmin/DAM/stats/publications/International_Migration_Practical_Guide_ENG.pdf [Accessed 29 Dec. 2015].

UNSTATS.un.org, (2015). United Nations Statistics Division - Demographic and Social Statistics. [online] Available at: <http://unstats.un.org/unsd/Demographic/sconcerns/migration/default.htm> [Accessed 29 Dec. 2015].

VASTA, E. (2007). From ethnic minorities to ethnic majority policy: Multiculturalism and the shift to assimilationism in the Netherlands. *Ethnic and Racial Studies*, 30(5), pp.713-740.

WHEELER, T. (2013). Turkey's role and interests in Central Asia. *Safer-world Briefing*, 3.

Suriye Krizi Hakkında Suriyelilerin Düşünceleri: Aktörler, Sorumlular ve Çözüm Yolları

Hakan SAMUR*

Murat CİHANGİR**

Öz

Büyük oranda göçe sebebiyet vermesi, çok sayıda iç ve dış aktörün müdahil olmasından dolayı Suriye krizi son yıllarda dünya çapındaki en önemli meselelerden biri haline gelmiştir. Türkiye'nin bazı şehirlerinde geçici koruma altındaki Suriyeliler arasında gerçekleştirilen kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarına dayanarak bu çalışma; başlıca iç ve dış aktörlerin ve özellikle de Türkiye'nin Suriye krizine ilişkin rol ve politikaları hakkında Suriyelilerin düşüncelerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Araştırmamızın iki önemli sonucu şu şekildedir: Genel olarak Suriyeliler yabancı güçlerin kendi içişlerine karışmalarına karşı görünmektedirler. Öte yandan, göç etmek zorunda kalan Suriyelilere yaklaşımı olumlu olan bir yabancı devleti de takdir etmektedirler. Bu çıkarım en azından Türkiye örneğinde kendisini göstermiştir. Bunlara ek olarak, Suriyelilerin, ülkelerindeki krizin çözümüne ilişkin beklenti ve önerileri de sonuç bölümünde ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler, Suriye Krizi, Aktörler, Dış Müdahale, Türkiye

*Prof. Dr., Batman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü e-posta:hsamur@hotmail.com, ORCID:0000-0003-1980-9347

**Dr. Öğr. Üyesi, Batman Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: muratscihangir@gmail.com, ORCID:0000-0002-9301-422X

Not: Yazarlar, makaleye temel olan alan çalışmasının gerçekleştirilmesinde yardımlarını esirgemeyen Batman ve Diyarbakır İl Göç İdaresi Müdürlüklerine, meslektaşlarına, iletişimde yardımcı olan Suriyeli gönüllülere ve anket katılımcılarına teşekkür ederler.

Makale Gönderim Tarihi: 15.09.2019

Makale Düzeltme Son Tarihi: 18.10.2019

Makale Onay Tarihi: 13.12.2019

The Opinions Of Syrians In Turkey About The Syria Crisis: Actors, Responsibles And Solutions

Hakan SAMUR*

Murat CİHANGİR**

Abstract

Because of causing a large amount of migration and because of the involvement of many domestic and foreign actors, the Syrian crisis has become one of the most significant issues worldwide in recent years. Based on the results of a comprehensive survey conducted among the Syrians under temporary protection in some certain cities of Turkey, this study aims at analysing their opinions about the role and policies of some major foreign and domestic actors and especially about Turkey's policy about the Syrian crisis. Two important results of our survey are as follows: In general, the Syrians seem to be against the intervention of foreign powers to their internal affairs. On the other hand, they seem to be appreciate a foreign state if that state has a positive approach to the forcibly migrated Syrians. At least, this conclusion has become evident in the case of Turkey. In addition to these, the expectations and suggestions of the Syrians related to the solution of the crisis in their countries are presented in the concluding section.

Keywords: *Syrians under Temporary Protection, Syria Crisis, Actors, Foreign Intervention, Turkey*

*Prof. Dr., Batman University, Economics and Business Administration Faculty, Department of Political Science and Public Administration e-mail:hsamur@hotmail.com, ORCID:0000-0003-1980-9347

**Assistant Professor Dr., Batman University, Economics and Business Administration Faculty Department of International Relations, e-mail :muratscihangir@gmail.com, ORCID:0000-0002-9301-422X

Giriş

Adalet, demokrasi ve daha iyi yaşam standartları talepleriyle Aralık 2010'da Tunus'ta başlayan halk ayaklanmaları zincirinin Suriye'ye de ulaşması sadece birkaç aylık bir süre almıştır. Ülke yönetimi önceleri böyle bir ayaklanmanın Suriye'de gerçekleşebileceğine hiç ihtimal vermemiş (Lesch, 2011: 422) ancak ihtimal dışı görülen söz konusu gelişmeye başlangıç edeceği endişesi ile, Mart 2011'de ortaya çıkan barışçıl gösterilere de sert karşılık vermiştir. Bu noktadan sonra kısa sürede yaygın bir isyana ve giderek iç savaşa dönüşen Suriye krizi yıllar içinde Arap Baharının kapsadığı diğer bölge ülkelerindekilerle kıyaslanamayacak derecede yıkıcı sonuçlar doğurmuştur (Danahar, 2015). Öyle ki; yine Arap Baharı sürecinde Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinin, anarşi toplumunun mükemmel bir örneğine dönüştüğü şeklindeki yerinde betimleme (Aras ve Falk, 2016: 2253) Suriye açısından özellikle haklı çıkmış ve bu ülkede yaşananlar, küresel anlamda yoğun ilgi ve tartışmaların odağında yer almıştır.

Suriye krizinin dünya çapında bu derece ön plana çıkması başlıca iki sebeple açıklanabilir. Bunlardan ilki; krize dâhil olan iç ve dış aktörlerin çeşitliliğidir. Mart 2011'deki barışçıl gösteriler ağırlıklı olarak ekonomik, toplumsal ve politik koşullarında iyileşme talep eden seküler kesimlerin öncülüğünde gerçekleşirken; muhalif İslami gruplar da kısa sürede ülkedeki mücadele içerisinde yerlerini almışlardır (Joya, 2012: 31). Böylece ordu ve bir kısım sivil milislerden oluşan rejim güçlerinin dışında, içerisinde Özgür Suriye Ordusu dâhil çok farklı Sünni ya da Selefi grupları barındıran Suriye Devrimci ve Muhalif Güçleri İçin Ulusal Koalisyon, El-Kaide bağlantılı El-Nusra Cephesi ile IŞİD gibi örgütler, Dürziler ve Kürtler Suriye'deki savaşın iç aktörlerini oluştururken; vekâlet savaşlarının en önemli örneklerinden biri haline gelen Suriye çatışmalarında söz konusu iç aktörleri kendi amaçları doğrultusunda destekleyen veya Suriye krizinin sonuçlarından derinden etkilenen bölge veya bölge dışı devletler de dış aktörlerini oluşturmuşlardır (Ma'oz, 2014). Özellikle Birleşik Devletler ve Rusya'nın, Soğuk Savaş dönemini hatırlatırcasına Suriye üzerinden mücadeleye girişmeleri (Tudoroiu, 2013) ve Çin, AB, İran, Türkiye, İsrail ve Körfez ülkeleri gibi aktörlerin de bir şekilde bu saflaşmada yer almaları sadece Suriye krizine olan ilgiyi artırmakla kalmamış, aynı zamanda Orta-

doğu'nun yakın dönem mücadele denkleminde kilit konuma yerleşen (Gause, 2014) bu ülkedeki anarşi ortamının yıllardır sona erdirilememesine yol açmıştır.

Suriye krizinin dünya kamuoyu tarafından yakından takip edilmesinin ve tartışılmasının bir diğer sebebi ise kısa sürede yol açtığı insan zayıyatı ve geniş bir coğrafyaya dağılan mülteci göçünün boyutlarıdır. Mart 2011'den Aralık 2018'e kadar Suriye iç savaşında en az 560 bin insanın öldüğü, iki milyondan fazlasının yaralandığı ya da kalıcı şekilde sakatlandığı ve 12 milyondan fazla Suriyelinin de ülke içine ya da dışına göçle yerlerinden edildiği ifade edilmektedir (SOHR, 2018). Kimi kaynaklarda ise 2018 yılı itibarıyla yerlerinden edilenlerin sayısı 13 milyona kadar çıkmaktadır (Connor, 2018). Savaş başlamadan önce 21 milyona yakın nüfusa sahip bir ülkede, bu rakamlar insan kaynağındaki kaybın ne kadar büyük olduğunu ortaya koymaktadır. Yerinden edilmelerin altı milyondan fazlası ülke içinde gerçekleşirken, geri kalanların büyük çoğunluğu yakın bölge ülkelerine, bir milyon kadarı Türkiye haricindeki Avrupa ülkelerine (530 bin ile en fazla Almanya, daha sonra 110 binle İsveç ve 50 bin mülteciyle Avusturya) ve 100 bin kadarı da başta Kuzey Amerika olmak üzere diğer coğrafyalara dağılmıştır (Connor, 2018). Bölge ülkelerine dağılımın güncel durumuna bakıldığında (UNCHR, 2019); Türkiye 3 milyon 640 bin ile en fazla Suriyeli kabul eden ülke durumundayken; Lübnan 948 bin, Ürdün 671 bin, Irak 252 bin, Mısır 132 bin ve diğer Kuzey Afrika ülkeleri ise toplam 35 bin.

Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütünün daha rakam 4 milyonda iken bile yakın tarihin tek başına en büyük mülteci akını şeklinde vasıflandırdığı (UNCHR, 2015) Suriyelilerin ülke dışına mecburi göçleri, Suriye iç savaşının olumsuz etkilerinin çok geniş bir coğrafyada hissedilmesine ve dolayısıyla tartışmalara daha fazla konu olmasına yol açmıştır. Öyle ki bir noktadan sonra başta Avrupa ülkeleri olmak üzere pek çok yerde Suriye meselesi büyük oranda mülteciler boyutuyla konuşulur olmuştur. Rakamlardan anlaşılacağı gibi, ülke dışına göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin yarısından fazlasına tek başına Türkiye ev sahipliği yapmaktadır. Sadece birkaç yıllık dönemde gerçekleşen böyle yoğun bir göç dalgası, şüphesiz hem gelenler açısından hem de Türkiye devleti ve toplumu açısından çok önemli etkileri olan büyük bir olaydır. Söz konusu etkiler

elbette ki çok çeşitli açılardan araştırmalara ve analizlere konu olmaktadır. Elinizdeki çalışma, Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeliler arasında gerçekleştirilen bir anketin sonuçlarına dayanarak, onların Suriye krizinin sorumlularına, bazı iç ve dış aktörlerine ve bu arada özellikle de bir dış aktör olarak Türkiye'nin Suriye politikasına yönelik düşüncelerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, araştırmamıza katılan Suriyelilerin ülkelerindeki krizin çözümüne yönelik önerileri de sonuç bölümünde ele alınacaktır. Belirtilen konulara geçmeden önce Türkiye'deki Suriyelilerin hukuki statüleri ile alan çalışmamızın kapsamı ve yöntemi hakkında bazı bilgiler burada paylaşılacaktır.

Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyelilerin uluslararası koruma statülerinden (mülteci, sığınmacı, şartlı mülteci, ikincil koruma ya da geçici koruma) hangisine dâhil edilecekleri ve hangi kavramla adlandırılacakları tartışmalara sebep olmuştur (Şen, 2019): Suriye'de yaşananlara ve Türkiye'ye zorunlu göç etme sebeplerine bakıldığında, Suriyelilerin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ndeki tanım kapsamında¹ mülteci sayılabileceği rahatlıkla öngörülebilir. Ancak Türkiye, mülteci statüsü vermeyi sadece Avrupa ülkelerinden gelen kişilere sınırlandırdığından Suriyeliler ne mülteci, ne mülteci olmak için başvuru yapmış kişi anlamındaki sığınmacı, ne de üçüncü ülkelere geçmek için bekleyen şartlı sığınmacı olarak tanımlanma imkânına sahiptir. Kısa zamanda ve büyük sayılarla Türkiye'ye ulaşan Suriyelilere statü belirleme işlemi de pratikte yapılamadığı için, tanımı gereği ikincil koruma da sağlanamamıştır. Suriye'den göç eden kişiler 2013'te kabul edilen Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda 2014 yılında gerçekleştirilen değişiklikle geçici koruma statüsü sağlanan yabancılar olarak kabul edilmişlerdir ki bu da ilgili mevzuatta şunu ifade etmektedir: “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak veya bu kitlesel akın döneminde bireysel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talebi bireysel olarak

¹ “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir”

değerlendirmeye alınamayan yabancılara sağlanan koruma.” Kısaca denilebilir ki maruz kaldıkları mağduriyetler üzerinden sosyolojik ya da politik anlamda mülteci veya sığınmacı kavramlarıyla vasıflandırılacaklarken, Türkiye’deki Suriyeliler hukuki anlamda geçici koruma altındaki yabancılar olarak tanımlanmışlardır.

Makaleye temel olan araştırmamız; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün verilerine göre (GİGM, 2018) tahminen yarıya yakını 18’in altındaki yaş gruplarına ait olan yaklaşık 600 bin Suriyelinin yaşadığı Türkiye’nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki dört şehirde (Batman, Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa) 18 yaşın üstündeki 731 Suriyeliye uygulanan 25 soruluk bir ankete dayanmaktadır. Sosyo-demografik olanların dışında, katılımcılara yöneltilen soruların başlıca iki grupta toplandığını söylememiz mümkündür. Bunlardan birincisini, bu makalenin de içeriğini şekillendiren ve katılımcıların, Suriye krizinin aktörlerine, sorumlularına ve krizin çözümüne ilişkin görüşlerini açığa çıkarmayı amaçlayan sorular oluşturmaktadır. Kendi içinde bütünlüklü bir konu olarak bir başka çalışmada ele almayı amaçladığımız ikinci grup soruları ise; onların Türkiye devleti, halkı ve bu ülkedeki yaşamları hakkındaki düşüncelerini açığa çıkarmayı amaçlayan sorular oluşturmaktadır.

Anket uygulanırken “Basit Tesadüfi Örneklem” yöntemi kullanılmış ve az sayıda Suriyelinin bulunduğu bazı kırsal alanlar hariç, araştırma kapsamındaki şehirlerde yaş, eğitim, iş ve etnisite gibi özellikler bakımından farklı Suriyelilere ulaşabilmek adına onların buldukları farklı mekânlara (ev, dersane, okul, kahvehane, işyeri, dernek) gitmeye özen gösterilmiştir. Gidilen mekân ve buldukları ortam ne olursa olsun, anket katılımcılarının kendilerini psikolojik açıdan güvende hissetmeleri ve sorulara rahatça cevap verebilmeleri için mümkün olan bütün özen gösterilmiştir. Bu bakımdan; anket sorularını soran tercümanlarımız dışında, her şehirde gidilen mekânların özelliğine göre çoğunlukla orada çalışan ya da yaşayanların saygı ve güvenlerini kazanmış bir başka Suriyelinin de yanımızda bulunmasına özen gösterilmiştir. Genellikle öğretmen, akademisyen ya da dernek yöneticisi profillerindeki araçlardan yardım alınmıştır. Anketin uygulanabilirliğini artıran söz konusu şahıslara ise anketlerin yapıldığı şehirlerdeki meslektaşlarımız ya da İl Göç İdaresi Müdürlükleri-

nin tavsiye ve yönlendirmeleri sayesinde ulaşılmıştır. Anketin uygulanmasına başlamadan önce, muhataplara isim ve adres gibi kendilerini belirleyici hiçbir bilginin alınmayacağı özellikle vurgulanmıştır. Bütün bunlara rağmen, zaten öncesinde de tahmin ettiğimiz gibi anketimizin özellikle politik meselelere ilişkin sorularında “cevap yok/fikrim yok” şıkkının işaretleme frekansı oldukça yüksek çıkmıştır. Soruları hazırlama aşamasında danıştığımız kimi Suriyeli akademisyen arkadaşlarımız da bu ihtimalden bahsetmişlerdir. Gerçekten de Suriye’de baskıcı bir politik rejim altında yaşamış olmalarının, savaş ve zorunlu göçle birlikte maruz kaldıkları travmaların ve son olarak da yabancı bir ülkede daha statüleri bile geçici kavramıyla nitelenenler olarak bulunuyor olmalarının; genel olarak mülteci gruplarında görülen gelecek korkusu, çekingenlik ve kimseye güveneme gibi bir takım özelliklerin (De Vries ve Van Heck, 1994) Suriyelilerde de ortaya çıkmasına yol açtığı söylenebilir. Dolayısıyla, Suriyelilerin sorulara “cevap yok/fikrim yok” seçeneği ile dönüş yapma oranlarının yüksek çıkması bu durumu teyit eden önemli bir bulgu olarak kabul edilebilir. Öte yandan, bu seçeneğin orada duruyor olmasına rağmen hâlâ hatırı sayılır miktarda Suriyelinin söz konusu sorularda başka seçeneklere yönelmiş olmaları da aslında anketin sağlıklı yürütüldüğüne ve güvenilir olduğuna bir kanıt sayılabilir. Cevap yok/fikrim yok diyenlerin en fazla çıktığı soruda bile, diğer seçenekleri işaretleyen katılımcı sayısının hala çok yüksek olmasını dikkate alarak, daha sağlıklı bir değerlendirme yapmak ve somut cevapların analizine yoğunlaşmak amacıyla “cevap yok/fikrim yok” seçeneği tablolar oluşturulurken “kayıp” sütununda gösterilmiş ve yüzdelik dilimlerde hesaba katılmamıştır.

Anketin uygulandığı dört şehir de ya Suriye ile sınır (Mardin ve Şanlıurfa) ya da sınıra yakın (Batman ve Diyarbakır) durumdadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki bu şehirler ağırlıklı olarak Kürt nüfusun yaşadığı ve özellikle Mardin ve Şanlıurfa dikkate alındığında Arap kökenli vatandaşların da kayda değer bir sayıda bulunduğu yerlerdir. Yani etnik köken olarak hemen hemen tamamıyla Kürt veya Arap olan Suriyelilerin, kendilerini buralarda sadece coğrafi açıdan değil, kültürel pek çok unsur açısından da ülkelerine yakın hissedebileceklerini öngörmek mümkündür. Anketler 20 Ekim-20 Aralık 2018 tarihleri arasındaki iki aylık zaman diliminde uygulanmıştır.

Katılımcıların genel bazı özellikleri sıralanacak olursa: Yaklaşık yüzde 60'ı erkek, yüzde 40'ı da kadındır. Yaş gruplarına göre dağılımları ise şöyledir: 18-25 yaş aralığı yüzde 41,3; 26-35 yaş aralığı yüzde 28,7; 36-45 yaş aralığı yüzde 19,6; 46-60 yaş aralığı yüzde 8,2 ve 61 yaş üstünde olanlar ise yüzde 2,2. Katılımcıların büyük bölümü (yüzde 58,4) ortaöğretim mezunu iken, yüzde 18,1'i üniversite, yüzde 11,2'si de ilköğretim mezunudur. Sadece okur-yazar olanlar yüzde 6,3 iken, diğer bir yüzde 6'lık kesimin ise hiç okur-yazarlığı yoktur.

Aşağıdaki bölümde Suriye krizinin öncelikli sorumlu ya da sorumlularının kim veya kimler olduğu hususunda, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin düşünceleri ele alınacaktır. Sorumluluk noktasının dışında, krizin belli başlı iç ve dış aktörleri hakkındaki fikirlerine de burada yer verilecektir. Bir sonraki bölümde, özel olarak Türkiye'nin Suriye politikası hakkında anket katılımcılarının cevapları analiz edilecektir. Krizin nasıl sona erdirilebileceği hususunda katılımcıların ne düşündüklerine ise sonuç bölümünde değinilecektir.

Suriye Krizinin En Önemli Sorumlusu ve Diğer Aktörleri

Araştırmamızda yer verdiğimiz en kritik sorulardan biri Suriye'de yaşanan olayların en önemli sorumlusunun kim olduğu idi. Tablo 1'den de izleneceği gibi, bu soruya yüzde 56'ya yakın bir katılımcı "Suriye yönetimi" cevabını vermiştir. Böylece; babasının ardından 2000 yılında ülkenin başına geçen, özellikle ilk dönemlerinde (Zisser, 2007) ve fakat azalsa bile 2000'lerin büyük bölümünde halk tarafından desteklenen (Wieland, 2012), hatta daha önce de belirttiğimiz gibi başka ülkelerde yaşanan halk isyanlarının kendisine karşı gerçekleşmeyeceğine inanan Esed ve yönetimi, gelen noktada bütün olayların en önemli sorumlusu olarak görülmektedir. Muhafif grupları en önemli sorumlu gören yüzde 11'in üzerindeki kitleyi de dâhil ettiğimizde, her üç Suriyeliden ikisinin ülkelerindeki sorunların baş sorumlusunu ülke içinde aradıklarını söylememiz mümkün. Esed yönetimi ve muhafif grupların dışında, yaklaşık yüzde 13'lük bir kesim ABD'yi, yüzde 5'lik bir kesim Rusya'yı, yüzde 4'e yakın bir kesim İran'ı ve yine yüzde 4 dolaylarında bir kesim de diğer devletleri en önemli sorumlu kabul etmektedir. Türkiye'yi bu çerçevede en önemli sorumlu olarak görenlerin oranı yüzde 1'e ulaşmamaktadır.

Tablo 1: Suriye’de Yaşanan Olayların En Önemli Sorumlusu Kimdir?

| Seçenek | Frekans | Yüzde |
|-----------------|---------|-------|
| Suriye yönetimi | 297 | 55.8 |
| Muhafif gruplar | 61 | 11.5 |
| ABD | 68 | 12.8 |
| Rusya | 26 | 4.9 |
| İran | 20 | 3.8 |
| Türkiye | 4 | 0.8 |
| Diğer | 23 | 4.3 |
| Kararsız | 33 | 6.2 |
| Toplam | 532 | 100 |

Kayıp: 199

Şüphesiz olayların sorumlusu olarak bir aktörün öne çıkarılması istendiği için Esed yönetimi işaret edilmiştir ve bu durum, Suriyelilerin diğer devletlerin kendi coğrafyalarına yönelik politikalarını daha az zararlı buldukları anlamına gelmemektedir. Böyle bir yargıya varmamızın sebebi Tablo 2’den izlenebilecek durumdur: Her dört sığınmacıdan üç tanesi ABD’nin Suriye politikasını başarısız ya da çok başarısız olarak gördüklerini söylemektedirler. Bu devletin politikasını başarılı ya da çok başarılı görenler sadece yüzde 10’luk bir kesimi oluşturmaktadır. ABD’nin politikasına yönelik olumsuz düşünceler büyük oranda başka pek çok devletin de gösterilmektedir. Bu konuda İsrail neredeyse ABD ile bir değerlendirilmekte ve Suriyeli sığınmacıların yüzde 75’e yakın bir bölümü İsrail’in politikalarını da desteklememektedir. Suriye’de aktif konumda olan bir diğer güç Rusya’ya karşı bu oran yüzde 72 ve Avrupa Birliği’ne karşı da yüzde 61 olarak gerçekleşirken; İran’ın ve Suudi Arabistan’ın Suriye politikasından hoşnut olmayanların oranı yüzde 77 gibi daha yüksek bir düzeyde çıkmıştır. Diğer bölge ülkelerinden Irak’ın Suriye politikasını başarısız veya çok başarısız bulanlar yüzde 65’e ulaşırken, Ürdün için bu oran yüzde 69 ve son olarak Türkiye için yüzde 6,5 çıkmıştır.

Tablo 2: Aşağıdaki Devletlerin Suriye Politikası Hakkında Ne Düşünüyorsunuz?

| Devlet | Çok Başarılı | Başarılı | Ne Başarılı ne Başarısız | Başarısız | Çok Başarısız | Kararsız |
|-------------|--------------|----------|--------------------------|-----------|---------------|----------|
| ABD | 7 | 7.9 | 7.4 | 37.5 | 36.6 | 3.5 |
| AB | 7.5 | 14.2 | 13.3 | 34.6 | 26.3 | 4 |
| İran | 6.2 | 5.5 | 6.8 | 35.3 | 41.5 | 4.7 |
| Irak | 5.4 | 5.0 | 18 | 34.9 | 30.1 | 6.6 |
| Ürdün | 7.6 | 5.0 | 14.8 | 38.7 | 25.7 | 8.2 |
| S.Arabistan | 5.4 | 3.1 | 10.9 | 38.7 | 38.1 | 3.7 |
| İsrail | 7.6 | 8.4 | 5.3 | 31.8 | 43 | 3.9 |
| Rusya | 10.7 | 8.7 | 5.5 | 30.1 | 41.8 | 3.2 |
| Türkiye | 25.7 | 35.8 | 20.5 | 4 | 2.5 | 11.4 |

Bu sonuçlara bakıldığında şu değerlendirmeyi yapabilmemiz mümkündür: Hangisi olursa olsun, Suriyelilerin büyük çoğunluğu kendi ülkelerine yönelik dışarıdan müdahale etmeye çalışan devletleri hoş karşılamamaktadır. Bu tepkisellik sadece ABD ve Rusya gibi iki ana aktöre ya da geleneksel düşman konumundaki İsrail'e karşı değil, hatta onlardan daha fazla olarak İran, Ürdün ve Suudi Arabistan gibi bölge devletlerine de yöneliktir. İran'ın hem Rusya'yla hem de Esed'le; Suudi Arabistan'ın da ABD ile yakın işbirliği içinde olmaları, onlara yönelik tepkileri artırıyor gözükmektedir. Bu noktada Esed'in olayların baş sorumlusu olarak gösterilmesinde, ülkesini dışarıdan müdahalelerin ve vesayetçi çatışmaların alanı haline getirmesinin payının yüksek olduğunu söylemek yanlış sayılmayacaktır. Türkiye, hemen yanı başındaki Suriye'de ortaya çıkan istikrarsızlıktan en fazla etkilenen devletlerden biri olmuş, özellikle Kürt meselesi ve göç bağlamında yaşadığı güvenlik risklerinden dolayı en başından beri Suriye'ye yönelik aktif - müdahaleci bir politika izlemiştir. Bu durumda; Türkiye'nin Suriye politikasının çok sınırlı bir kesim tarafından başarısız bulunması, söz konusu dışarıdan müdahaleyi kabul etmeme yönündeki eğilime istisna mı teşkil etmektedir? Ülkelerindeki krizde Türkiye'nin, başka devletlerle kıyaslandığında daha olumlu noktada değerlendirilmesi durumu bizzat Suriye'de yapılan bir araştırmada da ortaya konmuş bir durumdur (Gallup, 2018): Uluslararası koalisyon güçlerinin Suriye krizine olumlu etkisinin bulunduğu söyleyenlerin oranı yüzde 26'da kalırken, Türkiye'nin ve Cumhurbaşkanı R. Tayyip Erdoğan'ın olumlu etkisinin bu-

lunduğunu söyleyenlerinki yüzde 41 düzeyinde gerçekleşmiştir. Araştırma sonuçlarından hareketle bizim iddiamız şudur ki; Suriyelilerin, bir devletin ve özellikle de Türkiye'nin Suriye politikasını değerlendirirken sadece olayın dışarıdan müdahale boyutuna bakmadıkları ve Suriyeli göçmenlere yönelik politikalarını da hesaba kattıkları yönündedir. Bu durum Türkiye bahsinde bir sonraki bölümde ele alınacaktır.

Nasıl ki olayların baş sorumlusunun Esed yönetimi olarak gösterilmesi, dışarıdan müdahale eden devletlere olan tepkilerin az olduğu anlamına gelmemişse; aynı şekilde ülke içindeki aktörlerin sadece yüzde 11,5'lik bir kesim tarafından en önemli sorumlu olarak düşünülmesi de söz konusu aktörlere yönelik olumsuz tepkilerin az olduğu anlamına gelmemektedir. En azından bu tepkiselliğin ülkede krize dâhil olan gruplar arasında belki de bütün dünyada en fazla tanınanı ve yankı uyandıranı konumundaki IŞİD (Irak Şam İslam Devleti) için geçerli olduğunu söyleyebiliriz. 2003'te ABD'nin Irak'ı işgalinden sonraki kaotik ortamda şekillenmeye başlayan, Irak ve Suriye topraklarında İslami kurallara göre yönetilecek bir devlet kurma iddiasındaki IŞİD, Suriye iç savaşının özellikle 2016'ya kadarki bölümünde su ve petrol kaynaklarını kontrol altında tutabildiği stratejik alanlar üzerinden çok ciddi bir güce sahip olmuş (Harris, 2018), sonraki dönemde bu etkisi azalsa bile varlığını sürdürebilmiştir. Örgütün kendini ve politikalarını tanımlaması İslam üzerinden olsa bile, anketimiz kapsamındaki Suriyelilerin sadece yüzde 7 kadarı IŞİD'in gerçekten İslami bir örgüt olduğuna inanmaktadır (Tablo 3). Yüzde 27,3'lük bir kesim IŞİD'in bağımsız ve fakat İslam'ı kullanan bir yapılanma olduğunu söylerken; Suriyelilerin yarısından fazlası (yüzde 56,2) IŞİD'in, başka devletler tarafından kullanılan terörist bir örgüt olduğunu belirtmişlerdir. Şüphesiz bu yüzde 56,2'lik grubun da IŞİD'i İslam'a bağlı bir örgüt olarak görmediklerini, sadece manipüle yönüne vurgu yaptıklarını belirtmek gerekir.

Tablo 3: IŞİD Sizce Nasıl Bir Örgüttür?

| Seçenek | Frekans | Yüzde |
|---|---------|-------|
| Gerçekten İslami bir örgüttür | 19 | 3.4 |
| İslamı kullanan bağımsız bir örgüttür | 148 | 26.5 |
| Başka devletler tarafından kullanılan bir terör örgütüdür | 334 | 59.8 |
| Diğer | 9 | 1.6 |
| Kararsız | 48 | 8.6 |
| Toplam | 558 | 100 |

Kayıp: 173

Anketimizde IŞİD dışında başka bir muhalif grubun adı doğrudan geçirilerek katılımcıların görüşleri alınmamıştır ancak Suriye krizinin nasıl çözülebileceğine yönelik açık uçlu sorumuza verilen cevaplarda sıklıkla mevcut savaşan tarafların bir çözüm üretemeyecekleri, bunların pek çoğunun başka devletlerce kullanıldığı ve dikkate alınmaması gerektiği sıklıkla dile getirilmiştir. Suriye savaşının içerideki taraflarından hiçbiri Ürdün ve Lübnan'daki Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu tarafından da (sırasıyla yüzde 90 ve yüzde 73) ne ekonomik ne politik ne de sosyal bakımlardan kendi beklentilerinin temsilcisi olarak görülmektedir (Ceyhun, 2017: 6). Suriyelilerin genel anlamda hemen hemen bütün taraflara güvenlerinin kalmadığı başka çalışmalarda da ortaya konan bir durumdur (Battaloğlu ve Farasin, 2017).

IŞİD'in başka devletlerin manipülasyonunda olduğunu ifade eden katılımcılara bu devlet ya da devletlerin hangisi olduğu sorulduğunda yüzde 61,4'lük bir kesim tek başına veya başka devletlerle bir arada ABD'yi işaret etmiştir. İsrail cevabını verenler yüzde 35 oranındadır. Esas olarak Sünni bir grup olduğu yaygın kabul gören (Cockburn, 2015) IŞİD'in yüzde 44,9'lük kesim açısından Şii İran tarafından ve yine yüzde 30,6'luk kesim tarafından İran'la Suriye konusunda ortak hareket eden Rusya tarafından desteklendiğinin söylenmesi ilginç bir sonuç olarak kabul edilebilir. Ancak IŞİD'in dışında ve IŞİD'i tasvip etmeyen pek çok Sünni grubun olması bir yana (Hassan, 2014), bu örgütün eylemlerine başvururken sıklıkla Sünni kişi ya da gruplara da saldırdığı bilinen bir durumdur. O halde zaten büyük bir çoğunlukla onu İslam'la bir arada kabul etmedikleri ortadayken,

IŞİD'in baskı ve eylemlerini en yakından hisseden iki ülkeden birinde yaşayan Suriyelilerin bu örgütü İslam'ın bir mezhebine nispetle değerlendirmekten ziyade, onu çıkarlarına göre kullanan ülkeler üzerinden değerlendirdiklerini ifade etmemiz mümkündür. Öyle ki her beş Suriyeliden bir tanesi de (yüzde 19,7) IŞİD'ı kullanan devlet (ler) arasında Selefî Suudi Arabistan'ı göstermiştir. Başka bir açıdan bakıldığında IŞİD meselesi Suriyeliler açısından dini/mezhebi olmaktan ziyade yine dış müdahale ve terörle bağlantılı olarak algılanan bir konu olmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki Beşşar Esed'in Suriye'deki konumunu sağlamlaştırmak için uluslararası arenada sıklıkla kendisinin gitmesi halinde en yakın alternatifin IŞİD benzeri fanatik bir dini yönetim olacağı şeklindeki argümanı kullanması ve bunda da önemli ölçüde başarılı olması da (Ma'oz, 2014) Esed'e tepkili bir kısım Suriyelinin gözünde söz konusu örgütü daha da olumsuz bir noktaya taşımış olabilir.

Türkiye'nin Suriye Politikası

Suriye krizinde bir dış aktör olarak Türkiye'nin politikaları ve diğer devletlerle mukayese edildiğinde konumu hakkında Suriyeliler ne düşünmektedirler? Bu hususları ele almadan önce, yakın dönem Türkiye-Suriye ilişkilerinin gelişimi hakkında kısa bir açıklama yapmak faydalı olacaktır. 2000'lerin ilk on yılı, Suriye'nin bağımsızlığını kazandığı 1936 yılından beri muhtemelen Türkiye-Suriye ilişkilerindeki en iyimser ve en işbirliğine açık dönemdi. 2002'den beri Türkiye'de iktidarı tek başına sahiplenilen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin dış politikasında sürdürmeye çalıştığı komşularla sıfır sorun stratejisi gereğince bütün çevre ülkelerle olumlu ilişkilerin geliştirilmesi esas olsa da, Suriye'nin bu stratejide özel bir yere sahip olduğunu söylemek yanlış sayılmayacaktır (Demirtaş, 2013: 115). Karşılıklı üst düzey diplomatik ziyaretlerin sık sayılabilecek aralıklarla gerçekleştirildiği bu dönemde; PKK odaklı güvenlik kaygıları, Hatay'ın Türkiye'ye ait olduğunun tanınması ve su meselesi dâhil iki ülke arasında sorun teşkil eden pek çok konuda yapıcı bir yol izlenmekle kalınmamış; toplumsal ve ekonomik ilişkilerin geliştirilmesi hususunda da çeşitli antlaşmalar ve projeler devreye sokulmuştur. Ancak Mart 2011'de Suriye'de başlayan olaylar, Türkiye Dışişleri Bakanlığının ifadesiyle "iki ülke arasındaki ilişkilerin ve bölgenin gündemini yeniden belirlemiştir" (Dışişleri Bakanlığı, 2019). Söz

konusu yeni gündemde; her fırsatta Suriye'nin toprak bütünlüğünün sürdürülmesine vurgu yapmakla birlikte Türkiye, Suriye halkının meşru reform taleplerinin yerine getirilmediği iddiasıyla ve güneyinde kendisi açısından ortaya çıkan yeni güvenlik risklerinden dolayı günden güne Esed rejimi ile arasına mesafe koymuş ve Suriye'ye yönelik politikasında ciddi bir değişikliğe gitmiştir. Suriye'nin, Türkiye sınırına yakın bölümünde PYD'nin faaliyetleri, IŞİD ve benzeri örgütlerin ürettiği terör ve milyonlarca insanın kendi topraklarına göç etmeleri gibi yeni güvenlik risklerine karşı Türkiye, rejime karşı ayaklanan muhalif güçleri desteklemek ve sınır ötesi askeri harekât dâhil birçok politikayı hayata geçirmiştir.

Aktif ve müdahaleci bir kimliğe bürünen Suriye politikasının, katılımcıların sadece yüzde 6,5'lik bir kesimi tarafından başarısız veya çok başarısız bulunması (Tablo 2); açıkladığımız dışarıdan müdahalelerden hoşnut olmama şeklindeki yaklaşıma bir istisna gibi görülebilir. Ancak belirtmek gerekir ki bu yüzde 6,5 dışında, yüzde 32 civarında bir kesim de kısmen başarılı kısmen başarısız gördüklerini beyan etmişlerdir. Yani Türkiye'nin Suriye politikası yüzde 61 gibi bir çoğunluk tarafından olumlu bulunuyor olsa da ve bu yüzde, başka devletleriyle (örneğin ABD'nin yüzde 10'uyla, İsrail'in yüzde 16'sıyla veya Rusya'nın yüzde 19'uyla) kıyaslandığında açık ara yüksek bir düzey kabul edilse de, yüzde 39'luk bir kesimin bir şekilde bu konuda tam anlamıyla olumlu noktada bulunmamasını not etmek gerekir. Türkiye'nin politikasına başarılıdır demeyen bu yüzde 39'luk gruba "Türkiye'nin Suriye politikası nasıl olmalıdır?" diye sordüğümüzde, yarısının cevabı "hiç karışmamalı" olmuştur (Tablo 4). Yani Suriyelilerin, başka devletlerin karışmaması yönündeki ilkesel tutumları kısmen de olsa kendisini Türkiye söz konusu olduğunda da göstermektedir. Kaldı ki krizin çözümüne yönelik önerilerini sıraladıklarında, Suriyelilerin hiçbir devlet ayrımı gözetmeden Suriye'ye askeri ya da politik anlamda müdahale eden bütün dış güçlerin çekilmeleri gerektiğini en fazla tekrarlanan cevaplardan biri olarak dile getirdikleri de vurgulanmalıdır. O halde Türkiye'nin Suriye politikasına yönelik olumlu yaklaşımların fazlalığını, söz konusu müdahaleci yönü bile dengeleyecek farklı gerekçelere dayandırmak mümkündür.

Tablo 4: Türkiye'nin Suriye Sorununa Yönelik Politikası Nasıl Olmalıdır?

| Tutum | Frekans | Yüzde |
|-------------------------|---------|-------|
| Esed ile anlaşmalı | 14 | 8.8 |
| Muhalefeti desteklemeli | 38 | 23.8 |
| Hiç karışmamalı | 81 | 50.9 |
| Diğer | 26 | 16.3 |
| Toplam | 159 | 100 |

Not: Türkiye'nin Politikasına "başarılı" veya "çok başarılı" diyenler dışındaki katılımcılara sorulmuştur. Kayıp: 207.

Bu hususta öne sürülebilecek ilk gerekçe Türkiye'nin Esed rejimine açıkça ve doğrudan karşı durması gösterilebilir. Nitekim Türkiye'nin politikasını başarılı veya çok başarılı bulanların çoğunluğu (yüzde 62.4) Suriye'deki olayların öncelikli sorumlusunun Esed yönetimi olduğunu belirtmişlerdir. Daha da önemlisi Türkiye'nin politikasına başarılıdır demeyen yüzde 39'luk kesim içerisinde bile sadece yüzde 8'lik bir grup, Türkiye'nin Esed'le anlaşması gerektiğini ifade etmiştir.

Suriyelilerin gözünde kendisini diğer devletlerden farklı yere oturacak şekilde, Türkiye'nin politikasının başarılı görülmesinin belki de en önemli sebebi göç etmek zorunda kalan milyonlarca Suriyeliye bütün devletlerden daha fazla ev sahipliği yapmasıdır. Bir parantez açarak; on yıllardan beri Suriye politik kültüründe Batı karşıtlığının önemli yer tuttuğu (Zisser, 2006) düşünüldüğünde AB'nin politikasına yönelik tepkilerin ABD ve İsrail'e kıyasla görece düşük kalmasında da, büyük miktarda Suriyeli mülteciye kapılarını açmasının etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Aynı şekilde Ürdün'ün Suriye politikasını başarısız ya da çok başarısız bulanların oranının, bölgedeki diğer Arap ve Müslüman ülkelere kıyasla görece düşük kalmasında da (yüzde 64) önemli bir Suriyeli mülteci nüfusuna ev sahipliği yapmasının katkısının olduğu öne sürülebilir.

Savaş bittiğinde ülkelere dönmek isteyip istemediklerini sordüğümüzda her iki kişiden sadece bir tanesi (yüzde 51,02) dönmek istediğini belirtmiştir. Yüzde 27,3 bu soruya hayır cevabını verirken, yüzde 21,6'lık bir kesim de kararsız kalmıştır. Şüphesiz önemli oranda Suriyelinin ülke-

lerine dönmek istememelerinde veya bu konuda tereddüt yaşamalarında, savaş bitse bile ülkelerindeki sorunların bitmeyeceğini veya savaşın yıpratmış-tükettiği şehirlerin toparlanmasının zor olduğunu düşünmelerinin payı büyüktür. Ancak yine de her üç Suriyeli'den yaklaşık bir tanesinin savaş bitse bile Türkiye'de kalırım demesi ve önemli bir kısmının da dönme hususunda kararsızlık yaşaması, onların neden Türkiye'nin Suriye politikasını büyük çoğunlukla başarısız kabul etmediklerinin emaresi niteliğindedir. Başka bir ifadeyle; Suriye meselesindeki müdahaleci ve aktif tutumuna rağmen, Suriyelilere yönelik yaklaşımı genel anlamda Türkiye'nin Suriye politikasının da olumlu görülmesini sağlamaktadır. Nitekim Tablo 5'ten izleneceği gibi katılımcıların yüzde 75,8'i devletin Suriye'den göç edenlere karşı tutumunu olumlu veya çok olumlu bulduklarını söylemektedirler. Bu konuda olumsuz düşünenler yüzde 5'in altında bir gruptur.

Tablo 5: Türkiye'de Devletin Suriyeli Göçmenlere Yönelik Tutumunu Nasıl Değerlendirirsiniz?

| Tutum | Frekans | Yüzde |
|----------------------|---------|-------|
| Çok olumlu | 248 | 36.5 |
| Olumlu | 267 | 39.3 |
| Ne olumlu ne olumsuz | 113 | 16.6 |
| Olumsuz | 19 | 2.8 |
| Çok olumsuz | 13 | 1.9 |
| Kararsız | 51 | 2.9 |
| Toplam | 680 | 100 |

Kayıp: 51

Şunu da eklemek gerekir ki bu cevapları veren Suriyelilerin yüzde 80'den fazlasının hanehalkı geliri yaklaşık olarak brüt asgari ücret düzeyinde (2000 TL) ya da bunun bile altındadır. Yani ekonomik koşullarının olumsuzluğuna rağmen Suriyeliler hem Türkiye'nin politikası hususunda hem de Suriye'ye dönme hususunda yukarıda açıklanan tutumlarını ortaya koymuşlardır. Ekonomik koşullarında bir iyileşme ve istikrar yakaladıklarında, bu verilerde de Türkiye'nin politikası ve Türkiye'de kalma lehinde değişimin gerçekleşebileceğini söylemek mümkündür. Nitekim (sürekli) bir iş imkânı bulmaları halinde Türkiye'de kalmayı düşünenlerin oranı

yüzde 60'ı geçmekte, kalmam diyenlerin oranı ise yüzde 22,5 düzeyine gerilemektedir.

Suriyelilerin böyle olumlu bir durumda olmalarının muhtemel bir diğer sebebi devletin tutumu kadar, yaşadıkları şehirlerde yerel halkla olan ilişkilerinden de kaynaklanmaktadır (Tablo 6). Ankete katılanların sadece yüzde 8,7'si yerel halkın kendilerine karşı tutumunu olumsuz veya çok olumsuz olarak görmektedirler. Yüzde 53, 2 gibi bir çoğunluk yerel halkın tutumunu çok olumlu veya olumlu gördüklerini belirtirken, yüzde 36,4'lük bir kesim de bu soruya "ne olumlu ne olumsuz" şeklinde cevap vermişlerdir. Anketin uygulandığı iller sosyo-ekonomik göstergeler açısından ülkenin en zayıfları arasında yer almaktadır. Kalkınma Bakanlığının en son 2011'de yaptığı araştırma sonuçlarına göre sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması açısından anketimiz kapsamındaki dört il, ülkedeki 81 il arasında son 15 içerisinde yer alırken (BGYUG, 2013); 2018'in son dönemindeki işsizlik durumuna bakıldığında da bu iller en olumsuz durumda olanlar arasındadır (TÜİK, 2018). Bu bilgiler şu açıdan önemli: Suriyeliler, zaten istihdam ve gelir imkânlarının az olduğu ve yaşam standartlarının ülke ortalamasının altında kaldığı bu şehirlerde bir anlamda rakip durumdaki yeni ve hatta ucuz işgücü olarak yerli halkın arasına karışmışlardır. Buna rağmen, her iki Suriyeliden birinin yerel halkın tutumunu olumlu görmesi ve geri kalanların da büyük bölümünün en azından negatif noktada bulunması, onların Suriye politikası hususunda Türkiye'yi neden görece olarak ayrı yerde tuttuklarının göstergesi niteliğindedir.

Tablo 6: Yaşadığınız Şehirde Yerel Halkın Size Karşı Tutumunu Nasıl Değerlendirirsiniz?

| Tutum | Frekans | Yüzde |
|----------------------|---------|-------|
| Çok olumlu | 105 | 17.2 |
| Olumlu | 223 | 36.4 |
| Ne olumlu ne olumsuz | 223 | 36.4 |
| Olumsuz | 47 | 7.7 |
| Çok olumsuz | 6 | 1.0 |
| Kararsız | 8 | 1.3 |
| Toplam | 612 | 100 |

Kayıp: 119

Hem yerel halkla ilişkileri bakımından hem de genelde Türkiye'ye ve politikalarına yaklaşımları bakımından, Suriyelilerin olumlu yerde durmalarının arka planında bazı kolaylaştırıcı unsurların da devrede olduğunu belirtmek gerekir. Bu unsurları başlıca iki grupta ele almamız mümkündür. İlk gruptakileri dini ve kültürel yakınlık oluşturmaktadır ki söz konusu yakınlık aynı zamanda Suriyelilerin, Türkiye'yi Batı ülkeleriyle kıyasladıklarında neden yerleşim yeri olarak tercih ettiklerini de açıklamaktadır. Şöyle ki yerleşme imkânı verilmesi durumunda hangi ülkeyi tercih edecekleri sorulduğunda (Tablo 7) AB ülkeleri diyenlerin oranı yaklaşık yüzde 17 ve ABD diyenlerinki yaklaşık yüzde 4 çıkarken, Türkiye cevabını verenler yüzde 65'lik bir çoğunluğu oluşturmuştur.

Tablo 7: Göçmen olarak yerleşme imkânı verilmesi durumunda aşağıdaki ülkelerden hangisinde yaşamayı tercih edersiniz?

| Ülke | Frekans | Yüzde |
|-----------------|---------|-------|
| Türkiye | 410 | 65.2 |
| AB ülkeleri | 104 | 16.5 |
| ABD | 24 | 3.8 |
| Suudi Arabistan | 16 | 2.5 |
| Mısır | 2 | 0.3 |
| İran | 4 | 6 |
| Rusya | 6 | 1 |
| Ürdün | 3 | 0.5 |
| Diğer | 60 | 9.5 |
| Toplam | 629 | 100 |

Kayıp: 102

Türkiye'yi tercih ederim diyen söz konusu üçte ikilik kesime bunun en önemli iki sebebi sorulduğunda ise (Tablo 8) en fazla tekrar edilen cevap dini benzerlik yani İslam olmuştur. Hemen ardından ise ("dil" cevabı ile birlikte düşündüğümüzde) kültürel benzerlik cevabı gelmiştir. Bu cevaplar gösteriyor ki dini ve kültürel yakınlık, Suriyelilerin, Batı ülkelerine kıyasla Türkiye'yi tercih etmelerinde ve Türkiye'ye ve halkına karşı olumlu hislerle dolu olmalarında çok önemli bir işleve sahiptir. Burada yaptığımız karşılaştırmaya destek olması açısından şu bilgiyi de ak-

tarabiliriz (Ceyhun, 2017: 5): Arabbarometer, nüfuslarına nispetle önemli miktarda Suriyeli mülteci kabul eden Lübnan ve Ürdün'deki Suriyelilere başka bir ülkeye göç etmek isteyip istemediklerini sorduklarında, Lübnan'dakilerin yüzde 56'sı ve Ürdün'dekilerin de yüzde 69'u istemediklerini belirtmişlerdir. Ekonomik durumlarının ve diğer yaşam koşullarının pek de olumlu olmadığı dikkate alındığında Suriyelilerin çoğunluğunu söz konusu ülkelerde de tutan unsurların din ve kültürel yakınlık olduğunu ileri sürmemiz mümkündür.

Tablo 8: Yerleşme imkânı verilmesi durumunda Türkiye'yi tercih etmenizin iki ana sebebi nedir?

| Sebepler | Frekans | Yüzde |
|--------------------------|---------|-------|
| Göçmen politikası | 124 | 19 |
| Kültürel benzerlik | 112 | 17.2 |
| Ekonomik koşullar | 24 | 3.6 |
| Din | 190 | 29.2 |
| Dil | 22 | 3.3 |
| Özgür bir ortamın olması | 42 | 6.4 |
| Güvenli bir ülke olması | 121 | 18.6 |
| Diğer | 15 | 2.3 |
| Tutar | 650 | 100 |

Kayıp: 170

Nispeten daha az tekrar edilmekle beraber Suriyelilerin hem Türkiye'ye hem de halkına olumlu bakmalarının arka planında kolaylaştırıcı etki yaptığını söylediğimiz ikinci grup unsuru ise güvenlik ve özgürlüğe dayalı beklentilerinin karşılanması ile genel anlamda Türkiye'nin göçmenlere yönelik politikası oluşturmaktadır. Dini ve kültürel sebeplerden hemen sonra, en fazla tekrar edilen cevabın "göçmen politikası" olması Türkiye'nin Suriye politikasını neden olumlu bulduklarına yönelik iddiamızı destekler niteliktedir. Öte yandan güvenli ve özgür bir ülke olması şıklarının da her dört Suriyeli'den biri tarafından zikredilmesi ise onların Türkiye'yi dini ve kültürel yakınlık hissedebilecekleri başka ülkelerle kıyaslandığında neden ön planda tuttuklarını açıklar niteliktedir. Yerleşme imkânı verilmesi halinde Suudi Arabistan'ı tercih edeceklerin yüzdesi 2,5 dolaylarındayken; İran, Ürdün ve Mısır gibi ülkelerin toplamı ancak yüzde 2'yi bulmaktadır.

Makalenin sonuç kısmında Suriyelilerin, ülkelerindeki krizin çözümüne yönelik öne sürdükleri önerilerini ve beklentilerini saydığımızda, bu son unsura yani güvenlik ve özgürlük unsuruna ilişkin analizlerimizi destekleyici başka kanıtları da sunmuş olacağız.

Sonuç

Sekiz yıldan fazla bir süredir devam eden Suriye krizi ve iç savaşı, bir yandan müdahil olan iç ve dış aktörlerin fazlalığı, diğer yandan da meydana çıkardığı insan zayıyatı ve sirkülasyonu nedeniyle dünya gündeminin ilk sıralarında yer almaya devam etmektedir. Esasında bu iki husus yani krize müdahil olma ve göç etmek zorunda kalan Suriyelilere gösterdikleri yaklaşım, aynı zamanda Suriyelilerin herhangi bir devletin bu krize yönelik politikasını değerlendirmelerinde dikkate aldıkları iki temel unsur niteliğindedir. Hangisi olursa olsun, yabancı devletlerin kendi meselelerine müdahil olmaları Suriyelilerin büyük çoğunluğu tarafından tasvip edilmemektedir. Bu bakımdan bir devletin krizde müdahaleci tutumu varsa, o devletin Suriye politikasının olumsuz değerlendirildiğini söyleyebiliriz. Ülkelerindeki krizin nasıl sona erdirilebileceği hususundaki açık uçlu soruya önerilerini yazan 309 katılımcının çok büyük bir kısmının bulunduğu temel önerilerden biri bu olmuştur. Yabancı devletlerin çekilmesi, işgalci güçlerin gitmesi, dış etkenlerin ortadan kaldırılması, kendi içişlerine karışılmaması, çözümün Suriye halkının kararıyla gerçekleştirilmesi, iç savaşın taraflarının başka devletlerce silahlandırılmaması gibi ya da en fazla ABD ve Rusya olmak üzere, tek tek müdahil olmasını istemediği ülkelerin isimlerini içeren cümlelerle ifade edilen bu önerinin karşısında, sınırlı sayıda bazı Suriyeliler Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların rehberliğinde çözümün ve barışın sağlanabileceğini ifade etmişlerdir. İsmi açıkça telaffuz edilmese bile Türkiye'nin de örnek olarak sunulan bu cümlelerin muhatabı olduğunu kabul etmememiz için bir sebep yoktur.

Öte yandan; bir devletin Suriye'den göç edenlere yönelik tutumu onları kabullenici yönde ise, bu durum o devletin genel Suriye politikasının daha olumlu görülmesine yol açmaktadır. Araştırmamızda böyle bir eğilimin varlığı kısmen AB ve Ürdün gibi dış aktörler hususunda da kendini göstermiştir ve fakat özellikle Türkiye'nin politikasının değerlendirilmesinde en önemli parametrelerden biri olarak belirlemiştir. Suriye meselesine politik ve hatta askeri kanallardan müdahil olan Türkiye'nin bu yaklaşımı-

nı tasvip etmeseler bile, Suriyeliler bir şeyin farkındadırlar: Diğer bütün devletlerinkinin toplamından fazla savaş mağduru Suriyeliyi kabul eden Türkiye’de devlet ve toplum, imkânları ölçüsünde kendilerine ev sahipliği yapmaktadır.

Suriye krizinin çözümüne yönelik yazdıkları çözüm önerileri arasında, farklı sözcüklerle ifade edilse bile, açık ara en fazla vurgu yapılanı ise ülkelerindeki rejimin katılımcı demokratik bir anlayışla yeniden inşa edilmesi isteğidir. Politik kültürün halka dayandırılması, Suriyelilerin birlik ve beraberlikle kendi kararlarını alması, her kesimin temsil edildiği bir yönetim, bütün dini ve etnik kesimlere saygılı bir yönetim, ulusal diyalog, silahsız demokratik çözüm, bütün tarafların serbestçe katılabilecekleri seçimlerle yönetimin belirlenmesi, yeni ve adil bir anayasa, hukukun üstünlüğü, eğitim yoluyla uygar bir toplumun inşası, halklar arası barış ve ortak akıl gibi düşünceler bu yeniden inşa sürecine yönelik ilkesel beklentileri ortaya koyar niteliktedir. Federatif yapılanma ve İslami yönetim kurulması gibi başka yönetim modelleri de az sayıda kişi tarafından dile getirilmiştir ancak esas özlemi duyulan, bahsedilen ilkesel beklentilerle şekillenecek bir yeni yapılanmadır. Suriyelilerin, serbest ve adil bir seçim yoluyla ülke yönetiminin belirlenmesi yönündeki çözüm beklentisi tanınmış bir kuruluş tarafından bizzat Suriye içinde gerçekleştirilen bir araştırmada da ortaya konmuştur (Gallup, 2018).

Şüphesiz bu süreçte Esed’in yer almaması gerektiği de katılımcıların büyük çoğunlukla önerilerinde yer verdiği bir durumdur. Beşşar Esed’in 17 Temmuz 2000 tarihinde devletin başına geçerken yaptığı ilk konuşmada ülkenin ciddi bir reform dalgasına tabi tutulacağına sinyallerini vermesi ve devamında her kesimden politik suçlulara genel bir affın, medya sektöründe esnekliğin ve düşünce özgürlüğü hususunda daha toleranslı bir ortamın sağlanması pek çok kişi tarafından bir “Şam Baharı” olarak görülmüştü (Lesch, 2011: 421). Ancak sadece 7-8 ay kadar süren söz konusu kısa iyimserlik döneminin devamı gelmediği gibi, bir kısım demokrasi yanlısının yeniden hapse atılması dâhil bu dönemde gerçekleştirilen iyileştirme ve reformlardan dönüş bile yaşanmış ve yıllar içinde Esed, başlangıçta vaat ettiği ekonomik, toplumsal ve politik reformları bir türlü hayata geçirememiştir (Lesch, 2011). Zaten 2011 yılında Suriye krizinin patlak vermesine

yol açan gösterilerin ve hatta ondan uzun yıllar önce ülkede kendini belli eden toplumsal beklentilerin odağında da aynı talepler vardı. Dolayısıyla, yerleşme imkanı verildiğinde Türkiye'yi tercih etme sebepleri arasında sayılan “kendilerini güvende ve özgür hissetme” durumunu sadece şu andaki savaş koşulları ile sınırlandırmamak ve demokratik beklentileri de kapsayacak şekilde daha geniş içerikte yorumlamak makul olacaktır. Kısacası Türkiye, halkının büyük çoğunluğu Müslüman olup da demokratik bir rejime sahip bölgesindeki tek ülke olma özelliği ile aslında Suriyelilerin özlemini duydukları güvenlik ve özgürlük temelli yönetimin örneği olarak algılanıyor olabilir. Hatta hem Batı ülkelerine tepkili olmalarının hem de yerleşme imkânı verildiğinde söz konusu ülkelerden ziyade Türkiye'yi tercih etmelerinin muhtemel bir diğer sebebini burada arayabiliriz: Gerek genel anlamda ve gerekse de özelde Arap Baharı sürecinde bölgede demokratik değerlerin ve insan haklarının yaygınlaşmasına fazlasıyla vurgu yapan bu ülkelerin, kendi çıkarları söz konusu olduğunda kolaylıkla bu vurgularından vazgeçebilmeleri ve dikta yönetimleri ile işbirliğini önceleyebilmeleridir (Battaloğlu ve Farasin, 2017).

Çalışmamızda ortaya çıkan, Suriyelilerin kendi ülkelerine dışarıdan müdahale edilmesini istememe yönündeki duruşları Türkiye'de devletin, ülkede yaşayan Suriyelilerle ilişkileri açısından ciddi bir problem olarak görünmektedir. Bunun aşılması için, Türkiye'nin sınır ötesi müdahalelerinin birtakım güvenlik değerlendirmelerinden kaynaklandığı ve geçici nitelikte olduğu, geçici koruma altındaki Suriyelilere açıklanmalıdır. Yine çalışmamızın sonuçlarından hareketle, bu açıklama faaliyetinde şu hususa da vurgu yapılması yerinde olacaktır: Suriye'nin geleceği yine Suriye halkı tarafından verilecek kararlarla şekillenecektir.

Kaynakça

Aras, B. ve Falk, R. (2016). Five Years After the Arab Spring. *Third World Quarterly*, Vol. 37, No. 12, ss. 2252-2258.

Battaloğlu, C. ve Farasin, F. (2017). From Democratization to Securitization: Post-Arab Spring Political Order in the Middle East. *Digest of Middle East Studies*. Vol. 26, No. 2, ss. 299-319.

BGYUGM (2018). (2013). İllerin ve Bölgelerin Sosyo-ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması. Ankara: Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü.

Ceyhun, H. E. (2017). Refugees in Jordan and Lebanon: Life on the Margins. Erişim adresi: www.arabbarometer.org/wp-content/uploads/Syrian-Refugees_Lebanon_Jordan_Public_Opinion_Survey_2016.pdf.

Cockburn, P. (2015). *The Rise of Islamic State – ISIS and the New Sunni Revolution*. Londra: Verso.

Connor, P. (2018). Most Displaced Syrians are in the Middle East, and About a Million are in Europe. *Pew Research Centre*. Erişim adresi: <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2018/01/29/where-displaced-syrians-have-resettled/>

Danahar, P. (2015). *The New Middle East: The World After the Arab Spring*. (Revised Edition). Londra: Bloomsbury.

Demirtaş, B. (2013). Turkish-Syrian Relations; From Friend “Esad” to Enemy “Esed”. *Middle East Policy*. Vol. 20, No. 1, ss. 111-120.

De Vries, J. ve Van Heck, G.L. (1994). Quality of Life and Refugees. *International Journal of Mental Health*. Vol. 23, No. 3, ss. 57-75.

Dışişleri Bakanlığı (2019). *Türkiye-Suriye İlişkileri*. Erişim Adresi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-suriye-siyasi-iliskileri-.tr.mfa>

Gallup (2018). Syria Poll 2018. Erişim Adresi: http://www.gallup-international.com/wp-content/uploads/2018/03/2018_ORB-Int_Syrian-Conflict.pdf

Gause, G.F. (2014). *Beyond Sectarianism: The New Middle East Cold War*.

Brookings Doha Center Analysis Paper.

GİGM (2018). Göç İstatistikleri. Erişim Adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik

Hassan, H.(2014). Maliki's Alienation of Sunni Actors is at the Heart of ISIS's Success in Iraq. Erişim adresi: <https://carnegieendowment.org/sada/55930>

Harris, W. (2018). *Quicksilver War – Syria, Iraq and the Spiral of Conflict*. Oxford, Oxford University Press.

Joya, A. (2012). Syria and the Arab Spring: The Evolution of the Conflict and the Role of the Domestic and External Factors. *Ortadoğu Etütleri*. Vol. 4, No 1, ss.27-52.

Lesch, D. W. (2011). The Arab Spring –and winter in Syria. *Global Change, Peace and Security*, Vol. 23, No. 3, ss. 421-426.

Ma'oz, M. (2014). The Arab Spring in Syria: Domestic and Regional Developments. *Dynamics of Asymmetric Conflict*. Vol. 7, No. 1, ss. 49-57.

SOHR (2018). In About 93 Months. *Syrian Observatory for Human Rights*. Erişim adresi: <http://www.syriaahr.com/en/?p=108723>

Şen, E. (2019). Türkiye'de Bulunan Suriyelilerin Hukuki Statüsü. Erişim adresi: <https://www.hukukihaber.net/turkiyede-bulunan-suriyelilerin-hukuki-statusu-makale,6377.html>

Tudoroiu, T. (2013). The Arab Spring: Last Episode of the Cold War. *Contemporary Politics*, Vol. 19, No. 3, ss. 304-320.

TUIK (2018). İşgücü İstatistikleri. Erişim adresi: <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=30677>

UNHCR (2019). Syria Regional Refugee Response. Erişim adresi: <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria>

UNHCR (2015, Temmuz). Total Number of Syrian Refugees Exceeds 4 Millions. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/ceu/422-ennews2015-total-number-of-syrian-refugees-exceeds-4-million-html.html>

Wieland, C. (2012). A Decade of Lost Chances. Erişim adresi: <http://www>.

carsten-wieland.de/mediapool/74/746018/data/Middle_East/Syria_a_decade_of_lost_chances_-_openDemocracy_28.08.12.pdf

Zisser, E. (2007). *Commanding Syria – Bashar Al Asad and the First Years in Power*. Londra: I.B. Tauris.

Zisser, E. (2006). What Does the Future Hold for Syria? *Middle East Review of International Affairs*. Vol. 10, No. 2, ss. 84-107.

Hometown Associations as Transnational Bridges: A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria

Ozan Can YILMAZ*

Abstract

In this research article, I aim to consolidate our knowledge in the developmental processes and the transnational implications of migration formations in Europe by referring to the case Turkish hometown association both in Vienna and other locations. Within the understanding of neoliberal agendas and the globalizing forms of migration, the case analysis suggests some important results as to why and how certain migration formations emerge at particular times despite the migrants' long history in the country of settlement. Besides, I point out to the association's strategies and events that contribute to both the construction and sustenance of the transnational bridges across countries beyond the singular localities of migrants. The research utilizes narrative interviewing conducted with the association's president, and applies content analysis based on the association's online presence.

Keywords: Migration Studies, Transnational Migration, Hometown Associations

* Ph.D., Department of Cultural & Social Anthropology University of Vienna, e-mail: ozancan017@gmail.com, ORCID: 0000-0002-4520-052X

Uluslararası Köprüler Olarak Memleket Dernekleri: Avusturyadaki Türk Kültürel Birliğinin Vaka Analizi

Ozan Can YILMAZ*

Özet

Bu araştırma makalesi, hem Viyana'daki hem de diğer yerlerdeki Türk memleket dernekleri örneğine bakarak Avrupa'daki göç oluşumlarının geçiş süreçleri ve gelişim süreçleri konusundaki bilgilerimizi pekiştirmeyi hedefler. Neoliberal süreçlerin ve küreselleşen göçmenliğin ışığında, vaka analizi, göçmenlerin yerleşim ülkesindeki uzun geçmişine rağmen, belirli göçmen oluşumlarının neden ve nasıl belirli zaman dilimlerinde ortaya çıktığı konusunda bazı önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında, derneğin göçmenlerin kendi bölgelerinin ötesindeki ülkelerdeki ulusötesi köprülerin hem inşasına hem de sürekliliğine katkıda bulunan stratejilerine ve etkinliklerine yer verilmiştir. Araştırma, dernek başkanıyla yapılan görüşmelerini kullanır ve niçerik analizi uygular.

Anahtar Kelimeler: Göç Çalışmaları, Ulusötesi Göç, Memleket Dernekleri

* Doktora Öğrencisi, Viyana Üniversitesi Sosyal ve Kültürel Antropoloji Bölümü, e-posta:ozan-can017@gmail.com, ORCID:0000-0002-4520-052X

INTRODUCTION

Hometown associations (HTAs) have multiple functions varying from “social exchange and political influence to the pursuit of small-scale development goals” (Orozco, 2005). HTAs stand out to be a source for social capital and a platform where transnational relations are formed. As a transnational feature of HTAs, social networks and relationships, cultural practices and political participation are all fostered and built by HTAs. On the other hand, HTAs are remarkably important for the migration and development nexus. As a part of the developmental agenda in the communities of origin, HTAs foster a social exchange of resources for the vulnerable ones and support crucial areas of development such as education. These developmental activities become translocally situated while arising from the localities of the migrants extending beyond the nation-state boundaries. For this reason, I aim to analyze the selected HTA on the basis of its essential role in transnational development. Moreover, It’s important to note that these developmental translocal ties are not necessarily formed on a national level but also on a city level where the migrant incorporation suggests particular ‘dynamics and agencies’ in a city context. The migrant incorporation and the formation of transnational relations within the confines of the city are significantly connected to the local opportunities and the processes of migrant settlement. (Çağlar, 2013: 34.) Having the goal to refer to those opportunities, settlements, and translocalities, the objectives of this article are to explore the dynamics of migrant incorporations, the formation of translocal connections, and the migrants in their agency to shape and actively participate in translocal activities reaching beyond the confines of nation-states. I analyze all these aspects in the context of a particular hometown association of migrants from Sivas, Turkey. In addition, I aim to connect such analyses on the translocal ties established by HTAs to the concepts of physical and social space / the social and the spatial as articulated by Ludger Pries. In this regard, the research formulates two main research questions; a) *Why do migrant formations emerge at particular times despite the migrants’ long history in the country of settlement?* b) *How do the hometown associations form strategies and events that contribute to both the construction and*

sustenance of the transnational bridges across countries beyond the singular localities of migrants?

Research Methods

All the analyses and discussions this article makes are based on the content analysis through ASBİR's official webpage, news published in several online newspapers and visual contents as disseminated by ASBİR. These online contents were gathered by referring to the online platforms such as social media accounts and the association's official website in which the subject migrant association shared both textual and visual materials. The content analysis of all the collected online data was primarily focused on three main objectives; the association's emphasis on its founding purposes, its activities toward the member migrants, and its events that have transnational functions. The news coverage of the events held by the association was analyzed based on how the association is considered to have contributed to the lives of the migrants and how translocal ties were developed. Also, the visual content through even posters was analyzed to see which certain information about the events was written on these visual materials. The discourse analysis is grounded in two major facets, one of which is the organizational discourse analysis in which members create a coherent social reality within their organizations, which forms their conception of who they are. The second is the correlation between language and ideology in which language through disseminated content function to consolidate the association's ideology and the objectives. Besides the content analyses, I had the opportunity to get in contact with the president of ASBİR Vienna, whose name is kept anonymous upon her request, and to have access to her social media page where she actively posts content concerning ASBİR. During my two-hour meeting with her, I used narrative interviewing and note-taking as my method. Among the questions raised during the interview were the events and activities she organized and took part in, the developmental history of the association, why she thinks the association was formed at a particular time, and how she thinks the association forms transnational ties between various spaces. The answers the president provided were analyzed in relation to the research

questions highlighting key points, identifying recurring themes and coding through labeling relevant and similar phrases and sentences.

Defining the Unit of Analysis

ASBİR (Föderation der Sivasstämmigen in Europa e.V.) is a hometown association with its headquarter in Hamburg, and it is officially registered and affirmed under the association's chamber of Germany. After several cities including Hamburg, Düsseldorf, Mannheim, Köln, Hannover, and Stuttgart, ASBİR established another branch in Vienna in 2011, where nearly six-thousand migrants from Sivas lives and twenty-thousand in Austria. As the president herself described the group of people the HTA targets, ASBİR Vienna does not look at the member's religious or ethnic affiliations as 'atheists and even gays could join' as stated in her own words. The opening speech given by the president of the association was crucial for us to see the founding purposes; to provide humanitarian aid and education, to sustain the culture and traditions. The general president from Germany stated that they have had the goal to unite all migrant HTAs of Sivas under one umbrella since 2012.¹ Moreover, providing the women with handicrafts, the youth with education, and transmitting the local customs and traditions to the younger generation were said to be among the objectives of the association. In the following sections, I aim to discuss the social, cultural and economic activities of ASBİR, to explore the reasons behind the need to establish another branch in Vienna, especially after a long history of the migrants' presence from Sivas in Vienna. Moreover, I seek to explore how the translocality of the selected HTA is produced through transnational ties and analyze the extent to which both the HTA in Sivas and Vienna are tied to one another through developmental activities. In addition, I intend to discuss whether or not the cultural and economic activities of ASBİR create certain distinctions between the social and the spatial, disconnecting these two social spaces; the country of settlement as a physical space and the community of origin together with multiple social localities in Europe.

¹ <http://www.mootol.com/Haber717/turkiyede-bir-ilki-gerceklestirecek>

Restructuring Through Globalization

Under the influence of a global perspective approach, it could be argued that transnational formations require certain re-arrangements in social relations, and the migrants can now be seen as social actors tied to certain fields of power. It is to say that the local politics are very much linked with the newer spatial configurations of globalization. Hence, a restructuring process that takes place in a given area of settlement highly impacts on the ties of translocal incorporations with other localities. Therefore, the existing conditions at the localities of migrants cannot be separated from the 'global forces of capital restructuring'. It is for this reason that ASBİR functions beyond the limitations of solely being considered as an ethnic or religious group but extends toward the dynamics of different localities as transnationally connected to one another. Such a non-traditional approach helps us to see the 'new opportunities that inserted the emigrants as the agents reshaping these particular localities' (Çağlar, 2013: 39). Thus, the city of Sivas in its efforts to modify the dynamics of its global connectedness is crucial for us to see the transnational ties and the social space ASBİR seeks to create. As the examples in the further sections demonstrate, migrants from Sivas in Vienna had the need to build an HTA in order to develop hometown connections based on the emerging and increasing opportunities for further developing the urban and cultural structures of Sivas. In such an attempt, transnational ties are brought together through the involvement of political and economic actors such as the mayor of Sivas and district presidents, the consul general of the Turkish embassy in Vienna, the Sivas city council, the general president of the headquarter in Hamburg, and many business partners from Europe. In this sense, the activities of ASBİR is not merely on the basis of connecting the member migrants to their hometown but also aims to support the business partners in Europe for their incorporation with Sivas, which altogether serve the development of Sivas and creation of transnational business incorporations between the country of origin and settlement.

Before elaborating on the manifold cultural, educational and economic activities of ASBİR, I would like to discuss one very important question which was raised by Çağlar in her *Locating Migrant Hometown*

Ties in Time and Space article (Çağlar, 2013: 31): “Why are HTAs being formed at particular times and only in particular places despite a long story of migration to that place?” As explained in the introductory booklet of ASBİR², the association was established in 2003 in Hamburg, Germany. One of the founding purposes is stated to reunite those approximately five hundred thousand migrants from Sivas who migrated to unknown countries nearly fifty years ago. One, then, ponders on why it has taken so many years to establish the HTA only in 2003 -and 2011 in Vienna- considering nearly fifty years of presence of the people of Sivas in Europe. To answer such a question, I would firstly like to touch upon several activities and objectives ASBİR aims to work toward based on the charter available on their official webpage. One important aspect of the association is to unite people of Sivas both in Turkey and in the World, to assemble the businessmen and entrepreneurs under one umbrella, and to provide a sense of unity and solidarity around social and cultural activities. They also have the goal to preserve the collective identity and memory of their hometown against the dominant western societies and cultures they settled. ASBİR, on the other hand, feels responsible for those who are in financial need as well as assisting them for their integration process in the new country of settlement. The association provides counseling assistance on social affairs, strives to protect women’s rights by forming women’s units, and contributes to the educational flow of the young or children migrants from Sivas by providing seminars, conferences, exhibitions and sports events.³ In light of all these founding purposes and the kind of activities ASBİR engages in, I would like to argue for the idea that the emergence and development of such an HTA is very much connected to the neoliberal context, as also argued by Çağlar. As I was exploring the news published about ASBİR’s both social and economic initiatives, it stood out to me that there has been a restructuring process of both the social and economic capitals, which ultimately affect the nature of the social ties, institutional connectedness between the state representatives in Sivas and those in Vienna. The restructuring of relations between two localities, Sivas and ASBİR in Vienna, took place in several forms, one of which is through

² <http://www.mootol.com/Haber717/turkiyede-bir-ilki-gerceklestirecek>

³ <https://asbir.weebly.com/>

the developing ties between the ASBİR branch in Sivas, managed by a local president, and the association in Vienna. Certain attempts have been made to engage the state officials and the city hall in the association's activities in order to expand the area of influence. For instance, on the twenty-seventh of April 2018, ASBİR held an event called '*Sivaslılar Birlik Beraberlik Gecesi*' that can be translated as the unity and solidarity night for the people of Sivas. Among the guests were the consul general, Sivas city mayor, and some other district presidents. Moreover, the Turkish armed forces '*Mehmetcik Vakfı*' was among the many sponsors for the event. Being one of the few woman presidents among the Turkish HTAs in Vienna, she explained the improbability to unite the people of Sivas in solidarity. She laughingly gave the example of two villages of Sivas: Sızırılılar & Eşşekliler. Two villages located in one district of Sivas formed their small communities in Vienna but they refuse to come together being almost hostile to one another.

ASBİR has donated nearly seven-hundred fifty to eight-hundred battery-operated cars for disabled people in Sivas, which were purchased from the Netherlands through the ASBİR president in the Netherlands. This particular initiative is significantly important in connecting not only Sivas and Vienna but also another European city and HTA. In this sense, we could say that such investment to Sivas has multiple trajectories varying from the Netherlands, Austria, and Turkey with an attempt to form a translocal tie for the benefit of their community of origin. Moreover, ASBİR Vienna planted one hundred thousand trees at a location allocated by the Sivas governorate, carried out a campaign to donate an ambulance helicopter to Sivas. All these developmental contributions and social and economic ties lead us to consider the role of neoliberal globalization and its impact on restructuring social relations among different actors and localities. More interestingly, the need to socially and economically unite these groups of migrants from Sivas has always been there from the very beginning of their settlement. The need for education, assistance for integration, and financial aid were perhaps even stronger before the establishment of ASBİR as an official association. However, 'the processes of uneven neoliberal globalization that altered the parameters of regional, national, and global connectedness

of cities' (Caglar, 2013: 35) is the key argument to understand why ASBİR was established at a particular time and space. The emerging distinction between the social and geographical is also essential to our understanding of how different social localities are formed in Vienna that affects the physical and geographical locality of Sivas. In this sense, proximities between the social and spatial are not straightforwardly produced but rather global forces and relations contribute to translocal ties of multiple social spaces outside the geographical confines. Sivas, in relation to other cities of Turkey, suggests a form of contestation by striving to expand its regional and global network, and the newer urban restructuring and politics contribute to such a vision of expansion. Another worth mentioning aspect of globalization is the opportunities provided to both the urban dwellers and migrants from Sivas. For instance, the project called "*Nakışlı Eller Projesi*" organized by ASBİR provided training sessions for women to weave carpets to be later sold throughout Europe. ASBİR Sivas agreed to send fifteen carpet weaving looms to Vienna, and thirty trainees were selected to weave Sivas carpet in Vienna. This project aimed to employ so many women who were stuck in the state parks of Vienna or in their houses. The president of the association in Sivas stated that the carpets from Sivas would soon be all over Europe and European homes.⁴ Considering such a project where two remote localities were tied to one another on a project that has both social and economic benefits is crucial to see, whether marginalized or not, all cities are influenced by global processes. Urban resources, carpets, and weaving looms in this case, were given a newer and much more global value to be situated in the global competition of reshaping of cities. However, the project faced some important obstacles due to financial inabilities. Besides, I would like to mention a project she had involved in ASBİR. Using the rural areas improvement funding that spared one million euros for a developmental project for Sivas, she met so many federations and associations in Vienna to promote the project and ask for their involvement. Unlike other projects where she failed to draw necessary attention, this particular project was taken seriously with the involvement of a special team from the ministry of agriculture. This case stands out to show us how certain political involvement can trigger positive

4 <https://www.yenisafak.com/kultur-sanat/sivas-halisi-avrupaya-aciliyor-560808>

business partnerships and economic ventures. As the president explained during my interview with her, the presidents of the associations are all in certain industries and business partnerships such as construction and food. As part of their interests, these presidents took so many business partners to Sivas in order to convince them about the possibility to establish one branch of their companies in Sivas. For instance, the owners of the manufacturing companies in Europe run by businessmen from Sivas were encouraged to extend their businesses toward Sivas. Considering all the eleven ASBİR HTAs across Europe, the amount of intended translocal business ties are enormous. What is more interesting in all these multi-directional activities is that the state actors are involved to a certain extent but they go beyond the restrictions and regulations of a singular nation-state, forming a sense of disruption for the state control. Such activities are pure cases for the formation of transnational migrant operations on the basis of economic and social projects.

Multi-Localities & Integration

In this section, I would like to analyze whether or not the social, cultural and economic activities of ASBİR affect the relationship between the physical and social spaces of the Turkish migrants from Sivas. I would also like to discuss the active role of ASBİR, and therefore HTAs, in contributing or hindering the process of integration. Transnationalism refers to ‘the process by which transmigrants, through their daily activities, forge and sustain multi-stranded social, economic, and political relations that link together their societies of origin and settlement, and through which they create transnational social fields that cross national borders’ (Basch, Schiller and Blanc, 1994: 6). It is important to note that through the social capital and network, grassroots construct a certain sense of transnationalism. States could become a part of transnational processes but they are not the initiators. Therefore, there is a distinction between transnationalism from above vs. below as the terms coined by Guarnizo and Smith (1998), which respectively point to the cross-border initiatives of governments and corporations, and those of immigrants and grassroots entrepreneurs. Being more interested in the initiatives by immigrants and grassroots entrepreneurs, I would like to underline the nature of the immigrant activities, which are

informal and outside the state regulation. Therefore, the key function of transnational activities is to be goal-oriented that needs corporation across national borders by members of the community (Portes, 2001: 181-194). Thus, I analyze the goal-oriented initiatives and activities that fall under the transnational from below category. When analyzing such initiatives and activities, it is notably important to mention that connection with the country of origin isn't necessarily because of a failure in the settlement in the host country but, on the contrary, the more secured and established the migrants are, the stronger the connection with the origin country could become. These connections, namely transnational ties, can also be seen as transnational social spaces, which suggest multi-local geographic links. The most common being the state, geographical spaces can overlap the social space, and these two spaces could also come in clash instead of smoothly overlapping. It is also the case that within a particular geographical space, it is possible to have various social spaces. What happens with the globalization process is that one's social space can cover different parts of geographical spaces. This is the exact case with the migrants represented by ASBİR as it goes through several borders. Thus, it appears that the emerging disruption between social space and geographical space is not solely about proximities, meaning that one can have a different sense of social closeness to a particular geographical space than the geographical space the person is located in. Social space can connect different geographical spaces or within a particular geographical space can occur in different social spaces. Moreover, as Pries uses the term multi-plural localities, geographical spaces are not necessarily bipolar as sending and receiving. In this regard, transnational migration can express itself in various geographical spaces, and it is not obliged to be between a sending and receiving country. Thus, it is important to refer to the process as the multi-directionality in transnational migration (Pries, 2001: 55-74). One example of the formation of multi-directional connectedness can be given from the aforementioned handicraft initiative through weaving Sivas carpets. The president of ASBİR in Sivas stated that they intend to expand toward the other countries of Europe by opening similar courses in countries such as the Netherlands, Germany, Denmark and France. The multi-directional goal-orientedness in this particular initiative demonstrates how

*Hometown Associations as Transnational Bridges:
A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria*

the translocal activities of an HTA can be considered on the basis of global influences re-shaping the relation between physical and social space. Through such a project where both the country of origin and the country of settlement aim to reach toward other countries in Europe, manifold social spaces are formed, and it even challenges the conception of a bipolar geographical space. I would also like to draw attention to a special TV program titled “*Sivas Elleri*”, which is being broadcasted at Kanal Avrupa (Channel Europe)⁵. I argue that ASBİR, by utilizing the media, attempts to connect migrants from Sivas who live in different European countries under one collective umbrella. Being beyond the confines of a singular geographical space, this TV program attempts to encourage a sense of belonging to various social spaces beside the city of origin, Sivas. By the TV appearance of different migrants groups whose origins are from Sivas, a sense of global connectedness is fostered and such connectedness is not necessarily bound to one particular physical and social space. Moreover, “*Sivas Elleri*” allows students, artists, and businessmen to find their voice, and reach hundreds of other migrants in order to expand their area of influence. Thus, it can be concluded that such disruption between the social and the spatial as fostered by the HTAs initiatives and activities work for the benefit of the migrants, as it allows the represented migrants to better integrate into their country of settlement. However, one question remains inevitable to ask: While the migrants feel more comfortable and accepted through the activities of their HTAs, is it really valid to call it integration when it is not necessarily the host society that is being integrated into? Hence, the process remains rather conflicting between the function of an HTA as a body to aid and assist the migrant and the different cultural and social scene the host society offers. In this regard, I would like to bring in some more activities that ASBİR organizes. The HTA regularly celebrates both the national and religious holidays, and works to establish the ‘*European Sivas Sports Club*’. Moreover, Besides organizing German and Turkish language courses, ASBİR publishes certain pamphlets, magazines, and newspapers to disseminate news regarding their community, and offers a library facility to the members. In all these cultural activities, ASBİR clearly shows its openness to partake in certain projects and receive funding

5 <http://www.mootol.com/Haber717/turkiyede-bir-ilki-gerceklestirecek>

from similar associations, from the EU, and business corporations. In light of all these activities ASBİR offers, I would like to connect them to the idea that such initiatives can function as an agency that can be seen as a social and economic tool for the integration processes of migrants. It was suggested that “HTAs were first ignored, then seen as hindrances to assimilation in the host country, and most recently embraced as a potential policy tool in promoting economic development. HTAs have strong and underdeveloped integration functions. They can be helpful as institutions of immigrant socialization in the host country and they act as organized points of contact and coordination between immigrants, the host government, and other institutions” (Somerville, Durana, Terrazas, 2008: 2). HTAs can be seen as informal and volunteer-driven formations but such informal formations turn into a platform for ‘maintaining ties with the home community, establishing a social support network in the country of destination, and sharing experiences’ (5). As the aforementioned examples of ASBİR’s activities show, HTAs can assist new migrants in the first stages of their settlement, and HTA membership can be seen as ‘the first step toward active citizenship in the destination country’ (14), especially when migrants lack proficiency in the language of the country of settlement. Well-established and defined HTAs focus on the development and integration objectives by providing legal and welfare services, educational opportunities through language courses and scholarships. As all these functions of an HTA is seen in the operational objectives of ASBİR and the case activities from ASBİR Vienna demonstrate, such translocal ties influenced by global forces resulting in multi-directional connectedness and various social spaces might not necessarily hinder the integration process, by ripping them out of the realities of their geographical space and merely keep them in remote social spaces. Thus, the question I previously raised cannot be straightforwardly answered but rather the process of integration can be seen as a continuum in which different actors, including local and global forces, exist to provide the migrant with necessary conditions for settlement. Thus, the translocal ties fostered by ASBİR can be well seen as social and economic tools utilized in the integration process, and the successful developmental ties to Sivas suggest well-groundedness in the country of settlement. In this sense, I would like to discuss another

*Hometown Associations as Transnational Bridges:
A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria*

cultural event held by ASBİR in 2013. Some craftsmen from Sivas were invited to Vienna to introduce handicraft products unique to Sivas. One of the renowned figures of Sivas, nicknamed as ‘Şirin Baba’ who is a master of the knife, took place in this cultural event to familiarize people with the Sivas knife⁶. As stated in his own words, Şirin Baba saw it necessary to introduce his handicrafts in order to sustain the knife and keep his craftsmanship alive, which he sadly sees it as being forgotten. What makes this particular event especially important, from my standpoint, is that it does not only create a translocal cultural activity but also the translocality of the event contributes to the sustenance of the tradition, and therefore the collective identity. As items and tools can be seen as the symbols and material representations of a given culture or collective identity, the translocality and multi-connectedness ASBİR formed, in this case, have been the key elements for the immigrants’ ties to their homeland. Also, ASBİR sponsored the seminar on ‘*Psychische Probleme bei Jugendlichen während der Pubertät*’ (puberty and mental breakdown among young people) as a way to support the younger community members and create awareness among the parents. ASBİR’s involvement, in this case, is not only directed toward Sivas but rather appears to be an overarching involvement that goes beyond the homeland ties, though promoting the HTAs presence. Finally, I would like to mention the president’s goals for the future and what future projects ASBİR Kultur Verein in Österreich aims to carry out. One of her outstanding projects is that she would like to create a public bank account for the people of Sivas all around the world, which is estimated to be around 7.5 million. Leaving aside my concerns over the feasibility of such a project, her vision for the future can suggest some reflections for the prospective conditions of transnational migration activities. She would also like to focus more on connecting the people of Sivas more regularly via social media. In one case, through a Facebook page called ‘*Mavi Düşler*’, one woman from Sivas who lives in France was suggested to contact the president of the ASBİR Vienna. She needed some assistance for her retirement process. Such translocal connections can

6 <http://www.sivasirade.com/haber/-749.html>

7 <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1642438625801007&set=a.331473263564223&-type=3&theater>

easily be made via social media in the network age that we are in, and these multi-faceted networks show us the broader impact of globalization on the operational structures of HTAs.

Concluding Remarks

Hometown associations function as “organizations that allow immigrants from the same city or region to maintain ties with and materially support their places of origin” (Orozco, 2005: 1). It has also been argued that HTAs, as small grassroots organizations, constitute joint forces to support practical social projects addressing the country of origin (79). Similarly, the hometown association analyzed in this research is driven by a “practical desire to improve economic and social conditions of their hometowns” (80). Findings from both the content analysis and the interview show that ASBİR attempts to bring co-nationals under one big overarching umbrella reaching toward multiple localities in Europe, which eventually brings about the formation of various social spaces often transcending the physical localities of the immigrants. Such an attempt is actualized through “the penetration of national cultures and political systems by global and local driving forces” (Smith, Guarnizo, 1998: 3).

One finding on ASBİR shows that it plays the role of an agent for the development, meaning that HTAs can connect migrants with developmental activities in their hometowns and contribute to their integration in their new countries of settlement. These developmental processes are to “generate conditions conducive to the creation of new liberatory practices and spaces ‘from below’ like transnational migration” (Smith, Guarnizo, 1998: 3). The developmental strategies used by ASBİR did and continue to involve governmental involvement and initiatives. As the examples shown, ASBİR works closely with certain state officials from the communities of origin, and the Sivas branch of ASBİR functions as a unifying agent connecting remote proximities and source of authorities that are both in Vienna and Sivas (e.g. Turkish general consul and the mayor of Sivas). It has been argued that HTAs support immigrant integration by helping them to cope with the initial stage of settlement and providing services on legal and educational matters (Somerville, Durana, Terrazas, 2008: 10). Within

*Hometown Associations as Transnational Bridges:
A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria*

the safe and familiar environments HTAs attempt to create for migrants, the process of adjustment to the new communities is argued to be easier (10). Thus, the question on whether or not the contribution of ASBİR in forming multiple social spaces, other than the social space of the host society, for the people of Sivas actually might hinder the familiarization process with the host culture and society cannot be so simplistically answered (Pries, 2001). I would contend that the activities that seem to be promoting different social spaces can contribute to a smoother integration process, which would perhaps be not so easy without the contributing role of the subject HTA. Services that cater to local language acquisition or knowledge sharing from more experienced migrants toward newcomers can be considered as one of the many ways the analyzed HTA plays an important role in settlement processes. For instance, the activities of ASBİR that connect different European localities through TV broadcasting or broader cultural events such as the solidarity night can be considered as both a challenge to the adaptation to the social space the host society has and an advantage that helps the migrants be much more rooted in their countries of destination. Caglar (2006) mentions the emergence of a shift from ‘charitable activities to infrastructural developments’, which manifests itself through partnerships with local governments and business partners in the case of ASBİR. Varying from arranging fundings for certain projects to generating investment initiatives, Caglar argues, HTAs are impacted by the rescaling process in relation to neo-liberalism (16). Similarly, ASBİR, together with its investment ventures with both foreign and local business partners and developmental contributions toward Sivas, stands out as a valid case for how re-scaling of the relationship between the social, the spatial and different localities takes place. It can then be concluded that the association’s emphasis on certain initiatives with particular bureaucratic authorities as well as the incentive actions toward private traders are examples of how local becomes globally governed, and how migrant formations are developed with the involvement of economic initiatives. Ultimately, the investigated migrant association can be seen as an “expansion of social networks that facilitate the reproduction of transnational migration, economic organization, and politics” (Smith, Guarnizo, 1998: 4).

REFERENCES

- Al-Ali, Nadjeh, Richard Black & Khalid Koser. (2001). The limits to 'transnationalism': Bosnian and Eritrean refugees in Europe as emerging transnational communities, *Ethnic and Racial Studies*, 24:4, 578-600
- Caglar, Ayse. (2013). Locating Migrant Hometown Ties in Time and Space. *Historische Anthropologie*, 21(1), pp. 26-42. Retrieved 14 June 2019.
- Caglar, Ayse. (2006). Hometown Associations, The Rescaling of State Spatiality and Migrant Grassroots Transnationalism. *Global Networks*. 6. pp. 1 - 22.
- Caglar, Ayse & Glick Schiller, Nina. (2018). *Migrants and City-Making: Dispossession, Displacement, and Urban Regeneration*.
- Europe Haber. 27-10-2011. ASBİR Viyana göreve hazır. Retrieved 23 June 2019. <http://www.europahaber.de/asbir-viyana-goreve-hazir/2351/>
- Schiller, Nina Glick & Bash, Linda & Szanton Blanc, Cristiana. (1994). *Nations Unbound: Transnational Project, Postcolonial Predicaments and Deterritorialized Nation-States*. Langhorne: Gordon and Breach.
- Karatani, Rieko. (2005). *How History Separated Refugee and Migrant Regimes: In Search of Their Institutional Origins*. y Oxford University Press.
- Mayer, Margit. (2018). Cities as Sites of Refuge and Resistance. *European Urban and Regional Studies*. Vol. 25(3). pp. 232–249.
- MCEWAN, CHERYL , JANE POLLARD and NICK HENRY. (2005). The 'Global' in the City Economy: Multicultural Economic Development in Birmingham. Blackwell Publishing. Volume 29.4. pp. 916–933.
- Peggy Levitt & Rafael de la Dehesa (2003). Transnational migration and the redefinition of the state: Variations and explanations, *Ethnic and Racial Studies*, 26:4. pp. 587-611.
- Schiller, Nina Glick, Ayse Çağlar (2009): Towards a Comparative Theory of Locality in Migration Studies: Migrant Incorporation and City Scale, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 35:2. pp 177-202.

*Hometown Associations as Transnational Bridges:
A Case Analysis of a Turkish Cultural Association in Austria*

Orozco, Manuel; Welle, Katherine. (2005). Hometown Associations and Development: A Look at Ownership, Sustainability, Correspondence, and Replicability. Retrieved on 23 June 2019.

Orozco, Manuel. (2005). Migrant Hometown Associations: Putting a Face to Globalization. Harvard Journal of Hispanic Policy. Vol. 17.

Pries, L. (2001). The Disruption of Social and Geographic Space: Mexican-US Migration and the Emergence of Transnational Social Spaces. International Sociology, 16(1). pp. 55–74.

Portes, A. (2001). Introduction: The Debates and Significance of Immigrant Transnationalism. Global Networks. 1. pp. 181-194.

Smith, Michael, Luis Guarnizo. (1998). Transnationalism From Below. Comparative Urban and Community Research V6. New Brunswick: Transaction Publishers. pp. 1-33. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.510.2934&rep=rep1&type=pdf>

Somerville, Will, Jamie Durana, Aaron Matteo Terrazas. (2008). Hometown Associations: An Untapped Resource for Immigrant Integration? Migration Policy Institute.

Online Resources:

<https://www.yenisafak.com/kultur-sanat/sivas-halisi-avrupaya-aciliyor-560808>

<http://beyazgazete.com/haber/2013/9/4/sivas-halisi-avrupa-ya-aciliyor-1933732.html>

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1785368324841369&set=a.331473263564223&type=3&theater>

<https://www.facebook.com/photo.php?fbid=1642438625801007&set=a.331473263564223&type=3&theater>

<http://www.europahaber.de/asbir-viyana-goreve-hazir/2351/>

<https://www.postaktuel.com/asbir-tastanla-devam/>

<http://www.sivasirade.com/haber/-749.html>

<http://www.mootol.com/Haber717/turkiyede-bir-ilki-gerceklestirecek>

Türkiye’de Oluşturulan Yeni Uyum Politikası

Ömer TAŞÇI*

Abdullah KARA**

Öz

Geçmişten günümüze kitlesel yer değiştirme hareketleri süre gelmiş olup, içinde bulunduğumuz dönem itibariyle de özellikle Türkiye ve göç bağlamında Suriye’den kitle halinde gerçekleşen göçlerin Türkiye’de yoğunlaştığı görülmektedir. Bu sebeple son yıllarda ülkemizde hem hukuki hem siyasi hem de ekonomik ve sosyal birçok açıdan göç ile ilgili düzenlemeler ve faaliyetler yapılmaya çalışılmaktadır. Bunların en önemlilerinden olan uyum çalışmalarına da 2019 yılı itibariyle daha da ağırlık verilmiştir.

2019 yılı Türkiye’de uyum yılı olarak ilan edilmiştir. Bu bağlamda uyumun ne olup olmadığı ve Türkiye için nasıl bir politika ve söylem geliştirildiği oldukça önemli bir nokta olmaktadır. Göç ve Göçmenlere yönelik uyum politikası ekseninde vurgulanan nokta bunun bir entegrasyon ya da asimilasyon olmayıp, harmonizasyon terimiyle kavramsallaştırılmaya çalışılması olmuştur. Buradan da anlaşılacağı üzere Türkiye’nin kendi anlayış ve içinde bulunduğu durum neticesinde özgün bir uyum politikası izlemeye çalıştığı göze çarpmaktadır.

Bu çalışmada uyum, Türkiye ve göç bağlamında ele alınmaya çalışılacak, asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük gibi kavramlar ile Türkiye’de uyumun ne ifade ettiği ve/veya etmesi gerektiği açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Uyum, Asimilasyon, Entegrasyon, Çok Kültürcülük, Kültürlerarasılık, Göç

* Kayseri İl Göç İdaresi Müdürü, Kayseri İl Göç İdaresi Müdürlüğü, e-posta: omer.tasci@goc.gov.tr, ORCID:0000-0001-6279-9848

**Yüksek Lisans Mezunu, Uludağ Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: abdlh-kara@hotmail.com, ORCID:0000-0002-9771-7950

The New Cohesion Policy Constructed In Turkey

Ömer TAŞÇI*

Abdullah KARA**

Abstract

Mass migration and movement of people has continued from past to present and for the era which we are living in today, in context of Turkey and migration, it can be seen that the mass migration from Syria has concentrated in Turkey. Because of that, in the recent years, concerning the mass migration, some measures such as regulations, arrangements, actions and related activities on legal, political, economic and social areas has taken. One of the most important actions in this area, the cohesion policy, has given much more attention especially in 2019.

2019 has declared as harmonisation year in Turkey. In this context, it is substantial to comprehend what harmonisation is and what kind of policy and discourse has developed in this process. The point that emphasized regarding cohesion policy concerning migration and migrants is not integration and assimilation but rather the term “harmonisation” and its conceptualization.. As it is understood, it is notable that Turkey is trying to follow a policy that is genuine and in its own way concerning its particular situation.

This study will focus on the term harmonisation in context of Turkey and migration while trying to explain what assimilation, integration, multiculturalism and cohesion in Turkey means and/or should mean.

Keywords: Cohesion, Assimilation, İntegration, Multiculturalism, İnterculturality, Migration

* Kayseri Directorate General of Migration Management, Director of Provincial Migration Management, e-mail:omer.tasci@goc.gov.tr, ORCID:0000-0001-6279-9848

**Graduate, Uludag University,Graduate Department of Political Science and Public Administration, Public Administration Department, e-mail:abdllh-kara@hotmail.com, ORCID:0000-0002-9771-7950

Giriş

Türkler günümüze gelinceye kadar millet olarak birçok kitlesel yer değiştirme faaliyetinde bulunmuş olmakla birlikte, kurulan Türk Devletleri'ne de farklı sebeplerle göçler gerçekleşmiş ve bu konuda dönem dönem çeşitli yol ve yöntemler izlenerek gerçekleşen göç hareketleri en uygun şekilde yönetilmeye çalışılmıştır.

Bu göç hareketlerine Moğol İstilasası neticesinde Anadolu topraklarına doğru olan göç hareketliliğinden, Osmanlı Devleti'ne gerçekleştirilen Yahudi göçlerine kadar birçok irili ufaklı örnekler verilebilmektedir. Cumhuriyet dönemine gelindiğinde ise Balkanlardan gelen Türklerin oluşturduğu göç dalgasından günümüzde Suriye'deki siyasi ve savaş gibi sebeplerle ülkemize olan kitlesel göç hareketine kadar bazı örnekler bulunabilir.

Suriyelilerin yanı sıra daha pek çok uyruktan insanın Türkiye'de çeşitli sebeplerle bulunduğu da bir gerçektir. Fakat Suriye uyruklular dışında ülkemizde bulunan yabancıların, Suriyeli yabancılarla kıyaslandığında sayısı daha düşük kalmaktadır. Diğer uyruklara sahip yabancılar genel olarak Uluslararası Koruma kapsamında Türkiye'de bulunurken, Suriyelilere ise Türkiye genelinde Geçici Koruma kapsamında yer verilmektedir. Son zamanlarda daha çok Suriye uyruklu yabancıların Türkiye'de yoğun bir şekilde bulunması sebebiyle bu çalışmada da daha çok Suriyeli yabancılar üzerinden konu ele alınmaya çalışılacaktır. Çünkü 2010'lu yıllarda Türkiye'ye Suriye'den gerçekleşen kitlesel göç Türkiye açısından göç tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Yeni politikalar, kanunlar, kurumlar ortaya çıkmıştır.

Günümüz açısından önemli olan ve birçok alanda birçok değişikliğe sebep olan Suriye-Türkiye eksenli göç hareketi beraberinde birçok sorun doğurmuş, bu sorunların giderilmesi için de hem devlet hem de sivil kurum ve kuruluşlar harekete geçmişlerdir. Başlarda geçici olduğu düşünülen bu kitlesel göç hareketi pek önemsenmemekle birlikte savaşın bitmesi neticesinde, gelen Suriyelilerin geri dönecekleri düşünülmüş, fakat savaşın uzaması ve ilgili coğrafyada hâkim olan belirsizlik nedeniyle geri dönüş süresi konusunda bir belirsizlik görülmektedir.

İlk aşamada kısa süreli bir göç olduğu düşünülmesi sebebiyle önemli adımlar atılamamış olabileceği düşünülmeyle birlikte, günümüzde bazı noktaların netleşmesiyle daha somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Ayrıca Türkiye açısından göç yönetimi için büyük bir tecrübe elde edilmiş olacağı da aşikârdır. Özellikle Türkiye’ye gelen Suriyelilerin toplamına kıyaslandığında çok az bir sayı olarak görülen ve bazı şartları taşıması neticesinde vatandaşlık verilen Suriyeliler olduğu söylenebilir. Bununla birlikte yasal düzenlemeler yenilenmiş, eksikler tamamlanmış ve halen de tamamlanmaya devam edilmektedir. Önemli diğer bir husus ise, göç edenlerin ve göç edilen toplumun üyeleri arasındaki iletişim, etkileşim ve uyum olmuştur. Bu bağlamda son yıllarda çeşitli faaliyetler, çeşitli kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülüp desteklenmiş ve 2019 yılı “Uyum Yılı” olarak ilan edilmiştir.

Göçmenlere karşı uygulanan uyum politikaları devletten devlete, zaman zaman farklılıklar göstermiştir. Bu sebeple çok çeşitli olduğu söylenebilecek uyum politikaları geliştirilmiş ve uygulanmaya çalışılmıştır. Akademik olarak da ele alınan uyum konusu çeşitli kişiler tarafından açıklanmaya, farklı politikalar farklı kavramlarla ifade edilmeye çalışılmış, fakat net bir sonuç henüz elde edilememiştir. Asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük gibi kavramlar bu bağlamda karşımıza çıkan temel kavramlar olarak vurgulanabilir. Bunlara bir yenisi olarak Türkiye’de yeni bir uyum politikası anlayışı ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Bu çalışmada, ilk olarak, günümüzde Suriye’den gelen kitlesel göçün Türkiye açısından kısa bir değerlendirilmesi yapılmaya çalışılacaktır. Daha sonra Türkiye ve göç ekseninde uyum, kültür, entegrasyon, asimilasyon, çok kültürcülük gibi kavramsal açıklamalar yapılmaya çalışılacak ve son olarak Türkiye bağlamında uyum politikası söylemi ile ifade edilen ve Türkiye’ye has olan uyum politikası ele alınmaya çalışılacaktır. Ortaya çıkan sonuç ile bir değerlendirme yapılarak çalışma nihayete erdirilecektir. Bu çalışmanın amacı Türkiye açısından uyum politikası geliştirme ve uygulanmasına yönelik daha fazla çalışma yapılması için temel bir başlangıç oluşturmaktır.

1. Suriye'den Türkiye'ye Yapılan Kitlesele Göç Hareketinin Türkiye Açısından Değerlendirilmesi

2011 yılı itibariyle Suriye'de çıkan karışıklık ve iç savaş sebebiyle Suriye'den kitlesele göçler gerçekleştirilmiştir. Bu göçlerin en çoğu da Türkiye'ye gerçekleşmiştir. Gerek Avrupa-Asya kıtaları arasında geçiş noktası olması hasebiyle, gerekse Suriye'ye komşu ülke olunması noktasında Suriye'ye kıyasla daha modern, gelişmiş ve güvenli bir ülke olan Türkiye'nin Suriyeliler tarafından tercih edilmesi oldukça normal karşılanmaktadır. Fakat Avrupalı devletler bu noktada kapalı ve sınırlı bir politika izlemektedirler. Bunun yanında ise Türkiye 31 Ocak 2019 tarihi itibariyle 3.640.466 (goc.gov.tr, 2019) Suriyeliye Geçici Koruma kapsamında ev sahipliği yapmaktadır. Bu konuyla ilgili Avrupa'dan çeşitli şekillerde yardım alınsa da, Türkiye daha fazla çaba ve emek harcamaktadır.

Üç buçuk milyonu geçkin Suriyeli'ye ev sahipliği yaptığımız bu dönemde dünyanın ve dolayısıyla Türkiye'nin de içinde bulunduğu bazı zor durumlar sebebiyle yüzde yüz başarı sağlanamamıştır. Fakat buna rağmen dünya standartlarının üzerinde bir performans sergileyen Türkiye'de birçok sorunun üstesinden gelinmeye ve yenilikçi/modern bir bakış açısıyla hizmetler sürdürülmeye çalışılmıştır. Her ne kadar pozitif gelişmeler ortalamasının üzerinde olsa da bazı sorunlar devam etmekte ve önemli hale gelmiş bulunmaktadır. Bu sorunlardan birisi de uyum ve iletişim noktasında yaşanan sıkıntılar olarak görülebilir. Kaldı ki Türkiye'de bu noktada yaşanan sorunlar ivedilikle çözülmeye çalışılmakta ve üzerine gidilmektedir. Bu konuyla ilgili olarak medyada da Meclis Başkanı olan Binali Yıldırım tarafından Suriyeli sığınmacılar açısından 2019'un "uyum yılı" ilan edildiği belirtilerek, "Doğudan batıya, kuzeyden güneye ilticaları hiç kimse ayıklamamalıdır. Sonuçta insanların barış ve güven içinde yaşayacakları hayat şartı aramaları en doğal haklarıdır." (hurriyet.com.tr, 2018) şeklinde yaptığı bir açıklaması bulunmaktadır. Ayrıca ilgili haberde Yıldırım'ın şunları söylediği de yer almıştır: "Mağdur olan da mağduriyeti paylaşan da aynı coğrafyanın insanlarıdır. ... Türkiye birçoğu Suriyeli olmak üzere 3.6 milyon mülteciye ev sahipliği yapıyor. Suriye'de barış mutlaka tesis

edilecektir ve ülke güvenli hale gelecektir. Bu kardeşlerimiz kendi evlerine mutlaka dönecektir. ...” (hurriyet.com.tr, 2018).

Yukarıda bahsedilen haber sonucunda, Suriyelilerin ülkemizde kalıcı olmadığı belirtilmekte ve Suriye’deki karmaşanın da tam olarak ne zaman düzeleceği konusunda net bir açıklama yapılmamaktadır. Dolayısıyla Türkiye’deki Suriyelilerin mutlaka Suriye’ye geri döneceği ortaya çıkarırken bu geri dönüşün ne zaman olacağı noktasında bir belirsizlik vardır.

1.1.Türkiye’den çıkış yapan Suriyeliler

Türkiye’ye gelen Suriyelilerin yanı sıra, Türkiye’den ayrılan Suriyeliler de bulunmaktadır. Bu konuda Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün yayımladığı istatistiklere ve resmi verilere bakıldığında 2014-2018 yılları arasında Suriyelilerin üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmesi yapılmış bulunmaktadır.

| ÜLKE | ÇIKIŞ YAPANLAR |
|-------------------|-----------------------|
| A.B.D. | 3.912 |
| Avustralya | 115 |
| Avusturya | 58 |
| Belçika | 46 |
| Bulgaristan | 21 |
| Fransa | 1 |
| Hollanda | 3 |
| İngiltere | 1.871 |
| İsveç | 168 |
| İzlanda | 13 |
| Kanada (BMMYK) | 4.025 |
| Kanada (Doğrudan) | 2.645 |
| Lihtenştayn | 18 |
| Lüksemburg | 46 |
| Norveç | 1.926 |
| Romanya | 43 |
| Yeni Zelanda | 4 |
| TOPLAM | 14.915 |

(2014-2018 yılları arasında Suriyelilerin üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmesi / Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistik Verileri) (goc.gov.tr, 2019)

Birebir formülü kapsamında ülkemizden çıkış yapan Suriyeliler de bulunmaktadır. 31.01.2019 tarihinde güncellenen bilgiler şu şekildedir:

| ÜLKE | ÇIKIŞ YAPANLAR |
|---------------|----------------|
| Almanya | 6.789 |
| Hollanda | 3.514 |
| Fransa | 3.397 |
| Finlandiya | 1.434 |
| Belçika | 1.159 |
| İsveç | 1.096 |
| İspanya | 602 |
| İtalya | 382 |
| Avusturya | 213 |
| Lüksemburg | 206 |
| Hırvatistan | 152 |
| Portekiz | 142 |
| Litvanya | 102 |
| Estonya | 59 |
| Letonya | 46 |
| Slovenya | 34 |
| Malta | 17 |
| TOPLAM | 19.344 |

(Birebir formülü kapsamında ülkemizden çıkış yapan Suriyeliler / Göç İdaresi Genel Müdürlüğü İstatistik Verileri)(goc.gov.tr, 2019)

Görüldüğü üzere Suriyelilerin üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmesi ve birebir formülü kapsamında ülkemizden çıkış yapan Suriyelilerin toplamı 34.259 kişiye ulaşmıştır. Bunun yanında giriş yapanlara kıyasla çok küçük bir oranla çıkış yapıldığı tespit edilmiştir. Fakat yapılan çıkışlar her geçen gün devam etmekte ve Suriye’de karmaşanın geçmesi ya da güvenli bölgenin tam anlamıyla oluşturulması neticesinde ülkemizdeki Suriyelilerin ülkelerine geri gönderilip yerleştirilmesi yapılacağı söylenmektedir.

1.2.Uyum ve iletişim noktasında yaşanan sıkıntılara genel bir bakış

Türkiye’deki Suriyelilerin Türkiye’den ne zaman ve nasıl gidecekleri durumu net olmamakla birlikte belli bir süre daha Türkiye’de kalacakları düşünülürse uyum ile ilgili sorunların tespiti ve bunlara yönelik çalışmaların yapılması hem yerel halk açısından hem de Suriyeli göçmenler açısından faydalı ve olumlu sonuçların ortaya çıkmasında temel oluşturacaktır. Ayrıca göç konusunda yaşanan bu büyük tecrübe neticesinde gelecek dönemlerde yaşanabilecek olan göç hareketliliğinin Türkiye bağlamında daha sağlam temellere oturtulması da gerçekleştirilmiş olacak ve aynı durumun tekrar etmesi durumunda bu durumun kolaylıkla aşılması sağlanacaktır.

Uyum sorunu karmaşık ve çok yönlü bir süreçtir. Neden göç edildiği, göçmenin göç etmeyi isteyip istememesi, eğitim düzeyi, göç edilen ülkenin siyasi tarz ve tutumu ve mali durumu, iş olanakları sunma ve gelir kazandırma politikaları, göçmenin kadın ya da erkek olma durumu, yine göçmenin evli ya da bekar olması gibi sayısız etken uyum süreci üzerinde doğrudan etkili olmaktadır (Karasu, 2017, s.633). Bu etkenlerin ayrı ayrı ele alınması mümkün olmakla birlikte uyum sorununun bir bütün olarak görülüp, sayılan etkenlerin birbiriyle bağlantılı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Uyum sorunu geniş ve dar anlamlarda tanımlanması yapılabilecek bir sorundur. Geniş anlamda uyum sorunu, bir göçmenin göç ettiği yerde karşılaştığı ekonomik, sosyal, kültürel ve psikolojik sorunlar ile bu sorunlarla ne şekilde baş ettiğiidir. Bunun yanında yaşadığı başkalaşımı ve göç ettiği ülkenin ve toplumunun göçmenlerin sorunlarına verdiği tepki ve uyguladığı politikaları içeren bir süreci ifade etmektedir. Dar anlamda uyum sorunu ise, mülteci ya da göçmenin göç ettiği ülkenin vatandaşı olana kadar geçirdiği yoğun ve yorucu süreci anlatmaktadır(Fielden, 2008, s.1).

Uyum sorunu neticesinde hem yerel halkın hem de göçmenlerin sorunlarla karşılaşması neticesinde göç alan ülke konumunda bulunan devletler de bu sorundan rahatsız olmuş ve karşılaşılan sorunlara yönelik olarak çeşitli politikalar uygulama yoluna gitmişlerdir. Bu politikaları uygulama

konusunda devletler özellikle 20. yüzyılın son yarısında bilgi seviyesi yüksek ve bilinçli olarak içinde bulunulan döneme uygun politikalar üretilmesi ve uygulanması aşamasına geçmişlerdir. Dolayısıyla göç olgusu temelde çok eskilere dayansa da modern anlamda politika üretimi son birkaç on yıl içerisinde gerçekleşmiştir diyebiliriz.

Yerel halk ve göçmenler arasındaki kültürel, dilsel, dini gibi birçok konudaki farklılık dolayısıyla dünya konjonktürüne uygun şekillerde izlenen politikalar dönem dönem farklılaşsa da genel olarak; asimilasyon, entegrasyon ve çok kültürcülük gibi kavramlar ve farklı uygulamalarla karşılanmaktadır.

Türkiye'ye gerçekleşen büyük çaplı ani bir göç hareketi olan Suriyeli göçü ile yasa oluşturma ve politika üretimi konusunda da büyük ivmeli bir yükseliş yaşanmış, bunun neticesinde uyum konusuna yönelik yeni bir bakış açısına ve politika üretilmesi noktasında devlet odaklı bir çıkış noktasına sahip olan Türkiye'de uyum dile getirilmiştir. Yapılan bu çalışmada Türkiye'de uyum söylemini kullanarak, uyum kavramının Türkiye açısından yeniden yapılandırılıp farklı bir boyutta nasıl ele alındığını ele almaya çalışacağız. Bu bağlamda Türkiye ve Türkiye'de yaşayan yabancılar konusunda yapılan faaliyetler, oluşturulan kavramlar, halkın ve yabancıların düşünceleri gibi birçok etken ile uyum süreci şekillenmektedir ve bu çalışma bağlamında da Türkiye'nin kavram ve politika üretme süreci irdelenmeye ve bu sürece bir katkı sunulabilmeye çalışılacaktır.

2.Kültür, Kültürleşme ve Uyum Sorunu

Modern devletlerde yöneten ve yönetilen ilişkilerini düzenlemek amacıyla, Batı kaynaklı olduğu dile getirilen modern hukuk anlayışı çerçevesinde her ülkenin bir anayasası, kanunları, yönetmelikleri gibi yasal çerçevesi bulunmaktadır. Göçmenlerin göç ettikleri ülkelerin hukuk kurallarına uymaları ve göç edilen ülkenin de bu kuralları göçmenlere yönelik olarak yeniden düzenlemesi uyum için oldukça önemli bir nokta olarak görülebilir. Bu nokta göç ve uyum konusuna önem veren her ülke tarafından günümüzde önemle bahsedilen ve üzerine düşülen bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte her toplumun geçmişten günümüze gelinceye kadar

anonim bir şekilde oluşan ve sürekli gelişen bir de örf, âdet, anane diye adlandırılan geleneksel ve inançsal bir takım kuralları da bulunmaktadır.

Göç ve uyum noktasında birden fazla kültürün bir araya gelmesi neticesinde oluşan ortam, sonuç itibariyle bir takım politikaların üretilmesi gerekliliğini doğurmuştur. Buradan hareketle özellikle 21. yüzyıl uyum politikaları üretilmesi ve uygulanması noktasında incelenmesi gereken bir dönemdir denilebilir.

Uyum, asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük gibi ve bunların alt başlıkları olan birçok kavram üretilmiş, bu kavramsal çerçevenin içi de uygulanan politikalar, geliştirilen söylemler vb. ile doldurulmaya ve bir anlam yüklemesi yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda belli başlı kavramlardan ve ifade ettiği ve/veya yüklenmeye çalışılan anlamlardan söz etmek, içinde bulunulan anlam karmaşası ve belirsizliğini gidermekte bizlere yardımcı olacak ve Türkiye’de uyumun en doğru ve uygulanabilir şekilde tanımlanması ve anlamlandırılması için Türkiye’ye yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

2.1.Kültür ve kültürleşme

Göç ve uyum konusunda sağlıklı bir fikre ve neticeye varılabilmesi için göçmenlerin kültürü ve göç edilen ülkenin kültürünün iyi bilinmesi gerekmektedir. Bunun için öncelikle kültürün ne olduğu ve çeşitli ifadelerle nasıl ele alındığı bilinmelidir.

Türk Dil Kurumu(TDK)’nun, internet sitesi üzerinden yayımladığı kültür tanımları şu şekildedir(tdk.gov.tr, 2019):

Güncel Türkçe Sözlük

“1. Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmeye kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü, hars.”

“2. Bir topluma veya halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat eserlerinin bütünü.”

“3. Muhakeme, zevk ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.”

“4. Bireyin kazandığı bilgi.”

Budunbilim Terimleri Sözlüğü

“Bir halkın ya da bir toplumun özdeksel ve tinsel alanlarda oluşturduğu ürünlerin tümü: Yiyecek, giyecek, barınak, korunak gibi temel gereksemelerin elde edilmesi için kullanılan her türlü araç gereç; uygulanan teknikler; düşünceler, beceriler, inançlar, geleneksel, dinsel, toplumsal, politik düzen ve kurumlar; düşünce, duyuş, tutum, davranış ve yaşama biçimlerinin topu.”

Eğitim Terimleri Sözlüğü

“1. Bir toplumu ya da halkı duyuş, düşünüş, yaşayış bakımından öbürlerinden ayıran ve gerek özdeksel gerek tinsel alanlarda oluşturulan ürünlerin tümü.”

“2. Bir topluma ya da bir halk topluluğuna özgü düşünce ve sanat yapıtlarının tümü.”

“3. Usavurma, beğeni ve eleştirme yeteneklerinin öğrenim ve yaşantılar yoluyla geliştirilmiş olan biçimi.”

Felsefe Terimleri Sözlüğü

“Bir toplumun, kendi iç yasalarına göre, biçim kazanması ve gelişmesi. Nietzsche kültürü, bir ulusun bütün yaşama biçimlerinde birlikli bir üslup kazanması diye tanımlar.”

Halkbilim Terimleri Sözlüğü

“Bireyin üyesi olduğu toplumdaki öğrendiği bilgi, gelenek, görenek, davranış, yasa, sanat, uygulamayı, zanaat gibi özdeksel ve tinsel ürünlerden oluşan bütün.”

Farklı sözlüklerde farklı tanımlarla yer alan kültür, özellikle Eğitim Terimleri Sözlüğü'nün ilk tanımında farklılıkların ön plana çıktığı, farklılıkları belirttiği, farklılaşmanın bir ögesi olarak nitelenmektedir. Diğer tanımlara da bakıldığında bu açık ve baskın bir dille olmasa da farklılıklara dayalı bir muhteviyata sahip olan kültür terimine rastlanmaktadır.

Akademik kaynaklardan yola çıkılarak kültür terimine bakılacak olursa:

“1. *Kültür insanlar arasındaki ilişkinin derecesini, esnekliğini, sınırlarını, ahlaki ve etik kurallarını belirleyen en önemli etkenlerden biridir*”(Hofstede, 2001, s.80).

2. Ziya Gökalp (2013) ise kültür kavramını “hars” olarak ifade etmekte, bunu da “toplumun tüm bireylerini birlikte tutan ve onları birbirine bağlayan kurumlar” olarak açıklamaktadır.

3. Kültür kavramını “toplumların yaşayış biçimi” olarak tanımlayan Uzunçarşılı'ya (2010) göre ise kültür, toplumda yaşayan kişiler tarafından var edilmektedir.

“4. Bireyin neyi nasıl algılayıp yorumlayacağını ve alınan mesajları hem sözlü hem de sözsüz olarak nasıl yanıtlayacağını belirleyen kültür, bireylerin düşünce biçimlerini belirlemekte; kullandıkları iletişim kalıplarını biçimlendirmektedir”(Baritci, 2017, s.231).

Daha birçok ifadeler ile açıklanabilecek ve tanımlanabilecek kültür kavramının genel itibarıyla nasıl ele alındığı özetle dile getirilmeye çalışıldı. Bu bağlamda kültür, toplulukların bir arada yaşamak için gerekli gördükleri bağlarla birbirine bağlanması ve diğer kültürlerden ayrılarak farklılıklarıyla var olmasına yarayan bağları, anlayışı, öğeleri vb. içermektedir denilebilir.

Kültür, bir toplumu diğer toplumlardan ayırt edici ve bir toplumun birbirine bağlanmasını, bütün olmasını sağlayan öğeleri içermekte olup, göç ile bir araya gelen farklı toplumların uyum sürecinin en etkin şekilde yönetilmesi ve anlaşılması açısından kilit bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan yola çıkılarak uyum sürecinde önemli olan diğer bir kavram olarak kültürleşme yönelimleri ile karşılaşılmaktadır.

Berry ve arkadaşlarına (2006) göre, belli bir yerde yaşayan farklı insanların bir arada yaşama konusunda gösterdikleri çaba neticesinde ortaya çıkan ve öğrenilen uyum neticesinde kültürleşme (acculturation) adı verilen bir süreç gerçekleşmektedir. Kültürleşmenin, iki veya daha fazla farklı grup ya da bu grupların bireyleri arasındaki etkileşim sonucunda gerçekleşen kültürel ve psikolojik değişimi içeren ikili bir süreç olduğu belirtilebilir(Berry, 2005, s.699). Sam (2006), göç sonucunda birlikte yaşamak mecburiyetinde kalan farklı kültürlerden insanların mutlaka etkileşim içine girdiklerini ve bu etkileşimin yol açtığı farklılaşmanın ise kültürleşmeyle neticelendiğini ifade etmektedir. Kültürleşmenin diğer bir tanımı ise, Flakerud (2007) tarafından yapılmakta ve o da diğerleriyle aynı doğrultuda farklılıkların bir araya gelirken ortaya çıkan değişimin kültürleşme olduğunu belirtmektedir.

Kültürleşme modelleri olarak iki model karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki Gordon (1964) tarafından dile getirilen Tek Boyutlu Kültürleşme Modeli (Unidimensional Model of Acculturation), ikincisi ise Berry

(1980) tarafından dile getirilen İki Boyutlu Kültürleşme Modeli'dir (Bidi-mensional Model of Acculturation).

Gordon'a göre, göçmen iki seçenektan birini seçmektedir. Bunlardan ilki kendine ait kültürü ve değerleri devam ettirmek, diğeri ise ana akım kültür denilen ve göçmenin gittiği yerin özellik ve kültürünü ifade eden akıma ayak uydurması demektir(Saygın & Hasta, 2018, s.304). Tek boyutlu model tek ulus, tek dil, tek kültür ve tek din görüşünü savunmaktadır(Saygın & Hasta, 2018, s.304). Bourhis ve arkadaşları (1997) Gordon'un modeline göre kişinin başarılı bir kültürleşme gerçekleştirmesi için tüm etnik özelliklerinden vazgeçmesi gerektiğini söylemektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere, Bourhis ve arkadaşları (1997) söz konusu modeli asimilasyon olarak görmüşlerdir. Bu model sunduğu seçenekler yönünden yetersiz bulunmuş ve diğer bazı açılardan eleştirilmiş ve ardından kültürleşmeyi daha kapsamlı ele alan İki Boyutlu Kültürleşme Modeli geliştirilmiştir.

Berry'nin (2006) İki Boyutlu Kültürleşme Modeli'ne göre, azınlık ya da göçmen gruplar göç ettikleri yerde yaşayan toplumla sosyal anlamda gerekli olan ilişkileri devam ettirirken diğer taraftan öz kültürlerini veya öz kültürel kimliklerini de devam ettirebilmektedirler. Berry (1980) modeli ilk geliştirdiğinde, sekiz kültürleşme yönelimi belirlemiştir. Fakat Berry'nin (2001) daha sonra belirttiği gibi günümüzde bu yönelimlerin sayısının dörde (bütünleşme, ayrılma, asimilasyon ve marjinalite) indiği görülmektedir.

Kültürleşme yönelimlerine geçmeden önce, kültürleşmenin hangi düzeylerde gerçekleştiği konusuna da değinilmelidir. Kültürleşme iki düzeylidir. İlki, grup düzeyinde olup, sosyal yapılar ve kurumlar ile kültürel uygulamalardaki değişiklikleri içermekte, ikincisi ise birey düzeyinde olup kişinin şahsiyeti ve davranış kalıpları üzerindeki değişimi anlatmaktadır(-Karasu, 2017, s.633).

Asimilasyon, ayrılma, bütünleşme ve marjinalleşme olarak dört tepkinin ortaya çıktığı iki boyutlu kültürleşme modeli, aslında uyum konusunda toplumun verdiği temel tepkilerin anlaşılmasında bizlere yol göster-

mektedir. Berry’ye (2005) göre bu yönelimler şu şekildedir:

Asimilasyon: “Göçmen kendi kültürel kimliğini muhafaza etmekten vazgeçerek baskın (göç ettiği ülkedeki hâkim olan) kültürel öğeleri kabul etmektedir. Bu durumda egemen kültüre bir yöneliş vardır.”

Ayrılma: “Göçmenlerin kendi kültürel değerlerinde ısrarcı olup, göç ettiği yerdeki kültüre karşı mesafeli olmasıdır. Burada göçmen göç ettiği yerdeki egemen kültüre karşı sırtını dönmüştür.”

Bütünleşme: “Göçmenin kendi kültürünü yaşamasıyla birlikte karşı kültür ile de etkileşime girmesi, iki kültür arasında bir bütünlük sağlamasıdır. Bu süreçte göçmen her iki kültürü kaynaştırma çabasıdadır.”

Marjinalleşme: “Göçmenin göç ettiği kültüre ait hiçbir unsur paylaşmaması, kendi kültürünü de muhafaza etmekten imtina etmesi durumudur. Diğer bir deyişle göçmenin dışlanmasıdır.”

Göçmenlerin istekleri ve tercihleri, göç edilen devletin tavrı ve uygulamaları vb. neticesinde ortaya çıkan ve belirginleşen bu sonuçlar, ekseriyetle küreselleşme olgusu ve bu olgunun meydana getirdiği modern/post-modern düşüncelerin ve bu eksende meydana çıkan uyum politikalarının önem kazanmasına kadar net bir şekilde görülmektedir.

Göç hareketlerinin son yarım asırda artması ve göçmenlerin gittikleri ülkelerde çoğunlukla kalıcı hale gelmelerinin anlaşılması ve kabullenilmesi neticesinde göçün öneminin artarak anlaşılması uyum politikalarında da başta terminolojik olarak değişimlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Terminolojinin değişime uğraması uygulama ve politikaların da değişmesi anlamına gelmekte midir? Yoksa bu değişim sözde olup, uygulama açısından herhangi bir değişim yaşanmamış mıdır? Yakın zaman uyum politikaları ve bu politikalara dair söylemler asimilasyondan farklı olarak hangi noktalarda ön plana çıkmaktadır? Bu ve buna benzer birçok soru sorulabilmektedir. Sonucun ise farklı bakış açıları ile değerlendirildiğinde farklılıklar içerdiği söylenebilir. Fakat her ne kadar terimsel çerçeve değişse de ve bu terimlerin açıklamaları olumlu anlamda gelişmeler olduğunu gösterse de uygulamalara bakıldığında gerçekten öyle midir?

Bütün bu sorulara yine terimsel ifadelerle yer verilerek ve akademik kaynaklara başvurularak açıklık getirilmeye çalışılacaktır.

2.2. Uyum ve uyum sorunu

Berry (1997, 2006) ve Sam (2006) uyumu, göç edenlerin göç edilen yere göre kendilerini revize etmesi ve oraya/orada yaşayanlara uyma çabası olarak tanımlamakla beraber; Sam (2006) buna ek olarak uyumla ilgili, göçmenlerin göç ettikleri yere nazaran daha tatmin edici bir hayat kurma çabası olmasından bahseder.

Genel olarak uyum kavramına bakıldığında bu açıklama yeterli olmakla birlikte, uyum politikaları ve uygulamalara göre tanımların da birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Örneğin asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük ve kültürlerarasıcılık kavramları hep uyumla ilgili olmakla birlikte farklı tanımları bulunan kavramlardır. Dolayısıyla bu kavramlar açıklanmadan uyum tam manada anlaşılacaktır. Fakat genel olarak göçmen ve göç ettiği yer bağlamında göç sonucunda yaşanan uyum sorunları belli başlı olarak bazı noktalarda belirlemektedir. Zaten uyum politikalarının amacı da bu sorunların ortadan kalkması için üretilmiş olmalarıdır.

Göçmenler açısından bakacak olursak, insanlar buldukları yerde mutlu edilemiyorlarsa başka şeylerle meşgul olmak isterler ve bu sebeple de toplumsal düzen zarar görebilir. İnsanlığın doğası gereği bireyler psikolojik olarak rahatsız oldukları, sosyal olarak mutsuz edici bir ortamla yüz yüze geldikleri durumlarda yeni arayışlar içine girebilirler(Geç & Alsancak, 2018, s.477). Kısacası bir göçmenin olumlu veya olumsuz sonuçlarla beliren uyum süreci ya başarı ile neticelenmekte ya da sosyal bir başarısızlık örneği olmakta, istenmeyen sonuçlar ortaya çıkabilmektedir(Karasu, 2017, s.631). Bu sebeple bu riskin oluşmaması için insanları buldukları yerde memnuniyetsiz kılacak unsurlardan kaçınmak gerekmektedir(Geç & Alsancak, 2018, s.477).

Günümüzde uyum sorunu; iş hayatı, barınma, sağlık ve eğitim, dil sorunu, politik alanda katılım, etnik ya da dini kimlikler arası etkileşim, cinsiyet, yaş ve etnik ayrımcılığı içeren ve sabır gerektiren çok yönlü politik bir süreci ifade etmektedir(Penninx vd., 2008, s.5; Ager ve Strang, 2008, s.167-168). Göçmenlerin uyum konusunda yaşadıkları zorlukların temelinde hangi sebeplere dayandığı genel olarak bu şekilde ifade edilebilir. Bununla birlikte uyum sorununun çeşitli boyutları bulunmaktadır. Bunla-

rı temelde iki kısma ayırmak mümkündür. Bunlar; sosyo-kültürel uyum ve psikolojik uyumdur. Bazı kaynaklarda ekonomik ve hukuki boyut ayrı olarak ele alınsa da biz burada ekonomik ve hukuki boyutu sosyo-kültürel uyum içine dâhil etmekteyiz.

Psikolojik uyum, göç edenlerin uyum süreci esnasında içinde buldukları durum ve değişim neticesinde gösterdikleri zihinsel mücadeleyi anlatır(Karasu, 2017, s.637). Diğer bir ifadeyle psikolojik uyum bireyin kişisel ve kültürel kimliğini iyi algılaması, akıl sağlığının iyi olması ve bulunduğu yeni durumdan kişisel olarak memnun olmasını içeren içsel psikolojik sonuçların bir kümesidir şeklinde de ifade edilebilir(Saygın & Hasta, 2018, s.313). Bu noktada psikolojik destek sağlanması, uyum konusunda gerekli bilgilendirme seminerlerinin yapılması ve göç edilen toplumla olan uyumlu etkileşim son derece gereklidir(Ager ve Strang, 2008, s.180).

Uyum sürecinin ikinci boyutu, sosyo-kültürel uyumdur. Sosyo-kültürel uyum, göçmenin yaşadığı kültürle temas etmesiyle başlar, giderek egemen kültürü tanı ve algılar(Karasu, 2017, s.638). Sosyo-kültürel uyum, göçmenin ayrımcılık korkusu yaşamadan, içinde yaşadığı ülke ile sosyal, kültürel bağlar kurması, kendini ifade ederek mevcut kültürel ve sosyal yapıya katkıda bulunmasıdır(Fielden, 2008, s.3). Sosyo-kültürel açıdan başarılı bir uyum sürecinde kültürlerin birbirini tanıması, günlük hayatta dostluklar kurulması, iş yerinde beraberlik, aynı mekânda komşuluk, farklı gruplar arası evlilik vb. göstergeler bulunmaktadır. Bu göstergelerdeki iyileşme ve artış sosyo-kültürel uyumun başarısında belirleyici olmaktadır(Schnell vd., 2015, s.183).

Uyum sürecindeki en önemli etken ve sosyo-kültürel uyumun da temeli olduğu düşünülen ekonomik boyut, iş edinmek, düzenli ve sabit bir gelir elde etmek olarak tanımlanabilir. Bunları elde edemeden bir göçmenin sosyo-kültürel ve toplumsal anlamda kabul görmesi pek mümkün görülememektedir(Karasu, 2017, s.638). Bir nevi iş sahibi olmak sosyo-kültürel uyum başlığı altında aslında genel anlamda uyum sürecinin temel taşlarından biri olarak görülebilir.

Hukuki boyut ise göçmenin göç ettiği ülkenin siyasi gelenek ve işleyişine uyum sağlaması ve o ülkenin vatandaşı olması, göç ettiği toplumun tam bir bireyi olarak görülmesi ile ifade edilebilir(Karasu, 2017, s.638).

Göç eden bireylerin sosyo-kültürel uyum sürecinde yaşadıkları tüm olumlu ve olumsuz durumlar onların psikolojik uyumlarına yine olumlu ve olumsuz yönde yansımaktadır(Saygın & Hasta, 2018, s.312). Dolayısıyla aslında farklı boyutlar olsa da, uyum süreci bir bütün olarak ele alınabilir. Ve bu şekilde bir bütün olarak ele alındığında daha sağlıklı ve başarılı bir uyum politikası belirlenip uygulanabilir.

Uyum sorununun asgari düzeye indirilmesi için yapılması gereken temel şeyler bulunmaktadır. Bunları kısaca belirtmek gerekirse; Herkese açık bir istihdam piyasası, adil ve hakkaniyetli bir ücretlendirme, barınma ihtiyacının standartlara uygun halledilmesi, eğitim, sağlık vb. kamu hizmetlerinin gereği gibi karşılanması, göçmenlerin haklarının hukuken garanti altına alınması, toplumda karşılıklı bir iletişim ve diyalog kanallarının açık tutulması, kentsel gruplar arasında eşit bir biçimde karar alma sürecine katılımının yaygınlaştırılması, sosyal ve kültürel sorunları aşmak amacıyla dil sorununu çözücü önlemlerin alınması ve son olarak ulusal, yerel vb. farklı düzeylerde teşkilatlanmış esnek bir kamu idaresine sahip olmak başarılı bir uyum sürecinin ayrılmaz parçalarını oluşturmaktadır denilebilir(Ager ve Strang, 2008, s.177; Schnell vd., 2015, s.183-188).

Uyum sürecinin genel anlamda aktörleri bulunduğu söylenebilir. Bu aktörler Karasu (2017, s.639) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır; Uluslararası örgütler, ulus-devletler, bölgesel ve yerel yönetimler, konu ile ilgili çalışan STK'lar, göçmenlerin dernek ve örgütleri, göçmen kanaat önderleri, göçmenlerin geldiği ülkenin yetkilileri, akademisyenler, medya temsilcileri, göçmenler ve yurttaşlar. Netice olarak bu aktörlerin bir arada ve uyum içinde çalışmaları, uyum sorununun çözümü için oldukça önemlidir.

Uyum ve kültürleşme kavramlarının yeteri kadar açıklanması neticesinde görülmektedir ki, uyum ve kültürleşme aynı şeyler değildir. Fakat uyumun, kültürleşmenin bir sonucu olduğu çıkarımında bulunulabilir(Say-

gın & Hasta, 2018, s.309). Kültürleşme sonucunda uyum sürecini etkileyen bir takım etmenler de bulunmaktadır. Bunlara başlıklar halinde bakılacak olursa; eğitim düzeyi, dil, cinsiyet, göç edilen ülkede kalış süresi, yaş, medeni durum, din, sosyal kimlik, sosyal mesafe ve algılanan ayrımcılık şeklinde sıralanabilir(Saygın & Hasta, 2018, s.315-319).

Kültür, kültürleşme, uyum ve uyum sorununa bu genel bakışın ardından ülkemizdeki göçmenlerin çoğunu oluşturan Suriyeliler ve Türkiye bağlamında uyum ve uyum sorununa kısaca değinilmesi yapılan çalışmanın sıhhati açısından daha sağlıklı bir sonuca ulaşmakta bizlere yardımcı olacaktır.

Öncelikle bahsedilmesi gereken şey, 21. yüzyılın Ortadoğu merkezli gelişen göç hareketlerinin tüm dünyada küçümsenemeyecek bir etki potansiyeline sahip olduğudur(Yaman, 2017, s.92). Son yıllarda Arap Baharı diye tabir edilen durumun neticesinde Suriye’nin de içinde bulunduğu bir göç hareketlenmesi yadsınamaz bir gerçek olarak tüm dünyanın önünde durmaktadır. Bu durumdan en çok etkilenen ülkelerden biri de göçmenlere büyük oranda ve açık kapı politikasıyla ev sahipliği yapmakta olan Türkiye’dir. Buna ek olarak şunları da belirtmek gerekir ki, göçün ilk döneminde savaş ve çatışma ortamından kaçan Suriyeliler, kapılarını açan komşu ülkelere sığınmak durumunda kalmışlar, bundan dolayı da sosyal ağların varlığı, göç edecekleri ülkede aile bireylerinin bulunmasından ziyade coğrafi yakınlık göç edilecek ülkenin seçimi için en önemli etken olmuştur(Şimşek, 2018, s.373).

Dünya değerler sisteminde Batı odaklı bir bakış söz konusu olduğundan ve Türkiye’nin de bu bağlamda demokratikleşme, sanayileşme, insan hakları, ekonomik gelişme vb. alanlarda dünya ile daha bütünleşmiş olması durumu, Suriye ve Türkiye arasında bir takım farklılıkların olduğunu bizlere göstermektedir(Karasu, 2017, s.640). Türkiye’de uyum sorununu belirgin hale getiren olay, hem nicelik hem de nitelik olarak Suriye’den yaşanan göç olgusu olmuştur. Bu durum Suriye’den yaşanan göçün de ayırt edici bir özelliği olarak görülebilir. Dolayısıyla Suriye’den kitlesel bir şekilde ülkemize yaşanan göç olayı birçok açıdan sorunlar oluşturmuş, buna

mukabil hukuki bir zemin olması açısından daha önceki yetersiz hukuki düzenlemeler yerine ve uluslararası hukuk kaidelerinin yetersiz kalması sebebiyle 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu çıkartılmış ve yürürlüğe girmiştir. Bunun yanında Suriyelilere dair özel bir statü olarak Geçici Koruma Statüsü oluşturulmuş, bununla ilgili olarak işlemlerin sağlıklı yürütülmesi için de Geçici Koruma Yönetmeliği çıkartılmıştır. Bu hukuki alt yapı neticesinde Göç İdaresi Genel Müdürlüğü kurulmuş ve bu müdürlük bünyesinde de Uyum ve İletişim Daire Başkanlığı kurulmuş, yabancıların toplumla olan karşılıklı uyumlarına ilişkin iş ve işlemleri yürütme görevi bu daireye verilmiştir.

Bütün bu hukuksal ve kurumsal değişim ve yenileşme hareketleri yanında bir de göç ve uyum sürecinin içeriği, sebep olduğu sorunlar ve çözüm için neler yapılması gerektiği konusunda çeşitli fikirler bulunmaktadır.

Uyum için kültür kavramının önemine değinildi. Bu bağlamda Türkiye ve Suriye arasında bazı farkların olması sorunların çıkış kaynağını etkilemektedir. Bu fark ve farklılığının arasının açılmasının etkileycisi ise daha önce de bahsedildiği gibi demokratikleşme, sanayileşme, insan hakları, ekonomik gelişme vb. alanlarda Türkiye'nin dünya geneliyle -Batı eksenli- daha bütünleşik olması durumudur(Karasu, 2017, s.640).

Suriye'den Türkiye'ye gerçekleşen sığınmacı hareketliliğinin etkileri açısından, bu etkileri toplumsal etkiler, ekonomik etkiler, güvenlik algısı üzerindeki etkiler ve temel ihtiyaçlar/hizmet alımları üzerindeki etkiler biçiminde tasnif etmek mümkündür(Yaman, 2017, s.97). Bu etkileri teker teker açıklamak çalışmanın maksadını aşacağından başlıklar halinde değinmek yeterli olacaktır. Fakat belirtmelidir ki bazı durumlar ve farklılıklar kitlesel olarak gerçekleşen bu göçün Türkiye'de bazı gerilimlere yol açtığıdır(Yaman,2017, s.92). Bu gerilimleri azaltmak için en uygun politikanın geliştirilmesi de bu sorunları iyi ve bütüncül şekilde ele alarak bu politikaları geliştirmek olacaktır.

Göçmenlere bakışın ve hem göçmenin hem de göç edilen toplumun

zihniyetinin belli bir düzeyde bilinç sahibi olmasının uyum politikalarının daha sağlıklı geliştirilmesi için önemli bir kriter olduğu söylenebilir. Bu açıdan göçmenleri hep bir sorun alanı olarak görmeye devam ettikçe, onlar da büyüyen bir soruna dönüşeceklerdir. Sorun yerine karşılıklı etkileşimle bize nasıl toplumsal fırsatlar sunuyorlar ve birlikte yaşama kültürümüzü nasıl zenginleştiriyorlar diye bakmak ve varsa onların sorunlarına çözüm önerisi geliştirmek daha kalıcı bir politika için önemlidir(Özservet, 2015, s.110).

Uyum sorunu için Türkiye’de gerçekleştirilebilecek çözüm odaklı politika geliştirme ve olması gereken bilinç düzeyi, zihniyet yapısı ve yaklaşım tarzı konusuna ileride daha detaylı olarak değinilecektir.

3.Asimilasyon (Bütünleşme, Benzeşme), Entegrasyon, Çok-kültürcülük Ve Kültürlerarasıcılık

Daha önce de belirtildiği üzere uyum tanımları detaya inildiğinde uyum politikalarına göre değişmektedir. Dolayısıyla bunları teker teker ele alıp irdelemek uyum konusunu daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Yukarıda temel olarak bahsettiğimiz ve terimsel ifadelerine yer verdiğimiz uyum politikalarını bu kısımda daha detaylı bir şekilde ele almaya çalışacağız.

Bilindiği üzere farklı kültürlere karşı uygulanan ilk politikalardan birisi asimilasyondur. TDK’nın tanımına göre: “Asimilasyon; özümleme, benzeşme ve farklı kökenden gelen azınlıkları veya etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etme sürecinin sonu.” olarak tanımlanmaktadır(tdk.gov.tr, 2019). Akademik kaynaklarda ise; “Asimilasyon, kendi kültürüne yabancı bir alan içine girme ve yeni bir kültürün hayat tarzını aşamalı olarak kabullenerek aynı kültüre ait olma süreci.” olarak tanımlanmaktadır(Fitzpatrick, 1966, s.5). Bütüncül manada asimilasyon tanımlaması yanı sıra, asimilasyon kültürel ve sosyal (yapısal) asimilasyon olarak ikili bir perspektifle de değerlendirilmektedir. Kültürel asimilasyon, bir toplumu ayırt edici kılan beklentiler, davranış kalıpları, normlar ve değerleri kabul etmek anlamına gelmektedir. Bu sayede göçmenler göç ettikleri toplumun yukarıda değinilen hususları içinde kendi ayırt edici özelliklerini kaybetmesi ile asimile olmaktadırlar.

Sosyal (yapısal) asimilasyon ise göç edilen toplumun sosyal hareketliliği içinde göçmenin kendi sosyal çerçevesini kaybetmesi ve yeni ortamın içinde kendini değiştirmesidir, yok olmasıdır(Fitzpatrick, 1966, s.6-7; Schnapper, 2005, s.194).

Asimilasyon teorileri, göçü itme-çekme faktörleri üzerine kurgulayan bir anlayışla oluşturulmuştur(Yaman, 2017, s.94).

Asimilasyon temelde iki önemli teoriye sahiptir. Bunlar, bir ülkeye gelen yabancıların mutlaka kendi ülkelerinin kültürel mirasını bir tarafa koymaları ve geldikleri ülkenin baskın kültürel öğelerine kendilerini adapte etmeleri şeklinde tanımlanan İngilizliliğe uygunluk teorisi ve ilk teoriden farklı olarak göçmenlerin kültürel farklılıklarının eritilerek yok edilmesini içeren erime potası yaklaşımıdır(Gordon, 1964, s.104-125-126). Bunlar haricinde Irk İlişkileri Döngüsü, Asimilasyon Süreci ve Asimilasyonun Yüzleri teorileri de bulunmaktadır(Yalçın, 2002, s.47).

Gordon (1964, s.71) tarafından geliştirilen Asimilasyon Süreci teorisine göre:

Asimilasyon Süreci

| Süreç ya da şart | Asimilasyon tipi veya aşaması | Özel kavram |
|---|---------------------------------------|-----------------------------|
| Yerli toplumun kültürel öğelerine doğru değişim | Kültürel veya davranışsal asimilasyon | Kültürleşme (Acculturation) |
| Birinci grup bazında, geniş çaplı yerli toplumun kliklerine, kulüplerine ve kurumlarına giriş | Yapısal asimilasyon | --- |
| Geniş çaplı karışık evlenmeler | Evlilikle asimilasyon | Karışım (Amalgamation) |
| Yerli topluma dayalı birliktelik anlayışının geliştirilmesi | Tanımlamaya dayalı asimilasyon | --- |
| Önyargıların kaybolması | Kabullenilmiş hal asimilasyonu | --- |

| | | |
|--|-------------------------------------|-----|
| Ayrımcılığın yok olması | Kabullenilmiş davranış asimilasyonu | --- |
| Güç ve değer çatışmalarının yok olması | Yurttaşlık asimilasyonu | --- |

Özellikle Batı ülkelerinde 20. yüzyılın son çeyreğine kadar görülen bu yaklaşım birçok örnekle birlikte ele alınıp gözler önüne serilebilir. Bu çok bilinen ve hâkim kültürün baskınlığı ile diğer kültürlerin yok edilmesi durumu olarak özetlenebilecek uygulama, teknolojik ve telekomünikasyon alanındaki gelişmelerin beraberinde getirdiği haber ve bilgi ağlarına hızlı ve kolay erişim ile, dünyanın ve insanların geldiği zihinsel vb. durumlar, küreselleşme algısı, evrensel hukuk kuralları, insan hakları gibi durumlar neticesinde hem terimsel hem de uygulama olarak belli bir değişim geçirmiştir ya da geçirmiş gibi görünmektedir. Bu hususta bir neticeye varmak ancak güncel terimsel çerçeve ve bu konudaki söylemlerin bilinmesi ile olacaktır. Dolayısıyla ileride ve sonuç kısmında bu hususta daha net bir çıkarımda bulunmak kolaylaşacaktır.

Kısaca bütünleşme ve benzeşme terimlerine de değinmek ve bu terimlerin asimilasyon ile bağlantısını gözler önüne sermek faydalı olacaktır. Bütünleşme ve benzeşme, tek bir taraf üzerinden hareket etmekten çok, iki tarafın birbiriyle olan etkileşiminin sonucudur(Karasu, 2017, s.635). Fakat göçmenlerin uyum sorununun çözümü amacıyla kullanılan bu yaklaşımlar zorlayıcı olan ve göçmenlerin toplumsal farklılıklarını yadsıyarak uygulanan yaklaşımlardır(Karasu, 2017, s.635).

Farklı etnik ve kültürel grupların sosyal, ekonomik ve kültürel açıdan giderek birbirlerine benzeşmesini ve sonuçta farklılıkların ortadan kaldırılmasını amaçlayan bir strateji olan benzeşmenin temelinde homojen bir toplum yaratmak yatmaktadır(Özcan, 2007, s.24). Benzeşme, göçmen grupların ana akım olarak tanımlayabileceğimiz asli toplumun kültürel değerlerine uyması, onları benimsemesi ve kendi grup kimliğinden vazgeçmesini ifade etmektedir(Sirkeci vd., 2015, s.2). Tanımlardan anlaşılacaktır ki her ne kadar ayrı stratejiler olarak görünse de ve farklı isimlerle

anılrsa da asimilasyon ve benzeşme birbiriyle örtüşmektedir. Hatta benzeşmenin bir çeşit asimilasyon olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bütünleşme, göç edenlerin göç edilen yerdekiler ile tamamıyla iç içe geçerek bir bütün oluşturması anlamına gelmektedir(Şenyapılı, 1981, s.54). Ersoy (1985, s.17) ise, bütünleşme kavramını göç edenler ile göç edilen toplumun birinin diğerine dönüşmesi, ona benzemesi, onunla aynılaşması olarak tanımlar.

Bu tanımlardan yola çıkarak benzeşme ve bütünleşme kavramlarının birbirleriyle örtüşmekte olduğu görülmektedir. Aralarındaki fark ise, benzeşmede baskın kültüre kayma söz konusuysen, bütünleşmede baskın kültürden bahsedilmemekte ve herhangi bir kültürün diğerine kayması olarak tanımlanmaktadır. Her ne kadar böyle bir tanımlama yapılsa da, bütünleşme olurken baskın kültürün ön plana çıkacağı ve diğer kültürleri kendine çekip yok edeceğini düşünmek hatalı olmayacaktır. Görülmektedir ki, benzeşme ve bütünleşme hemen hemen aynı anlama gelmekte ve doğal olarak bütünleşme de benzeşme gibi bir tip asimilasyon olma özelliğini bünyesinde barındırmaktadır diyebiliriz.

1960’lardan itibaren anti-demokratik olduğu da söylenebilecek olan asimilasyon teorilerinin yerini entegrasyon kavramı almaya başlamıştır(-Kastoryano, 2000, s.48).

Entegrasyon kavramına değinilecek olursa, TDK (tdk.gov.tr) bu terimin karşılığı olarak bütünleşme ve uyum açıklamasında bulunmuştur. Nitekim Çağlar ve Onay’da (2015; 33) yaptıkları çalışmada entegrasyon kavramını uyum ile eş anlamlı olarak ele almışlardır. Adıgüzel (2016, s.174) ise bu kavramı “yeniden toplumsallaşma” olarak ifade etmekte ve göç edenlerin göç ettikleri yerde yaşayan toplumla bütünleşerek, o toplumla birlik içerisinde yaşaması olarak tanımlamaktadır. Göç Terimleri Sözlüğü’nde (2009, s.17) “Entegrasyon, göçmenlerin hem birey hem de grup olarak toplumun bir parçası kabul edildiği süreç. Kabul eden toplumların göçmenleri kabul etmeleri için gerekenler ülkelere göre farklılık göstermektedir. Entegrasyon, sadece tek bir grubun sorumluluğunda

değildir. Hem göçmenlerin kendisi, hem de ev sahibi devlet, kurumlar ve toplumlar entegrasyondan sorumludur.” şeklinde tanımlanmış ve açıklanmıştır. Martikainen (2010, s.265) entegrasyonu, bireysel göçmen veya göçmen grupların, yeni ev sahibi toplumun farklı sosyal alanları ve bölümlerine dâhil olma süreci olarak tanımlamıştır.

Yapılan araştırma ve verilen örneklerden de anlaşılacağı üzere literatürde, göçmen entegrasyonunun tanımı hususunda bir muğlaklık söz konusudur. Castles ve diğerlerinden ve onu destekler söylemlerde bulunan Robinson’dan aktaran Şimşek (2018, s.370) de bu muğlaklıktan bahsederek, göçmen ve mülteci entegrasyonunun kabul edilmiş bir tanımı veya modelinin olmadığından, entegrasyon kavramı ya da teriminin tartışmalı olduğundan, birçok kişi tarafından farklı anlamlarda kullanıldığından söz eder. Ayrıca Uluslararası Mülteci Mevzuatı’nda da tam bir resmi tanımlama olmaması dikkat çekicidir(Çağlar ve Onay, 2002, s.46). Bütün bu belirsizliğin nedenlerinden biri olarak, göçmenlerin göç nedenlerinin oldukça farklılık göstermesi ve farklı geçmişlere sahip olmaları gösterilebilir(Martikainen, 2010, s.263). Dolayısıyla farklı kültürlerin ürünü olan farklı toplumlarda yine farklı bir kültür taşıyarak göç eden göçmenler bu sebeplerden dolayı zorluklar yaşamakta, göç ettikleri ülkelerin politikaları da bu durum üzerine şekillenmektedir denilebilir.

Entegrasyonun, Durkheim’in sosyal uyum, bütünleşme, sosyal çözümlenme ve uyumsuzluk konusunda ortaya attığı fikirleri ile temelini oluşturduğu dile getirilmektedir(Yaman, 2017, s.95).

Löffler’den aktaran Çağlar ve Onay (2015, s.56) entegrasyonun, ekonomik, politik, kültürel ve sosyal olmak üzere dört boyutuna dikkat çekmektedir. Sadoğlu (2017, s.163) ise, önce entegrasyonun kültürel, siyasi, idari ve ekonomik boyutlarının olduğundan bahsetmekle birlikte, daha sonra entegrasyonun sağlıklı bir şekilde gerçekleşebilmesi için psikolojik, sosyo-psikolojik, ekonomik, siyasal ve kültürel boyutlarının var olduğuna da dikkat çekmektedir. Türker ve Yıldız (2015, s.25-27) psikolojik ve sosyo-psikolojik entegrasyonun genel olarak göçmenlerin içinde yaşadıkları yeni sosyal çevreye kültürlenme ve kimlik üzerinden uyum

sağlamasını ifade ettiğini; ekonomik, siyasal ve kültürel entegrasyonun ise ev sahibi ülke ve halklar odağında göçmenlerin kabulünü kolaylaştırıcı ya da zorlaştırıcı bir işlev yerine getirebileceğini belirtmektedir.

Yaman (2017, s.95) entegrasyon kavramının David Lockwood tarafından 1950'li yıllarda toplumsal entegrasyon ve sistem entegrasyonu kavramlarıyla zenginleştirildiğini; toplumsal entegrasyonun, bir toplumdaki bireylerin ya da aktörlerin birbirleriyle ilişki kurmalarının ilkelerini işaret ettiğini, sistem entegrasyonunun ise, bir toplumun ya da toplumsal sistemin parçaları arasındaki ilişkileri açık ettiğini belirtmektedir.

Ager ve Strang'ın (2008) yaptıkları çalışmada yer alan entegrasyon şemasında dört ana başlık yer almaktadır:

- 1- Belirleyiciler (Çalışma, barınma, eğitim ve sağlık),
- 2- Sosyal İlişkiler (Sosyal köprüler, sosyal bağlar ve sosyal bağlantılar),
- 3- Kolaylaştırıcılar (Dil ve kültür bilgisi, güvenlik ve istikrar),
- 4- Dayanaklar (Haklar ve vatandaşlık).

Göçün toplumun bütün alanlarına etki etme potansiyeli bulunmaktadır. Bu alanları genel olarak kategorize edecek olursak entegrasyonun kültürel, yapısal ve politik alanlara etkisi olduğu söylenebilir(Martikainen, 2010, s.266). Kültürel entegrasyonun hem göçmenlerin ve göçmen topluluklarının göç ettikleri yerin değer, kural ve davranış modelleri ile ilişkisi ve uyumu, hem de göç edilen yerdeki insanların göç edenlerin beraberlerinde getirdiği kültürel özelliklere karşı beliren tepkileri içerdiği söylenebilmekle birlikte kültürel entegrasyonun gerçekleştiği yerin sivil toplum ve medya olduğu belirtilebilir(Martikainen, 2010, s.266). Göçmenlerin farklı sektör, kurum, kuruluş ve organizasyonlara girmeleri ve bunlara benzer kurumları oluşturmaları yapısal entegrasyon aracılığı ile olmaktadır(Martikainen, 2010, s.266). Yerel işgücü piyasasında ortaklık buna bir örnek olarak verilebilir. Politik entegrasyon ise devletin göçmenlerle iş birliğini ifade eder(Martikainen, 2010, s.266).

Martikainen (2010, s.274) entegrasyonun çok yönlü ve karmaşık bir süreç olduğunu belirtmektedir. Çağlar ve Onay'da (2015, s.46-47)

entegrasyonun çok yönlü ve iki taraflı olduğunu belirterek, başarılı bir entegrasyonun gerçekleşmesi için göçmenlerin uyumunun ve ev sahibi halkların da hoşgörüsünün gerekliliğinden bahseder. Nitekim hoşgörü ve toplumsal kabulün olmadığı durumlarda uyumsuzluk ve sonuç olarak çatışmaya kadar gidebilecek bir durumun ortaya çıkma tehlikesinden bahsedilebilir. Bu durum kitlesel halde gerçekleşen büyük nüfuslu göçlerde daha belirgin olarak ortaya çıkabilmekte, bundan dolayı da uyumun önemi artmaktadır. Fakat bu uyumun günümüzde asimilasyon ve entegrasyonla gerçekleşmesinin pek mümkün olmadığı düşünülmektedir. Çünkü asimilasyon ve entegrasyon teorilerinin temelinde yatan anlayış göçmenlerin gönüllülük esasına dayalı olarak bir yere göç etmeleri ve bundan dolayı da kendilerine ait bazı özelliklerinden vazgeçme durumunu göze almalarıdır(Çağlar ve Onay, 2015, s.66). Bahsedilen hususlar göz önüne alındığında içinde bulunduğumuz dönemde zorla veya bazı istenmeyen sebeplerle göç ortaya çıkmakta, dolayısıyla istekli değil zorla göç çok kültürcülüğün ortaya çıkmasında etkili olmuş ve farklılıkların göç edilen toplum içinde kendine ait özellikleriyle var olabilmelerini yadsımamıştır(- Çağlar ve Onay, 2015, s.66).

Çok kültürlülük ve kültürlerarasılık kavramlarının, kimlik, kültür ve bunlar arasında farklılıkların olduğu temeline dayanan bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. Daha önce de bahsedildiği üzere kültür kavramı zaten kendi başına farklılıkların ön plana çıkarılması ve belirginleşmesini içerdiği için bu durum çok kültürcülük yaklaşımıyla bir sistem olarak göç konusunda ortaya konulmuş gibi görülmektedir. Entegrasyonun net bir tanımının olmaması ve asimilasyona kayan bir yanının olması dolayısıyla çok kültürlü yapının neresinde yer aldığı muğlak bir durumdadır denilebilir. Entegrasyon ve çok kültürcülük arasındaki bağ ve etkileşimin ne boyutta olduğu ve aralarındaki ilişki çok kültürlülük-çok kültürcülük kavramlarının tanımlanması ile daha da net bir hal alacaktır.

Farklı kültürlerin eski zamanlardan beri bir arada yaşadığı ya da çeşitli yollarla etkileşim içinde oldukları söylenebilir. Dolayısıyla çok kültürlü yapının eski zamanlardan beri var olduğu söylenebilir. Bununla

birlikte çok kültürlülük kavramının ortaya çıkışı ise 20. yüzyılın ikinci yarısında olmuştur. Çok kültürlü ve çok kültürlülük kavramları sıfat olarak ilk kez 1941 yılında önyargısız ve bağısız bireylerden oluşan kozmopolit bir toplumu nitelemek için kullanılmıştır(Yanık, 2013, s.42). Çok kültürlülük kavramı, isim olarak ise 1970'li yılların başlarında Avustralya ve Kanada'da, bu toplumların bir özelliği olan kültürel çeşitliliği teşvik eden devlet politikaları için kullanılmıştır(Doytcheva, 2009, s.15). Bunun yanı sıra Yalçın'a (2002, s.46) göre çok kültürcülük söylemleri ilk olarak 1960'lı yıllarda Amerika'da ortaya çıkan İnsan Hakları Hareketi ile ilişkilendirilmekteyse de, giderek Batı Avrupa ülkelerine de yayılmış ve göçmen grupların kültürel farklılıklarını korumada uygulanan politikaları da kapsar hale gelmiştir.

Toplumun çok kültürlü bir yapıya sahip olması o toplumun çeşitliliğini ifade etmektedir diyebiliriz(Göktuna Yaylacı, 2017, s.352). Yalçın'a (2002, s.50) göre çok kültürlülük, aynı mekândaki farklı kültürlerin varlığından kaynaklanmakta olan bir gerçekliktir. Yaylacı'ya (2017, s.352) göre ise çok kültürlülük, belli bir toplum ya da ülkenin, oraya göç edenlerin kendileriyle beraber getirdikleri kültürlerin varlığının yadsınamaz bir gerçek olarak kendisini göstermesi gerçeğini çağrıştırmaktadır.

Canatan (2009) çok kültürlülük olgusu ile ilgili, otoriteler tarafından yapılan tanımlamaların kimi zaman betimleyici kimi zaman normatif bir kavrama işaret edilmek üzere kullanılmasını önerdiklerinden söz eder. Sonuç olarak çok kültürlülüğün, bulunulan coğrafyada hüküm süren devletin içindeki pek çok farklı kültürün o devlete olan bağlılığının sürekliliğinin sağlanması olarak ifade edilebilir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.352).

Bu çalışmanın konusu bağlamında Osmanlı-Türkiye açısından tarihsel bir bakış yapacak olursak, çok kültürlü bir toplum olarak Osmanlı İmparatorluğu'nda görülen dinsel hoşgörü ve intibak seviyelerinin ancak yakın tarihlerde Batı Avrupa ülkelerinde görülebildiğini ifade edebiliriz(-Modood, 2014). Bunun yanında nüfusunun çoğunluğunun İslam dinine mensup olduğu bilinen ülkemiz açısından ve İslami değerler açısından çok kültürlü yapıya bakışın nasıl olduğu da önemlidir. Kültürel ve etnik çeşitli-

liklerin İslam dinine göre ilahi takdir olarak görülmesi ve bu nedenle önem verilmesi olgusu da söz konusudur. Örneğin Medine Sözleşmesi, Müslümanları, Hıristiyanları, Yahudileri ve müşrik Arapları da kapsayacak şekilde bütün kesimlere dini, kültürel ve yargısal özerklik sağlamıştır(Momin, 2010, s.219-220).

Genel olarak bakılacak olursa, Çoban’ın (2005, s.54) belirttiği gibi, çok kültürlülük demokrasi, ayrımcılığın önlenmesi, azınlıkların korunması ve etnik merkezli insan hakları konuları temelinde ön plana çıkmıştır.

Duman (2007, s.15) çok kültürlülük kavramının iki boyutundan bahsetmektedir:

1- Çok kültürlü yaklaşımın kültürel rölativizme yaptığı aşırı vurgu nedeniyle kültürlerin kendi içine kapanmasına yol açarak ortak iletişim ve etkileşim olanağını ortadan kaldırma ihtimalinin olması,

2- Çok kültürlülüğü yerel sınırlara hapsedilmeden, karşılıklı bir zenginleşme imkânı olarak kullanılması durumu.

Çok kültürcü kavramının, çok kültürlülük olgusuna ilişkin pozitif ve normatif tepkiye dayanan siyasal ve sosyal felsefeyi ifade ettiği söylenebilir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.352). Çok kültürcülüğün tanımı konusunda farklı kişiler farklı tanımlamalarda bulunmuşlardır. Modood’dan aktaran Yaylacı (2017, s.350), Parekh’in çok kültürcülüğü, devletin faaliyetlerinin yeniden oluşturulmasına ve dizayn edilmesine temel oluşturacak bir düşünce olarak ele aldığını fakat çok kültürcülüğün kusursuz bir siyasal öğreti olmadığını da belirttiğini söylemektedir. Say’dan aktaran Yaylacı (2017, s.350), Kastaryano’ya göre çok kültürlülüğün demokratik toplumlarda grup bilinci ile hareket edebilen topluluklara özgü olarak ortaya çıkan bir politik örgütlenme biçimi olduğunu söylemektedir. Yaylacı (2017, s.350) Kymlicka’nın ise azınlıklar temelinde grupların hakları ve eşit yurttaşlığa dayalı liberal bir çok kültürcülük düşüncesi geliştirdiğini belirtmektedir.

Rawls ve Walzer adalet, Young farklılık politikası, Kymlicka, çokuluslu ve çok etnikli devletler, Barry bireysel haklar, Habermas anayasal vatandaşlık, Taylor ise tanınma, Gerd Baumann ulus devlet, etnisite ve din

temelinde çok kültürcülüğü ele almıştır(Göktuna Yaylacı, 2017, s.353).

Tanımlar konusunda fazla karmaşıklık ve detay bilgi vermek yerine netice olarak bir söylem ortaya koymak gerekirse, Cantle'dan aktaran Yaylacı (2017, s.356) çok kültürcülüğün resmi ve genel geçer bir tanımının olmadığından bahsetmektedir. Fakat genel anlamda farklı kültürlerin bir biriyle yan yana ve bir arada yaşama hususunda yetenekli kılan politikalar topluluğunu ifade ettiği belirtilebilir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.356). Dolayısıyla farklı kültürlerin, kimliklerin, toplulukların bir arada uyumlu bir şekilde birbirlerine karşı saygılı ve ötekileştirmenin minimum düzeyde olduğu bir ortamda, aynı toprak parçası üzerinde yaşamının yapı taşlarını temsil eden bir kavram olarak çok kültürcülük karşımıza çıkmaktadır.

Yalçın'a (2002, s.52) göre, günümüzdeki kullanılış biçimiyle çok kültürcülük bir ülkede yaşayan farklı kültürlerden grupların eşitlik ilkesi altında bir biriyle bir arada olmasını ifade etmektedir.

Çok kültürcü söylemlerde temel amacın farklılıkları hoşgörü ve ahenk ile kurgulayıp oluşturulabilecek maksimum fayda elde edilerek bir toplum inşa etmektir denilebilir(Yalçın, 2002, s.46).

Yaylacı (2017, s.356), Kymlicka'ya göre çok kültürlülüğün temelinde kültürel çeşitliliğin olduğundan bahsederek bunun kaynağındaki üç unsurun varlığından söz eder; birden fazla ulusun yan yana yaşaması, göç ve kendi ulusal toplumları ya da etnik grupları içinde marjinal duruma itilmiş olan eşcinseller, sakatlar, yoksullar ve kadınlardan oluşan birlikler. Netice olarak ortaya atılan çok kültürcü teorilerin temelinde yatan ortak özelliğin, Goldberg'in (1994, s.12) belirtmiş olduğu gibi "kimlik" ve "farklılık" kavramları olduğu söylenebilir.

Yine Yaylacı (2017, s.356) çok kültürcülüğün üç farklı algılanışı olduğunu söylemekte ve bunları şu şekilde sıralamaktadır; birincisi, kültürel olarak farklılaşmış yurttaşlığa ve çok kültürlü toplum olarak adlandırılacak yapıya, ikincisi, asimilasyonun terk edilerek formel ve informal çok kültürcülük politikalarının izlenmesine, üçüncüsü ise çok kültürcülüğün bir ideoloji olarak adlandırılmasına işaret etmektedir demektedir.

Milliyetçilik akımı ve ulus devletlerin yaygın olarak dünya genelinde hâkim devlet örgütlenme şekli olması beraberinde tekçi, baskıcı ve diğer kültürleri sindirmeye yönelik bir yapıyı içinde barındırmasına sebebiyet vermektedir. Buna karşılık çok kültürlülük-çok kültürcülük anlayışında ise tam tersi bir anlayış ve yaklaşımın hâkimiyetinin olduğu söylenebilir(-Duman, 2011, s.211).

Yapılan araştırmalar ve akademik okumalar neticesinde görülmektedir ki Kanada gibi birkaç ülkenin çok kültürcü politikalar açısından başarılı olduğu varsayılmaktadır(Kymlicka, 2012, s.315). Bunun karşısında, bu başarının seçicilikle sağlandığı da dile getirilmektedir(Kymlicka, 2012, s.315). Dolayısıyla göçmenlerin bazı özellik ve kurallara göre elenerek ve seçilerek ülkeye alındıkları gerçeği çok kültürlü yaşamın ve çok kültürcü politikaların uygulanışının kolaylaşmasını beraberinde getirmektedir. Buradan yola çıkılarak zaten belli şartlar altında gidilen ülkenin kurallarına uymak ve ülke kurallarının da bu duruma göre şekillenmiş olması uyumu kolaylaştırmaktadır denilebilir. Fakat bu tam manasıyla çok kültürcü politikaların başarılı olduğunu göstermemektedir. Sadece Kanada genelinde ve şartlarında bakıldığında kısmi bir başarıdan söz edilebileceği söylenebilir.

Bunun yanında Fransa ve Almanya gibi ülkelerin ise çok kültürlülük ve çok kültürcü politikalar açısından başarısız örnekler olduğu da yine çeşitli söylemlerden yola çıkılarak ve akademik kaynaklardan edinilen bilgiyle dile getirilebilir. Anlaşılmaktadır ki her ülke ve toplumun bu hususta kendine has şartlar altında verdiği reflekslerin olduğundan bahsedilebilir. Dolayısıyla bütün dünya genelinde uyum, çok kültürcülük vb. teori ve uygulamalara bakılarak önce durumu analiz etmek ve bütüncül bir bakışın ardından ülkeler bazında olayı ele alarak anlamak azami öneme sahip olmaktadır. Buradan yola çıkılarak da içinde bulunulan şartlara uygun bir uyum politikası ülke bazında belirlenebilir.

Post modernizm fikri bağlamında çok kültürcülüğe bakıldığında, çok kültürcülük tartışmaları ve uygulamalarının gelişiminde post modernlik anlayışının da etkili olduğu söylenmektedir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.350). Bununla birlikte post modernizm, kültürel kimliklerin sürekli

yeniden inşa edilebilir oluşuna ve toplumların çoklu kültürel yapısına dikkat çekmektedir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.351).

Murphy (2000, s.183), post modern toplumda farklılıkların hoş görülmesine dayalı, yani kültürel çeşitliliği ortaya çıkaran bir yapının olduğundan bahseder. Demir (1997, s.38) ise post modern toplum anlayışında çeşitliliğin, farklılığın ve çoğulculuğun önemine vurgu yapmaktadır.

Yalçın'ın (2002, s.52) Scott ve Inglehart'dan aktardığına göre, Post modern çok kültürcülük bağlamındaki düşünelere göre bu konuda iki önemli nokta bulunmaktadır:

1- Çok kültürlü bir toplumda bütün kurumların farklılıkları temsil etmesi gerekir,

2- Post modern düşünce, otoriteler yerine bireysel dışavurumculuğa önem verir ve tehditkâr olmaması koşuluyla bütün farklı kültürlerden gruplara karşı hoşgörülüdür.

Kıscacası kurumsal anlamda, var olan farklılıkların kabullenilip örgütsel olarak da çok kültürlü bir yapının gelişmesi durumu söz konusu olacaktır. Bunun yanında otoritelerin etkinliğinden çok, kişisel olarak ortaya konan davranış ve dışavurum ile sürecin ilerlemesi gerektiği, bununla birlikte hoşgörülü bir mukabele ile karşılık verilerek çok kültürlü yapının toplum içine yerleşmesi gerektiği düşüncesi vardır denebilir.

Kimlik politikasına yönelik olarak modernizmin farklılıkları tanımayan, farklılıkları ötekileştiren ve sessizleştirerek kendine meşru bir zemin hazırlayan yapısına karşılık bir tepki olarak post modernizmin ortaya çıktığını söylemek yanlış olmayacaktır(Duman, 2007, s.13).

Kıscacası, post modern yaklaşımla çok kültürcülük geniş perspektifler kullanarak olgu ve olayları açıklayan modernlik anlayışıyla çelişmekte ve farklı kültürler için yeniden tanımlamalar yapılması gerektiğini iddia etmektedir(Yalçın, 2002, s.52).

Çok kültürcülüğe karşı yapılan eleştiriler bulunmakla birlikte, bu eleştirilerden bazıları, Waever ve diğerlerinin açısından farklılıkları daha

da derinleştirdiği ve Stam ve Shohat tarafından dile getirilen çok kültürçülük politikalarının azınlıklarla yapılacak koalisyonlar sonucunda bu azınlıkların iktidarı ele geçirerek çoğunluk olmalarına yol açacak olmasındır(Yalçın, 2002, s.52). Bu sonucusu korku temelli bir eleştiri olarak görülebilir. Diğer bir eleştiri ise Zizek (2002, s.282) tarafından dile getirilen yerel kültürlerle karşı tepeden bakan Avrupa merkezli bir görüşün varlığıdır. Bu şekilde bir bakışın Avrupa merkezli kültür haricindeki kültürleri ötekileştirdiği söylenebilir. Dolayısıyla daha önce de işaret edildiği gibi baskın kültürün ağırlığında çatı kültür oluşturma söz konusu olabilmekte, hatta asimilasyona kayan bir çok kültürçülük anlayışının varlığı mevcuttur denilebilmektedir. Bu da entegrasyon politikalarına işaret etmektedir. Çok kültürçülüğe yönelik olarak bu ve buna benzer eleştiriler bulunmaktadır.

Çok kültürçülüğün kabullenilişi ve başarılı politikalar uygulanması oranı 1980'den 2010 yılına kadar belli bir azalma göstermiş, bunun neticesinde asimilasyona kayan politikaların daha çok benimsendiği gerçeği ortaya çıkmıştır(Öztürk, 2012, s.320).

Son dönemlerde, çok kültürçülük söyleminin yerini kültürlerarasılık söyleminin aldığı dile getirilebilir. Kültürlerarasılık ise en kaba tabirle, kültürel karşılaşma durumlarındaki etkileşimi ifade eden bir kavramdır denebilir(Kartarı, 2014, s.51).

Kültürlerarasılık teriminin temelde kültürler arasında etkileşim ve alış verişi gerektirdiği; milliyetçilik, kutuplaştırma, ayrıştırma, düşmanlaştırma ve farklılaştırma gibi düşünceleri kabul etmeyip onlara karşı cephe aldığı söylenebilir(Kaya, 2014, s.33). Bu yaklaşımın, çok kültürçü anlayıştan farklı olarak insanlar ve gruplar arasındaki farklılıklara değil benzerliklere vurgu yaptığı dile getirilmektedir(Kaya, 2014, s.33). Buradan yola çıkılarak çok kültürçülüğün farklılıklara yaptığı vurgu neticesinde ortaya çıkan veya çıkabilecek sorunlara karşı, kültürlerarasıcılık yaklaşımının benzerliklere vurgu yapması, bu sorunların çözümüne yönelik geliştirilmiştir denebilir. Kaya (2014, s.33) kültürlerarası yaklaşım modelinin daha evrensel düşünen insanları var edeceğini düşünmektedir.

Sze ve Powell'den aktaran Yaylacı'ya (2017, s.358) göre çok kültürcülük, kültürleri korumaya yönelmekte, kültürlerarasıcılık ise, kültürleri tanımakta ve kültürleri değiş-tokuş, dolaşım, tadilata uğrama ve evrilme-yenilen hale getirmektedir. Etkileşim ve iletişime çok kültürcülükten daha fazla önemle eğildiği düşünülen kültürlerarasıcılıkta bir arada var olmanın daha fazlasının olduğu söylenmekte ve daha az grupçu, senteze daha çok odaklanan bir anlayış olarak düşünülmektedir (Yaylacı, 2017, s.358). Buradan anlaşılacağı üzere, Yaylacı'nın (2017, s.358) Meer ve Modood'dan aktardığı şekilde çok kültürcülüğün dar görüşlü ve göreceli olduğu durumda kültürlerarasıcılık dar görüşlü kültür uygulamalarına yönelik eleştirel bir bakışı ortaya çıkarmaktadır.

Cantle'dan aktaran Yaylacı'ya (2017, s.358) göre, kültürlerarasıcılık, hızla küreselleşen ve çeşitlenen dünyada kültür mirası ve kimliğin dinamik oluşunu ve kültürlerarası etkileşiminin arzu edilir olgular olduğunu kabul etmektedir.

Meer ve Modood'dan aktaran Yaylacı (2017, s.358) kültürlerarasıcılığın, dört yolla çok kültürcülüğe karşı olduğunu varsayıldığını belirtmektedir;

- a) Bir arada var olmaktan çok etkileşime ve iletişime ağırlık vermesi,
- b) Daha az düzeyde grupçu olması ve senteze daha çok önem vermesi,
- c) Daha güçlü bir bütünlük algısına bağlılığı vurgulaması,
- d) Dar görüşlü kültürel uygulamaların eleştirilmesi.

Yaylacı'nın (2017, s.359) aktarımıyla Cantle'ye göre kültürlerarasıcılık, çok kültürcülüğün ifade etmekte başarısız olduğu düşünülen beş kavramsallaştırma tarafından desteklenmektedir;

a) Farklılık yönelimleri: Farklılık artık ulusal sınırlar içinde belirlenmemekte çoğunluk-azınlık ikiliğine dayanmamaktadır çünkü artık azınlıklar arasında çoklu gerilimler söz konusudur.

b) Yeni güç ve politika yapısı: Küreselleşmenin getirdiği yeni düzende kozmopolit ve ulusal kimlikler karşı karşıya değil yan yana bulunmak durumundadırlar.

c) Dinamik bir kavramsal olarak kimlik: Çok kültürcülük kimlikleri tanımlanmış statik yapılar olarak kabul eder. Oysa kimlik, geçişlidir (transit), melezdir. Uluslararası, dinler arası ya da diğer farklılıklar arası evliliklerin artması ‘beni bir kutuya koyamazsınız’ anlamına gelmektedir.

d) Irk dışındaki diğer bütün farklılık formlarının tanınması: Çok kültürcülük ırk etrafında dolaşırken kültürlerarasıcılık cinsel yönelim, inanç, toplumsal cinsiyet, engellilik gibi farklılıkları da dikkate alır.

e) Disiplinler arası (yapısal ve ilişkisel) anlayış söz konusudur.

4. Türkiye’de Uyum

Daha önce de bahsedildiği üzere Türkiye Suriye’den gelen ani ve kitlesel bir göç hareketinin odağında yer almıştır. Suriyeli göçmenlere yönelik açık kapı politikasının benimsenmesi, göçmen profilinin her özellikte Suriyeliyi kapsamamasına sebep olmuştur. Dolayısıyla geniş ölçekli ve çeşitli bir profil yapısının kitle halinde Türkiye’de yer alması bir gerçeklik olarak karşımızda durmaktadır. Bu geniş kitlenin ülkemize gelmesi ile Türkiye’nin geçmişte göçmenlere yönelik çıkardığı İskân Kanunu’nun yetersiz kalmasına da sebebiyet vermiştir. Bu bağlamda yenilenen ve genişletilen hukuksal çerçeve beraberinde birçok yeniliği de getirmiştir. İçişleri Bakanlığına bağlı kurulan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve bu müdürlüğün bünyesinde de il müdürlüklerinin kurulması göç ile ilgili işlemlerin ve politikaların uygulanmasında bir kurumsallaşma sağlamıştır. Fakat bütün bu gelişmelerin yanında, ülkemize dünya genelinde neredeyse hiç rastlanmayan bir kitlesel göçün gerçekleşmesi durumunun neticesinde küresel ölçekte uygulanan uyum politikalarının da birçok açıdan işlerliğinin geçersiz kalması neticesini doğurduğu da söylenebilir. Bu sebeple, Türkiye’nin içinde bulunduğu farklı duruma uygun olarak uyum konusuna yaklaşması da kaçınılmaz olarak elzem hale gelmiş gibi görünmektedir. Nitekim 2019 yılının özellikle Suriyelilere yönelik olarak uyum yılı ilan edilmesi dikkat çekicidir. Bu konuda yapılan çalışmalar ve oluşturulan kavramsal ve kavramsal bir takım çıktıları değerlendirmek de mümkündür.

Bu çalışmada Türkiye’nin uyum konusuna yaklaşımı, beklentiler,

yapılanlar gibi konulara bakarak Türkiye açısından uyumun neyi teşkil ettiğini ve içinin nasıl doldurulduğunu anlamaya çalışacağız.

Öncelikle uyumun Türkiye açısından nasıl tanımlandığına bakmak gerekmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün hazırladığı bir kaynakta şu ifadelere yer verilmektedir: Kanunda ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü çalışmalarında öngörülen “uyum; ne asimilasyon ne de entegrasyondur. Göçmenle toplumun gönüllülük temelinde birbirlerini anlamalarıyla ortaya çıkan harmonizasyondur”(goc.gov.tr. 2019, s.25). Bu ifadelerden anlaşıl-maktadır ki, Türkiye'nin uyum konusuna bakış açısı ne asimilasyon ne de entegrasyon ile örtüşmeyen daha farklı bir bakıştır.

İlgili metinde uyum konusunda vurgu yapılan bir takım hususlar ve yapılan çalışmaların ne düzeyde yürütülmesi gerektiği ve yürütüldüğünden bahsedilmektedir. Bu hususlara bakılarak resmi düzeyde uyum için neyin ön görüldüğünü ana hatlarıyla resmetmek mümkündür.

Bu hususlar şu şekilde sıralanmaktadır: Uyum stratejileri oluşturulurken çok taraflı ve iki yönlü aktif bir etkileşim ile göçmen odaklı bir yaklaşım benimsenmiştir(goc.gov.tr. 2019, s.25). Dolayısıyla anlaşıl-maktadır ki göçmen temelli bir yaklaşım sergilenerek göç eden kişilerin uyum politikasında daha merkezi bir konuma yaklaştırılması düşünülmektedir. Bununla birlikte çok taraflı ve iki yönlü bir politika izlenmesi günümüz şartlarında oldukça önemli olan, çok kültürlü ve kültürlerarası yaklaşımlarında bu hususa önem verdiği bir noktadır. Aktif etkileşim, uyumun başarısı için oldukça önemli bir etkidir.

Uyum çalışmalarının içeriğinin ne olduğu noktasında ise ilgili kaynakta şu hususlar öne çıkmıştır(goc.gov.tr. 2019, s.25):

1- Yabancı ile başvuru sahibinin veya uluslararası koruma statüsü sahibi kişilerin ülkemizde toplumla olan karşılıklı uyumlarını kolaylaştıracak etkinlikler yapmak,

2- Ülkemizde, yeniden yerleştirildikleri ülkede veya geri döndüklerinde ülkelerinde sosyal hayatın tüm alanlarında üçüncü kişilerin aracılığı olmadan bağımsız hareket edebilmelerini kolaylaştıracak bilgi ve beceriler

kazandırmak,

3- Yabancılar için; ülkenin siyasi yapısı, dili, hukuki sistemi, kültürü ve tarihi ile hak ve yükümlülüklerinin temel düzeyde anlatıldığı kurslar düzenlemek,

4- Kamusal ve özel mal ve hizmetlerden yararlanma, eğitime ve ekonomik faaliyetlere erişim, sosyal ve kültürel iletişim, temel sağlık hizmeti alma gibi konularda kurslar, uzaktan eğitim ve benzeri sistemlerle tanıtım ve bilgilendirme etkinlikleri yapmak,

5- Kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ile uluslararası kuruluşların öneri ve katkılarından da faydalanarak uyum faaliyetleri planlamak,

6- Kendi kültürel kimliklerinden vazgeçmek zorunda kalmadan ev sahibi topluma uyum sağlamlarını desteklemek,

7- Toplumda uyum sürecine karşı farkındalık ve anlayış ortamı oluşturmak.

Bahsedilen yedi maddeye bakıldığında ve bunlar açısından önemi- ne binaen üzerinde durulması gereken nokta olarak uyum konusunun Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile STK'ların ortak yürüteceği faaliyetler ile yaygınlaştırılacağı söylemi, politikaları yürütme hususunda önemli bir yere sahiptir(Sağiroğlu, 2016, s.56).

Bu yedi madde bağlamında gerçekleştirilecek olan faaliyetler ülkemizde yabancıların uyumuna dair önemli noktaları içermektedir. Fakat bunların yapılmasında faaliyet gösterecek kişi veya kişilerin bazı hususlarda yetenekli ve eğitilmiş olması da önem arz etmektedir. Bu hususlardan birisi kültürel zekâya sahip olan bir lider koordinasyonunda uyum faaliyetlerinin yürütülmesidir.

Kültürün tanımı daha önce yapıldığından dolayı zeka ve kültürel zekanın ne olduğu burada açıklanmaya çalışılacak ve uyum için önemi ortaya konmaya çalışılacaktır.

Zekâ en genel anlamıyla bireyin çevreye uyum yeteneği, çevreden

gelen uyaranlara cevap verme hızı ve cevabın kalitesi olarak ifade edilebilir(Mercan, 2016, s.34). Yine zekâya dair, zekânın olayları bağımsız olarak görebilme ve yeni durumlara karşı başarıyla uyum sağlayabilme olduğu söylenebilir(Mercan, 2016, s.34). Demirtaş ve Güneş'e (2002, s.179) göre ise zekâ, bireyi amaçlı eyleme, ussal yargılamaya, çevresine uyuma yönelik bilişsel işlemdir. Gardner (1999, s.36) ise, zekâyı bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürünü şekillendirme veya sorunları çözme yeteneği şeklinde tanımlamıştır.

Zekâ ile ilgili araştırmalara göre üç farklı zekâ türü olduğu söylenmektedir: Sosyal, duygusal ve bilişsel zekâ. Bunların yanında kültürel zekâdan bahseden Mercan (2016, s.35) ise kültürel zekânın diğer zekâ türlerinden farklı olarak küreselleşmenin getirdiği değişimleri kabul etmekte ve daha çok farklı ve çok kültürlü kültürel ortamlarda ortaya çıkmakta olduğundan bahseder. Ang vd.'nden aktaran Mercan (2016, s.36) kültürel zekâyı farklı zekâ türlerinden ayrıldığı alanların çok kültürlü ortamlarda daha etkin bir şekilde kültürlerarası farklılıkları anlama, anlaşma, iletişime geçme, muhakeme etme ve davranma yeteneği olarak ifade etmiştir.

Mayer vd.'nden aktaran Mercan (2016, s.36) kültürel zekânın tercih neticesinde ortaya çıkan bir tür davranış olmaktan çok, bazı yeteneklere sahip olunması olarak tanımlamaktadır. Kültürel zekâ, farklı kültürlerden oluşan ortamlarda o ortama uygun şekilde davranışlar sergilemek kabiliyetini temsil etmektedir(Mercan, 2016, s.37). Crowne vd.'ne (2011, s.45) göre kültürel zekâ ise kendini farklı kültürel durumlara uyumlu hale getirmek olarak tanımlanabilmektedir.

Mercan (2016, s.39) kültürel farklılıkların başarılı bir şekilde yönetilmesinde liderlerin ve çalışanların sahip olduğu kültürel zekâ seviyelerinin etkisinin bulunduğu söz eder. Bunun yanında yapılan araştırmalarda kültürel zekânın tükenmişliği azalttığı, kültürlerarası ortamlarda bireyin performansını arttırdığı, kültürlerarası uyum süreçlerini geliştirdiği gibi durumlar tespit edilmiştir(Mercan, s.39).

Önemli hususlardan bir diğeri de algı ve gerçek arasındaki bağ

olarak görülebilir. Nitekim toplumsal gerginlikler çağımızın imaj odaklı dünyasında gerçeklerden çok algılar etrafında oluşmaktadır(Taşöz Düşündürere vd., s.3). Dolayısıyla algı sürecinin iyi yönetilmesi ve şekillendirilmesi kültürel zekâ yeteneğinin geliştirilmesiyle örtüşen bir husustur. Çok kültürlü ortamlarda çalışanların kültürel farklılıkları algılaması, bu konuda bilgilendirilmesi yönetim açısından çok önemlidir(Mercan, s.43).

Kültürel zekâyâ dair verilen bilgilere bakıldığında, Türkiye’nin uyum süreci kapsamında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve il müdürlükleri personellerine yönelik yurt dışı görevlendirmeleri ve eğitimleri, bu alanda personele yönelik yapılan eğitim ve bilgilendirme toplantıları ile kültürel zekâ yeteneği gelişmiş personeller yetiştirme yöneliminde olduğu görülmektedir. Bu da ileriki dönemler için daha başarılı uyum politikası oluşturma ve uygulama yeteneğine sahip personel ve liderlerin yetiştirildiğini göstermektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin uyum politikasının personel ve lider yetiştirme açısından kültürel zekâ düzeyi yüksek bir profil elde etmek amacıyla olduğu söylenebilir.

Diğer bir konu ise, kitlesel olarak gerçekleştirilen göç ve çeşitlilik açısından zengin bir profile sahip göçmen durumunun getirdiği sorunlardır. Zaten kitlesel göçlerin her zaman ve hemen her yerde bir uyumsuzluk ve çatışma potansiyeli taşıdığı söylenebilir(Sadoğlu, 2017, s.163). İki taraflı olarak bakılabilecek olan bu sorunlardan öncelikle ev sahibi perspektifinde oluşan ya da oluşabilecek sorunlara bakıldığında; güvenlik, işsizlik (ekonomik) gibi temel sorunlar belirginleşmektedir. Ülkemize yaşanan kitlesel göçün komşu ülkeden gerçekleşmiş olması gerçeği, bu göçmenlerin dış etkenler tarafından ülke güvenliğini tehdit eden bir unsura dönüştürülebileceği varsayımını getirebilmektedir(Öztürk, 2012, s.322). Bu bağlamda gerekli tedbir ve kontrolün devlet tarafından sağlanması gerekli hale gelmektedir. Diğer bir etken olan işsizlik ya da ekonomik sorun ise hem ev sahibi halk hem de göçmen toplum açısından önemli bir durum olarak görülebilir. Nitekim daha önce de bahsedildiği üzere ekonomik olarak kendine yetemeyen göçmen başka yasadışı işlere kalkışabilmekte, ülkenin ve ev sahibi halkın kabullenme noktasında olumsuz tepki oluşturmaya

sebebiyet verebilmektedir. Dolayısıyla uyum politikası bağlamında güvenlik ve ekonomik etkenlere ağırlık verilmesi de önemli bir noktayı oluşturabilmektedir.

Göçmenler açısından yaşanan zorluklar ve sıkıntılara değinilecek olursa, dil bilmeme, işsizlik gibi sorunlar ortaya çıkmaktadır. İşsizlik ile ilgili yukarıda değinilen hususu yeterli olmasa da temel oluşturacak düzeyde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla diğer bir sorun olan dil bilmeme sorunu yine en büyük sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle zorunlu bir durumdan dolayı, fiziki ve psikolojik olarak hazır olunmayan bir durumda göç yaşanması bazı şeylerin kabullenilmesi ve değişime açık olmasının önünde bir engel olarak durmaktadır denebilir. Ülkemizde bulunan Suriyelilerin durumunun da bu olduğu tespitinde bulunulabilir.

Bu zorunluluk ve buna bağlı olarak hazır olmama hali neticesinde dil öğrenimi, meslek edinimi, uyumun gerçekleşmesi noktalarında zorluklar yaşanması olağan bir durumdur. Bundan dolayı uyum politikası bağlamında yapılması gerekenlerden birisi de bu hazırlıksız olma durumunu kontrol altına alıcı tedbirlerin alınması olmalıdır. Bu tedbirleri hem ev halkı hem de göçmenler için düşünmek doğru olacaktır. Başarılı bir bilgilendirme süreci, hukuki eşitlik, göçmenlerin hak ve yükümlülüklerinin en eşit düzeye çekilmesi, ekonomik sürecin başarılı bir şekilde yönetilmesi, güvenlik açısından tedbirlerin en doğru şekilde alınması ve uygulanması, STK düzeyinde yapılanmalar ile sürecin yürütülmesi, bir arada yaşama kültürünün oluşturulması, karşılıklı saygı vb. birçok etken uyum politikasının en başarılı hale gelmesinde önemli noktalar olarak görülebilir.

Diğer bir nokta ise, toplumlar ve devletler farklılıkları bir arada tutacak bir biz arayışını sürdürmektedir denebilir(Göktuna Yaylacı, 2017, s.361). Buna binaen Türkiye Cumhuriyeti devlet lideri konumundaki Cumhurbaşkanlığı makamınca dile getirilen söylem neticesinde biz arayışına bir açıklama ve ev sahibi olan Türkiye'nin hassas olduğu noktalar bulunduğu görülmektedir. Dolayısıyla göçmen toplumun bu hususlara dikkat etmesi hem sosyal hem de devlet açısından önemli bir konuma gelmektedir. Bunlar sırayla; tek millet, tek bayrak, tek vatan ve tek devlet

söylemidir. Dolayısıyla ülke halkı da dâhil olmak üzere Türkiye toprakları içerisinde yaşayanların dikkat etmesi gereken hususlar olarak karşımıza bu dört unsur çıkmaktadır.

Bunların ne ifade ettiğine kısaca değinilecek olursa Türkiye’nin uyum politikası bağlamında uyum sürecinin de daha iyi anlaşılması sağlanacaktır. R. Tayyip Erdoğan’ın bu husustaki açıklaması şu şekildedir:

(...)Tek millet derken kimliklerin fazlalığı bizi rahatsız etmiyor. Herkes kimliğiyle övünebilecek. Bunlar aynı zamanda da saygındır. Bu kadar farklı etnik yapı tek çatı altında toplansın: Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı. Bunların bizi rahatsız etmemesi lazım. Bu bayrağın kırmızı rengi sadece Türkün kanı değil, burada Kürdün de, Boşnağın da Arabin da kanı var. Bunu Çanakkale’ye gittiğimiz zaman orada görürüz Bu bayrağın al rengi onlardan oluşmuştur. Bunu böyle kabullenmemiz lazım. Tek vatan diyoruz. Türkün ne kadar hakkı varsa Kürdün de, Arabin da... hepsinin aynı derece hakkı var. Kendimizi belli bir yere sıkıştırmanın ne anlamı var? Tek devlet diyoruz. Örneğin Amerika... Zenci-beyaz ayrımından arınmış bir Amerika var, Obama şimdi başkan... Tek dil... Resmi dil olarak evet, Türkçe. Ama herkes kendi dilini rahatlıkla konuşabilmeli. Siz resmi dil olarak Türkçe’yi koymazsanız bu ülkede birliği dağıtırsınız. Burada ciddi bir tuzak var. (...) Eserler yazabilirler, şimdi üniversitelerde bölümler açılıyor. Bunda hiçbir sıkıntı yok. Ama resmi dil Türkçe’dir(haberturk.com, 2010).

Görüldüğü üzere bir çatı altında belli noktalarda toplanmak elzem hale gelmektedir. Çünkü yasalar ve devletin bu yasalardaki tanımı ve durumu açık ve net olarak belirtilmektedir. Dolayısıyla devletin anayasa ve yasalarla belirlenmiş şekli vb. durumlarının değişmesi kabul edilemez olarak belirtilmektedir. Bu söylem aynı zamanda ev sahibi olan halkın da hassas olduğu noktalar olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla daha önce de belirtildiği üzere göçmenlerin dikkat etmeleri gereken hususlar olarak bu dört husus öne çıkmaktadır. Ayrıca, Ergun (2018, s.81) mültecilerin-göçmenlerin gelinen toplumun istikrarını bozmayacak şekilde düzenlenmiş olmasının öneminden bahsetmektedir.

Bunlarla birlikte ev sahibi toplumun ülke genelinde farklı bölgelerde farklı yaşam şekilleri ve kültürel özelliklerinin bulunduğu söylenebilir. Örneğin Karadeniz, İç Anadolu, Marmara, Ege gibi diğer birçok bölge hatta il olarak bile farklılıkların olduğu söylenebilir. Bu yapı oturmuş vaziyetteyken iç dinamikler bağlamında belli noktalarda etnik farklılıkların bir

arada uyum içinde yaşaması Türkiye için önemli bir başarıdır. Fakat güncel bir göç hareketliliği neticesinde bu çeşitliliğin artması mevcut olan çeşitliliğin nasıl bir uyum içinde yaşadığı tetkik edilerek ve bununla birlikte diğer önemli noktalar dikkatle incelenmeden başarılı bir uyum politikasının meydana gelmesi pek de olanaklı gözükmemektedir.

Doğu siyasetinde önemli kavramlardan biri olarak adalet kavramı bulunmaktadır. Dolayısıyla adalet çeşitli açılardan ele alınabilir ve başlı başına bir konu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yine aynı şekilde dünya genelinde demokrasi söylemleri çoklukla yer almaktadır. Adalet gibi demokrasi de başlı başına ele alınabilecek bir husustur. Dolayısıyla bu çalışmada sadece bu konudaki gereklilikten bahsedilmekle yetinilecektir. Kymlicka ve Norman (2008, s.214-217) çok uluslu hatta çok kültürlü toplumların demokrasi ve adalet temelinde birlikte var olmalarının kurallarını bulabileceğimiz bir vatandaşlık kuramının olmadığından, söz konusu kuramsal eksikliğin derinden hissedildiğinden bahsetmektedir.

Belli sorunlar olmakla birlikte uyum sürecini kolaylaştırıcı etkenler de bulunmaktadır. Adıgüzel'den aktaran Barıtcı (2018, s.231) bu konuda göç edenler ile göç alan bölgedekiler arasındaki kültürel farklılığın ne kadar az olursa iki grubun birbirleriyle uyumunun daha kolay olabileceğini söylemektedir. Bu noktadan hareketle Suriyelilerin komşu ülke olan Türkiye ile uyumunun kolay olması gerektiği söylenebilir. Fakat daha önce de bahsedildiği gibi hem Türkiye'nin Suriye'den farklı bir seviyede olması (Avrupa ile bütünleşme açısından) hem de aynı coğrafyada yer almalarına rağmen Türkiye'nin çeşitlilik yapısının ve kültürel çeşitliliğinin çok fazla olması bu yakınlığın belki de coğrafi yakınlık kadar olmadığı görülebilir.

Netice olarak başarılı bir uyum sürecinin gerçekleşmesi hususunda Fielden (2008) üç temel noktaya işaret etmektedir. Bunlar: Hukuki, ekonomik ve sosyo-psikolojik hususlar olarak belirtilebilir. Öncelikle göçmenin, göç ettiği ülkede yasal bir statüsünün olması, bazı temel haklardan faydalanabilmesi hukuki noktayı vurgulamaktadır. İkinci olarak, ekonomik bağlamda sürdürülebilir yaşam koşullarına sahip olunması ekonomik noktaya işaret etmektedir. Son olarak da, sosyal ve kültürel bağlamda ev sahibi ülke

toplumu tarafından kabul edilme ve kendisinin de uyum gösterme sürecine dâhil olup istek göstermesi önemli noktalardan birini teşkil etmektedir.

Bu açıklamadan yola çıkılarak Türkiye’nin uyum politikası için hangi adımların nasıl atılacağı planlanabilecektir.

Önemli diğer bir husus da, Türkiye’nin, göz ardı edilemeyecek sayıda transit göçmen ve sığınmacı için bir bekleme odası niteliğinde olması durumudur(İçduygu ve Karcı Korfalı, 2014, s.100). Bu durumun önemi ise, Afganistan, İran, Irak ve Suriye gibi Türkiye’nin komşusu olan ve siyasi çalkantıların yaşandığı ülkelerden kaçarak Avrupa’ya gitme yolunda Türkiye’yi transit ülke olarak kullanan düzensiz göçmenlerin, AB’nin sıkılaştıran göç ve iltica politikaları nedeniyle AB Kalesi’ne yasal yollardan girmesinin gittikçe zorlaşmakta olması sonucunda daha çok transit göçmenin uzun süreler boyunca Türkiye’de kalmasından ileri geldiği söylenebilir(İçduygu ve Karcı Korfalı, 2014, s.102).

Sonuç Ve Değerlendirme

Çalışma kapsamında Türkiye’nin içinde bulunduğu durum neticesinde ortaya çıkan bir eksiklik olan uyum politikası sorunsalı dile getirilmeye çalışılmış ve bu bağlamda Türkiye’nin uyum politikası değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın ilgili konuda bir ön çalışma olduğunun belirtilmesi faydalı olacaktır. Dolayısıyla çalışmanın eksik yanlarının olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Bu çalışma kapsamında Türkiye’nin içinde bulunduğu durum genel hatlarıyla ele alınmaya çalışılarak öncelikle bir durum tespiti yapılmaya çalışılmıştır. Bu bağlamda ülkemizdeki Suriyeliler ile ilgili çeşitli bilgiler verilerek uyum ve uyum sorunu noktasında belli konulara değinilmeye çalışılmıştır.

Özellikle ülkemize 2011 yılı sonrasında gerçekleşen kitlesel göç neticesinde daha önce bu şekilde bir göçün ülkemize gerçekleşmediği ve bu sebeple de ülke genelinde kapsamlı bir göç yapılanması olmadığı tespitinde bulunulabilir. Suriye’den gerçekleşen kitlesel göç neticesinde

ülkemizde göç üzerine yaşanan birçok gelişme olmuş, güncel ve çağdaş birçok yenilik yapılarak göç süreci en iyi şekilde yönetilmeye çalışılmıştır.

Fakat Avrupa'daki devletlerin göç konusunda daha donanımlı ve tecrübeli olduğu da bir gerçektir. Çünkü 2. Dünya Savaşı ile gerçekleşen yıkımın neticesinde Avrupa'ya yaşanan işçi göçü ve bu göç sürecinin uzun yıllar neticesinde Avrupalı devletlere göç konusunda tecrübe edindirmesi gibi bir durum söz konusu olmuştur. Türkiye ise bahsedildiği üzere, Suriye'den gerçekleşen kitlesel göç neticesinde bu konu üzerine daha yoğun ve profesyonel bir şekilde eğilmiştir. Dolayısıyla göç yönetimi konusunda aslında geçmişten gelen bir deneyim olmakla birlikte, modern anlayış çerçevesinde Türkiye'nin bu konuda yaptığı çalışmalar daha yeni denebilecek bir düzeydedir.

Göç ile ilgili bir resmi kuruluş olan Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün 2013 yılında kurulması, çeşitli kanunların yürürlüğe girmesi, faaliyet ve politikaların oturtulması hususunda oldukça yeni atılımları olan Türkiye, güncel bir şekilde, önünde birçok örnek uygulama ile birlikte başarı-başarısızlık analizleri yaparak en uygun adımları atma yolunda ilerlemektedir.

İkinci olarak dünya genelindeki uyum politikaları, akademik ve bilimsel düzey yanı sıra uygulama düzeyinde de ele alınmaya çalışılmış ve kavramsal bir çerçeve çizilerek uyum konusunun ne yönde geliştiği, dünya konjonktüründe Türkiye'nin nerede yer alması gerektiği konusunda açıklayıcı olması noktasında bilgi paylaşımına gidilmiştir. Bu bağlamda asimilasyon, entegrasyon, çok kültürcülük ve kültürlerarasıcılık gibi kavramlar muhteşimleriyle ele alınarak tarihsel bir harita ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Nitekim asimilasyon açıklandıktan sonra entegrasyon da ele alınmaya çalışılmış ve günümüz entegrasyon politikalarının asimilasyona kayan bir yapı ve uygulamaya sahip olduğu tespitinde bulunulmuştur. Bunun farkında olan Türkiye devleti de uyum politikasını diğer uyum politikalarından farklı bir noktaya taşıyarak kendine uygun bir şekilde geliştirmeye çalışmıştır. Yapılan faaliyetler, açıklamalar ve göç ile ilgili söylemlere de

bakıldığında Türkiye’deki uyum politikası kavramının içini doldurmak mümkün olmakta, özellikle ilerleyen zamanlarda bu kavramın tanımının daha da netleşeceği ve diğer kavramlarla arasındaki farkın belirginleşeceği düşünülebilmektedir.

Bunlar yanı sıra, çok kültürlülük ile vurgu yapılmak istenen gerçeklik ve kültürlerarasılık kavramlarının tanımlamaları yapılarak, günümüzdeki göç hareketliliği sonucunda oluşan dünya profili ortaya serilmekte, buna binaen çok kültürlülük ve kültürlerarasılık politikaları ile göç süreci yönetilmeye ve uyum politikaları oluşturulmaya çalışılmıştır. Ülkemizde bulunan ve birçok ülke vatandaşını kapsayan çeşitlilik, ayrıca ülkemizin bir geçiş ülkesi olma özelliğini göstermesi dolayısıyla çeşitliliğin çok olması neticesinde bazı gerçekler gün yüzüne çıkmaktadır. Bu noktada Türkiye’nin içinde bulunduğu duruma uygun bir şekilde hem geçiş yapılacak ülkede sıkıntı yaşanmaması hem de çok kültürlülüğün bir gerçek olarak ülkemizde var olması sağlam bir uyum politikası geliştirilmesi gerektiğini ortaya koyan gerçekler olarak karşımızda durmaktadır.

Üçüncü olarak, Türkiye bağlamında devlet, ev sahibi toplum ve göçmen toplum için önemli noktalara değinilmeye çalışılmış, bu hususta dikkat edilmesi gereken noktalar vurgulanarak Türkiye için uyumun hangi noktada olduğu açıklanmaya ve belirlenmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak, ülkemizde uygulanan ve daha iyi bir şekilde nasıl bir uyum politikası gerçekleştirilebilir noktasında çözüm arayışı neticesinde ortaya çıkan Türkiye’ye özel uyum, politika belirleyiciler için bir yol haritası belirlenmesi ve süreci istenilebilir bir şekilde yönlendirebilme açısından esnek bir zemin sunmaktadır. Çünkü Türkiye için uyum yeni bir olgu olarak ortaya konmakta ve bundan dolayı da bağımsız bir şekilde sınırları çizilebilmektedir.

Hususi olarak çalışmada uyum politikası oluşturulması noktasında kültürel zekâ, STK, çok boyutluluk, iki taraflı ilişkiler gibi önemli noktalar vurgulanmaya çalışılmıştır. Bunun yanı sıra devlet yönetiminin dikkat ettiği hususların vurgulanması ile yine devlet tarafından uygulanan uyum

politikasının nasıl algılanması gerektiği çıkarımları ile kavramsal anlam oluşturulmaya çalışılmıştır.

Özellikle halkın tedirgin olmaması ve birleştirici olması açısından devlet büyüklerince tek millet, tek bayrak, tek vatan ve tek devlet söylemlerinin geliştirilmesi bir bakıma genel bir çerçeve belirtmektedir. Anlaşılmaktadır ki Türkiye'nin göç politikalarında ve devlet politikalarında belirlediği genel çerçeve bu dört unsur üzerine inşa edilmektedir. Dolayısıyla genel çerçeve belirlenmiş olmakla birlikte içinde nasıl bir resmin yer alacağı da hukuki boyutun uygulanması, uyum politikasının net bir şekilde ortaya çıkıp gerçekleşen faaliyetlerin izlenmesi ile olacak ve daha birçok unsur ile resmin detayları zaman içerisinde ortaya çıkacaktır. Dikkat edilmesi gereken husus ise her çeşitten insanın yer aldığı bu coğrafyada bu çeşitliliğin hiçbir unsurunun diğerinden farklı bir konuma getirilmeden, bir baskınlık söz konusu olmadan, çatışmaya yol açılmadan göç sürecinin uygun bir zeminde, uygun şartlarla ve politikalarla sürdürülmesidir.

Konunun her açıdan en iyi şekilde ele alınması, algı oluşumunda sağlıklı bir yöntemin gerçekleştirilmesi fakat gerçekliğin de bu algılara uyma noktasında bir bütün oluşturmasına dikkat edilmesi gerekmektedir. Diğer yandan yeni çalışmalar ve araştırmalarla, hızla değişen toplumsal yapı ve isteklerin sürekli halde belirlenerek, buna yönelik çalışmalar dikkate alınarak politikaların belirlenmesi de önemli noktalardan biri olarak görülebilir. Nitekim sosyal yapı ve ihtiyaçlar sürekli olarak değişebilmekte, ortadaki sorunlar çözüme kavuşturulduğunda yeni sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bu bağlamda sürdürülebilir bir politika ile sürecin yönetilmesi muhakkak ki başarı için gerekli bir durumdur.

Göç politikaları ve özellikle de uyum politikaları hususunda Avrupa'ya kıyasla henüz çalışmaların yeni yeni başladığı Türkiye'de, bu çalışma ile yeni kavramsallaştırmaların önü açılmaya, oluşan politikaların anlam boşluğu doldurulmaya ön adım olma yolunda ilerleme sağlanması temenni edilmektedir.

Ayrıca zaman içerisinde düzenli bir şekilde oturtulacak sistem ile

bütün sorunların ortadan kalkması sağlanabilecektir. Zorluklarla ve ani kitlesel göç kriziyle mücadele noktasında ev sahibi halkın sağduyu ve hoşgörüsü, sabrı, devletin süreci iyi bir şekilde tahlil edip yönetmesi, akademik düzeyde ise devlete belli noktalarda yardımcı olacak verilerin sunulması büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada da hem akademik camiaya bu husustaki çalışmaların artması noktasında, hem de devlet politikalarının belirlenmesi için dikkat edilecek noktalara değinilmeye çalışılmıştır.

Kaynakça

Adıgüzel Y. (2016). Göçmenlerin Kültürel Entegrasyonu. *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespit ve Öneriler*. İstanbul: WALD. Erişim adresi: https://www.academia.edu/30509638/Go_c_menlerin_Ku_ltu_rel_Entegrasyonu.pdf

Ager, A. ve Strang, A. (2008), Understanding Integration: A Conceptual Framework. *Journal of Refugee Studies* içinde (s. 166-191). Volume 21. Issue 2. Oxford: Oxford University Press. Erişim adresi: <https://academic.oup.com/jrs/article/21/2/166/1621262>

Asimilasyon. (2019). Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&keli_mesec=22612

Baritci, F. (2017). Suriyeli Mültecilerin Türk Toplumuna Uyum Süreci Üzerine Bir Araştırma, *Uluslararası Hakemli İletişim Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, Erişim adresi: <http://www.uhedergisi.com/dergi/suriyeli-multecilerin-turk-toplumuna-uyum-sureci-uzerine-bir-arastirma20171217011722.pdf>

Berry, J.W. (1980). Acculturation As Varieties Of Adaptation. Padilla, A.M. (Ed.), *In Acculturation: Theory, Models and Some New Findings* içinde (s.9-25). Boulder, CO: Westview Press.

Berry, J.W. (1997). Immigration, Acculturation And Adaptation. *Applied Psychology: An International Review*. Erişim adresi: <http://www.ucd.ie/mcri/resources/Dermot%20Ryan%20Reading.pdf>

Berry, J.W. (2001). A Psychology Of Immigration. *Journal Of Social Issues*. Erişim adresi: https://utopia.duth.gr/xsakonid/index_html_files/1_5_2015_Sapountzis_Berry_paper.pdf

Berry, J.W. (2005). Acculturation: Living Successfully in Two Cultures. *International Journal of Intercultural Relations*. Erişim adresi: <https://pdfs.semanticscholar.org/e5e8/bb9c34b54f3594e32a36dd7f391985d-d7f65.pdf>

Berry, J.W. (2006) Stres Perspectives On Acculturation. Sam, D.L. ve Ber-

ry, J.W. (Ed.), In *The Cambridge Handbook of Acculturation Psychology* içinde (s. 43-57). Cambridge: Cambridge University Press.

Berry, J.W., Phinney, J.S., Sam, D.L. ve Vedder, P. (2006). Immigrant youth: acculturation, identity, and adaptation. *Applied Psychol: An International Review*. Erişim adresi: <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/16610/AppPsy2006.pdf?sequence=2>

Bourhis, R.Y., Moise, L.C., Perreault, S. ve Senecal S. (1997). Towards An Interactive Acculturation Model: A Social Psychological Approach. *International Journal Of Psycholog*. Erişim adresi: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1080/002075997400629>

Canatan, K. (2009). Avrupa Toplumlarında Çokkültürcülük: Sosyolojik Bir Yaklaşım. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi* içinde (s. 80-97). Erişim adresi: http://www.sosyalarastirmalar.com/cilt2/sayi6pdf/canatan_kadir.pdf

Crowne, K. A. Phatak, A. Salunkhe, U. ve Shivarajan, S. (2011). Exploring intelligences, organizational skills and leadership in Mumbai, India. *International Journal of Business, Humanities and Technology* içinde (45-47). Erişim adresi: http://www.ijbhtnet.com/journals/Vol_1_No_2_September_2011/6.pdf

Çağlar, A. ve Onay, A. (2015). Entegrasyon/Uyum: Kavramsal ve Yapısal Bir Analiz. Şeker, B.D., Sirkeci, İ., Yüceşahin, M.M. (Der.). *Göç ve Uyum* içinde (s. 39-77). Londra: Transnational Press.

Çakırer Özservet, Y. (2015). Göçmen Çocukların Şehre Uyumu ve Eğitim Politikası. Bulut, Y. (Ed.), *Uluslararası Göç ve Mülteci Uyumu Sorununda Kamu Yönetiminin Rolü*. Kocaeli: Yazın Basım Yayın.

Çoban, S. (2005). *Küreselleşme, Ulus Devlet, Azınlıklar ve Dil*. İstanbul: Su Yayınları.

Demir, Z. (1997). *Modern ve Postmodern Feminizm*. İstanbul: İz Yayıncılık.

Demirtaş, H. ve Güneş, H. (2002). *Eğitim yönetimi ve denetimi sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Doytcheva, M. (2009). Çokkültürlülük. Akıncılar Onmuş, T. (Çev). İstanbul: İletişim.

Duman, B. (2011), Çokkültürlülükten Ricat mı?. *Sosyoloji Dergisi* içinde (s. 207-239). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4084>

Duman, M. Z. (2007). Modernden Post-Moderne Geçişte Kimlik Tartışmaları ve Çokkültürlülük. *Uluslararası İlişkiler Dergisi* içinde (s. 3-24). Erişim adresi: <http://www.uidergisi.com.tr/wp-content/uploads/2011/06/Modernden-Post-Moderne-Geciste-Kimlik-Tartismalari.pdf>

Entegrasyon. (2019). Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori1=veritbn&kelimeler=113713

Ergun, G. (2018). *Mültecilerin Kente Uyumunu Ölçmeye Yönelik Karaman İlinde Bir Araştırma*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karaman

Ersoy, M. (1985). *Göç ve Kentsel Bütünleşme*. Ankara: Türkiye Gelişme Araştırmaları Vakfı Yayını.

Fielden, A. (2008). Local integration: An under-reported solution to protracted refugee situations. *New Issues In Refugee Research*. Research Paper No. 158. UNHCR. Erişim adresi: <https://www.unhcr.org/486c-c99f2.pdf>

Fitzpatrick, J. P. (1966). The Importance of Community in the Process of Immigrant Assimilation. *International Migration Review*. Vol 1. Issue 1.

Flaskerud, J.H. (2007). Cultural competence column: acculturation. *Issues Ment Health Nurs*. Erişim adresi: <https://www.tandfonline.com/>

doi/pdf/10.1080/01612840701346048?needAccess=true

Gardner, H. (1999). Çoklu zekâ görüşmeler ve makaleler. İstanbul: Enka Okulları Vakfı.

Geçici Koruma. (2019). Erişim adresi: http://www.goc.gov.tr/icerik3/geci-ci-koruma_363_378_4713

Genç, Y. ve Alsancak, F., (2018). Suriyeli Sığınmacıların Uyum Sorunlarının Sosyal Hizmet Perspektifinde Değerlendirilmesi. *I. Uluslararası Göç Ve Mülteci Kongresi*. Erişim Adresi: https://www.researchgate.net/publication/328354607_Suriyeli_Siginmacilarin_Uyum_Sorunlarinin_Sosyal_Hizmet_Perspektifinde_Degerlendirilmesi_Evaluate_of_Adaptation_Problems_of_Syrian_Refugees_in_Social_Work_Perspective

Goldberg, D. T. (1994). Introduction: Multicultural Conditions. *Multiculturalism: A Critical Reader*; içinde (s. 1-45). Blackwell, B. (Ed.). Oxford.

Gordon, M. (1964). *Assimilation in American Life*. New York: Oxford.

Göç Terimleri Sözlüğü. (2009). Çiçekli B. (Çev.), Cenevre: Uluslararası Göç Örgütü.

Gökalp, Z. (2013). *Hars ve Medeniyet*. 2.Baskı, İstanbul: Toker Yayınları.

Göktuna Yaylacı, F. (2017). Süper-Çeşitlilik Çağında Çokkültürcülük. *Hittit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* içinde (s. 345-364). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/articlefile/328485>

Habertürk. (2010). *Tek devlet, tek bayrak, tek vatan, tek millet...* **Erişim adresi:** <https://www.haberturk.com/gundem/haber/548770-tek-devlet-tek-bayrak-tek-vatan-tek-millet->

Harmonizasyon, (2019). http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_tasar%C4%B1m_icler.pdf

Hofstede, G. (2001). *Culture’s consequences*. USA: Sage Publications.

Hürriyet. (2018). *Mecliste Mülteci Sempozyumu*. Erişim adre-

si: <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/mecliste-multeci-sempozyumu-2019u-uyum-yili- ilan-ettik> 41050289

İçduygu, A. ve Karcı Korfalı, D. (2014). Türkiye’de Göçmenlerin Vatandaş Olma Eğilimleri: Deneyimler ve Algılar. *Farklılıkların Birlikte-liği: Türkiye ve Avrupa’da Bir Arada Yaşama Tartışmaları* içinde (95- 120). Kaya, A. (Der.). İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Karasu, M. A. (2017). Göç ve Uyum Sorunu. Yatkın, A.(Ed.), *Uluslararası II. Kamu Yönetimi Sempozyumu Bildiri Kitabı: Uluslararası Göç ve Mülteci Sorununun Çözümünde Kamu Yönetiminin Rolü* içinde (s.631-649). Elazığ. Erişim adresi: https://www.research-gate.net/publication/322803106_goc_ve_uyum_sorunu

Kartarı, A. (2014). *Kültür, Farklılık ve İletişim: Kültürlerarası İletişimin Kavramsal Dayanakları*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Kaya, A. (2014). Giriş: Ötekini Anlamak Mümkün Mü?. *Farklılıkların Birlikteliği: Türkiye ve Avrupa’da Bir Arada Yaşama Tartışmaları* içinde (11-37). Kaya, A. (Der.). İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Kastoryano, R. (2000). *Kimlik Pazarlığı*. Berkday A. (Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

Kültür. (2019). Erişim adresi: http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&view=bts&kategori=veritbn&keli_mesec=214144

Kymlicka, W. (2012). Çok Kültürlülük: Başarı, Başarısızlık ve Gelecek. *İÜHFİM* içinde (s. 297-332). *Öztürk, F. (Çev.). Erişim adresi:* <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/97742>

Kymlicka, W. ve Norman, W. (2008). Vatandaşın Dönüşü: Vatandaşlık Kuramındaki Yeni Çalışmalar Üzerine Bir Değerlendirme. *Vatandaşlığın Dönüşümü* içinde (185-217). Kadioğlu, A. (Haz.). İstanbul: Metis Yayınları.

Martikainen, T. (2010). Din, Göçmenler ve Entegrasyon. Özmen, N. (Çev.). *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* içinde (s. 263-276). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/downlo>

ad/article- file/162771

Modood, T. (2014). Çokkültürcülük: Bir yurttaşlık tasarımı. Yılmaz, İ. (Çev). Ankara: Phoenix

Momin, A. (2010). Çoğulculuk ve Çokkültürcülük: İslami Bir Bakış Açısı. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi* içinde (s. 203-230). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/162769>

Murphy, J.W. (2000). *Postmodern Sosyal Analiz ve Postmodern Eleştiri*. Arslan, H. (Çev.). İstanbul: Paradigma Yayınları.

Mercan, N. (2016). Çok kültürlü ortamlarda kültürlerarası farklılıkları yönetme sanatı: kültürel zekâ. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi* içinde (32-49). Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/401457>

Özcan, M. (2007). Azınlık Terimi: Almanya ve Türkiye’de Azınlığın ve Çoğunluğun Birlikte Yaşamaları. *Göç ve Entegrasyon -Almanya ve Türkiye’de Azınlık Çoğunluk İlişkileri* içinde (s. 75-91). Ankara: Konrad Adenauer Vakfı Yayını.

Penninx, R. ve Spencer, D. (2008). *Migration and Integration in Europe: The State of Research*, Oxford: Oxford Üniversitesi ve ESRC Yayınları.

Sadoğlu, H. (2017). Türkiye’de Yabancı Göçmenlerin Entegrasyon Sorunları. *3rd International Congress on Political, Economic and Social Studies (ICPESS)*. Erişim adresi: <https://docplayer.biz.tr/113501248-Turkiye-de-yabanci-gocmenlerin-entegrasyon-sorunlari.html>

Sağiroğlu, A. Z. (2016). Türkiye’ de Merkezi Göç Yönetimi. Esen, A. ve Duman M. (Ed.). *Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler içinde* (43-69). İstanbul: Wald Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.

Sam, D.L. (2006). Acculturation: Conceptual Backround And Core Components. Sam, D.L. ve Berry, J.W. (Ed.), *In The Cambridge Hand-*

book of Acculturation Psychology içinde (s.11-26). Cambridge: Cambridge University Press.

Saygın, S. ve Hasta, D. (2018). Göç, Kültürleşme ve Uyum. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar- Current Approaches in Psychiatry*. Erişim adresi: http://www.psikguncel.org/archives/vol110/no3/cap_10_03_04.pdf

Schnapper, D. (2005). *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki ile İlişki*. Sönmezay, A. (Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Schnell, I., Diab, A. ve Benenson, I. (2015). A Global Index for Measuring Socio-spatial Segregation Versus İntegration. *Applied Geography*. Erişim adresi: https://m.tau.ac.il/~bennya/publications/AG_A%20global%20index%20for%20measuring%20socio-spatial%20segregation.pdf

Sirkeci, İ., Yücebaş, M. ve Şeker, D. (2015). Uyum Çalışmalarına Giriş. Şeker, D. (Ed.), *Göç ve Uyum*. Londra: Transnational Press.

Şenyapılı, Ö. (1981). *Kentleşemeyen Ülke Kentleşen Köylüler*. Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayını.

Şimşek, D. (2018). Mülteci Entegrasyonu, Göç Politikaları ve Sosyal Sınıf: Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Örneği. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*. Erişim adresi: <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/590105>

Taşöz Düşündere, A. Satır Çilingir, Y. ve Özpınar, E. *Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum*. Erişim adresi: <http://www.data-link.com.tr/toprakisveren/2016-110-esra-ozpınar.pdf>

Türker, D. ve Yıldız, A. (2015). Göçmenlerde Sosyo-Psikolojik Entegrasyon Analizi. Şeker, B.D., Sirkeci, İ., Yüceşahin, M.M. (Der.). *Göç ve Uyum* içinde (s. 27-38). Londra: Transnational Press.

Uzunçarşılı, A. S. (2010). *Kültürlerarası İletişim*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.

- Yalçın, C. (2002). Çokkültürcülük Bağlamında Türkiye’den Batı Avrupa Ülkelerine Göç. *C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi* içinde (s. 45-60). Erişim adresi: <http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/59.pdf>
- Yaman, F. (2017). Uyum ve Ötekileşme Ayrımında Suriyeli Sığınmacılar. *Kadın Araştırmaları Dergisi*. Erişim adresi: <http://kadinrastirmalari.kadem.org.tr/uyum-ve-otekilesme-ayriminda-suriyeli-siginmacilar/>
- Yanık, C. (2013). *Dünyada ve Türkiye’de Çokkültürlülük*. Bursa: Sentez.
- Zizek, S. (2002). *Kırılğan Temas*. Birkan, T. (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Katılım Süreçlerinin Toplumsal Boyutları

Şeyda Nur KOCA*

Özet

Toplumsal emek piyasası, sosyal sınıfsal bir yapıya bürünen tabakalaşma sistemleri içerisinde aktörlerin sınırlarını ve konumunu belirleyen durumu inşa eder. Yapısal açıdan yasal bir dayanağa bağlı kalınarak bireyin emeğinin ürününi ortaya koyarak karşılığında maddi kazanç edinme durumu emek piyasası içerisinde yer edinme hali olarak tanımlanır. Emek sürecine katılım durumu toplumsal aktörlerin yaşamlarını idame ettirebileceği kaynak edinme zorunluluğundan kaynaklanmakla beraber sosyal uyum sağlama mekanizması olarak da ifade edilmektedir. Toplum, içinde bulundurduğu sosyal sınıfsal yapılarının her üyesini emek piyasasına dahil olunma ile bireyleri zorlanmış güç (forced power) tarafından etkisi altında bırakır.

Toplumsal emek piyasasına eklenmek zorunluluğunda kalmış olan Suriyeli Sığınmacıların emek süreçleri Türkiye açısından değerlendirildiğinde, kayıt dışı ve kayıtlı çalışma durumu olarak sınıflandırılmış bir hal almıştır. Suriyeli Sığınmacılar açısından yerinden edinmişlik durumu itibarıyla toplumsal tabakalaşmış yapıya dahil olunmaları, toplumların sınıfsal tabakalaşmalarının yeniden üretilmesine sebep oluşturmaktadır. Toplumsal tabakalaşmanın kimliğini belirleyen emek piyasası Suriyeli Sığınmacılar ile farklı bir görünüm kazanmıştır. Kendi toplumlarındaki sınıfsal durumun karşılığını dahil oldukları toplumda bulamamaları hali Suriyeli Sığınmacıları, sınıfsal bakımdan genellikle en düşük konuma yerleştirmiştir. Bu çalışmada; yerinden edinmişlik hali olarak Suriyeli Sığınmacıların Türkiye'ye yaptıkları kitlesel göç sonucunda, sınıfsal tabakalaşmanın göstergesi olan emek piyasalarındaki konumlarının toplumsal boyutları, akademik literatür dahilinde değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacılar, işgücü, toplumsal emek piyasası, sınıf habitusunun değişmesi.

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, e-posta:kocaseyda@gmail.com, ORCID:0000-0001-5707-202X

Social Dimensions of Syrian Asylum Seekers ' Turkish Labour Market Accession Processes

Şeyda Nur KOCA*

Abstract

Societal labour market construct situation that determines border and position of actors in stratification transformed into social class structure. The situation that a person put output of labour by bounded legal support in terms of structural matter to take monetarel profit is described as situation of settlement in labour market. The situation of participation to labour process stem from compulsory of having source to process actors living and this situation is also described as mechanism of having social harmony. Society affects individuals by its forced power through involving into labour market of every member of social classes that is in society.

When there is made an assessment of labour process of Syrian immigrants that are in compulsory to bonded to societal labour process in context of Turkey, there is created two categorical situation as registered and unregistered. In terms of Syrian immigrants, being included of societies to stratified structure as a result of displacement causes reproduction of class stratification of societies. Labour market that determines identity of societal stratification have a different view through Syrian immigrants. The situation that Syrian immigrants did not find equivalent of their societies' class situation at the society they are involved usually places Syrian immigrants lowest level in terms of class. In this study, the social dimensions of the positions in labour markets which are indicative of class stratification as a result of the mass migration of Syrian asylum seekers to Turkey as a place of acquired will be assessed within the literature.

Keywords: *Syrian refugees, labour force, social labour market, change of class habitat.*

* Graduate Student, Ankara Hacı Bayram Veli University Graduate Institute of Education Department of Sociology, e-mail:kocaseyda@gmail.com ORCID:0000-0001-5707-202X

Giriş

Toplumsal yer değişme olgusu; bireyleri ve beraberinde mevcudiyetindeki benzer kitlesel toplulukları, yeni yerleşim ağının kendi kolektif kimliğine tam anlamıyla benzerliği olmayan bireylere ve toplumlara karşı dışa kapalı özsel değerlerin dışında bir konumda yer almalarına sebep oluşturan bir argüman olmuştur. Bu yer değiştirme, gelenler ve yerliler açısından olmak üzere çift taraflı olarak toplumsal süreç içerisinde etkileşimleri ve değişimleri doğuracağı aşikâr bir gerçek olarak kabul edilmektedir. Sosyal değişimin önayağını oluşturan kitlesel yer değişiklikleri, Marshall McLuhan'ın tabiriyle *global köy* haline gelen küresel metamorfozda kitlesel insan hareketliliği olarak yer edinmektedir. (aktaran Düzgören, 2015)

Yer değiştirme bütüncüllüğü içerisinde yer alan göç; hukuksal dayanağa sahip, ülkeden ülkeye farklılaşan yasal zemine bağlı kalınarak tezahür edilmektedir. En nihayetinde göç olgusu evrensel tanımlanmasıyla, siyasal, toplumsal ya da ekonomik nedenlerle bireylerin ya da toplulukların buldukları, oturdukları yerleşim yerini bırakarak başka bir yerleşim yerine ya da başka bir ülkeye gitme eylemi olarak kabul edilebilmektedir.

Toplumsal yer değişikliği bağlamında, Türkiye gündeminde yer alan, etkisi gitgide yaygınlık gösteren, yaşanan iç savaş sebebiyle kitlesel ölçekte 29 Nisan 2011 tarihinden itibaren kaynak ülke konumunda olan Suriye'den, hedef ülke konumunda bulunan Türkiye'ye artarak devam eden kitlesel göç hareketliliği yaşanmaktadır. Birleşmiş Milletler tarafından "günümüzün en büyük insani krizi" olarak tabir edilmekle beraber farklı paradigmlar içerisinde mevcudiyet bulmuştur. (AA, 2017)

İnsani hareketlilik bağlamında göç, sadece fiziksel bir yer değiştirme değil aynı zamanda, hukuki, ekonomik, psikolojik ve sosyal boyutları da olan; yalnızca fiziksel mekânın değiştirilmesi değil, sosyal yapının bütün unsurlarını da dönüştüren önemli bir sosyal olgu ve karmaşık bir süreçtir. (Adıgüzel, 2019)

Sekiz yıllık insani hareketlilik süresince Suriyeli Sığınmacılar öncelik olarak, misafir, göçmen, mülteci, yerinden edilmiş, sığınmacı gibi hukuksal tanımlamalar ile mevcudiyetleri belirlenmekle beraber, kitlesel akının büyüklüğü ve etkileri sebebiyle, geçiciliği veyahut kalıcılığı yönün-

de hukuksal mevzuattaki konumu açısından netleştirilmek üzere, kriz ve güvenlik bağlamı dışında çok yanlı yönlendirme ve yönetme olarak göç yönetişimi adı altında güncel sayısal istatistiklere göre 3.605.615 milyon kişiye Geçici Koruma Altındakiler tabiriyle geçici vatandaşlık uygulanmaktadır. (GİGM 2019: www.goc.gov.tr/)

Türkiye’de bulunan geçici koruma statüsündeki bireylerin fiilen göçe insani boyutta zorlanmış olmaları sebebiyle sığınmış bir hal almışlardır. Bu durum Alpman ve Yarcı (2017) tarafından sığınmacı kimliği olarak şöyle ifade edilmiştir:

(...) Sığınmacı kimliği, böylesi bir sürecin içerisinde inşa edilen ve vatandaşlık imtiyazına sahip kişiler içerisinde, kentsel alanda ve piyasa ilişkilerine dahil olmakla birlikte inşa edilen kimlik olarak tanımlanabilir. Sığınmacı kimliğinin inşa edildiği sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkiler ağı böylesi bir hukuki karmaşa ve tanıma zorluğunun içerisinde şekillenmektedir. Tanınmaya ve korunmaya ilişkin bu zorluklar sığınmacı kimliğinin inşa edilmesinde başlıca role sahipti (s. 462).

Sığınmacılık konumunda yer alan geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin, hukuksal açıdan mülteci kapsamında yer almadıkları için bu çalışmada Suriyelilere, sığınmacı, geçici koruma altındaki vatandaş ve göçmen olarak adlandırmalarda bulunulacaktır.

Uluslararası koruma kapsamında (...) mülteci; Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade etmektedir. Geçici koruma ise; ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve haklarında bireysel olarak uluslararası koruma statüsü belirleme işlemi yapılamayan yabancılara sağlanan korumayı ifade etmektedir (GİGM 2019: <http://www.goc.gov.tr/>).

Bu çalışmanın öncelik olarak amacı; Türk toplumunda emek piyasasına eklenmek zorunluluğu içerisinde bırakılan Suriyeli sığınmacıların genel durumu kapsamı altında işgücü piyasasına erişilebilirliği hedef alınarak, hukuksal durumları ve iş piyasasındaki bütünsel konumlarının toplumsal boyutlarını açığa çıkarmaktır. Araştırmanın yöntemi; literatürde yer alan söz konusu konu ile ilgili yapılan çalışmalar ele alınarak, sosyolojik kuramlar içerisinde yer alan yabancılaşıma, anomiyi, sınıf habitusu ve sınıf pratikleri kavramları ile toplumsal hareketlilik sonrası tabakalaşmanın yeniden görünümü üzerinden temellendirilmeye çalışılacaktır.

Metodolojik Çerçeve

Bir insani hareketliliğin göç sayılabilmesindeki temel koşul, belir bir coğrafyadan çıkıp kendi etnik kimliğinden ve kültüründen farklı olan ya da benzerlik gösteren başka bir coğrafyaya zorunlu, gönüllü, ekonomik ve beyin göçü olarak adlandırılan sebepler sonucu hareketlilik gerçekleştirmiş olmasıdır. Kapsamlı olarak göç, “bir hareket veya sosyal hareketlilik olarak değerlendirilse de sosyolojik açıdan göçü ilgi odağı haline getiren şey bu hareketlilik değil, hareketliliğe neden olan bu karmaşık faktörler bütünü ve göçle birlikte yaşanan bireysel ve toplumsal değişimlerdir” (Göker, 2015, s. 34).

Göç bağlamında insani hareketlilik, bireysel ve kitlesel göçteki tüm aktörlerin sosyalleşme sürecini etkileyen düzeyde olmaktadır. Bu sebepten ötürü aktörlerin kişilik kazanımları, yer aldıkları yeni toplumdaki sosyal konumları ciddi ölçüde belirlenmektedir. Aynı zamanda insani hareketlilik sonucunda toplum içerisinde var olan sınıfsal tabakalaşma halinin ve tabakalaşma unsurlarının da başkalaşım geçirdiği görülmektedir. Göç sonrası sosyal uyum mekanizmaları tarafından yeniden sosyalleşme kapsamında sosyal sınıflar da biçimsel olarak yeniden üretilmektedir. Fakat göçle gelen sosyal farklılaşma her zaman uyumla sonuçlanmamaktadır. Aynı zamanda da göç ile gelen birçok göçmenin geldikleri konuma, göç öncesi ait oldukları toplumsal ilişkilere olan aidiyetlerinden dolayı, toplumsal pratiklerini yeniden üretme kararlılığı içine de girebilirler. Göç hareketliliği kapsamında metodolojik çerçeve, bu bölümde öncelik olarak ele alınan konu ile ilgili klasik ve çağdaş sosyologların kuramları çerçevesinde, (fra-

mework) ele alınmakla beraber daha sonra çeşitli göç kuramları dahilinde desteklenmeye çalışılacaktır.

Göç; en temelinde Weberyana toplumsal eylem tipolojisinde yer alan geleneksel, duygusal, değere ve amaca yönelik rasyonel toplumsal eylem türleri içerisinde değerlendirilebilen, genellikle amaca yönelik rasyonel eylem türü olarak karşılık bulmaktadır. (aktaran Boyacı, 2018) Göç hareketliliği içerisinde aktörler, kendilerine ve çıkarlarına en uygun toplumsal eylemi gerçekleştirmek üzere rasyonel eylemlerde bulunmaktadır. Buldukları konumda hayati tehlikenin varlığı, düşük sosyoekonomik düzeyi, etnik ve kimliksel ayrılmış ve dışlayıcılık gibi faktörler, bireylerin mevcut konumlarından kendileri için akılcı olduklarını düşündükleri göç etme eyleminde bulunabilmektedirler. Aktörler göç ettikleri coğrafi alanda beklentilerini karşılayacak bir sosyal konum elde edememeleri durumunda mevcut konumlarını transit bölge olarak kullanarak, başka bir coğrafi bölgeye ve amaca yönelik akılcı eylem biçimine uygun olarak geçiş yapabilmeyi hedefleyebilmektedirler.

Weberyana tipolojiye göre üç tabakalaşma boyutu ile tabakalaşmanın görünümü nesnel biçimde ölçülebilmektedir. Bunlar saygınlık, iktidar, ekonomi boyutlarıdır. (Ünal, 2016) Bu bakımdan göç hareketliliğinin getirmiş olduğu göçmenlerin, alt kültür grubu olarak topluma dahil olmaları ile sosyal ve sınıfsal değişim, daha önceki emek piyasasının alt konumunda yer alan düşük ekonomik yapıya sahip olan grubun, sınıf atlamış olmaları, tabakalaşmanın görünümünde ekonomi boyutunu sunmaktadır.

Göç sonucu göçmenler ile yerliler arasında toplumsal farklılaşma, temelinde siyasi ve ekonomik boyutta biçim alan tabakalaşmış düzen içerisinde göçmenler alt konumda yer alır. Toplum tarafından alt kültür grupları ile aynı düzey sınıfsal konuma sahip oldukları düşünülen göçmenlerin, gelir grupları, yerleşme bölgeleri, sosyal etkileşim türleri, tüketim biçimleri, boş zaman etkinlikleri, düşünce ve tutum yapıları gibi birçok alanda yerliler ile büyük ölçüde farklılaştıkları görülebilmektedir.

Sosyal tabakalaşma toplumsal açıdan değişiklikler göstermekle birlikte Marksist açıdan tabakalaşmanın tezahürü salt olarak bireylerin ekonomik alandaki konumları ve emekleri karşısında aldıkları ücrete bağlı

tutulmuştur. (Ünal, 2016) Bu bakımdan sığınmacıların emek piyasasında yer edinme durumlarına göre tabakalaşmanın sınıfsal biçimleri yeniden şekillenmektedir.

Marksist bakış açısına göre bireyin topluma ve kendine yabancılaşması ise, emek üretimi sürecinde meydana gelir. Birey, ürettiği emeğin sonucu ortaya çıkardığı metanın bir parçası haline gelmesinden dolayı kendi insani özelliğini metaya aktarması sebebiyle yabancılaşma geçirir. (Belge, 2014) Fakat yabancılaşma yalnızca üretim ilişkilerinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmamaktadır. Toplum içerisinde yaşanan göç hareketliliği gibi değişimler göçmenlerin göç sonrası yaşadığı düşük statü, dezavantajlı konum, hâkim sınıfın lehine ve göçmelerin aleyhine olacak şekilde düzenlenmesinden dolayı, toplumsal dışlanma, ayrımcılık, yoksulluk ve ötekileştirmeyi de beraberinde getirdiği için bireyin yaşadığı topluma yabancılaşmasına sebep oluşturmaktadır.

İşlevselci yaklaşıma göre toplumda var olan her yapının varlık sebebi onun toplumsal bir ihtiyaca karşılık gelmesinden dolayı üretilir. İşlevselci yaklaşımda toplumsal sistemlerin çöküş dönemleri sonucu da dahil olmak üzere en nihayetinde birbirleri ile bütünleşerek işlevini yerine getirmektedir. (Aydın, 2014) Göç hareketliliği ile toplumsal bütünleşmenin dışarıdan zorlanmış hali göç eden bireylerin toplum içerisinde yaşanan kültür ve kimlik farklılıklarından dolayı ve aynı zamanda bu farklılıkların oluşan alt-bütünleşmelerin toplumsal bütünleşmeyi engelleyecek şekilde ortaya çıkması durumunda bireyleri toplum içerisinde anomikleştirebilmektedir. Bu durum, birey yaşadığı topluma uyum sağlama pratiklerini gerçekleştiremediği ve sosyalizasyon sürecine dahil olamadığı sürece var olmaktadır. Nitekim göç, toplumsal farklılaşmayı ifade etmesi bakımından her zaman sınıfsal değişimi ve genellikle statü kaybını beraberinde getirir. Bu bağlamda anomi hali çoğunlukla statü kaybının yaşanması ve toplumun içeridenliği dışında kalınması sonucu meydana gelmektedir. Göçmenlerin anomi hali ile baş etme stratejileri, toplumsallaşma ile toplum içerisindeki ayrılmış konumlarını daha da arttırmaktadır ve kolektif bilince yerleştirilmektedir. Fakat toplumsallaşma ile görünürlüğü artan göçmenlerin, yabancı oldukları topluma uyum süreçlerini de nispeten de olsa geliştirebilmektedirler. Adıgüzel (2019) tarafından bu durum şöyle ifade edilmiştir:

“Toplumsallaşma, bir toplumun değer ve normlarının öğrenilme sürecidir. Göç bu doğal sürecin kesintiye uğramasına sebep oluşturmaktadır. Aslında uyum, göçmenlerin yabancı oldukları toplum ile bütünleşerek, o toplumun bir parçası olma süreçleridir. Bir nevi yeniden toplumsallaşma süreci olarak tanımlanmaktadır” (s. 157).

İnsani hareketliliği kapsama altına alan toplumlaşma süreci Simmel’a göre dışsallaştırma, içselleştirme, kurumsallaşma ve çıkar-biçimlendirmesi süreçlerinden geçmektedir. İnsani hareketliliğin bağlantısı olan coğrafi bölgelerde, özellikle dışsallaştırma ve içselleştirmenin görünümü daha belirgin olmaktadır. Dışsallaştırma, aktörlerin toplumsallaşma sürecinin yaratmasını ifade ederken, içselleştirme ise bu sürecin aktörler tarafından alıcısı olduğunu ifade etmektedir. Aynı zamanda göç hareketliliğinin aktörleri ise Simmel’in toplumsal tip formalitesinde kendi özsel kimliğinden farklı bir toplumda yer alması bakımından *yabancı* konumuna yerleştirilmektedir. (Yağmurlu, 2018)

Göç olgusu, Bourdieu’nun *alan* metaforunda belirttiği gibi toplumsal yaşamın ekonomik ve sınıflar faktörlerinin yanı sıra, eğitim, kültür gibi sosyal faktörleri de kapsayan düşünümsel bir yapıyı temel almaktadır. (Göker, 2007) Nitekim Bourdieu’nun toplumsallık olarak kastettiği alan içerisindeki yapıların tümünü ifade eder. İnsani hareketlilik bağlamında göç olgusu, gerçekleştirilen göçe dahil olan tüm konumları, alan metaforu üzerinden dahil etmektedir. En temelinde alan; “incelenen toplumsal uzamın üstüne bina edilen bir kavram/nesnedir” (Göker, 2007, s. 545). Göçe dahil olan toplumsal alanların tümü kendi içerisinde sosyal, sınıfsal habitusunu göç sebebiyle yeniden tanımlar. Ekonomik, sosyal ve kültürel göstergeler itibariyle tanımlanan sınıf habitusu veyahut Marksist ele almış biçimiyle sınıfsal tabakalaşma, kaynağını toplumsal alan içerisindeki görünümünden almaktadır. Toplumsal alan içerisinde, Bourdieu bağlamında, aktörlerin; ekonomik, toplumsal (ya da sosyal), kültürel ve simgesel sermaye unsurları ile sınıf habitusu ve toplumsal sistemler tanımlanır. Aktörlerin göç kapsamındaki yer değiştirmelerine bağlı olarak ekonomik, toplumsal, kültürel ve simgesel sermaye biçimleri, toplumdan topluma değişkenlik göstermesi sebebiyle atfedilen sınıfsal değer konumu da farklılık göstermektedir.

Toplumsal Hareketlilik kitabının yazarı Rus asıllı son klasik ilk modern olarak bilinen Pitirim Sorokin, toplumsal mekân içerisindeki hareketliliği yer değiştirme olarak ifade etmiştir. Toplumsal hareketliliğin asıl işlevi olarak kişinin tabakalaşmış toplumdaki konumunun yeniden belirlenmesine sebep oluşturmak olduğu da söylenebilir. Karakaya (2016), Sorokin bağlamında bu durumu şöyle açıklamaktadır:

(...) Sorokin'e göre; bir kişinin yahut toplumsal olgunun toplumsal mekânda konumunu belirlemek, aslında o kişi veya olgunun referans olarak alınan diğer kişi ve olgularla ilişkisini tanımlamakla aynı şeydir. Konumu tayin etmede daima başvuru olan diğer kişi ve olguların varlığı, Sorokin'in tabakalaşma kuramının bizzat yapısal kısmını, toplumsal ve kültürel unsurları göz önüne alarak ve zamanla mukayyet, dinamik bir hale büründürmektedir (s. 212).

Hareketlilik bağlamında toplumsal, ekonomik ve mesleki tabakalaşma içerisinde gerçekleşen yatay ve dikey hareketlilikten bahseden Sorokin'in toplumsal hareketlilik kuramına göre göçün, toplum içerisinde hareketliliğe sebep oluşturan ve hareketi tetikleyen dışsal bir güç konusunda yer alabildiği görülmektedir. Göç bağlamında insani hareketlilik, içerisinde bulunan coğrafi bölgeler açısından toplumsal ve ekonomik tabakalaşma halinde değişim yaratması bakımından Sorokin'in toplumsal hareketlilik kuramı ile benzerlik göstermektedir.

Göç çalışmaları içerisinde yer alan birçok göç kuramı ve modelinin olduğu aşikârdır. Bu kuram ve modellerinden ilk olarak Ravenstein'in Göç Kanunları kuramını ele aldığımızda, Ravenstein'in Göç Kanunları çalışması endüstrileşme ve kentleşme olguları üzerine kurulmakla beraber kendi dönemi için güçlü bir çalışma olduğu görülmektedir. Endüstrileşme ile gelişen iş imkanları neticesinde artan göç oranları üzerine yoğunlaşan Ravenstein, göç olgusunu yedi göç kanunu ile açıklamaya sunmuştur: "Göç ve mesafe (1), göç ve basamakları (2), yayılma ve emme süreci (3), göç zincirleri (4), doğrudan göç (5), kırsal kent yerleşimcileri farkı (6) ve kadın erkek farkı (7)dır" (Çağlayan, 2006, s. 69).

Ravenstein'in Göç Kanunlarında, temelinde ekonomik eksenli göç olgusuna bakış açısı yer almaktadır. Endüstrileşmenin başlamasıyla beraber açılan iş piyasasına dahil olma isteği üzerine edilen göçlerin, öncelik

olarak kısa mesafeli ve ardından gelen göç hareketlerine yer açabilecek düzeyde basamaklaştırılabilecek biçimde olduğu görülmektedir. Yayılma ve emme süreçleri, hâkim kültür ve dahilindeki toplum içerisine bireysel veya kitlesel yayılımı, emilim süreçleri ise dahil olunan kültürün ve toplumda yaratılan kültürel karşılaşmaları ifade etmektedir. Bu yayılım ve emme süreçleri asimilasyon, entegrasyon ve çokkültürlülük kapsamında olmaktadır. (Çağlayan, 2006) Tabakalaşmanın yeniden tanımlanma sürecine göç basamakları, yayılım ve emme süreçleri etki etmektedir. Göçe uğrayan coğrafi bölgeler yayılım ve emme süreçlerinde sınıflar arası geçirgenliğe, yatay ve dikey hareketliliğe olanak sağlamaktadır. Bu durumun Toplumsal Ağ Kuramı'nda da belirtildiği gibi "bireysel göç hareketliliği arkasından kitlesel göçleri de getirmektedir" (Abadan-Unat, 2002, 18).

Aktörler göç ettikleri toplumda emek piyasasında ve sosyal sınıfsal düzende konumlanış biçimine göre arkasından zincirleme göç hareketliliğini de getirmektedirler. Toksöz'ün de bahsettiği gibi, "bir kez açılan göç musluğunu kolayca kapatmak artık mümkün olmamaktadır" (Toksöz, 2006, s. 20). Suriye iç krizi sonrasında gerçekleşen Türkiye'ye doğru kitlesel göç hareketi bu duruma örnek oluşturmaktadır. Wilpert'e göre bu ağ ilişkisi yaklaşımı Yalçın (2004) tarafından aktarılmış olup biçimsel olarak şu şekilde sistemli hale gelmiştir: "Öncü göçmenler öncelikle göç veren ve alan toplumları birbirine bağlayan bir altyapı oluştururlar ve bu bağlantı göç veren toplumdaki diğer bireylere göçme olanağı sağlar. Yeni göç dalgaları, kurulmuş bu ağı harekete geçirir ve sonradan göç edenler ilk gelenlerin tecrübelerinden yararlanırlar. Zamanla göç kendi kendini devam ettiren bir hâl alır" (s. 50).

Göç hareketliliği Everett Lee'nin İtme ve Çekme Kanunu'na göre değerlendirildiğinde göçün itici ve çekici faktörleri ele alınmaktadır. Lee'ye göre aktörler kendileri ve sosyal grupları (aile gibi) için rasyonel olan kararları vermekle yükümlüdür. İtici ve çekici faktörler aktörlerin göç etme eyleminde önemli rol oynamaktadır. Bu itici ve çekici faktörler; yaşanan ve gidilmesi düşünülen yerle ilgili, işe karışan engeller ve bireysel faktörler ile ilgili olabilmektedir. (Çağlayan, 2006) Göçe dolaylı veya doğrudan uğramış bir toplumda aktörler itici ve çekici faktörlerle yüz yüze gelmiş bulunmaktadır. Aktörlere göre kişisel ve görelî olabilen itici ve çe-

kici faktörler, yer değiştirmenin zorunlu olduğu durumlarda (savaş, kıtlık, iç karışıklık gibi) itici faktörlerin rolü belirgin hale gelmektedir. Castles ve Miller ise; ekonomik temelli olan düşük gelirli bölgelerden yüksek gelirli bölgelere yönelen göç hareketleri de klasik itme ve çekme teorisi ile açıklanabileceğini söylemiştir. (Castles ve Miller, 1998) Bunun sebebi olarak göçe sebep oluşturan düşük gelir, düşük hayat standardı, ekonomik yoksulluk itici faktör olarak; yüksek kazanç, işgücü olanakları, gelişmiş ekonomik düzey çekici faktör olarak rol oynamasıdır.

Küreselleşen dünyada insani hareketlilik sebebi ile güvenli alan oluşturma eğilimindeki yok sayılacak ya da engellenecek bir politika çerçevesinde değil de, zemine oturtulmuş politika çerçevesinde öncelik olarak insani boyut temel alınarak şekillenmelidir. Göç kapsamındaki hareketlilik sebebi, boyutu ve kapsadığı alanın büyüklüğüne göre değerlendirilmeli; küresel köy haline gelen evrende insani hareket olarak kabul edilmelidir.

Temelinde göç akımının ekonomik nedenlerden kaynaklandığı ve bu akımın çevre konumundaki ekonomik refah düzeyi düşük olan alanlardan merkeze doğru yani, ekonomik gelişmişlik düzeyi yüksek olan bölgelere yapıldığı görülmektedir.

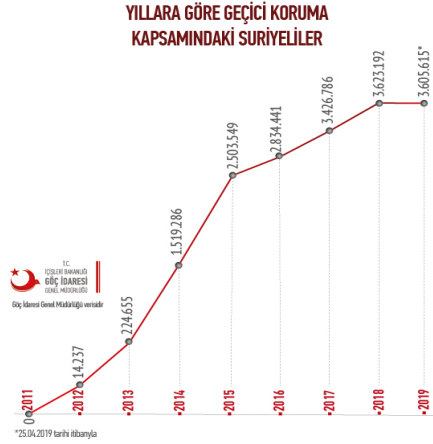
“Wallerstein’in Dünya Sistemleri Kuramı’nda göç akımlarının kapitalist dünya düzeninden kaynaklı çevre merkez ilişkisi içerisinde geliştiğini belirtmiştir” (Çağlayan, 2006, s. 79). Abadan-Unat (2002) çalışmasında ise, dünya sistemleri kuramının, uluslararası göçün kapitalist gelişmenin neden olduğu kopma ve yer değiştirmenin doğal sonucu olarak tanımlanmış olduğu belirtilmiştir. Çevre bölgelerde toprak, hammadde ve emek dünya pazarlarının denetimi altına girdikçe göç akımları oluşmakta ve bunların önemli bir kısmının da daha iyi yaşam fırsatı (life opportunity) sunan dış ülkelere doğru yönelmekte olduğu görülmektedir.

1. Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Genel Özellikleri

1.1. Suriyeli Sığınmacılarla İlgili İstatistikler

2017 yılı sonu itibarıyla dünyada, 68,5 milyon zorla yerinden edilmiş insan bulunmakla beraber bunların; 25,4 milyon mülteci, 40 milyon kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş kişi ve 3,1 milyonu ise sığınmacı konumundadır. (UNHCR 2019: <http://www.unhcr.org/tr/>) Türkiye’de ‘geçici koruma’ hukuksal statü ile bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 3.605.615 olmakla beraber, geçici barınma merkezlerinde kalan Suriyeli sığınmacı sayısı 136.880 bin olurken geçici barınma merkezleri dışında ikamet eden Suriyeli sığınmacı sayısı ise 3.468.735 olmaktadır. (GİGM 2019: www.goc.gov.tr/)

Tablo 1: Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler



Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü istatistiklerinden elde edilmiştir. (www.goc.gov.tr)

Tablo 1’e bakıldığında Suriye’de yaşanan iç savaş, siyasi ve ekonomik krizin yansımalarının 2011 yılından itibaren başladığı görülmektedir. 2012 yılında Türkiye’ye kitlesel halde göç akımı istatistiksel olarak 14.237 olduğu görülmektedir. 2013 yılına baktığımızda Suriyeli sığınmacıların 224.655 olduğu gözlemlenmektedir. 2012 yılına göre sığınmacıların sayısı, 2013 yılında yaklaşık 15 kat artmış bulunmaktadır. 2014 yılına gelindiğinde bu artış 1.519.286, 2015 yılında ise 2.503.549’a yükselmiştir. Sayısal olarak gitgide artan göç akımının nedenselliğine bakıldığında, zin-

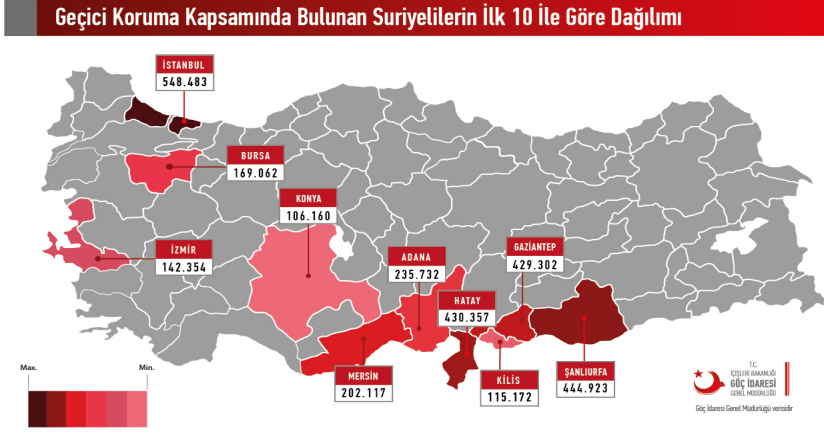
çirleme göç hareketinden kaynaklı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda İlişki Ağı Kuramı'na göre Suriyeli sığınmacıların artan göç hareketliliği öncü göçmenlerin hayat şartları konusunda olumlu algı yaratmalarından kaynaklanmaktadır. Göç akımında bulunan aktörler Suriye'deki olumsuz şartlardan etkilenen bireylere de göç hareketine katılma konusunda çekici faktör oluşturmuşlardır.

2016 yılından sonra artışın büyüklüğü nispeten daha azalmıştır. 2016 yılında Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısı 2.834.441 olmuştur. Bunun nedeni ise Türkiye'de göç yönetimi konusunda göç politikalarında düzenleme sağlanmış olunmasıdır. Sığınmacıları uygun şartlar ve rızaları dahilinde geri gönderme merkezleri tarafından ülkelerine dönmeleri sağlanmıştır. Ancak öte yandan göç akımı etkisini devamlı olarak sürdürmektedir. 2017 yılında Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacı sayısı 3.426.786 olurken, 2018 yılında 3.623.192'ye ulaşmıştır.

Artış oranının azalmasıyla birlikte Suriyeli sığınmacıların yerleştikleri ülke içinde konumları biçimsel hal almış ve sınıf habitusları oluşmuştur. Kendi aidiyetleri dışındaki toplumda yabancılaşma yaşamalarından dolayı kitlesel olarak birbirleri ile iç içe veya yakın bölgelerde ikamet ettikleri gözlenmektedir. Türkiye'deki Suriyeli sığınmacı sayısı 2019 yılında, 2011'den beri süregelen yıllardaki artışın aksine 17 bin 577 kişi miktarında gerileme yaşadığı söylenebilmektedir. Bu gerilemede geri gönderme merkezlerinin payı büyük ölçüdedir. Aynı zamanda 4.03.2019 tarihli haber kaynağına göre Avrupa Birliği'nin 2018 yılında Türkiye'den 7 bin Suriyeli sığınmacıyı kendi bünyelerine dahil ettiği de bilinmektedir. (2019: www.dw.com/tr)

Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların sayısı, yaklaşık 82.003.882 olan Türkiye nüfusunun il nüfusu ile karşılaştırma yüzdesi ortalama 4,40 % civarındadır. Bununla birlikte yakın dönemde geçici barınma merkezlerinin kapatıldığı, barınma merkezlerinin sınır boylarına taşındığı ve sınır boylarındaki barınma merkezlerinin içerisinde ev, okul, hastane gibi tüm ihtiyaçların karşılandığı çok kapsamlı hale getirildiği haber kaynaklarında yer edildiği görülmektedir. (AA: 2017)

Tablo 2: Suriyeli sığınmacıların yoğunluklu oldukları illere göre dağılımı



Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü istatistiklerinden elde edilmiştir. (www.goc.gov.tr)

Göç İdaresinin 25 Nisan 2019 tarihli verisine göre Suriyeli sığınmacıların en çok ikamet ettikleri 10 şehir Tablo 2’de yer gösterilmiştir. Tabloya bakıldığında en çok Suriyeli sığınmacının bulunduğu şehir 548 bin 483 kişi ile İstanbul olmuştur.

Ardından sınır boyu şehirleri olan Şanlıurfa, Hatay ve Gaziantep’te ortalama 434 bin 860 Suriyeli sığınmacı ikamet ettiği görülmektedir. Suriyeli sığınmacıların en az olduğu şehir ise 25 kişi ile Bayburt olmuştur. Suriyeli sığınmacıların başkent Ankara’daki sayısal değeri ise 90 bin 829 kişi olmakla il nüfusunun yüzde 1,65’ini oluşturduğu görülmüştür. En çok Suriyeli sığınmacı barındıran İstanbul’da ise il nüfusuna göre karşılaştırıldıklarında nüfusun yüzde 3,64’ünü Suriyeli sığınmacıların oluşturduğu söylenebilmektedir.

Geçici koruma statüsünde bulunan Suriyeli sığınmacıların demografik görünümleri ele alındığında; nüfusun 1.953.784’ünü erkek nüfusu, 1.651.831’ini kadın nüfusu oluşturmaktadır. Çalışan nüfus yaş aralığı olan 15-64 yaş aralığına bakıldığında sayıca değeri 1.231.444 olduğu görülmektedir. Kadınlarda ise çalışan nüfus yaş aralığındaki kişi sayısı 945.337’dir. Suriye kökenli kayıtlı çalışan istihdamı ise 2017 verilerince süreli istihdam türü olarak toplam 20.966 kişi olduğu saptanmıştır. (2019: www.aileveca-

isma.gov.tr/) Bu durumda çalışan yaş aralığında kayıt dışı çalışan nüfusunun ağırlıklı olduğu görülmektedir. Bunun nedenleri arasında vatandaşlık sahibi olmama durumu önem arz etmektedir.

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların çoğunlukla vasıfsız oldukları, vasıflı olanların ise Türkiye'nin transit ülke konumu itibariyle daha gelişmiş ülkelere iltica ettikleri konusunda yaygın ve kabul gören bir algının yerleştiği görülmektedir. Bu algının doğrulanabilirliği İstanbul'da 2015 yılında gerçekleştirilen bir saha çalışması tarafından sağlanmıştır. Konuyu Duruel (2017) şöyle açıklamıştır:

“Bezmi Alem Üniversitesi tarafından 2015 yılında 3689 kişi ile yapılan anket çalışması ile mesleki durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya dâhil edilen Suriyeli sığınmacılarının %49,9'nun mesleksiz, %9,7'sinin zanaatkar, %7,2'sinin el işçiliği, %6,4'ünün devlet memuru, %3,7'sinin tarım ve hayvancılık, %3'ünün operatör, %2,2'sinin ofis çalışanı, %1,56'sının mimar – mühendis, geriye kalanların ise %1'lerin altında değişik meslek dallarında olduğu belirlenmiştir” (s. 210).

“Lewis (2015)'e göre; göçmenlerin emek piyasasına katılımında seçeneklerinin az olması, yoğun emek gerektiren işlerde kendilerine yer bulabilmeleri ve göçmenlerin daha sadık ve güvenilir, uzun saatler boyunca çalışmaya hazır işçiler olarak görüldüğü ifade edilmektedir” (Çoban, 2018, s. 194). Bu sebepten toplumsal yapıdan farklılaşmış alt kültür özellikleri sergileyen, göç vb. hareketlerle topluma dahil olan bireylerin emek piyasasında yer edinme durumlarının sınırlı olmasından dolayı, işgücünün en mahrum üyeleri olarak nitelendirilmektedir.

Bu sınırlılık hali sonucu emek piyasasındaki konumları, kayıt dışı ve güvencesiz istihdama teşvik etmektedir. (Benach, 2007)

Nüfusun eğitim çağındaki nüfus miktarı ise 881.318 olmaktadır. Suriye'de mevcut savaşın ve iç karışıklıkların devam ediyor olması, Türkiye'ye sığınan aileleri ile gelen, eğitim çağındaki özellikle çocuk Suriyelilerin eğitimini derinden etkilediğini söylemek mümkündür. Nüfusun büyük bir oranının eğitim çağındaki bireylerin sayıca fazla olması, Suriyeli sığınmacılara sunulması gereken eğitimin ciddi ölçüde olduğunu göstermektedir.

Türkiye'ye gelen Suriyeli sığınmacıların kitlesel göç hareketi içerisinde özellikle vasıflı işgücü niteliğine sahip ve daha iyi yaşam fırsatlarını tercih eden bireylerin, transit ülke konumundaki Türkiye'den gelişmiş ülkelere doğru göç akımı da gittikçe artmaktadır. Türkiye'nin batısında yer alan gelişmiş ülkeler üçüncü ülke durumunda olmalarından dolayı, iltica talep edenlerin belli şartlar ve niteliklerine bakılarak yerleştirildiği bilinmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan güncel istatistiklerin, 2014–2019 yılları arasında Suriyelilerin üçüncü ülkelere yeniden yerleştirilmelerinin sayısal verilerine bakıldığında toplam 15 bin 111 kişi üçüncü ülkeye yerleştirilmiştir. Üçüncü ülkeye yerleştirilen kişilerin çoğunluğu Kanada'ya BMMYK ve doğrudan olmak üzere 6 bin 771 kişinin yeniden yerleştirilmesi yapıldığı görülmektedir. Kanada'dan sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne 3 bin 920 kişinin yeniden yerleştirilmeye tâbi tutulduğu görülmektedir. Üçüncü ülke konumu olarak İngiltere'ye yerleştirilen Suriyeli sığınmacı 1.952; Norveç'e ise 1.926 kişi olmuştur. Son olarak yeniden yerleştirmenin en az yapıldığı ülke olan Fransa'da 1 kişinin yerleştirilmesi ile farklı bir politika izlendiği göze çarpmaktadır. (GİGM, 2019: www.goc.gov.tr/)

1.2. Türkiye'nin Göç Politikası ve Uluslararası Hukuk Açısından Suriyeli Sığınmacılar

Göç hareketliliği, amacı, boyutu, geçicilik veya kalıcılık durumu bakımından farklılaşan insanlığın başından beri etkisini sürdüren sosyal, siyasi ve ekonomik açıdan değerlendirilebilen bir meseledir. Göç hareketliliğinin amaçları bakımından; ekonomik açıdan tüketimin azalması, iş bulmak, eğitim almak gerekçelerine sahipken, siyasi açıdan iç karışıklıklar, savaş gibi unsurlar göç hareketini etkisi altında bırakmaktadır.

“Göç hareketleri, Petersen'in sınıflandırılmasına göre amaçları ve boyutları açısından ilkel, zoraki ve yönlendirilen, serbest ve kitlesel olarak belirlenmiştir” (Çağlayan, 2006, s.75). İlkel (primitive) göçler, çoğunlukla bir doğal afetten kaynaklanan, tabii kaynakların çöküşe uğradığı durumları ifade eden ve çoğunlukla kitlesel olan göç akımını ifade etmektedir. Zoraki (forced) ve yönlendirilen (impelled) göçler, bölgede yaşanan siyasi ve ekonomik bozulmalar sebebiyle meydana gelen, yerinden edinilmişlik algısı

yaratan göçleri ifade etmektedir. Serbest (free) göçler, bireyin kendi kararınca belirlenen insani hareketi tanımlamakla beraber son olarak kitlesel (mass) göç ise; bireysel göç tipini ifade eden serbest göç hareketinin öncü göçmenler sayesinde kitlesel göç halini alması durumu olarak tanımlanabilmektedir. (Çağlayan, 2006)

Türkiye, tarih boyunca göç güzergahı üzerindeki konumundan dolayı farklı medeniyetlerden hem bireysel hem kitlesel göç akımlarının yaşandığı ülke olmuştur. Ancak göç yönetimi bağlamında kapsamlı bir politika yürütememiştir. Türkiye, Suriye’de yaşanan iç kriz sonucunda ülkelerinden kaçarak Türkiye’ye sığınan sığınmacılara karşı durumun insani boyutunu ön planda tutarak *açık kapı politikası* izlemiştir. Ancak 2011’den itibaren Suriye’de yaşanan iç karışıklıklar, siyasi ve ekonomik kriz nedeniyle gelişen göç akımından etkilenmesi sebebiyle, göç yönetimi ve idaresi konusunda ciddi önlemler ve politikalar üretme yoluna gidilmiştir.

Türkiye’nin coğrafi tarafsızlık ilkesi dahilinde 1951’de düzenlenen Cenevre Sözleşmesi’nde yabancı ve mülteci kavramları yasal olarak kabul edilmiştir. Daha sonrasında Cenevre Sözleşmesi’ne ek olarak 1994 yılında 6169 sayılı İltica Yönetmeliği ile yasal olarak belirlenen mülteci kavramı dışında kalan Avrupa dışından gelen kişilerin insani boyutu göz edilerek Türkiye’de kalmaları yasal zemine dayandırılmıştır. Fakat bu tanımlamaların sınırlı olması sebebiyle 2011 yılından itibaren gelen ve çoğunluğu Suriyeli olan sığınmacıların hukuksal kimliklerini belirlemek amacıyla, 11 Nisan 2013 tarihinde, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Resmî Gazete’de yayınlanmasıyla birlikte Türkiye’de mevcut olan göçmenlerin hukuksal statülerinin belirlenmesi sağlanmıştır. Bu sebepten dolayı, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’na göre Suriyeli sığınmacılar, göç akımının kitlesel ve yerinden edilmişliği ifade etmesi bakımından hukuksal statüde geçici koruma statüsü kapsamında bulunmaktadır.

1.3. Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Emek Piyasasındaki Konumlanışlarındaki Yasal Çerçeve

Türk hukuk sisteminde mültecilerin ve sığınmacıların sahip olduğu haklar ve yükümlülükleri, 2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) itibariyle düzenlenmektedir. Düzenlenen hak ve yükümlülükler içerisinde emek piyasasına girişleri konusunda çalışma hakkı ve çalışma izni de yer almaktadır. YUKK kapsamında 91. maddesinin 2. fıkrasında “Geçici Koruma Yönetmeliği” yer almaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği’nin 29. maddesi, geçici koruma statüsündeki bireylerin iş piyasasındaki durumlarını düzenlemektedir.

Fakat geçici koruma statülü bireyler için, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci Maddesine dayanılarak hazırlanan 2016/8375 sayılı Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik 15/01/2016 tarihinde sığınmacıların işgücü piyasasına katılımlarını arttırmak amacıyla bazı değişikliklere gidilmiştir.

Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmeliğin amacı, kapsamı ve dayanağı şu şekildedir:

Madde 1- Amaç ve kapsam

(1) Bu Yönetmeliğin amacı, 4/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanununun 91’inci Maddesi uyarınca geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmalarına ilişkin usul ve esasların belirlenmesidir.

Madde 2- Dayanak

(1) Bu Yönetmelik, 6458 sayılı Kanunun 91 inci Maddesi ile 13/10/2014 tarihli ve 2014/6883 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Geçici Koruma Yönetmeliğinin 29’uncu Maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Yönetmelik kapsamı altında geçici koruması sağlanan yabancıların emek piyasasında yasal süreçler dahilinde yer edinebilmeleri için çalışma izinlerinin olması gerekmektedir. Çalışma izni olmaksızın çalışan, geçici koruma sağlanan yabancılar ile bunları çalıştıranlar hakkında 27/2/2003 ta-

rihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun ilgili hükümleri uygulanmaktadır.

Çalışma izni ve çalışma izni muafiyeti başvurusu, geçici koruma statüsündeki bireyin geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunarak yapılmakta olup, aynı zamanda çalışma izni başvuruları, geçici koruması sağlanan yabancıları çalıştıracak işveren tarafından e-Devlet Kapısı üzerinden yapılmaktadır. Bağımsız çalışma iznine başvurma hakkı olan geçici koruma sağlanan yabancılar ise kendi adına başvuru yapmaktadır. Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılar, çalışma izni muafiyeti kapsamındadır. Çalışma izni muafiyeti başvuruları, geçici koruma sağlanan il valiliğine yapılır. Bu başvurular, ilgili valilik tarafından bakanlığa bildirilir. Bakanlıkça, mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışacak geçici koruma sağlanan yabancılarla ilişkin il ve kota sınırlaması getirilebilmektedir.

Çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, 29/8/2003 tarihli ve 25214 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunun Uygulama Yönetmeliğinin 13. maddesi uyarınca bakanlıkça değerlendirme kriterleri belirlenmektedir. Kanunlarda yalnızca Türk vatandaşları tarafından icrasına izin verilen iş ve meslekler için yapılan başvurular değerlendirme yapılmaksızın işlemde kaldırılmaktadır.

Çalışma izni verilen ilin ise, çalışma iznine başvuru hakkının, geçici koruma yönetmeliğinin 24. maddesi uyarınca yabancıların kalmasına izin verilen veyahut ikamet ettiği iller esas alınmaktadır. Geçici koruma altındaki bireylerin istihdam kotası ise çalışma izni başvurularının değerlendirilmesinde, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısı üzerinden sektör ve illere göre açık iş ve işe yerleştirmeler dikkate alınarak, bakanlıkça geçici koruma sağlanan yabancı istihdamı kotası değişen oranlarda uygulanabilmektedir. Fakat çalışma iznine başvuru yapılan işyerinde çalışan geçici koruma sağlanan yabancı sayısı, işyerinde çalışan Türk vatandaşı sayısının yüzde onunu geçmemektedir.

Toplam çalışan sayısı ondan az olan işyerlerinde, en fazla bir geçici koruma sağlanan yabancıların çalışmasına izin verilebilir. İşveren tarafın-

dan; işyerinin kayıtlı bulunduğu Çalışma ve İş Kurumu İl Müdürlüğünden, çalışma izni başvurusu tarihinden önceki dört haftalık süre içerisinde, yabancıya çalıştırılacağı işi yapacak aynı nitelikte Türk vatandaşı bulunamadığının belgelendirildiği başvurularda istihdam kotası uygulanmayabilir. Çalışma izni değerlendirme sonucunda, başvurusu olumlu değerlendirilen yabancılara bakanlık tarafından çalışma izni verilir ve bu durum İçişleri Bakanlığı ile işverene bildirilir. Mevsimlik tarım veya hayvancılık işlerinde çalışması uygun görülen geçici koruma sağlanan yabancılara verilen çalışma izni muafiyetleri ise ilgili valiliğe bildirilir.

Çalışma izni sağlanmış geçici koruma sağlanan yabancılara asgari ücretin altında ücret ödenmemektedir. Geçici koruma sağlanan yabancılara, Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) tarafından meslek edindirme kurslarına da yönlendirilerek, nitelikli hale gelmeleri açısından emek piyasasında yer almalarını olumlu etkileyecek kazanımlar elde etmeleri sağlanabilmektedir. İŞKUR tarafından mesleki ve işbaşı eğitim elde edebilen sığınmacıların eğitim sonunda aynı işyerinde çalışabilmeleri için İçişleri Bakanlığına başvuruda bulunabilmektedirler. Geçici Koruma Yönetmeliği kapsamında geçici koruması sonlandırılan veya iptal edilen yabancılara alınmış olduğu çalışma izinleri iptal edilmektedir.

2. Suriyeli Sığınmacıların Emek Piyasasındaki Konumlanışlarının Toplumsal Boyutları

2.1. Literatür

Yaklaşık 8 yıldır süregelen etkisi halen daha devam eden Suriyeli sığınmacı göç hareketinin etkisi tüm toplumsal sistemlerde görüldüğü gibi emek piyasasında ve işgücü alanında önemli ölçüde görülmektedir. Göç hareketliliğinin başlangıç evresinde Türkiye'ye gelen sığınmacıların misafir statüde gelmesi sebebiyle kalıcı olmadıkları düşünülerek, söz konusu emek piyasasında yaratılan değişimlerin de etkisinin önem arz etmediği varsayımı ile akademik literatürde yer almadığı görülmüştür. Fakat ilerleyen yıllarda göç hareketliliğinin sayısal değerinin artması ile Türkiye'deki oluşturulan göç yönetimi politikaları, çıkarılan kânun düzenlemeleri ve sığınmacılara verilen geçici vatandaşlık statüleri, Suriyeli sığınmacıların misafirlik kapsamından gitgide kalıcı olmaları yönünde algı oluşturduğu-

nu söylemek mümkündür. Bu sebeple sığınmacılarla ilgili olarak yapılan akademik çalışmaların da özellikle 2015'ten sonra ağırlıklı olarak arttığı ve UNHCR, AFAD, ORSAM, GİGM gibi kuruluşların yıllık raporları daha çok gündeme geldiği gözlemlenmiştir. Konu ile ilgili büyük ölçüde aynı sonuçların çıkartıldığı bu çalışmalar kapsamlı olarak değerlendirilecek olup literatürdeki söz konusu konu ile ilgili bilgi karmaşası giderilmeye çalışılacaktır.

Akademik literatürde sığınmacıların iş piyasasındaki konumlarına ilişkin daha çok çeşitli illerde yüksek lisans ve doktora çalışmalarına, kamu ve özel kurumlar tarafından çıkarılan araştırma raporlarına ulaşılmıştır. Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda öncelikli olarak Suriye sınırına yakın kentlerde ve sığınmacı nüfusunun yüksek olduğu kentlerde yapılan çalışmalar, daha sonrasında ise çeşitli kurumların raporları ele alınacaktır.

2.1.1. Suriyeli Sığınmacıların Yoğun Olarak Yaşadığı İllerde Emek Piyasasında Konumlanışları

İlk olarak, Arslan (2018) “Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar (Adıyaman Örneği)” başlıklı yüksek lisans tezi çalışması ele alındığında, Adıyaman’da yaşayan Suriyeli mültecilerin işgücü piyasalarına entegrasyonları için sosyo-ekonomik ve mesleki profilleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma nitel ve nicel yöntemin iç içeliği biçiminde gerçekleştirilmiş olup mültecilerin yoğun olarak yaşadığı mahallelerde 493 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Sınır bölgesine yakınlığı bakımından Suriyeli göç hareketinden büyük ölçüde etkilenen Adıyaman ilinin demografik nüfus oranına göre sığınmacı dağılımı %4,75 olarak ifade edilmiştir.

İstihdam durumlarına bakıldığında; Suriye’de öğrenci olanların, Adıyaman’da ne iş yaptıkları incelendiğinde %35,1’inin öğrenci, %2,2’sinin ev hanımı, %0,7’sinin öğretmen %40,3’ü serbest bir işte, %6,7’si diğer işlerde ve %9’u ise bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Suriye’de ticaret ile uğraşırken, Adıyaman’da %4,2’si ev hanımı, %8,3’ü öğretmen, %62,5’i serbest bir işte çalışmakta, %4,2’si çiftçi, %4,2’si diğer işlerde çalışmasına karşın, %12,5’i herhangi işte çalışmadığını belirtmiştir. Suriye’de ev hanımı olanların %69,5’i burada da ev hanımı, %10’u serbest bir işte ça-

lışmakta, %5,1'i öğretmen, buna karşın %10,2'si herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. Suriye'de kamu personeli olanların tamamı, burada serbest mesleklerde çalışırken, avukat olanların tamamı herhangi bir işte çalışmadıklarını belirtmişlerdir. Suriye'de mühendis olanların %33,3'ü, burada mühendis olarak çalışırken, %66,7'si diğer bazı işlerde çalışmaktadır. Suriye'de çiftçilik yapanların %72'si serbest/geçici %18,2'si herhangi bir işte çalışmadığını belirtmiştir. (s.36)

Aynı zamanda, sığınmacıların aylık gelirlerine ilişkin yüzde ve frekans tablosu verilmiştir. Sığınmacıların aylık gelirleri incelendiğinde %26,6' sının 1000 TL'den az, %22,5'i 1000-1999 TL arasında buna karşın %50,9'unun bir geliri bulunmamaktadır. Suriyeli işverenlerin ise %45,5'i aylık geliri 1000 TL'den az, %27,3'ü ise 1000-1999 TL arasında olduğunu belirtmiştir. (s.38) Adıyaman'da yaşayan mültecilerin %28,0'ı dil sorunu, %6,5'i ayrımcılık, %3,5'i vafına uygun iş bulamama, %2,0'ı yaş, %1,6'sı ikametgâh ve çalışma izni ve %1,8'i diğer nedenlerden dolayı iş bulamadıklarını belirtmişlerdir. (s.40)

Arslan (2018) çalışmasında, işgücü piyasasında konumlanışları yetersiz düzeyde kalan Suriyeli sığınmacıların düşük ekonomik şartlar altında yaşamlarını devam ettirdikleri saptanmıştır. Emek piyasasına giriş süreçleri üzerine en önemli engelin ise Türkçe bilmemelerinden ve kültürel aidiyetlerinden dolayı sosyal dışlanmadan kaynaklanmış olduğu görülmektedir.

Suriye iç karışıklığı ve göç hareketlerinden önce Suriye'de ikamet eden sığınmacıların mesleki konumlanışlarda göç sonrası büyük oranda değişim yaşanmış olduğu ve bunun da tabakalaşmanın yeniden üretimi olarak göze çarptığını söylemek mümkündür.

Olası sebeplerden dolayı düşük ekonomik gelire sahip olan Suriyeli sığınmacıların aynı zamanda sadece %1,4'ü sigortalı çalışırken %98,6'sı sigortasız çalışmakta olduğundan bahsedilmiştir. Çalışma hayatında yaşanan dil sorunu, ayrımcılık gibi engellerin yanı sıra, mevcut yasal süreçlerinde de bir istihdam alanı ve imkân oluşturmadığı görülmektedir. Sığınmacıların sosyal güvencesi olmayan işlerde çalışması veya çalıştırılması, göç politikaları içerisinde ele alınması gereken önemli sorun teşkil etmektedir.

Genel bağlamda bu çalışmada, Adıyaman İli örneği Suriyeli sığınmacıların emek piyasasında ve sosyo- ekonomik alanda mevcut engellerin ve sorunların araştırılmasında, 2018 verilerine göre 29.198 sığınmacının ikamet etmesinden dolayı örneklemin daha geniş tutulması gerekliliğinin de söylenmesi mümkündür.

Başka bir yüksek lisans çalışması olarak Kuzucu (2018), “Türkiye’ye Gelen Suriyelilerin Ekonomiye Etkisi: Gaziantep Örneği” literatürde yer almaktadır. Suriye sınırına yakın bulunan bir kent olan Gaziantep’te 2018 verilerince 341.649 Suriyeli sığınmacı yaşamaktadır. Çalışmaya göre, en fazla Suriyeli nüfusu barındıran şehirlerden biri olarak Gaziantep’te Suriyelilerin ekonomiye olan etkisinin hem olumlu hem olumsuz olduğu görülmektedir. “Sınır kenti olarak Hatay ekonomisindeki sınır ticareti, kayıt dışı ekonomi, taşımacılık ve turizm ekonomisi olumsuz etkilenmiştir”(-Döner, 2016, s. 89). Sınır kenti olarak Gaziantep de büyük ölçüde sınır ticaretinden olumsuz biçimde etkilenmiştir.

Olumsuz etkisinin yanı sıra olumlu etkisi ise, Gaziantep içerisinde açılan şirket sayısının 2013’te 489’dan 2017’de 1.202’ye yükseldiği görülmektedir. Kentin ekonomisini etkileyen bu durum göç hareketliliğinin olumlu sonuçlarından biri olarak yansımaktadır. Fakat aynı zamanda çoğunluğu yerinden edilmiş, ekonomik sermayesi bulunmayan Suriyeli sığınmacıların, savaşın uzamasıyla beraber yerleştikleri ülkede hayat kurmaları amacıyla kendilerini emek piyasasına dahil etme mücadelesi vermektedirler. Suriyeli sığınmacıların dezavantajlı konumu, onları yasal süreçlerin uzun sürmesinden ve geçici konumda yer almalarından dolayı çalışma izni elde edememiş geçici koruma statüsündeki bireylere kayıt dışı, güvencesiz ve çoğunlukla alt sınıf işlerde istihdam sağlandığı söylenebilmektedir.

Vasıfsız olan sığınmacıların çoğunlukla enformel sektörlerde istihdam edildiğine yer verilmiştir. Çalışılan sektörler, kâğıt toplayıcılığından, katı atık işçiliğine, simit satıcılığından buna benzer birçok iş kollarında yer aldığı söylenmiştir. Suriyelilerin çalıştıkları işlerin çoğunlukla talepkâr olmadığı işler olmasından dolayı yerel halkın, “Suriyeliler işimizi elimizden alıyor” veya “Suriyeliler geldikten sonra işsizlik arttı” söylemlerinin

işsizlik oranındaki değişimin 0,6 oranında olması bakımından algıların doğruluk payının bulunmadığı ifade edilmiştir. Son olarak, Gaziantep’te 2017’de yürürlüğe giren “Gaziantep Kayıt Dışı ile Mücadele Ediyor” projesinin, kayıt dışılığı önlemeyi amaçlayarak işsiz ve kayıt dışı çalışanlara yönelik meslek kurslarının ve girişimcilik eğitimi ile iş kurma ve istihdam edilme olanakları sunmayı amaçlayan bir projenin oluşumundan bahsedilmiştir. Çoğunlukla kayıt dışı ve enformel biçimde sağlanan istihdam durumu, başka bir sınır kenti olan Şanlıurfa’da da kendini göstermiştir. Yardımcı (2018), “Çalışma Hayatı Uluslararası Düzensiz Göçle Karşılaştığında: Şanlıurfa İlindeki Suriyeli Göçmenlerin Durumu” yüksek lisans çalışmasında mecburiyet ve hayat pahalılığı ekseninde yer alan kayıt dışı çalışma durumu, özellikle nüfusunda Suriyeli sığınmacı diğer illere göre yüksek olan illerde, emek sömürsü, düşük ücretlendirme, kültürel farklılık, iletişim sorunları ve yerli çalışanların olumsuz tutumları gibi engellerden dolayı kendini göstermektedir. İş bulma ve çalışma yeri seçimi genellikle akrabalık bağlarının, kültürel yakınlıklarının ve mesleğin devamlılığı esas alınarak yapılmakta olduğundan bahsedilmiştir. Sığınmacıların emek piyasalarındaki konumlanışı çoğunlukla kayıt dışı ve sosyal güvencesiz olma durumundan dolayı, işveren kişinin çıkar ilişkisine dayalı olmakta olduğu görülmektedir. Çalışmada değinildiği gibi ekonomik gelir elde etme mecburiyetleri sebebiyle, düşük ücretli çalışma, yerli işçilerin çalışmayı kabul etmediği işlerin yapılabilmesi için aranan işgücü, yabancı dil bilgilerinden dolayı müşteri çekme kabiliyetleri gibi sebeplerden dolayı sığınmacılar emek piyasasında sömürü unsuru olmaktadır.

Suriyeli sığınmacıların emek piyasasında konumlanışlarının başka bir örneği olarak Özkarslı (2014), “Suriye’den Türkiye’ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı: Mardin Örneği” yüksek lisans çalışmasında yer verilen AFAD tarafından hazırlanan araştırma sonuçlarına göre; sığınmacıların savaştan kaçıp gelmelerinin yanı sıra, büyük çoğunlukla Türkiye’ye çalışmak amaçlı geldikleri bilgisine ulaşılmıştır. Suriyeli sığınmacıların Türkiye işgücü piyasasına katılmayı isteyip istemedikleri sorusu ele alındığında, Suriyeli sığınmacıların, “Türkiye’de bir iş aradılar mı” şeklindeki soruya barınma merkezi dışında yaşayan kadın ve erkeklerin yüzde 77’si Türkiye’de bir iş aradıklarını ifade etmiş olduğu bilgisine yer

verilmiştir. Suriyeli sığınmacıların Türkiye’de istihdama katılma süreçleri ise, ilk olarak, devamlı çalıştıkları bir işlerinin olup olmadığı sorusuna, erkeklerin yüzde 64’ü, kadınların ise yüzde 83’ü hayır cevabını vermiş olduğu görülmektedir. Kadın istihdamının erkeklere oranla daha az olması ise, toplumsal cinsiyet eşitsizliği görünümünün istihdam alanında da görünürlüğünü tekrar göstermiştir.

Devamlı çalışabildikleri bir işlerinin olması sigortalı çalışmayı, sosyal korumayı, modern çalışma koşullarını, örgütlü çalışmayı ifade etmektedir. Devamlı olarak çalıştıkları bir işlerinin olmadığını söylemeleri, enformel istihdamın Suriyeliler arasında yaygın olduğunun bir göstergesidir. (s.40) Öte yandan en son çalıştığınız işlerde ne kadar süre ile çalıştınız sorusuna sığınmacıların verdiği yanıtlar, erkeklerin yüzde 53’ü, kadınların yüzde 47’si 0-3 ay şeklinde olduğu görülmektedir. Buradan hareketle Suriyelilerin genelde kısa süreli işlerde çalıştıkları, dil sorunu, sosyal ayrımcılık, düşük ücrete tabi tutulma sebebiyle ayrıldıklarını söylemek mümkündür. Son olarak Mardin’de sığınmacıların, erkeklerin yüzde 48’inin inşaat sektöründe, kadınların ise yüzde 41’inin ev temizliği işlerinde geçici işçi olarak yer almış olduğu ifade edilmiştir.

Başka bir örnek ise Uludağ (2016), “Suriyeli Mültecilerin Zorunlu Göç Deneyimleri: Ankara Örneği” nitel araştırma yöntemi çalışmasının sahası Ankara’da Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadıkları Altındağ İlçesi Önder Mahallesi’nde gerçekleştirilen çalışmadır. Çalışma kapsamında mahallede yaşayan dokuz kadın altı erkek toplam on beş Suriyeli sığınmacı ile niteliksel veri üretilmiştir. Türkiye’nin başkenti olmakla beraber Suriyeli sığınmacı barındıran nüfusu bakımından değinilmesi önem arz etmektedir. Ankara örneği çalışmanın araştırma sahası, Ankara’da Suriyeli sığınmacıların en yoğun olarak yaşadığı Altındağ ilçesinin Önder Mahallesi seçilmiştir. İlçede yaklaşık 30 bin Suriyeli yaşadığı belirtilerek, bu çalışmanın nitel araştırma örnekleminin 15 katılımcı ile sınırlı tutulduğu görülmektedir. Mahallenin büyük çoğunluğunun etnik kökeni ve aidiyeti bakımından Suriyeli olması, dışa kapalı bir görünüm sergileyerek, kendi aralarında biz duygusunu korumaları, gündelik hayatın fenomenlerine yansıtılmış bulunmaktadır.

Çalışmada belirtilen katılımcıların ifadelerinin büyük çoğunluğu savaş sebebiyle olmasından dolayı güvensiz hissettikleri ve korku yaşadıkları için göç ettiklerini belirtmişlerdir. Zorunlu göç kararı olarak belirtilen çalışmada korku, politik baskı, ekonomik nedenler, ailenin parçalanmasını engellemek gibi sebeplerle “gitmeye mecburduk” ifadeleri yer almıştır. Suriyeli göç hareketinin Ankara’ya gerçekleştirilmiş olmasının diğer sebebi ise sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı diğer illere göre sosyal dışlanmanın Ankara’da görünümünün az olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. (s.94)

Suriyeli sığınmacıların emek piyasalarına dahil olma süreçleri ise, sınır kentlerinde olduğu gibi Türkiye’de sığınmacı olmalarından kaynaklı sahip olmadıkları haklarla ilgili olarak katılımcıların göç ile kaybettikleri ekonomik imkânlarının burada yeniden kurulmasının da oldukça zor görüldüğü, katılımcıların fiilen çalışma izni alamamaları sebebiyle kayıt dışı, geçici, güvencesiz ve düşük gelir getiren işlerde çalışmak zorunda kaldıkları ya da hiç çalışmadıkları belirtilmiştir. Suriyeli göçmenlerin istihdam alanında enformel ve nitelsiz işgücü olmaları, daha az ücret almaları, ücretlerinin geç ödenmesi veya hiç ödenmemesi, daha uzun saatler çalışmaları, fiziksel ve sözlü taciz ile karşılaşmaları gibi zorluklar yaşadıkları ifade edilmiştir. (s.105) Aynı zamanda iş bulamamalarından dolayı, “her işi yapmaya mecbur oldukları” veya “şikayetçi olmaktan korkmaları” gibi durumların da güvencesiz çalışma halinin devamlılığı olarak sonuçlanabilmekte olduğunu, bu sebepten dolayı işsiz kalma durumlarında, bireylerin dezavantajlılık halinin devam edeceğini ve sığınmacıların göç sonrası toplumsal hayatta anomi yaşamalarına sebebiyet vereceğini söylemek mümkündür.

Eğitim seviyesi ve mesleki statüsü yüksek olan Suriyelilerin göç sonrası işsiz kalmış olmaları, tabakalaşmanın yeniden üretimi olarak tanımlanabilmektedir. Örneğin, başka bir çalışmada katılımcılardan “Suriye’de üniversite öğrencisi iken göç sonrası Türkiye’de marangoz çıraklığı yaptığının, başka bir örnekte ise Suriye’de doktorluk yapan katılımcının göç sonrası işsiz kaldığı ifade edilmiştir” (Uludağ, 2016, s.105). Sığınmacıların dil bilmemeleri, ayrımcılığa uğramaları, düşük ücretle çalışmaları ve çalışma izni alamamaları emek piyasasında etkisiz hal almalarına sebep olmuştur.

Mesleki statünün tabakalaşma sisteminin biçimlenmesine etkisi Uludağ (2016) çalışmasında görüldüğü gibi, göç ile yeni topluma entegre olmaya çalışan sığınmacıların önceki toplumlarındaki sınıfsal konumlanışlarını mevcut toplum içerisinde elde edemedikleri ve bu sebeple tabakalaşmanın yeniden biçimlenmesini oluşturduklarını söyleyebilmek mümkündür.

İstanbul'daki sığınmacıların emek piyasasına katılım durumu ise diğer illerde mevcut durumlara benzer bir hal almıştır. İşgücü piyasasında bulunamama durumu, sığınmacıların çoğunlukla dil bilmemeleri, ayrımcılığa uğramaları, düşük ücretle çalışmaları ve çalışma izni alamamalarından kaynaklanmaktadır. Ataş (2017), "Suriyeli Sığınmacıların İş Kurma Süreci Laleli-Beyazıt Çevresi" çalışmasında Suriyelilerin Ankara'daki Önder Mahallesi'ndeki olduğu gibi göçmen ilişkiler ağı sebebiyle bir arada yaşamaları durumu, İstanbul'da Laleli-Beyazıt semtinde görünüm sergilemekte olduğunu ifade etmiştir. "Göçmen ilişkiler ağı, geldikleri ülke ile yeni yerleştikleri ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmenler ve göçmen olmayan kişiler arasında ortak köken, soydaşlık ve dostluk bağlarından oluşan kişiler arası bağlantılardır" (Abadan-Unat, 2002, s. 18). Sığınmacıların göçmen ilişkiler ağı biçiminde birbirlerine yakın veya iç içe yaşam sürdürmeleri Bourdieu'nun *habitusun yeniden inşası* olarak tanımlanabilmektedir. Laleli ve Beyazıt bölgesinde bulunan Suriyelilere ait işyerlerinin çoğunluklu olması, kullanılan dilin çoğunlukla Arapça olması ve gündelik hayatın pratikleri bakımından kendi aidiyetlerine bağlı özellikler gösterdiklerini söylemek mümkündür.

Kayıt dışı ekonominin hâkim olduğu Laleli ve Beyazıt'ta daha çok göçmenlerin ve alt kültür bireylerin hâkim olması sebebiyle iş piyasasında dışarıya kapalı bir durum söz konusudur. Bir yabancıнын kayıtlı bir işyeri açabilmesi için Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarından farklı olarak pasaportu olması yeterlidir. Yabancılar için mevzuat böyle iken geçici koruma statüsünde olan Suriyeliler için Türkiye'de 6 ay ikamet etmiş olma şartı da aranmaktadır. Pasaportu olmayanların ise işyeri açması çok zor olduğundan ve emek piyasasında Suriyeli olduklarından dolayı dışlanmaya ve damgalanmaya uğradıkları için Laleli ve Beyazıt gibi etnik köken bakımından farklılıkları içerisinde bulunduran, çokkültürlülüğün hâkim olduğu il-

çelerde kayıt dışı ekonomik faaliyetlerde bulunabilmektedirler. Ekonomik faaliyetler kapsamında işyeri açma durumu yine benzerlik gösterdikleri toplumsal sermayeye bağlı ilişkiler ağı ile temin edilmektedir. Suriyelilere ait işyerlerinde de genellikle Suriyeli işçiler çalışmaktadır.

Göçmenlerin iş bulabilme ve yaşamlarını idame ettirebilme amacıyla sınır bölgesine yakın kentler dışında, bir metropol özelliği gösteren ve bu sebeple iş piyasasında daha fazla imkânı içinde barındıran İstanbul'a Suriyeliler tarafından yoğun göç dalgası yaşanmıştır. Fakat diğer illerde olduğu gibi çalışma izni olmayan sığınmacıların İstanbul'da da kayıt dışı çalışma durumlarının var olduğunu söylemek mümkündür. 2017 Ocak ayında Marmara Belediyeler Birliği tarafından hazırlanan "Kopuştan Uyuma Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği" araştırmasına göre Suriyelilerin nitelik gerektirmeyen işlerde -çoğunlukla da kayıt dışı ve düşük ücretli olarak- çalıştıkları, bazılarının ise kendi ufak işletmelerini açtıkları bilgisi verilmektedir. Suriyelilerin öncelikli olarak çalıştıkları alanlar; tekstil, inşaat, imalat, geri dönüşüm (kâğıt toplama), berberlik ve Suriyelilere öğretmenliktir. İBB'den alınan bilgiye göre ilçe belediyelerine yönlendirilen başvurular genellikle izinsiz olarak açılan dükkânların sağlığa uygun olmaması ve ruhsatsız olarak dükkân açılması ile ilgili şikâyetlerden oluşmaktadır. (s.83)

2.2. Suriyeli Sığınmacıları Türk Emek Piyasasındaki Konumlanışları Hakkında Değerlendirmeler

2011'den bu yana ülkelerinde yaşadıkları iç karışıklık, savaş ve ekonomik sebeplerden dolayı ülke sınırlarını terk etme zorunluluğu içinde bırakılan Suriyeliler, Türkiye'ye yasal ve yasadışı yollarla göç etme eyleminde bulunmuşlardır. Açık kapı politikası gereğince misafirlik konumu ile ülke sınırlarına dahil olan Suriyelilerin, savaşın bitmemesi ve olumsuzlukların devam etmesi sebebiyle, misafirlikten geçici koruma statüsü altında hukukun geçici vatandaşlık konumu içerisinde yer aldıkları bilinmektedir.

Bu sebepten dolayı yaşamlarını Türkiye'de devam ettirmeye çalışan Suriyeliler, ekonomik alanda sosyal yardımlarının yetersiz olmasından dolayı emek piyasasında yer edinmeye çalışmaktadırlar. "Sığınmacıların dil ve mesleki niteliklerdeki adaptasyon ve sosyal uyum sağlama süreç-

lerinde yaşadıkları engellerden dolayı işsizliğin yüksek olduğu ve sosyal çevresinden ayrı kalmış olan bu sığınmacı kitlesinin yaşamını devam ettirebilmesi için devlet ve STK'lar tarafından verilecek sosyal yardımlara ve yeni bir sosyal çevreye ihtiyacı oldukları görülmektedir” (Arslan ve Yıldız, 2019, s. 254).

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu tarafından 2018 yılında çıkartılan “Göç ve Uyum Raporu” na göre, Suriyeli sığınmacıların yüzde 52’si 18-65 yaş aralığında bulunmakta, bir diğer ifadeyle çalışma çağındaki nüfusa dahil olmaktadır. Bu nüfusun yüzde 53’ünü erkekler, yüzde 47’sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Gelen sığınmacıların eğitim durumları büyük oranda diploma yoluyla değil, kişinin beyanı ile tespit edilebilmektedir. Gelenlerin büyük bir çoğunluğunu ise ya ilkökul mezunları yahut hiç okula gitmemiş olanlar oluşturmaktadır. Bu kitle çalışma bakımından vasıfsız konuma tekabül etmektedir. (s.78)

Göç ve Uyum Raporu’na göre, 2016 yılı yönetmeliği öncesi geçici koruma statüsünde olan Suriyeli sığınmacıların çalışma izinlerinin olmasının yarattığı birtakım problemler bulunmaktaydı. Bunlar, kayıt dışı istihdamın artması; haksız rekabet nedeniyle kurallara uyan işverenlerin cezalandırılması, Türk vatandaşlarının istihdamda dezavantajlı hale gelmesi, çocuk işçiliğinin arttığı yönünde uluslararası hassasiyetin artması, nitelikli Suriyeli işgücünün yeteneklerinden yararlanılamaması, açık işlerde işgücü potansiyelinden yararlanılamaması, sosyal yardımların ekonomimize maliyetinin artması olarak sıralanabilmektedir. Adı geçen yönetmelik uyarınca geçici koruma statüsünde olanların çalışma izinleri şu şekilde düzenlenmektedir:

“Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile ülkemizde geçici koruma sağlanan Suriyelilere çalışma iznine başvurma imkânı tanınmaktadır. Başvurular mevsimlik tarım ve hayvancılık işlerinde doğrudan valiliklere, diğer tüm işlerde ise, e-Devlet Kapısı üzerinden, yabancıyı çalıştıracak işveren tarafından doğrudan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığına yapılmaktadır. Geçici koruma sağlananlar, geçici koruma kayıt tarihinden altı ay sonra çalışma izni almak için Bakanlığa başvuruda bulunabileceklerdir. Kendi adı ve hesabına çalışmak isteyenler başvurularını bizzat yapabilecekler; başkasının yanında çalışmak isteyenler için ise işveren aracılığıyla çalışma iznine başvurmak mümkün olacaktır. Münhasıran Türk vatandaşlarının

çalışmasına özgülenmiş alanlarda yapılan çalışma izni başvuruları kabul edilmemektedir” (s. 79).

Çalışma izinlerinde sığınmacılar için önemli ölçüde yapılan bu değişiklik, sığınmacıların işgücüne katılımını büyük ölçüde arttırmış olsa da çalışma izni dışında dil sorunu, sosyal dışlanma ve mesleki eğitimden yoksun olmaları, emek piyasasına dahil olmalarını etkileyen süregelen engeller olarak rol oynamaktadır. Bununla birlikte Suriyelilerin kalıcılık-geçicilik muğlaklığı sebebiyle vatandaş durumunda olmamaları, kayıt dışı işgücü mevcut durumunu devam ettirmektedir.

Sosyoloji Derneğinin 2018 yılında yaptığı “Ankara’daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri” çalışmasında Suriyelilerin çalışma alanları incelenmiştir. Çalışmaya göre Suriyelilerin çalışma alanları ile yaşam alanları arasında bütünleşik ilişki söz konusudur. Suriyeli sığınmacıların Ankara özelinde Altındağ ilçesinde yoğun bir şekilde yaşamalarının nedeni, bölgedeki iş olanaklarının fazla olmasından kaynaklanmaktadır. Suriyelilerin sınıf pratikleri sosyal yaşam alanlarının iç içe geçmiş olduğu bölgelerde görülmektedir. Çalışma alanlarında yer edinebilme durumuna etki eden en önemli etken ise akrabalık ilişkileridir.

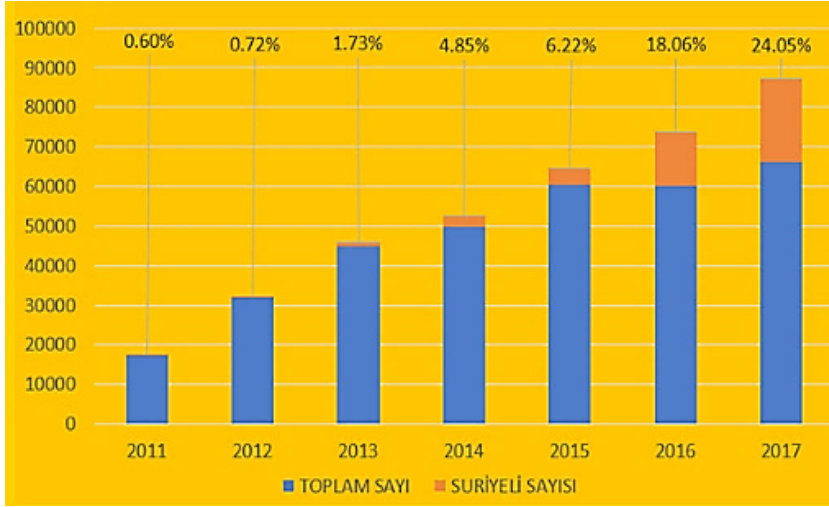
“Hemşerilik ve akrabalık ilişkileri, yabancıların yeni geldikleri yerlerde hem eski gündelik alışkanlıklarını devam ettirmeleri hem de kendilerini güvende hissetmeleri için önemli ilişkilerdir. Ayrıca bu ilişkiler, bölge hakkındaki tecrübe aktarımı sayesinde yeni gelenlerin iş piyasasına erişimleri, ev kiralamaları ve yardımlar hakkındaki bilgi edinmeleri gibi temel ihtiyaçların karşılanmasında işlevsel öneme sahip imkânları elde etmede kolaylıklar oluşturmaktadır” (s. 41).

Suriyeli işgücünün istihdam pratikleri üzerine, düşük ücretle çalışmalarına değinilirken, işverenlerin ise Suriyeli çalışanlara tam olarak güvenmedikleri, Suriyelilerin düzenli işe gelmemeleri, tembel olmaları gibi genel yargının da var olduğu belirtilmiştir.

Suriyelilerin Türkiye’deki işgücü durumu 2018 verilerine göre, Türk emek piyasasında kayıtlı işgücü miktarı içerisinde, Suriyeli kayıtlı istihdamın toplam istihdama oranı 2011 yılında %0.60; 2012 yılında %0.72 ve 2013 yılında %1.73 olmuştur. 2014 yılında ise Türkiye’de kapsamlı ve çok yönlü göç yönetimi politikaların uygulanmaya başlanmasıyla bu oran

%4.85 olmuştur. Suriyelilerin emek piyasasında kayıtlı istihdamı 2015 yılında ise %6.22 oranında seyrelmiştir.

Tablo. 3: Türkiye’de Yabancılara Verilen Çalışma İzinleri



Kaynak: ÇSGB 2018. (<https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/>)

Çalışma izinleri ile yönetmelikte yapılan değişiklik sonucu Suriyelilerin Türk emek piyasasında kayıtlı istihdamın toplam sayıya oranı 2016 yılında %18,06; 2017 yılında %24,05 olduğu görülmektedir. 2017 yılında net olarak kayıtlı Suriyeli sayısı 20 bin 970 kişi olduğu görülmektedir.

Kayıtlı istihdamdaki bu denli artış, sığınmacıların ekonomik yapı-sındaki olumlu bir gelişme olduğu kadar, ülke açısından verilen yardımlar bakımından bilinçli olmayı sağlamıştır. Fakat kayıt dışı ekonomik faaliyetlerin devamlılık göstermesi sebebiyle toplam istihdam oranı, yasal açıdan görünürlüğü net olmadığı için Suriyelilerin net olarak işgücüne toplam katılımı ifade edilememektedir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından 15 Kasım 2018 tarihinde yapılan açıklamaya göre ise Türkiye’de çalışma izni verilen Suriyeli sayısının 32 bin 199 kişi olduğu açıklanmıştır.

Düşük ekonomik statüdeki Suriyeliler genellikle göç hareketliliği öncesi ülkelerindeki sosyal sınıfsal bakımdan düşük konumda yer alanlar; eğitimsiz, mesleki deneyimi bulunmayan ve işsiz bireylerden oluşmaktadır. Fakat aynı zamanda Suriyelilerin bir kısmı da Suriye’deki üst sınıf ol-

maları gereği savaşın gerçekleştiği ilk zamanlarda sermayesini alıp daha güvenli ülkelere geçen aktörlerden oluşmaktadır. Bu hareketlilik ise sığınmacıların kitlesel göçü dışında değerlendirilen bireysel göç olarak değerlendirilmektedir.

Bu sebepten ötürü Suriyelilerin çoğunluğu Türk ekonomisinden eğitim, sağlık ve ekonomik gibi çeşitli yardımlar almalarından dolayı, ülke içi ekonomik harcamaların artmasına neden olmalarının dışında, sermaye sahibi Suriyelilerin Türkiye içerisinde ekonomik faaliyetlerde ve yatırımlarda bulunmaları ülke içi ekonomiye katkı olarak düşünülebilmektedir.

Suriyeliler hakkında yapılan bir SWOT analizi örneğinde, Suriyelilerin ekonomik faaliyetlere girişimindeki güçlü ve zayıf yanları ile riskleri ve fırsatlar sunulmuştur. Analize göre Suriyelilerin emek piyasasında bulunma durumlarının zayıf yönleri; sığınmacı krizinin yüksek maliyeti, uluslararası mali desteğin yetersizliği, alt gelir grubundaki sığınmacı sayısının fazlalığı ve eğitim maliyeti olarak belirtilmiştir.

Tehditler bakımından ise makro düzeydeki tehditler; sığınmacı krizinin yüksek maliyeti, sığınmacıların genel bütçeye getirdiği yük ve işletmelerin kaçak olmasından kaynaklı vergi kaybı; mikro düzeydeki tehditler ise sınır illerindeki kira fiyatlarında artış, sınır illerinde kiralık ev bulmada zorluk, sınır illerinde hayat pahalılığı ve enflasyon artışı, kaçak küçük işletme sayısındaki artış, Suriyeli esnaf ile yerel esnaf arasında haksız rekabet olarak belirtilmiştir. Son olarak algı düzeyindeki riskler ise halkın Türk ekonomisinin Suriyelilerden dolayı zarar gördüğü algısı ve halkın Türkiye’de yoksullar varken Suriyelilere yardım yapılmasına itirazı olduğu ifade edilmiştir. (Tunç, 2015)

2.3. Suriyeli Sığınmacıların Türk İşgücü ve Ekonomik Yapıya Etkileri

Emek piyasasında çalışma izinleri dahilinde yasal olarak dahil edildikleri gibi yasal olmayan kayıt dışı işgücü konumunda yer alan Suriyelilerin 2011'den bu yana Türk emek piyasası içerisinde kısıtlı imkanlarla dahil olduğu görülmektedir.

Yıllara göre istihdam oranı (tablo 4) istatistiklerinden de anlaşıldığı gibi geçici koruma altındaki Suriyelilerin istihdam oranlarında negatif etkilerinin olmaması, genellikle yerlilerin çalışmak istemediği alanlarda çalıştıkları ve genellikle çalışma izinlerini alamamalarından dolayı kayıt dışı işgücünü temsil ettiklerinden kaynaklanmaktadır. İstihdam oranlarındaki yükselmelerin asıl sebepleri ise Suriyelilerden ziyade Türk işgücünün demografik nedenlerine bağlı olarak; çalışma yaşı aralığı (15-64) dışında bireylerin işgücüne katılım göstermesi, kadınların çalışma hayatına daha çok teşvik edilmiş olması gibi nedenlere bağlıdır.

Tablo.4: Yıllara göre Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler ile İşsizlik Oranı

| Yıllar (2010-2019) | İşsizlik Oranı (%) | Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Nüfusu (1000 Kişi) |
|-----------------------|--------------------|--|
| 2010 | 11,1 | - |
| 2011 | 9,1 | - |
| 2012 | 8,4 | 14.237 |
| 2013 | 9,0 | 224.655 |
| 2014 | 9,9 | 1.519.286 |
| 2015 | 10,3 | 2.503.549 |
| 2016 | 10,9 | 2.834.441 |
| 2017 | 10,9 | 3.426.786 |
| 2018 | 11,0 | 3.623.192 |
| 2019 | 14,7 | 3.605.615 |

Kaynak: TÜİK ve GİGM istatistiklerinden elde edilmiştir. (<http://tuik.gov.tr> / www.goc.gov.tr)

Sığınmacıların emek piyasasında işsizlik oranı üzerinde Türkiye geneli etkilerinin olmadığı ya da çok az bir oranda etkilerinin olduğu Akgündüz vd., yaptıkları araştırmada şöyle belirtilmiştir: “Suriyeli sığınmacıların

yerel istihdama etkileri bulunmadığı, bununla birlikte, bölgesel seviyede bazı kesimlerin (eğitim ve vasıf seviyesi düşük gruplar) sınırlı bir ölçüde negatif yönde etkilendiği ifade edilebilir” (aktaran Duruel, 2017, s. 212).

İşsizlik üzerinde az bir etkilerinden bahsedilebilen Suriyeli sığınmacılar için, genellikle işgücü içerisinde buldukları çalışma imkanları ise yerlilerin çalışmak istemediği işler olduğu görülmektedir:

“Suriyelilerin emek piyasalarında özellikle Türklerin çok da tercih etmedikleri mevsimlik sektörlerdeki vasıfsız eleman açığını kapattıkları, bu sektörlerin tam kapasite çalışma imkânına kavuştukları bizzat sektör temsilcileri tarafından ifade edilmektedir. Suriyelilerin vasıfsız işlerde istihdam edilmesiyle birlikte söz konusu sektörlerdeki yerel halkın bir kısmının bir üst statüdeki daha yüksek ücretli işlerde istihdamına imkân sağladıkları da unutulmamalıdır” (Koyuncu, 2016, s.110).

Suriye’de meydana gelen olaylar neticesinde BM Mülteci Yüksek Komiserliği tarafından “dünyanın en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkesi”, UNICEF’in de “dünyanın en fazla sığınmacı çocuğa ev sahipliği yapan ülkesi” olarak ilan edilen Türkiye, kendi halkı için Suriyelilere yapılan harcamalar sebebiyle ekonominin olumsuz etkilendiği yönünde algının yaratılmış olduğu görülmüştür. Ekonomik alanda henüz gelenler ile yerliler arasında genel anlamda uyumsuzluğun ve yabancılaştırmanın hâkim olduğu görülmüş olması, göçmenlerin içinden çıktıkları toplumun ekonomik faaliyetleri ile göç ettikleri toplumdaki ekonomik faaliyetler arasında farklılaşmalardan da kaynaklanmakta olduğu söylenebilir. İşgücüne çoğunlukla kayıt dışı istihdamı göstermiş olan Suriyelilere ekonomik açıdan yapılan eğitim, sağlık, barınma gibi insani yardımlardan dolayı Türk ekonomisi açısından toplum içerisinde *maddi külfet* olarak algılanmış olduğu görülse de ülkelerinden ayrılmış göçe zorlanan bireylerin göç ettikleri coğrafyada her bakımdan tutunabilmek ve yaşamlarını devam ettirebilmek için ekonomik faaliyetlere girmeleri ve aynı zamanda tüketici olmalarından kaynaklanarak, özellikle Suriyelilerin çoğunluklu olarak yaşadıkları illerde ekonomiyi canlandırdıkları düşünülmelidir.

Bu sebepten ötürü ileriki ve özellikle sığınmacıların çoğunluklu oldukları illerde ekonomik canlanmanın Suriyeli sığınmacıların ekonomik faaliyetlerinden sağlanabileceğini ifade etmektedir. Bununla ilgili Sağıroğlu şöyle demektedir:

“Ekonomik göçle zorunlu göçün en önemli farkı, evlerini terk etmek zorunda kalan mültecilerin ellerinden gelen her şeyi taşımaya çalıştıklarıdır. Çoğu zaman, değerli eşyalarını nakit haline getirmeye çalışırlar. Ülkeye sığınan üç milyon Suriyelinin yasal ve yasa dışı yollarla Türkiye’ye 3 milyar dolar sermaye taşıdıkları tahmin edilmektedir. Türk bankalarında şu an 1,2 milyon TL’lik Suriyelilerin mevduatı bulunmaktadır” (aktaran Duruel, 2017, s. 218).

3.Suriye Krizinin Oluşum Sürecindeki Ekonomik Etkiler

Suriye krizi genel anlamda baskıcı, otoriter rejim olan Baasçı yönetim anlayışına yapılan, arka planında Orta Doğu’da yaşanmış olan Arap Baharı hareketinden kaynaklanan, yönetime başkaldırı ve direnişler sebebiyle Baasçı hükümetin halkına karşı iç savaş olarak tanımlanabilmektedir. Temelleri Arap Baharı ayaklanmalarına dayanan bir grup rejim karşıtlarının demokratik talepler ve reformcu istekler doğrultusunda, halkın oyu ile gelmiş olan otoriteyi elinde bulunduran Beşşar Esed’in ülke içinde baskıcı tutumuna karşı direnişleri sonucu Esed’in kendi halkında ayrıştırıcı politika uygulaması sonucu, Suriye’de rejim yanlıları ile rejim karşıtlarının kanlı çatışmalar yaşadığı bir krize dönüşmüştür. (Altundeğer ve Yılmaz, 2016)

“Arap Uyanışı, yarım asrı geçkin otoriter yönetimlerin baskısına maruz kalan toplumların uyanışıdır. Arap dünyasında bununla birlikte değişimin önündeki engelleri kırmaya çalışan bir halk oluşmuştur” (Özdemir, 2015, s. 12).

17 Aralık 2010’da Tunus’ta 26 yaşındaki üniversite mezunu seyyar satıcı olan Muhammed Bouzzazi’nin arabasına el konulunca kendisini yakmasıyla başlayan Arap Baharı süreci görünüşte ekonomik yetersizlik, özgürlüklerin kısıtlanması sonucu Orta Doğu coğrafyasına yayılmış, demokratikleşmeyi ifade eden bir sosyal hareket biçimidir. Aralık 2010’da Tunus’ta başlayan ve kısa zamanda Arap dünyasına yayılan yenilikçi halk hareketleri, Tunus, Mısır, Libya ve Yemen’de mevcut hükümetleri değiştirmiş ve nitekim 2011 Mart ayında da Suriye’ye sıçramıştır. (Altundeğer ve Yılmaz, 2016)

Suriye’de kökten değişmeyi, demokratikleşmeyi amaçlayan yönetim alanında ortaya çıkan siyasi kriz, tarihsel açıdan 1970 ve 1986 ekonomik krizinden farklı olarak rejime yönelik hareketler sonucunda ekonomik anlamda yaşanan kriz ile kendini göstermiştir. Arap Baharı’ndan bir

yıl sonrasında kendini göstermeye başlayan Suriye krizi öncesi ekonomik anlamda, küresel durgunluktan 2010 yılı sonlarına kadar etkilenmiştir. Ekonomi alanında işsizliğin artışı, tüketim ürünlerinin fiyatlarındaki artış, yoksul ile zengin arasındaki ekonomik farklılıkların artması, siyasi iç karışıklık ile daha da görünür hale gelmiştir. (Arslantaş, 2013)

İç savaş ve ekonomik kriz sonucu Suriyelilerin göç etme eyleminde bulunmaları ve özellikle Türkiye'ye göç hareketlerinde bulunmalarının altında yatan sebepler en başta demokratik ve güvenilir yönetim ile ekonomik yeterliliklerin Türkiye'de mevcut olmasıdır.

Suriyelilerin ülkelerinde yaşadıkları iç karışıklıkların temelinde yoksulluğun, bağınazlığın ve cehaletin yer edinmiş olması dışında, Esed'in uygulamış olduğu baskıcı politikaya karşın Türkiye'nin açık kapı politikası izleyerek, geçmişten beri sığınılacak yuva izlenimini vermiş olması, insan hareketliliğinin kitlesel ve geniş çapta olmasına sebep oluşturmuştur. Aynı zamanda Türkiye'nin de geniş çaptaki göç hareketini içine alacak düzeyde gelişmişliğinin olması, tarihsel arka planda ortak geçmişe sahip olunması ve göç hareketliliğinin hem göçmenler hem yerliler için nispeten ciddi problemler oluşturmamış olması, Türkiye'nin uygulamış olduğu politika-nın doğruluğunun göstergesi olmuştur.

Sonuç ve Öneriler

Küresel dünyada insani hareketlilik sınırları belirsiz ve boyutları ölçülemez bir hal almıştır. Farklı toplumlardan bireylerin küresel köy haline gelmiş olan yapısal metamorfoz içerisinde birbiri ile etkileşimde olmaları bu insani hareketliliğin sınırlarının daha fazla muğlak bir hale gelmesine sebep oluşturmuştur. Günümüzde güncelliğini koruyan bir örnek olarak Suriye iç krizinden ve ekonomik bozulmalardan etkilenen Suriyelilerin Türkiye baş-ta olmak üzere farklı bölgelere göç etmeleri durumu insani hareketliliğin zorunluluk hali olarak gerçekleştiğinin örneğini oluşturmuştur.

Bu göç hareketliliğinde Türkiye, insani boyutu temelinde uygulamış olduğu açık kapı politikasının yanı sıra güvenilir olması ve birçok farklı uyruktan sığınmacıları barındırması sebebiyle göçmenler için sığınılacak yuva izlenimi yaratmıştır. Bu sebepten ötürü 2011'den bu yana Suriyeli sığınmacı sayısı gitgide artmış olmakla birlikte toplumsal görünürlüğü toplumun ekonomi, politika, din, kültür gibi alanlarında yer edinmiştir.

Bu göç dalgası süreci ile Türkiye’de göç yönetişimi alanında politikaların düzenlenmesiyle, göç hareketliliğinin yasal zemini insani boyutun önemszenmesi ile geçici konumda misafir söylemleri içine dahil edilmeye çalışılan sığınmacıların olası kalıcılık durumunda toplumsallık içerisinde konumlanmıştır.

Bir toplumsal uzam olarak ekonomik alanda yer edinme formları, sığınmacılar için yaşamlarını dahil oldukları coğrafi alanda idame ettirebilmelerinin önceliğini oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Suriyeli sığınmacıların emek piyasası içerisinde konumlanışları üzerinde literatürde yer alan nitel ve nicel çalışmaların sonuçlar ve çıkarımlar ile ortak paydada sonuç elde edilerek çözüm önerileri getirilmeye çalışılmıştır. Ekonomik alan içerisinde pay elde etmeye çalışan Suriyeli sığınmacılar, birçok engel ile karşı karşıya kalmakta olduğu görülmüştür. Bu engeller temelde sığınmacıların ülke içi durumunun geçicilik-kalıcılık yönündeki belirsizlikten kaynaklanmaktadır. Geçicilik-kalıcılık yönündeki muğlaklık, sığınmacıların kayıtlı çalışma alanının dahil olduğu yasal çerçeve içerisinde kısıtlı görünümüne sebebiyet vermiştir. Yasal çerçevede kısıtlı imkanlardan dolayı emek piyasasına dahil olamayan Suriyeli sığınmacıların, kayıt dışı istihdamda yer edindiği görülmüştür. Kayıt dışı istihdam içerisinde yer alan Suriyeli sığınmacıların güvencesiz işlerde çalıştıkları ve kayıt dışı olması sebebiyle ücretlerin düşük ya da hiç alamamaları durumlarının var olduğu görülmüştür.

Sığınmacıların emek piyasası içerisinde karşılaşmış oldukları mevcut engeller içerisinde ilk olarak dil sorunu gelmektedir. Sığınmacıların işverenler ile yaşadıkları dil sorunu sebebiyle düşük ücrette çalışmakla beraber kendilerini yeterince ifade edememelerinden dolayı işgücü piyasasında emekleri artı değer olarak dönüşmektedir. Üretilen artı değer sebebiyle düşük ücretle çalışan sığınmacıların yoksulluk durumu katlanarak artmakla beraber devlet tarafından ödenen yardımların artmasına sebep oluşturması bakımından Marksist açıdan metabolik çatlak teorisinin görünümünü sunmaktadır. Bu sebepten dolayı öncelikli olarak uygulanması gerekenlerin, sığınmacıların dil sorununun çözülmesi ile kayıt dışı istihdamın yasal zemine dayandırılarak önüne geçilmesi gerekliliği olmaktadır. Aynı zamanda kayıt dışı istihdamda yer alan alt kültür grupların yer alması göçmenler

ile istihdamlarının göçmenlerin daha az ücret ödenerek yer alıyor olması sebebiyle yerlilerin kayıt dışı istihdamını sekteye uğrattığı da görülmüştür. Bu nedenle kayıt dışı istihdamın hem yerliler hem de göçmenler açısından yasal çerçeveye dayandırılması gerekmektedir.

Göçmenlerin istihdamına engel oluşturan, büyük ölçüde etkileyen başka bir sorunsal ise sosyal dışlanmaya ve ayrımcılığa maruz kalmalarıdır. Dışlanma, sığınmacıların etnik kimlikleri, dilleri, kültürleri, fiziksel görünüşleri ve nispeten de olsa dini kimliklerinden kaynaklanmakta olduğu görülmüştür. Sığınmacıların sosyal hayatta ve işgücü piyasasında yaşamakta oldukları dışlanma veya damgalanmaya maruz kalmalarının asıl sebebi; göç hareketliliğinin kitlesel ve büyük ölçüde olması nedeniyle toplumsal hayata uyum sağlayabilecekleri konusunda politikaların çok boyutlu işleyememiş olmasından kaynaklanmaktadır. Geçicilik-kalıcılık muğlaklığı içerisinde savruk bir hayat yaşayan sığınmacılar için var olan koşulların göz önünde bulundurulduğu toplumsal alanların tümünü kapsayan uyum mekanizmalarının gerçekleştirilmesi gereklidir.

Sığınmacıların emek piyasasında karşılaştıkları önem arz eden bir diğer sorunsal ise, Suriye’de mevcut eğitim ve çalışma yetkinliklerine Türkiye’de karşılık bulamamaları sebebiyle mesleki eğitimden yoksun olmaları ve nitelsiz işlerde çalışma zorunluluğunda kalmış olmalarıdır. Bu durum hem ülke içi nitelikli çalışan yetişmesine hem de sığınmacılar için var olan mesleklerini yerine getirememeleri sebebiyle çift yönlü sorunların oluşmasına sebep olmuştur.

Bu karşılıklı problem için uygun olabilecek çözümün ise kamu kurum ve kuruluşların özellikle halk eğitim merkezleri içerisinde yasal zemine bağlı kalarak göçmenlerin göç ettikleri ülkeye gelmeden önce aldıkları eğitim ve çalışma tecrübelerinin bilgisine ulaşarak, mevcut iş tecrübelerine yönelik eğitim ve sınavların uygulanmakla mümkün olabileceğini söylemek mümkündür. Dil ve meslek edinme kurslarının açılması ile Suriyeli sığınmacıların mevcut durumlarındaki aksaklıkların giderilmesi sağlanabilmektedir. Son olarak sığınmacıların kayıtlı çalışmasının önündeki engellerin kaldırılmış olması sonucunda emek piyasasında söz konusu çoğu problemin çözüme kavuşabileceğini söylemek mümkündür.

Kaynakça

Abadan Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Adıgüzel, Y. (2019). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2017). *Türkiye'deki Suriyeli-lerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*. Ankara.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2017). Çalışma Hayatı İstatistikleri: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/3372/yabanciizin2017.pdf> adresinden alındı Erişim Tarihi: 03.05.2019

Alabbas, M. (2018). *Suriyeli Göçmenlerin İş Gücü Piyasasına Yönelik Algılarının Analizi: Gaziantep Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Alpman, P., & Yarcı, S. (2017). "Göçmenler Konuşabilir mi?": Göçmenlik Koşulları Altında Kurulan Sığınmacı Kimliğini Haritalamak. I. Uluslararası Göç ve Mülteci Kongresi (s. 457-466). Düzce: Düzce Üniversitesi.

Altundeğer, N., & Yılmaz, E. (2016). *İç Savaşta Bölgesel İstikrarsızlığa: Suriye Krizinin Türkiye'ye Faturası*. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 289-301.

Anadolu Ajansı. (2017). "Geçici barınma merkezleri 'evleri' oldu". <https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/gecici-barinma-merkezleri-evleri-oldu/0> adresinden alındı Erişim Tarihi: 20.04.2019

Aracı, D. T. (2018). *Evaluating the Impact of Syrian Refugees on Turkey's Labor Market: A Synthetic Control Approach*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, H. (2018). *Suriyeli Mültecilerin İş Bulma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar (Adıyaman Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, İ., Bozgeyik, Y., & Alancıoğlu, E. (2016). *Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği*. İlahi-

yat Akademi Dergisi , 129-147.

Arslan, N., & Yıldız, K. (2019). *Türkiye’de Uluslararası Göç ve Sosyo-Ekonomik Yardımlar: İnançlar ve Gerçekler*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 241-258.

Arslantaş, Ş. (2013). *The Political Analysis of The Syrian Crisis and The Zero-Problem Policy with Syria*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ataş, Ö. (2017). *Suriyeli Sığınmacıların İş Kurma Süreci Laleli-Beyazıt Çevresi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydeniz, Y. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Toplumsal Uzamında Zorunlu Göç Nedeni ile Sınıf Habitusunun Aşınması: Muğla-Ortaca Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Muğla: Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aydın, K. (2014). *Yapısal İşlevselci Teori ve Toplumsal Tabakalaşma*. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 213-239.

Bakioğlu, A., Artar, F., & İzmir, H. (2018). *Ankara’daki Suriyelilerin Mültecilik Deneyimleri*. Ankara: Sosyoloji Derneği Yayınları.

Benach, J., & Muntaner, C. (2007). Precarious Employment and Health: Developing a Research Agenda. *Epidemiol Community Health*, 276-277.

BM Mülteci Örgütü. (2019). “Mülteciler Yüksek Komiseri Suriye Ziyaretinde İnsani İhtiyaçları Değerlendirdi”. <https://www.unhcr.org/tr/> adresinden alındı Erişim Tarihi: 20.04.2019

Castles, S., & Miller, M. (2008). *Göçler Çağı*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi.

Çağlayan, S. (2006). *Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi*. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 67-91.

Çiftçi, M. (2019). *Suriyeli Sığınmacıların Yerleşim Yeri Seçiminde İl İstihdam Olanaklarına ve Öncül Sığınmacılara Duyarlılık Mukayesesi*. Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi, 122-141.

Çoban, B. (2018). *Türkiye’de İşsizlik Profili Bağlamında Suriyeli Gençlerin İstanbul İşgücü Piyasasına Katılım Sorunları*. Çalışma ve Toplum Dergisi, 193-216.

Dağdeviren, G. (2018). *Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyon Süreci ve Sorunları: Elazığ Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Deniz, D. (2017). *Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Girişimcilerin Oluşum Süreci ve Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Deutsche Welle International Broadcaster. (2019). “*AB geçen yıl Türkiye’den 7 bin Suriyeli mülteciyi aldı*”. <https://www.dw.com/tr/ab-gecen-yil-turkiyeden-7-bin-suriyeli-multeciyi-aldi/a-47763913> adresinden alındı Erişim Tarihi: 12.05.2019

Döner, H. (2016). *Suriyeli Göçmenlerle Yaşanan Sorunlar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma: Hatay İli Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Dromgold, M. (2015). *A Culture of Managing Difference : The Field of Migration Management and Syrian Movers to Turkey*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Duruel, M. (2017). *Suriyeli Sığınmacıların Türk Emek Piyasasına Etkileri Fırsatlar ve Tehditler*. Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 207-222.

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). *Göç ve İnsan*. Birey ve Toplum Dergisi, 9-22.

Erdoğan, M. (2017). “*Kopuş*”tan “*Uyum*”a Kent Mültecileri Suriyeli Mülteciler ve Belediyelerin Süreç Yönetimi: İstanbul Örneği. İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Göker, E. (2007). “*Ekonomik İndirgemeci mi Dediniz?*”. A. Arlı, G. Çetin , E. Göker, & Ü. Tatlıcan içinde, *Ocak ve Zanaat: Pierre Bourdieu Derlemesi*. İstanbul: İletişim Yayınları.

Göker, G. (2015). *Göç Kimlik Aidiyet Kültürlerarası İletişim Açısından İsveçli Türkler*. Konya: Literatürk Academia.

Güllüpinar, F. (2012). *Göç Olgusunun Ekonomi Politikası ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme*. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 53-85.

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). *Göç İstatistikleri: Geçici Koruma*. http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik adresinden alındı Erişim Tarihi: 03.05.2019

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü. (2019). *Uluslararası Koruma Çeşitleri*. http://www.goc.gov.tr/icerik3/uluslararası-koruma-cesitleri_409_546_548 adresinden alındı Erişim Tarihi: 03.05.2019

Jayaweera, H., & Anderson, B. (2008). *Migrant Workers and Vulnerable Employment: A Review of Existing Data*. İngiltere: Centre on Migration-Policy & Society.

Karakaya, F. (2016). *Son Klasik, İlk Modern: Pitirim Aleksandroviç Sorokin ve Toplumsal Hareketlilik*. Sosyoloji Dergisi, 207-226.

Kaya, M. (2015). *Foreign Patronage Mechanisms in The Contentious Episode in Syria: 2011-2012*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Koyuncu, A. (2016). Nimet mi? Külfet mi? Türkiye'nin Suriyeli Sığınmacıları ve Göç Ekonomisi Üzerine Bir Derkenar. A. Esen, M. Duman, & H. Alper içinde, *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler: Tespitler ve Öneriler* (s. 109-131). İstanbul: Dünya Yerel Yönetim ve Demokrasi Akademisi Vakfı.

Kuzucu, R. (2018). *Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Ekonomiye Etkisi: Gaziantep Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Lordoğlu, K., & Aslan, M. (2016). *En Fazla Suriyeli Göçmen Alan Beş Kentin Emek Piyasalarında Değişimi: 2011-2014*. Çalışma ve Toplum Dergisi, 789-808.

Marx, K. (2014). *1844 El Yazmaları*. (M. Belge, Çev.) İstanbul: Birikim Yayınları.

Mcluhan, M. (2015). *Global Köy*. (B. Düzgören, Çev.) İstanbul: Scala Yayınları.

Özatalay, C. (2016). Barlas Tolan'dan Hareketle Anomi ve Yabancılaşma Üzerine Bir Sorgulama. B. Şengil içinde, *Enformasyon Toplumunda Anomi ve Yabancılaşmanın Yeni Biçimleri* (s. 113-129). İstanbul: Phoenix Yayınları.

Özdemir, N. G. (2015). *Suriye'den 2010 Yılı Sonrası Süreçte Türkiye'ye Zorunlu Göçün Sosyolojik Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkarlı, F. (2014). *Suriye'den Türkiye'ye Göç ve Suriyelilerin Enformel İstihdamı (Mardin Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Artuklu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkarlı, F. (2015). *Mardin'de Enformel İstihdamda Çalışan Suriyeli Göçmenler*. Birey ve Toplum Dergisi, 175-191.

Özpınar, E., & Çilingir, Y. (2016). *Türkiye'deki Suriyeliler: İşsizlik ve Sosyal Uyum*. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, 1-6.

Sağiroğlu, A. Z. (2016). *Not Only A Burden But Also A Contribution: Impacts Of Syrians On Turkish Economy*. Turkish Migration 2016 Selected Papers, 132-138.

Şimşek, D. (2017). *Göç Politikaları ve "İnsan Güvenliği": Türkiye'deki Suriyeliler Örneği*. Toplum ve Bilim Dergisi.

Toksöz, G. (2006). *Uluslararası Emek Göçü*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Tunç, A. Ş. (2015). *Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye'deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme*. Tesam Akademi Dergisi, 29-63.

Türkiye Büyük Millet Meclisi İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Mülteci Hakları Alt Komisyonu. (2018). *Göç ve Uyum Raporu*. Ankara.

Uludağ, H. (2016). *Suriyeli Mültecilerin Zorunlu Göç Deneyimleri: Ankara Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünal, A. Z. (2016). *Toplumda Tabakalaşma ve Hareketlilik*. Ankara: Birleşik Yayınları.

Üstün, N. (2016). *Suriyelilerin Türk İşgücü Piyasasına Entegrasyonu Sorunlar-Öneriler*. Konya: Konya Ticaret Odası Ekonomik Araştırmalar ve Proje Müdürlüğü.

Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum* (Cilt I). (L. Boyacı, Çev.) İstanbul: Yarı Yayınılık.

Yağmurlu, E. (2018). *Georg Simmel's Concept of The Stranger and Post-Simmelian Analyses: The Pakistanis and The Syrians as The Strangers of Modern-Day Istanbul*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yalçın, Ö., & Dönmez, A. (2017). *Sosyal Psikolojik Açıdan Yabancılaşma: Dean'in Yabancılaşması Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 150-175.

Yardımcı, Ş. (2018). *Çalışma Hayatı Uluslararası Düzensiz Göçle Karşılaştığında: Şanlıurfa İlindeki Göçmenlerin Durumu*. Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

YAYIN İLKELERİ

Göç Araştırmaları Dergisi Haziran 2015'te yayın yaşamına başlamıştır. Dergi'miz 04/04/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu ile Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayın Yönetmeliği hükümlerine uygun olarak; uluslararası alanda göç, göçmen, mülteci, sığınmacı, insan ticareti mağdurlarıyla ilgili konular ile insan hareketliliğinin ekonomik, toplumsal, coğrafi, kültürel, sosyolojik, psikolojik, tarihsel, hukuksal boyutları üzerine bilimsel makale, olgu sunumu, bilimsel eleştiri, saha çalışması ve araştırma yazıları gibi çalışmalara yer verilmektedir.

Uluslararası göç literatürünün gelişmesine katkı sağlamak, Genel Müdürlüğümüzün görev alanına giren faaliyetleri toplumun bütün kesimlerine duyurmak, Genel Müdürlüğün görevleri ile ilgili olarak toplumsal bilincin gelişmesine ve kamuoyu oluşmasına katkıda bulunmak ve göç alanında yapılacak olan çalışmaları teşvik etmek Dergi'mizin amaçları arasındadır.

Ocak-Haziran ve Temmuz-Aralık dönemleri olmak üzere yılda iki defa yayınlanan bilimsel-akademik-hakemli dergidir.

Dergi'nin yayın dili Türkçe ve İngilizcedir. Yazı başlığı, anahtar kelimeler ve makalenin öz kısmı ve yazar bilgileri bütün makalelerde Türkçe ve İngilizce olarak bulunmak zorundadır.

Dergi'de yayımlanması istenen yazılar, Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğü ve Yazım Kurallarına, ayrıca dilbilgisi kurallarına uygun olmalıdır.

Dergi'mize gönderilen çalışmaların daha önce hiçbir yerde yayımlanmadığı, yayımlanmak üzere kabul edilmediği veya halen başka bir yerde yayımlanmak üzere değerlendirilme aşamasında olmadığına ilişkin Taahhütname yazar tarafından imzalanır ve makale ekinde yazara ait kısa özgeçmiş ile birlikte gönderilir.

Makaleler ve diğer dokümanlar posta veya elektronik posta yoluyla tarafımıza ulaştırılabilir.

Yayımlanmak üzere gönderilen makaleler ve diğer çalışmalar, derginin yayın ilkeleri ve yazım kurallarına uygunluğu Yayın Kurulu tarafından öncelik sırasına göre değerlendirilir. Yayın ilkelerine ve yazım kurallarına uygun biçimde hazırlanmayan makaleler değerlendirmeye alınmaz ve hakeme gönderilmez. Ancak ilgili değişikliklerin yapılması ve revize edilmesi amacıyla tekrar yazarına gönderilebilir.

Yayın Kurulunun ön değerlendirmesinden geçen makaleler incelenmek üzere en az iki hakeme gönderilir. Hakemlere yazar adı gönderilmez ve hakemlerin isimleri de makale sahiplerinden gizli tutulur. Eser sahibi akademisyen olarak görev yapıyorsa, hakem seçim sürecinde akademik unvanlara; makale yabancı dilde yazılmış ise hakemlik yapacak kişilerin dil yeterliklerine dikkat edilir.

Yayın Kurulu yazıyı bilimsel ve ulusal/uluslararası uygunluk yönünden değerlendirme ve yayın ilkelerine uygun olmayan yazıları yayınlamama yetkisine sahiptir.

Hakemler değerlendirmelerini Makale Değerlendirme Formunu kullanarak yaparlar. İki hakemden olumlu değerlendirme alan makaleler yayımlanabilir. Ancak, iki hakem olumlu değerlendirme yapsa bile editör tarafından gerekli görülmesi halinde makaleler tekrar değerlendirilebilir. Hakem değerlendirme sonuçlarından biri olumlu diğeri olumsuz ise, makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Hakemlerin değerlendirme sonuçları birbirleriyle çelişirse makale editör tarafından değerlendirilir.

Editör, esasa yönelik olmayan maddi hatalar, Göç Araştırmaları Dergisi Yayın İlkeleri ve Yazım Kuralları ile dergi bütünlüğü bakımından düzeltmeler yapabilir ve bunlar hakkında yazara bilgi verir.

Hakemler tarafından düzeltme isteniyorsa çalışma yazara geri gönderilir ve bu durumda editörün verdiği süre içerisinde gerekli düzeltmeler yapılarak çalışmayı Yayın Kuruluna ulaştırır. Yazarlar hakemlerin eleştiri, öneri ve düzeltme taleplerini dikkate alırlar; katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler.

Dergimizde yayımlanacak olan çalışmaların intihal programında denetimi ve redaksiyonu yapılmaktadır.

Yayımlanan çalışmaların dil, üslup, içerik, etik gibi konularda fikiysel, bilimsel ve hukuksal sorumluluğu yazarlarına aittir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün resmî görüşünü yansıtmamakla birlikte bu konularda hiçbir sorumluluğu yoktur.

Yayımlanan alışmaları tüm yayın hakları Göç Araştırmaları Dergisi'ne geçer ve bu makaleler hiçbir nedenle yazara geri verilmez. Yayımlanmayan makaleler ise yazarın talep etmesi halinde editör tarafından değerlendirilerek iade edilebilir.

Dergimizde yayımlanan çalışmaların yazarlarına ve hakemlerine 23/01/2007 tarihli ve 26412 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Kamu Kurum ve Kurullarınca Ödenecek Telif ve İşlenme Ücretleri Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde telif ücreti ödenir.

GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ YAZIM KURALLARI

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Göç Araştırmaları Dergisi'ne gönderilen yazılar, referans sistemi, dipnot gösterme biçimi ve kaynakça düzenlenmesinde American Psychological Association (APA) stilinde hazırlanmalıdır. APA'nın 6. baskısı, yazarların dikkate alacağı versiyonu olmalıdır.

1- Yazı Puntoları:

-Öz (abstract) bölümü 10 punto/Times New Roman ile yazılır.

-Öz, 100-200 kelimeyi geçmez, altına en az 3 en fazla 8 anahtar sözcük sıralanır.

-Makale başlıkları 35 punto, metin ara başlıkları 12 punto ve metin gövdesi ise 10 punto ile yazılır.

2- Metin İçinde APA:

- Metinde paragraflar soldan girintili olarak başlatılır.

- İlk sayfa kapak sayfasıdır. Kapakta sırasıyla, makalenin tam başlığı, yazarın adı, yazarın kurumu sayfada ortalanmış olarak alt alta ikişer satır aralıkla sıralanır. Sayfanın altına doğru yazar hakkında kısa bilgi notu sola yaslanmış olarak yer alır. Bu notta yazarın şu anki durumu, ilgi alanları, ödülleri gibi bilgiler, yazının bir proje kapsamında desteklenmesi vb. bilgiler ile iletişim için elektronik adresi yer alabilir.

- Metin içinde kitap, dergi ve film, TV programı adları italik yazılır. Örneğin, *Siyasetin Arka Yüzü* programında (...).

- Metindeki bir ifade vurgulanmak amacıyla italik yapılmaz veya tırnak içerisine alınmaz.

- Teknik terim veya anahtar sözcük niteliğindeki bir terim vurgulanmak istendiğinde ise metin içinde ilk geçtiği anda italik yazılabilir(tırnak içinde

kullanım yapılmaz), sonrasında italik yazılmaz. Örneğin, 93 Harbi'nde çok sayıda erkek muhacir, *asâkir-i muavine* adı altında gönüllü asker olarak görev aldı.

- Sayıların kullanımı: Cümlelere başlarken sayısal ifadeler sözcük olarak verilir. Örneğin: Yirmi dergiden yalnızca sekizinci metin analizi üzerineydi, kalan 12 tanesi ülkelerin göç politikaları ile ilgiliydi.

- Bir ifadeyi aniden kesintiye uğratacak bir bilgi veriliyorsa, tek çizgi kullanılır. Örneğin: Bu üç göçmen -her birinin uyruğu farklıydı- ayrı ayrı test edildiler.

- Metinde dipnotlar, ilgili olduğu sayfada numaralandırılarak verilir; metin sonuna konulmaz.

- Metinde sadece tek ek var ise *Ek* olarak italik başlıklandırılabilir ve metinde böyle yer alabilir. Birden çok ek var ise *Ek A*, *Ek B* diye harflendirilerek sıralanabilir. Metin sonunda yer alan bu eklere başlıkları verilmelidir. Ana metinde etiketleri ile belirtilmelidir. Örneğin: Türkiye'de yapılmış göç konusundaki doktora tezlerinin ve master tezlerinin konu dağılımına bakıldığında (*Ek A ve Ek B*), 1990ların sonlarından itibaren bunların çoğunun uluslararası göçün nedenlerine odaklandığı görülmektedir.

- Metin içindeki kısa alıntılar (40 kelime altı) çift tırnakla yazılır. Çift tırnak içinde çift tırnak yer alamaz. İtalik yazılmaz.

- Metin içinde 40 sözcükten uzun alıntılar içeriden, tek veya sık satır aralığı vererek, ana metinden daha küçük bir puntoyla (10 veya 11 punto), italik olmadan, tırnaksız yazılır. Örneğin:

Canan Emek İnan'a göre (2016),

(...) devletlerin ulus yaratma çabalarının tümü olarak tanımlandığında göç ve göçmen kabul politikaları, ulus inşasında kullanılan araçlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir ulus devlet olarak kurulan Türkiye Cumhuriyeti de göç politikalarını ulus devleti oluşturmada etkin bir araç olarak kullanmıştır. Güvenlik kaygılarının belirleyiciliğinde, ulus devletin inşasının hem aracı hem de tezahürü olarak ülke nüfusunu nitelik olarak artırma, nicelik olarak ise benzeştirme politikaları, göçmen kabul politikalarıyla desteklenmiştir (s.29).

- Özgün eserden doğrudan bir alıntı yaparken çıkarılan sözcük/cümle(ler) parantez içinde üç noktayla (...) gösterilir.

- Bir dergiden ya da kitaptan kullanılan makalenin metinde başlığıyla belirtilmesinde de çift tırnak kullanılır. Örneğin: Elif Uzun'un makalesi (2016) "Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK'nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri"
- Kısaltmalar metinde ilk kez sunulurken paranteze alınır, sonraki kullanımında alınmaz. Örneğin: 1951 Cenevre Konvansiyonu'nda yer alan mülteci tanımı, 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) 61. Maddesine aynen dercedilmiştir. (...) Gerek 1951 Cenevre Konvansiyonu'nun 1/A-2 maddesinde gerekse YUKK'un 61. maddesinde yer alan tanım uyarınca...
- Metin içinde yeniden basımı yapılmış eski bir kaynak kullanılıyorsa yatık çizgi (/) kullanılır. Örneğin: Freud (1923/1961), çalışmasında günlük hayattaki dil sürçmelerinin de bilinçaltında yer alan bastırılmış temsillerin bir tür dışa vurumu olduğunu ilk kez öne sürmüştür.
- Karşılaştırma amaçlı olarak yatık çizgi (/) değil kısa çizgi (-) kullanılır. Örneğin: Test-yeniden test güvenilirliği için (...)
- Metin içinde başlıklar ve alt başlıkların sıralanmasında geçerli olan başlıklandırma formatı APA'da 5 düzey olarak ayırt edilmiştir. Metniniz karmaşık, hacimli ve dolayısıyla alt başlıklandırması çok ise 1.düzye, 2.düzye ve 3.düzye başlıklandırmayı kullanınız. Metniniz çok karmaşık ve alt başlıklandırmaya fazla ihtiyaç duymuyor ise 1.düzye ve 2.düzye başlıklandırma formatını kullanınız.

Başlık düzeyi APA formatı

| | |
|----------|--|
| 1.düzyey | Merkezde, Kalın, Sözcükler Büyük Harfle Başlar Küçük Harfle Sürer |
| 2.düzyey | Sola Yash, Kalın, Sözcükler Büyük Harfle Başlar Küçük Harfle Sürer |
| 3.düzyey | Girintili, kalın, Başlığın ilk sözcüğü büyük harfle başlar diğer sözcükler küçük harfle başlayıp biter |
| 4.düzyey | <i>Girintili, kalın, italik, Başlığın ilk sözcüğü büyük harfle başlar ve diğer sözcükler küçük harfle başlayıp biter</i> |
| 5.düzyey | <i>Girintili, italik, başlığın ilk sözcüğü Büyük harfle başlar ve diğer sözcükler küçük harfle başlayıp biter</i> |

Örneğin karmaşık ve hacimli bir metinde 1.düzyey, 2.düzyey, 3.düzyey ve 4.düzyey başlıkları içeren bir sıralama şöyledir:

| |
|---|
| <p style="text-align: center;">Türkiye’de Yazılan Göç Konulu Tezler</p> <p>Doktora Tezlerinin Değerlendirilmesi</p> <p>Yöntemlerine göre yapılan ayrımlar</p> <ul style="list-style-type: none">• Nicel yöntemler• Nitel yöntemler <p>Yaklaşımlarına göre yapılan ayrımlar</p> <p>Master Tezlerinin Değerlendirilmesi</p> <p>Yöntemlerine göre yapılan ayrımlar</p> <p>Yaklaşımlarına göre yapılan ayrımlar</p> <p>Örneğin daha yalın ve kısa bir metinde 1.ve 2. ve 3.düzyey başlıkları şöyledir:</p> <p style="text-align: center;">Türkiye’de Yazılan Göç Konulu Tezler</p> <p>Doktora ve Master Tezlerinin Genel Değerlendirilmesi</p> <p>Yazı buradan girintili olarak başlar ve sürer.</p> <p>Doktora tezleri:</p> <p>Master tezleri:</p> |
|---|

- Metniniz karmaşık ve fazla hacimli değilse, başlık ve alt başlıklarda sayılar veya harfler kullanmayınız. Yine metinde yer alan çeşitli türden ardışık sıralamalarda sayı yerine madde işaretlerini kullanmayı tercih ediniz (kare, çizgi, yuvarlak vb.).

3- APA 6.0'a Göre Kaynak ve Referans Sistemi

-Gönderme temel olarak iki şekilde yapılır:

1- Cümle içerisinde yazar soyadı kullanılarak gönderme yapıldığında, soyad sonrası ya da cümle sonunda yapılan atıfta yazar soyadı tekrar kullanılmaz. Örneğin Kirişçi'nin(1996, s. 391) paylaştığı rakamlara göre, 1920 ve 30'lu yıllarda Bulgaristan'dan 200 bin civarında göçmen gelirken, Romanya'dan 120 bin civarında Türk, Tatar ve Çerkez göçmen giriş yapmıştır.

2- Cümle içerisinde yazar soyadı kullanılmadan gönderme yapıldığında cümle sonunda yapılan atıfta yazar soyadı da bulunmalıdır. Örneğin, Öncelikli olarak Yahudi soyundan gelenlere yöneltilen sistematik ayrımcılık ve bu çizgideki devlet politikaları 1930'ların başından itibaren birçok Yahudi'nin Almanya'yı terk etmesine sebep olmuştur(Reisman, 2011, s. 4).

- Metin içinde genel bir referans söz konusuysa ve metnin bütününe gönderme yapılıyorsa (yazarın soyadı, yıl) yazmak yeterlidir. Örneğin (İnan, 2016). Belirli bir sayfadan alıntı yapılmış ya da ilgili fikirler belirli bir kısımdan alınmışsa kaynak, sayfasıyla birlikte şu şekilde yazılır: (Asan, 2016, s. 47).

- Tek yazarlı eserler göndermeler yazarın soyadını ve tarih bilgisini içerir. Kaynakçada gösterimi şu şekilde olur. Yazarın soyadı, yazarın adının baş harfi. (Yıl). *Eserin adı italik yazılır*. Baskı Yeri: Yayınevi yazılır. Eğer eser birden çok baskıya girmişse baskı sayısı da baskı yerinden önce yazılır.

Örneğin:

Metinde Görünüm:

(Abadan-Unat, 2017, s.47)

Kaynakçada Görünüm:

Abadan-Unat, N. (2017). *Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurt-*

taşlığa (3. Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- İki yazarlı bir çalışmaya göndermelerde her seferinde iki yazarın soyadı da belirtilir.

Metinde Görünüm:

(Sorensen ve Olwig, 2015)

Kaynakçada Görünüm:

Sorensen N. S. ve Olwig, K. F. (2015). *Work and Migration*. New York: Taylor and Francis Publishing.

- Yazar sayısı üç ile beş arasında olan çalışmalara gönderme yapılırken metin içindeki ilk göndermede tüm yazarların soyadları verilir. Diğer göndermeler için ilk yazarın soyadının yanına ve diğerleri(vd.) ifadesi eklenmelidir. İngilizce makalelerde *et al.* ifadesi kullanılmalıdır. Örneğin, kaynak ilk geçtiğinde (Akıncı, Nergiz ve Gedik, 2015) sonraki geçişinde (Akıncı vd., 2015) olarak yer alır. Kaynakçada görünümde genel kurala uyulur.

- Yazar sayısı altı ya da daha fazla olan çalışmalara gönderme yapılırken metin içinde ilk kullanımda da sadece ilk yazarın soyadı ile vd. kısaltmasıyla birlikte kullanılır (İçduygu vd., 2017). Kaynakçada görünümde genel kurala uyulur.

- Bir yazarın aynı yılda basılan eserleri şu şekilde yazılır: (Yaman, 2016a) ve (Yaman, 2016b).

- Birden fazla yazara gönderme yapılırken atıflar aynı parantez içerisinde yer alır. Sırasıyla ilk yazarın soyadına göre alfabetik olarak ve noktalı virgül ile ayrılmalıdır.

Örneğin, (Abadan-Unat, 2015; İçduygu ve Aksel, 2012; Kirişçi, 1996)

- Web sayfasına atıf: Metin içerisinde normal atıf kurallarına uyulur: (Yazarın Soyadı, Yıl).

Kaynakçada şu şekilde yazılır: Yazarın Soyadı, Yazarın Adının Baş Harfleri. (Yıl). Makale veya Bölüm Başlığı. İtalik Şekilde *Gazete veya Dergi Adı*. Erişim adresi: <http://www>.

Örneğin:

Metinde Görünüm: (Atar, 2013)

Kaynakçada Görünüm: Atar, N. (2013, Ekim). Küresel Yaşlı Bakımı Ve Yaşlı Turizmde İsveç, Norveç, Avusturya. *Turizm Haberleri*. Erişim adresi:

<http://www.turizmhaberleri.com/koseyazisi.asp?ID=2378>

- Sayfa numarası olmayan bir web belgesinden aktarma yapılıyorsa, paragraf numarası belirtilebilir. Örneğin: Duran, iki yıldır yaşanan iç turbülansın ve kutuplaşmanın sona ermesi Avrupa’da Türkiye’ye yönelik maksatlı ototerlik tartışmasını da bitireceğini öne sürmektedir (Duran, 2015, parag.8).

- Yazarı belli olmayan ya da anonim çalışmalar: Eğer bir çalışmanın yazarı belli değilse metin içerisinde gönderme yapılırken yazarın soyadı yerine başlıkta bulunan ilk birkaç kelime ve yıl kullanılır. Eğer yazar bilgisi yerine kullanılan bu birkaç kelime; dergi, kitap, broşür ya da rapor başlığı ise *italik* olarak yazılır. Eğer makale başlığı, ya da bir web sayfasının adı ise çift tırnak içinde yazılır. İlgili çalışmaların kaynakçada gösteriminde ise: Çalışmanın tam başlığı.(yılı). Basım yeri şeklindedir.

Örneğin:

Metinde Görünüm: (*Türkiye Göç Raporu*, 2015)

Kaynakçada Gösterimi: Türkiye Göç Raporu. (2015). Ankara

Örneğin:

Metinde Görünüm: (“Multi Sector Needs”, 2018)

Kaynakçada Gösterimi: Multi Sector Needs Assessment of Syrians In Turkey’s South-Eastern Provinces. (2018). Erişim adresi: <http://www.turkeyiom.int/reports>

-Alıntı yapılan bir metin doğrudan çalışma içerisinde veriliyorsa, alıntı yapılan kısım tırnak içerisinde gösterilir.

Örneğin:

Erçin ve Adıgüzel (2017, s.186), “Bütünleşme süreçlerinde göz önünde

bulundurulması gereken unsurun göç edilen ülkenin diline hâkim, güçlü iletişim becerileri olan, toplumsal kalıplara uymaya daha eğilimli yeni kuşakların temsilcileri” olduğunu savunmaktadırlar.

- İkincil kaynaklardan alıntı yapan bir kaynağa referans veriliyorsa, asıl yararlanılan kaynağa göndermede bulunulur. Kaynak listesinde ise sadece ikinci kaynağın künye bilgileri yer alır.

Örneğin:

Metinde Görünüm: Berger’den aktaran Korkmaz (...). (Korkmaz, 2011).

Kaynakçada Gösterimi: Korkmaz, A.(2017). *Göç ve Din*. Konya: Çizgi Yayınevi.

- E-maile, telefonla, yüz yüze ya da başka biçimlerde yapılan kişisel görüşmelere dayalı bilgiler, metin içinde gösterilir, ancak kaynakçaya yazılmazlar. Örneğin: Angela Merkel, ülkesinin mülteci politikasına yönelik öz eleştirisinde, “Biz Almanlar da sorunu uzun süre görmezden geldik ve Avrupa genelinde bir çözümün aciliyetini ötededik.” dedi. (Angela Merkel, *Süddeutsche Zeitung* röportajı, 31 Ağustos 2016).

- Aynı soyadlı yazarlardan, yayını daha eski tarihli olsa bile adının ilk harfi alfabetik olarak önce gelen kaynakçada önce belirtilir. Örneğin:

Ekşi, F. (2012). *Kritik Bir Bakış Açısıyla Psikoloji Kitapları*. İstanbul: Kaknüs Yayınları.

Ekşi, N. (2011). *Milletlerarası Ticaret Hukuku*. İstanbul: Beta.

- Kaynakçada aynı yazarın çok sayıda kaynağı varsa, kaynaklar eskiden yeni tarihe doğru sıralanarak yazılır. Aynı yazarın aynı yıla ait kaynaklarında harf ile sıralama yapılır. Örneğin: 2000a, 2000b.

-Kaynakçada, aynı yazarın yer aldığı kaynaklardan tek yazarlı olan eser, yayın tarihi daha yeni olsa bile üst sırada yer alır.

Örneğin:

Kirişçi, K. (2014)

Kirişçi, K. ve Erzan, R. (2008)

-Kaynakçada soyadları ve adlarının ilk harfleri aynı olan farklı iki yazar yer alıyorsa, yazarların adları künyede köşeli parantez içerisinde verilmelidir, göndermede ise yazarların ad ve soyadları birlikte yer almalıdır.

Örneğin:

Metinde Görünüm: (Gökhan Kaya, 2011), (Güler Kaya, 2013)

Kaynakçada Gösterimi:

Kaya, G. [Gökhan]. (2011).

Kaya, G. [Güler]. (2013).

-Editörlü kitaptaki bir bölüme şu şekilde atıf yapılır: Yazar(lar)ın soyadı, Yazar(lar)ın adının baş harfi. (Yıl). İlgili bölümüm başlığı. Editör(ler)in soyadı, Editör(ler)in adının baş harfi.(Ed.)/(Yay. haz.)/(Der.). *Eserin adı* içinde (s. x-x). Baskı Yeri: Yayınevi.

Örneğin:

Metinde Görünüm: (Kirişçi ve Karaca, 2015 s.308)

Kaynakçada Gösterimi: Kirişçi, K. ve Karaca, S. (2015). Hoşgörü ve Çelişkiler:1989, 1991 ve 2011 'de Türkiye'ye Yönelen Kitleli Mülteci Akınları. Erdoğan, M. M. ve Kaya A. (Der.) *Türkiye'nin Göç Tarihi* içinde (s. 297-314). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Çok ciltli bir çalışmaya şu şekilde atıf yapılır:

Metin İçinde Gösterimi: (Pflanze, 1963-1990)

Kaynakçada Gösterimi: Pflanze, O. (1963-1990). *Bismarck and the Development of Germany* (Cilt 1-3). Princeton, NJ: Princeton University Press.

Çok ciltli bir çalışmanın tek cildine atıf şu şekilde olur:

Pflanze, O. (1990). The Period of Fortification, 1880-1898: Cilt 3. *Bismarck and The Development of Germany*. Princeton, NJ: Princeton University Press.

Rapor ve teknik makalelere şu şekilde atıf yapılır:

Abadan-Unat, N. ve diğerleri (2014). *Avanti I: Yurt Dışında Yaşayan Tür-*

kiye Kökenli Vatandaşların 2014 Cumhurbaşkanlığı Seçimlerindeki Siyasi Davranışları. Araştırma Raporu. Friedrich Ebert Vakfı.

TTB (2014). *Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu. Türk Tabipleri Birliği Yayınları. Ankara.*

-Resmi Gazeteye şu şekilde atıf yapılır: Resmi Gazete’de yayımlanan kanun, yönetmelik, kanun hükmünde kararname gibi resmi belgeler için genel atıf formatı aşağıdaki gibidir: Başlık. (Yıl, Gün Ay). Resmi Gazete (Sayı: xxx). Erişim adresi: <http://xxxx>

Örneğin:

Metinde Gösterimi: (Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler, 2017)

Kaynakçada Gösterim: Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname (2017, 6 Ocak). Resmi Gazete (Sayı: 29940 (Mükerrer)). Erişim adresi: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170106M1-1.htm>

Yazım kuralları ve referans sistemine ilişkin burada belirtilmeyen hususlarda APA 6.0 kurallarına uyulmalıdır.

ÖNEMLİ NOT: Dergide yayımlanmak üzere gönderilen makaleler, kör hakem ve kör Yayın Kurulu yöntemiyle değerlendirilmektedir. Makaleler, Yayın Kurulu tarafından ön incelemeden geçirilerek uygun bulunanlar iki ayrı hakeme gönderilmektedir. İki hakemin görüş ayrılığı durumunda üçüncü bir hakemin görüşüne başvurulmaktadır. Hakemlerden gelen raporlar doğrultusunda, makalenin basılmasına, yazardan rapor çerçevesinde düzeltme istenmesine ya da geri çevrilmesine karar verilerek bu karar yazara bildirilmektedir. Basımı uygun bulunan makalelerin, yayımlanıp yayımlanmayacağına ve derginin hangi sayısında yayımlanacağına Yayın Kurulu karar vermektedir. Yazar, e-posta yoluyla haberdar edilmektedir. Yayımlanan makalenin yazarına beş adet dergi ücretsiz gönderilmektedir. Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Göç araştırmaları Dergisi’nde yayımlanmak üzere kabul edilen yazıların fiziki ve elektronik ortamda tam metin olarak yayımlamak da dâhil olmak üzere, tüm yayın haklarına sahiptir. Makalenin yazar(lar)ı tarafından aşağıdaki taahhütnamenin imzalanarak e-posta ya da posta yoluyla tarafımıza ulaştırılması gerekmektedir.

T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GÖÇ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Derginize göndermiş olduğum
.....başlıklı makalemin daha önce herhangi
bir yerde yayımlanmadığını, yayımlanmak üzere kabul edilmediği ve halen
başka bir yerde yayımlanmak üzere değerlendirme aşamasında olmadığını
açıkça bildiririm. Yayına kabul edilen makalemin bütün yayın haklarına Göç
Araştırmaları Dergisi'nin sahip olduğunu kabul ederim.

... / ... /20....

Ad Soyad :

İletişim Bilgisi :

Unvan :

Elektronik Posta Adresi:

Kurum/Birim :

Makale Gönderim Tarihi :

Open Researcher and

Contributor ID (ORCID) :

İmza :

GÖÇ

ARAŞTIRMALARI Dergisi

THE JOURNAL OF MIGRATION STUDIES

Cilt/Volume: 5 • Sayı/No: 2 • Temmuz-Aralık/July-December 2019



www.goc.gov.tr



T.C.
İÇİŞLERİ BAKANLIĞI
GÖÇ İDARESİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Adres: Çamlıca Mahallesi 122. Sokak No:4 Yenimahalle/ANKARA
Tel : 0 312 422 05 00
Faks : 0 312 422 09 00
E-Posta : gam@goc.gov.tr



www.gam.gov.tr